

PRECATIO.

Omine Pater cœli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus e- am cum fiducia abste petentibus, exer- na ingenij mei bonitatem, quam cum ca- retis naturæ viribus mihi infudisti, lumine divinæ gratiæ tuae, ut non modo qua ad cognoscen- dum te, & seruatorem nostrum Dominum lumen va- leant intelligam: sed etiam ita mente & voluntate persequar, & indies benignitate tua, cum doctrina tum pietate proficiam, ut, qui effici omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sem- piternam inimortalis Maiestatis tuae, Amen.

A P R A Y E R.

Almighty Lord & mercifull Father, maker of Heauen and Earth, which of thy free liberalitie quest wisedome abundantly to all that with faith and full assurance aske it of thee: beautifie by the light of the heauenly grace the towardnes of my wit, the which with all powers of nature thou hast powred into me, that I may not onely understand those things which may effectually bring me to the knowledge of thee, and the Lord Iesu our Sauour, but also with my whole heart and will, constantly follow the same, and receiue daily increase through thy bountiful goodnesse to- wards me, as well in good life as doctrine, so that thou whiche workest all things in all creatures, maist make the gratiouse benefits shinc in me, to the endlesse glorie and honour of thine immortall Majestie. So be it.

An Introduction of the Eight parts of LATINE SPEECH,

In speach be these eight parts following:

Nounne, Aduerbe, Pronoune, Coniunction Vndeclined, Verbe, Preposition, Participle, Sed, Interiection

OF A N O U N E.

AN Nounne, is the name of a thing that A Nounne may be seen, felt, heard, or vaderstood: as the name of my hand in Latine, is Manus: the name of an house, is Domus: the name of goodnes, is Bonitas.

Of Nounnes, some be Substantives, and some be Adiectives.

A nounne Substantive is that standeth by himselfe, and requireth not another word to be ioyned with him to shewe his signification: as Homo, a man. And it is declined with one Article: as Hic magister, a master. Or else with two at the most: as Hic & Hoc Patens, a fathir or mother.

A nounne Adiective is that cannot stand by himselfe in reason or signification, but requireth to be ioyned with an other word: as Bonus, Good. Pulcher, Faire. And it is declined either with three Terminations: as Bonus, bona, bonum: or else with three Articles: as Hic, huc, & hoc Fœlix, Hap- pie. Hic & huc Lewis, & hoc Lene, Light.

A nounne Substantive, either is proper to the thing that it betokeneth: as Edvardus is my proper name: or else is common to moe: as Homo is a common name to all men.

Numbers of Nounnes.

There be two numbers, the Singular and the Plurall. The Singular number speakeith but

An Introduction of the

but of one: as Lapis, a stone. The Plurall number
speaketh of moe then one: as Lapidés, stones.

Cases of Nounes.

Nounes be declinued with sixe cases, singularly and plurally: The Nominative, the Genitive, the Dative, the Accusative, the Vocative, and the Ablative.

The Nominative case commeth before the verb, and answereth to this question, Who, or what: as Magister docet, The Master teacheth.

The Genitive case is known by this token Of, and answereth to this question, Whose, or whereof: as Doctrina magistri, The learning of the Master.

The Dative case is knowne by this token To, and answereth to this question, to whom, or to what: as Do librum magistro, I give a booke to the Master.

The Accusative case followeth the Verb, and answereth to this question whome, or what: as Amo magistrum, I loue the Master.

The Vocative case is known by calling or spea-
king to: as O Magister, O Master.

The Ablative case is commonly ioyned with Pre-
positions seruynge to the Ablative case: as De Magi-
stro, Of the Master: Coram Magistro, Before the Master.

Also In, with, through, for, from, by, & then, after
& comparatiue degree, be signes of the ablative case.

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoune, and
be thus declinéd;

Nominat. hic, hæc, hoc
Genitivus huius
Datiuo huic
Accus. hunc, hanc, hoc
Vocatiuo caret
Ablatiuo hoc, hæc, hoc

Nomina. hi, hæ, hec.
Gen. horum, barum,
Datiuo his
Accus. hos, has, hec
Vocatiuo caret
Ablatiuo his.

Gen-

Eight parts of Speech.

Genders of Nounes.

Genders of Nounes be seuen: the Masculine,
the Feminine, the Neuter, & Common of two,
& Common of three, the Doubtful, & the Epicene.
The Masculine Gender is declinued with this
Article Hic: as Hic vir, a man.

The Feminine Gender is declinued with this
article Hæc: as Hæc mulier, a woman.

The Neuter Gender is declinued with this ar-
ticle Hoc: as Hoc saxum, a stone.

The Common of two is declinued with Hic and
Hæc: as Hic & Hæc Pares, a father or mother.

The Common of three is declinued with Hic,
hæc and hoc: as Hic, hæc & hoc felix, happy.

The Doubtfull Gender is declinued with Hic or
Hæc: as Hic vel hæc dies, a day.

The Epicene Gender is declinued with one ar-
ticle, and vnder that one article both kinds be
signified: as Hic passer, a sparrow. Hæc aquila, an
Eagle, both he and shee.

The Declensions of Nounes.

There be five Declensions of Nounes.

The first is when the Genitive & the dative case
singulars end in a diphthong, the accusative
in am, the Vocative like the Nominative, the Abla-
tive in a. The Nominative plural in a diph-
thong, the Genitive in arum, the Dative in is, the
Accusative in as, the Vocative like the Nomina-
tive, the Ablative in is, as in example

Nominat. hic musa
Genit. huius musæ
Datiuo huius musæ
Accus. hunc musam
Vocatiuo b. m. sa
Ablatiuo ab his musis.

Nominatiuo he muse
Genit. barum musarum
Datiuo his musis
Accus. has musas
Vocatiuo o muse
Ablat. ab his musis.

Hæc
Mensa.
Hic Po-
cta.
Hic &
hæc Vir-
sa.

Note

An Introduction of the

but of one: as Lapis, a stone. The plurall number speaketh of moe then one: as Lapidés, stones.

Cases of Nounes.

Nounes be declined with sixe cases, singularly and plurally: The Nominatiue, the Genitiue, the Datiuue, the Accusatiue, the Vocatiue, and the Ablatiue.

The Nominatiue case commeth before the verb, and answereth to this question, Who, or what: as Magister docet, The Master teacheth.

The Genitiue case is known by this token **Of**, and answereth to this question, Whose, or whereof: as Doctrina magistri, The learning of the Master.

The Datiuue case is knowne by this token **To**, and answereth to this question, to whom, or to what: as Dolibrum magistro, I give a booke to the Master.

The Accusatiue case followeth the Clerbe, and answereth to this question whome, or what: as Amo magistrum, I loue the Master.

The Vocatiue case is known by calling or speaking to: as O Magister, O Master.

The Ablatiue case is commonly ioyned with Prepositions seruynge to the Ablatiue case: as De Magistro, Of the Master: Coram Magistro, Before the Master.

Also In, with, through, for, from, by, & then, after, & comparatiue degree, be signes of the ablatiue case.

Articles.

Articles are borrowed of the Pronouine, and be thus declined:

Nominat. hic, hæc, hoc
Genitius huius
Datiuo huic
Accus. hunc, hanc, hoc
Vocatiuo caret
Ablatiuo hoc, hæc, hoc

Nominat. hi, hæ, hæc.
Gen. huius, harum,
Datiuo his
Accus. hos, has, hæc
Vocatiuo caret
Ablatiuo his.

Gen-

Eight parts of Speech.

Genders of Nounes.

Genders of Nounes be seuen: the MASCULINE, the FEMININE, the NEUTER, & COMMON of two, & COMMON of three, the DOUBTFUL, & the EPICENE.

The MASCULINE Gender is declined with this Article **Hic**: as **Hic vir**, a man.

The FEMININE Gender is declined with this article **Hæc**: as **Hæc mulier**, a woman.

The NEUTER Gender is declined with this article **Hoc**: as **Hoc saxum**, a stone.

The COMMON of two is declined with **Hic** and **Hæc**: as **Hic & Hæc Pares**, a father or mother.

The COMMON of three is declined with **Hic**, **hæc** and **hoc**: as **Hic, hæc & hoc fælix**, happy.

The DOUBTFUL Gender is declined with **Hic** or **Hæc**: as **Hic vel hæc dies**, a day.

The EPICENE Gender is declined with one article, and vnder that one article both kinds be signified: as **Hic passer**, a sparrow **Hæc aquila**, an Eagle, both he and shee.

The Declensions of Nounes.

There be sixe Declensions of Nounes.

The first is when the Genitiue & the Datiuue case singular do end in a diphthong, the accusatiue in am, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in a. The Nominatiue plurall in a diphthong, the Genitiue in arum, the Datiuue in is, the Accusatiue in as, the Vocatiue like the Nominatiue, the Ablatiue in is, as in example

Nominat. hæc musa
Genit. huius musæ
Datiuo huius musæ
Accus. hanc musam
Vocatiuo ò mæsa
Ablatiuo ab his musa

Nominatiuo hæc muse
Genit. huius musarum
Dati. his musis
Accusat. his musas
Vocatiuo ò muse
Ablatiuo ab his musis.

Hæc
Mensa.
Ihc Po-
cta.
Hic &
hec Ver-
ba.

Note

An Introduction of the

Note,

Note that *Filia* and *Nata*, doe make the *Dative* and the *Ablative* plurall in *is* or in *abus*. Also *Dea*, *mula*, *equa*, *liberta*, make the *Dative* and the *Ablative* case plurall in *abus* onely.

II.

The second is, when the *Genitive* case singular endeth in *i*, the *Dative* in *o*, the *Accusative* in *um*, the *Vocative* for the most part like the *Nominative*, the *Ablative* in *o*. The *Nominative* plurall in *i*, the *Genitive* in *orum*, the *Dative* in *is*, the *Accusative* in *os*, the *Vocative* like the *Nominative*, the *Ablative* in *is*, as in example,

Hic Vir.	Nomin. hic magister	Nominatiuo bi magistri
Hic Li- ber.	Gen. huies magistri	Gen. horum magistrorum
Hac Co- lus.	Dat. huic magistro	Dat. i. his magistris.
Hic Lo- gos.	Acc. hunc magistrum	accusatiuo hos magistros
Singula- r. Note.	Vocatiuo o magister	Vocatiuo o magistri
	Ablat. ab hoc magistro	Ablat. ab his magistris.

Here is to be noted, that when the *Nominative* endeth in *us*, the *Vocative* shall end in *e*: as *Nominatiuo hic Dominus*, *Vocatiuo o Domine*. Except *Deus* that maketh o *Deus*: and *Filius*, that maketh o *fili*.

When the *Nominative* endeth in *ius*, if it be a proper name of a man, the *Vocative* shall end in *i*: as, *Nominatiuo hic Georgius*, *Vocatiuo o Georgi*.

Also these *Nounes* following, make their *Vocative* in *e*, or in *us*: as *Agnus*, *lucus*, *vulcus*, *populus*, *chorus*, *fluvius*.

Note

Note also, that all *Nounes* of the neuter gender, of what declension soever they be, haue the *Nominative*, the *Accusative*, and the *Vocative* like in both numbers, and in the plurall number they end all in *a*: as in example,

Sin-

Eight parts of Speech.

Singularer,	Nomin. hoc regnum	Nominatiuo hac regna
	Genit. huies regni	Genit. horum regnorum
	Dat. huic regno	Dat. i. his regnis
	Accus. hoc regnum	Accusatiuo hac regna
	Vocatiuo o regnum	Vocatiuo o regna
	Ablat. ab hoc regno	Ablat. ab his regnis.
Pluraler,		

Except *Ambo* and *Duo*, which make the *Pluraler* gender in *o*, and be thus declined,

Pluraler,	Nominatiuo Ambo, ambe, ambo
	Genit. Amborum, ambarum, amborum
	Dat. Ambobus, ambabus, ambobus
	Accus. Ambos, ambas, ambo
	Vocatiuo Ambo, amb.e, ambo
	Ablat. Ambobus, ambabus, ambobas. Likewise <i>Duo</i> .

The third is, when the *Genitive* case singular endeth in *is*, the *Dative* in *i*, & *Accusative* most commonly in *em*, & sometime in *im*, and sometime in both: the *Vocative* like the *Nominative*, & *Ablative* in *e*, sometime in *i*, & sometime both in *e* & *i*: The *Nominative* case plurall in *es*, the *Genitive* sometime in *um*, & sometime in *im*, the *Dative* in *is*, the *Accusative* in *es*, the *Vocative* like the *Nominative*, the *Ablative* in *bus*, as in example,

Singularer,	Nominatiuo hic lapis	Nominatiuo o lapiides
	Genit. huies lapis	Genit. horum lapidum
	Dat. huic lapi	Dat. i. his lapidibus
	Accus. hunc lapidem	Accusatiuo hos lapides
	Vocatiuo o lapis	Vocatiuo o lapiides
	Ablat. ab hoc lapide	Ablat. ab his lapidibus.

Singularer,	Nom. hic & hac parentes	Nom. hi & ha parentes
	Genit. huies parentiis	Genit. horum parentium
	Dat. huic parenti	Dat. i. his parentibus(tum)
	A. hunc & hac parente	A. hos & has parentes
	Vocatiuo o parentes (te)	Vocatiuo o parentes
	A. ab hoc & hac parente	A. ab his parentibus.

The

Hoc
Dannū.
Hoc Ma-
lum.
Hoc
Verbum

III.

Hic pa-
ter.
Hic pa-
nis.

Hoc o-
pus.

Hic ca-
put.

Hic nu-
bes.

Hic vel
hac bu-
bo.

Hec vir-
tus.

Hoc ani-
mal.

Hoc cu-
bile.

Hoc cal-
car.

An Introduction of the

III. The fourth is, when the Genitive case singular endeth in us, & dative in iiii, & accusative in um, the vocative like the Nominative, the ablative in u. The nominative plural in us, & genitive in iuum, & dative in ibus, & accusative in us, the vocative like the nominative, & ablative in ibus, as in example.

Hic Gra- das.	Nominat <u>io</u> <i>hic manus</i>	Nominat <u>io</u> <i>he manus</i>	Nomin. <i>uni, una, una</i>
Hec por- ticas.	Genit <u>io</u> <i>huius manus</i>	Gen. <i>harum manuum</i>	G. <i>vnorum, vnarū, uno-</i>
Hoc cor- nu.	Dati <u>o</u> <i>huc manus</i>	Dati <u>o</u> <i>his manibus</i>	Dat. <i>vnis</i> (rum)
	Accus. <i>hanc manus</i>	Accusat <u>io</u> <i>hac manus</i>	Accus. <i>vnos, unas, una</i>
	Vocat <u>io</u> <i>ó manus</i>	Vocat <u>io</u> <i>ó manus</i>	Vocat. <i>uni, una, una</i>
	Ablat <u>io</u> <i>ab hac manu</i>	Ablat <u>io</u> <i>ab his manibus</i>	Ablatino <i>vnis.</i>

V. The fifth is, when the Genitive & the dative case singular do end in ei, the Accusative in em, the vocative like the nominative, & ablative in e. The Nominative plural in es, & Genitive in erum, the dative in ebus, the accusative in es, & vocative like the nominative, & ablative in ebus, as in example.

Note that all nouns of the fifth declension bee of the feminine gender, except meridies, and dies.

Hec res.	Nominat <u>io</u> <i>hic meridies</i>	Nominat. <i>bi meridies</i>	Nomin. <i>bi & haſſlices</i>
Hec Fa- cies.	Genit <u>io</u> <i>huius meridei</i>	G. <i>horum meridieum</i>	& <i>haſſicia</i>
Hec A- cie.	Dati <u>o</u> <i>huc meridei</i>	Dat. <i>bis meridiebus</i>	Gen. <i>horum, harum, &</i>
	Accus. <i>hunc meridieum</i>	Accus. <i>hos meridies</i>	<i>horum faſticium</i>
	Vocat <u>io</u> <i>ó meridies</i>	Vocat <u>io</u> <i>ó meridies</i>	<i>Dat. bis faſticibus</i>
	Ablat <u>io</u> <i>ab hoc meridie</i>	Abl. <i>ab his meridiebus</i>	<i>Ac. hos & has faſlices</i>

The Declining of Adjectives.

A Noun Adjective of three terminations is thus declined,

Niger, a, u. n.	No. <i>bonus, bona, bona</i>	Nomin. <i>boni, bone, bona</i>	Nomin. <i>bi & haſſiles</i>
Tartus, a, um	Gen. <i>boni, bone, boni</i>	Ge. <i>bonorum, bonarū, bo-</i>	& <i>haſſicia</i>
Saturn, a, um.	Dati <u>o</u> <i>bono, bone, bono</i>	Dat. <i>bonis</i> (norum	Gen. <i>horum, harum, &</i>
	Acc. <i>bonū, bona, bonū</i>	Acc. <i>bonos, bonis, bono</i>	<i>horum tristium</i>
	Voc. <i>bono, bona, boni</i>	Vocat. <i>boni, bone, bona</i>	<i>Dat. bis tristibus</i>
	Abl. <i>bono, bona, bono</i>	Ablatino <i>bonis.</i>	<i>Ac. hos & has tristes</i>

There

Eight parts of Speech.

There are beside these, certaine Nounes adie= An ex-
ctives of another maner of declining, which make ception,
the genitive case singular in ius, and the dative in
i, which be these that follow, with their compounds.

Singulariter	No. <i>vnus, una, vnum</i>	Nomin. <i>uni, una, una</i>
	Genit <u>io</u> <i>vnius</i>	G. <i>vnorum, vnarū, uno-</i>
	Dati <u>o</u> <i>vni</i>	Dat. <i>vnis</i> (rum)
	Ac. <i>vnum, una, vni</i>	Accus. <i>vnos, unas, una</i>
	Voc. <i>vne, una, vnum</i>	Vocat. <i>uni, una, una</i>
	Ablat. <i>vno, una, uno</i>	Ablatino <i>vnis.</i>

Note that vnum, a, um, hath not the plural number, but when it is tōned with a word that lacketh the singular number; as, vnx literæ, vna mœnia.

In like manner be declined totus, solus, and also Nounes vllus, alius, alter, vter, and neuter, sauting that these adiectives last rehearsed, lackie the Vocative case.

A noun adiective of iij. articles, is thus declined the vo-
cative case.

Singulariter	Nominat. <i>hic, hac &</i>	Nomin. <i>bi & haſſlices</i>
	hoc faſlix	& <i>haſſicia</i>
	Genit. <i>huius faſlicis</i>	Gen. <i>horum, harum, &</i>
	Dati <u>o</u> <i>huc faſlici</i>	<i>horum faſticium</i>
	Accus. <i>hunc faſlicem, & hoc faſlix</i>	<i>Dat. bis faſticibus</i>
	Vocat <u>io</u> <i>ó faſlix</i>	<i>Ac. hos & has faſlices</i>
	Ablat. <i>ab hoc, hac, & hoc faſlici</i>	& <i>haſſicia</i>
	V. <i>ó faſlices, & ó faſlicia</i>	<i>Vu. ó faſlices, & ó faſlicia</i>
	Ablat. <i>ab his faſticibus</i>	<i>Ablat. ab his faſticibus</i>

Singulariter	No. <i>hic & haſſtristis</i>	Nomin. <i>bi & haſſtristes</i>
	& <i>haſſtriste</i>	& <i>haſſtricia</i>
	Gen. <i>huius tristis</i>	Gen. <i>horum, harum, &</i>
	Dati <u>o</u> <i>huc tristis</i>	<i>horum tristium</i>
	Accus. <i>hunc tristem, & hoc triste</i>	<i>Dat. bis tristibus</i>
	Voc. <i>tristis, & ó triste</i>	<i>Ac. hos & has tristes</i>
	Abl. <i>ab hoc, hac & hoc tristis</i>	& <i>haſſtricia</i>
	V. <i>ó tristes & ó tristia</i>	<i>Vu. ó tristes & ó tristia</i>
	Ablat. <i>ab his tristibus</i>	<i>Ablat. ab his tristibus</i>

B I Com.

Lewis, &
leuc.

Celer,
celeris &
celere.

Melior,
& meli-
us.

*An Introduction of the
Comparisons of Nounes.*

A **D**ictiues whose signification may increase
or be diminished, may forme Comparison.

There be three degrees of comparison: The **P**ositive, the **C**omparative, and the **S**uperlative.
of **C**omparison. **T**he **P**ositive betokeneth the thing absolutely
without excesse: as, *Durus, Hard.*

The **C**omparative somewhat exceedeth his po-
sitive in signification: as, *Durior, Harder.* And it is
formed of the first case of his positive that endeth
in *i*, by putting thereto, or *q. us: as of* *Duri, hic & hæc*
durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc
tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The **S**uperlative exceedeth his positive in the
highest degree: as, *Durissimus, Hardest.* And it is
formed of the first case of his Positive that endeth
in *i*, by putting thereto *and finius: as of Duri, du-*
rissimus: of Tristi, tristissimus: of Dulci, dulcissimus.

Exception. **F**rom these general rules are excepted these that
follow, *Bonus, melior, optimus. Malus, pior, pessimus.*
Magnus, maior, maximus. Parvus, minor, minimus.
Multus plurimus, multa plurima, mulum plus pluri-
mum.

After. **T**er. **A**ccr. **A**nd if the Positive end in *er*, the Superlative
is formed of the **N**ominative case, by putting to
rimus: as Pulcher, pulcherissimus.

Also these Nounes ending in *lis*, make the **Su-**
perlative by changing *lis* into *limus: as, Humilis,*
humillimus: similis, simillimus: facilis, facillimus: gra-
cilis, gracillimus: agilis, agillimus: docilis, docillimus.

All other Nounes ending in *lis*, doe followe the
general rule aforesaid: as, *Vtilis, vtilissimus.*

Igneus, **impus.** **A**lso if a vowel come before *us*, it is compared
by **M**agis & **M**axime: as *Pius, magis pius, maxime pi-*
us. Assiduus, magis assiduus, maxime assiduus.

of

Eight parts of Speech.

Of the PRONOVNE.

A **P**ronoune, is a part of speech much like
to a Noun, which is used in shewing
or rehearsing.

There be fifteene Pronounes, *Ego, tu, sui, ille, ip-* **T**here
sc, iste, hic, is, meus, tuus, suis, noster, vester, nostras, bee **fif-**
*vestras, wherof fourre haue the vocative case: as, *teene* **te-**
Tu, meus, noster, and nostras, and all the other lacke **Pro-**
the Locative case. **nounes,***

To these may be added their compounds, *Ego-*
mer, tute, idem, and also Qui, quæ, quod.

These eight Pronounes, *Ego, tu, sui, ille, ipse, Pro-*
iste, hic, & is, be Primitiues, so called, for because **Primi-**
nounes *they be not deriuued of others. And they be also cal-* **Primi-**
led Demonstratiues, because they shewe a thing **ties.** *Demon-*
not spoken of before.

And these *sæce, Hic, ille, iste, is, idem, and qui, be Rela-*
tivies, because they rehearse a thing that was **ties.**
spoken of before.

These seauen, *Meus, tuus, suis, noster, vester, no-* **Deriu-**
stras, vestras, be Deriuatiues, for ther bee deriuued **ties.**
*of their Primitiues, *Mei, tui, sui, nostri, and vestri.**

There belongeth to a Pronoune these five **Five**
things: **N**umber, **c**ase, and **G**ender, as are in a **things**
Pronoune: **d**ecension & **p**erson: as here followeth, **belong**
to a pro-
noune.

The Declensions of PRONOVNES.

There be fourre Declensions of Pronouns.

These three, *Ego, tu, sui, be of the first declensi-* **The first**
on, and ve thus declined. **declensi-**
on,

Singulariter *Nominativo Ego*

Genitiuo mei

Datino mihi

Accusatiuo me

Vocatiuo caret

Ablatiuo à me

Nominativo nos

Genitiuo nostrum, vel nostri

Datino nobis

Accusatiuo nos

Vocatiuo caret

Ablatiuo à nobis.

An Introduction of the

Singulariter,	Nominatiuo <i>Tu</i>	Nominatiuo <i>vos</i>
	Genitiuo <i>tui</i>	Genitiuo <i>vestrum vel vestri</i>
	Datiuo <i>tibi</i>	Datiuo <i>vobis</i>
	Accusatiuo <i>te</i>	Accusatiuo <i>vos</i>
	Vocatiuo <i>o tu</i>	Vocatiuo <i>o vos</i>
	Ablatiuo <i>a te</i>	Ablatiuo <i>a vobis</i>

Singulariter	Nominatiuo <i>care</i>	Accusatiuo <i>se</i>
and	Genitiuo <i>sui</i>	Vocatiuo <i>care</i>
Pluraliter	Datiuo <i>sibi</i>	Ablatiuo <i>a se</i>

The second declension, and be thus declined.

Singulariter,	Nominatiuo <i>isti</i> , <i>istæ</i> , <i>ista</i>	Nominatiuo <i>istri</i> , <i>istæ</i> , <i>ista</i>
	Genitiuo <i>istrii</i>	Gen. <i>istorum</i> , <i>istarū</i> , <i>istorū</i>
	Datiuo <i>istri</i>	Datiuo <i>istri</i>
	Acc. <i>istrum</i> , <i>istram</i> , <i>istriu</i>	Accusatiuo <i>istros</i> , <i>istras</i> , <i>ista</i>
	Vocatiuo <i>care</i>	Vocatiuo <i>care</i>
	Ab'l. <i>isto</i> , <i>istæ</i> , <i>ista</i>	Ablatiuo <i>istri</i>

Ille, is declined like Iste, and also Ipse, sauing that the neuter gender in the Nominatiue case, and in the Accusatiue case singular maketh Ipsum.

Nominatiuo *hic*, *hic*, *hoc*: Genitiuo *huius*: Datiuo *huic*, as afore in the Noun.

Singulariter,	Nominatiuo <i>is</i> , <i>ea</i> , <i>id</i>	Nominatiuo <i>ij</i> , <i>ea</i> , <i>ea</i>
	Genitiuo <i>eius</i>	Gen. <i>corum</i> , <i>earum</i> , <i>corum</i>
	Datiuo <i>ei</i>	Datiuo <i>ij</i> <i>vel eis</i>
	Accus. <i>eum</i> , <i>eam</i> , <i>id</i>	Accusatiuo <i>cos</i> , <i>ers</i> , <i>ea</i>
	Vocatiuo <i>care</i>	Vocatiuo <i>care</i>
	Ablatiuo <i>eo</i> , <i>ea</i> , <i>eo</i>	Ablatiuo <i>ij</i> <i>vel eis</i>

Singulariter,	Nom. <i>qui</i> , <i>que</i> , <i>quod</i>	Nomin. <i>qui</i> , <i>que</i> , <i>qua</i>
	Genitiuo <i>cuius</i>	G. <i>quorum</i> , <i>quarū</i> , <i>quorū</i>
	Datiuo <i>cui</i>	Datiuo <i>quibus vel quieis</i>
	Acc. <i>quem</i> , <i>quam</i> , <i>quod</i>	Accus. <i>quos</i> , <i>quas</i> , <i>qua</i>
	Vocatiuo <i>care</i> (<i>qui</i>)	Vocatiuo <i>care</i>
	Abl. <i>quo</i> , <i>qui</i> , <i>quo</i> , <i>vel</i>	Ablat. <i>quibus vel queis</i>

The compound of Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatiues, or Indefinitis. Also Quis quis is thus declined.

Eight parts of Speech.

Nominatiuo	Quisquis	Accus. Quic-	Quoquo,
	Quicquid	Quid. Ablatiuo	Quaqua,
			Quoquo.

Where note that Quid is alwates a Substantia Note
tive of the Neuter gender.

These five, Meus, tuus, suus, noster, & vester, are The
of the third declension, and be declined like nouns third de-
clination. Dialecties of three terminations, in this wise,

Singulariter,	Nom. <i>meu</i> , <i>mea</i> , <i>meum</i>	Nom. <i>mei</i> , <i>mea</i> , <i>mea</i>
	Gen. <i>mei</i> , <i>mea</i> , <i>mei</i>	Gen. <i>meorum</i> , <i>mearum</i>
	Dat. <i>meo</i> , <i>mea</i> , <i>meo</i>	Dat. <i>meis</i> (<i>meorum</i>)
	Acc. <i>meu</i> , <i>mea</i> , <i>meum</i>	Acc. <i>meos</i> , <i>meas</i> , <i>mea</i>
	Vocatiuo <i>meu</i> , <i>mea</i>	Voc. <i>mei</i> , <i>mea</i> , <i>mea</i>
	Ablat. <i>meo</i> , <i>mea</i> , <i>meo</i>	Ablatiuo <i>meis</i>

So is Noster declined, and Tuus, suus, vester, sa-
uting that these three last do lack the vocatiue case

Nostras, Vestras, and this nounes Cuias, be of the The
fourth declension, and be thus declined,

Singulariter,	Nom. <i>hic</i> & <i>hec</i> no- bras, & <i>hoc</i> <i>nostrate</i>	Nom. <i>hi</i> & <i>be</i> <i>nostrates</i> on.
	Gen. <i>huius</i> <i>nostratis</i>	& <i>haec</i> <i>nostratia</i>
	Datiuo <i>hunc</i> <i>nostrati</i>	Gen. <i>horum</i> , <i>harum</i> , & borum <i>nostratum</i> ,
	A. <i>huc</i> & <i>hanc</i> <i>nostra-</i> <i>tem</i> & <i>hoc</i> <i>nostrate</i>	Dat. <i>his</i> <i>nostratibus</i>
	Vocat. <i>o</i> <i>nostras</i> , & <i>o</i> <i>nostrate</i>	Acc. <i>hos</i> & <i>has</i> <i>nostra-</i> <i>tes</i> , & <i>haec</i> <i>nostratia</i>
	Abl. <i>hoc</i> , <i>hac</i> , & <i>hoc</i> <i>nostrate</i> , <i>vel</i> <i>nostrati</i>	Vocat. <i>o</i> <i>nostrates</i> , & <i>o</i> <i>nostratia</i>

Here is to be noted, that Nostras, Vestras, and this Nounes Cuias, be called Gentiles, because they properly betoken pertaining to countries or nations, to sects or factions.

A Pronoune hath three person.

The first person speaketh of himselfe: as, Ego, Persons
I, Nos, we.

An Introduction of the

The second person is spoken to: as, Tu, Thou: Vos, Pee. And of this person is also every vocative case.

The third person is spoken of: as, Ille, He: Illi, They. And therefore all Nounes, Pronounes, and Particles be of the third person.

Of a VERBE.

A verb is a part of speech, declined with mood and tense, and betokeneth doing: as, Amo, I loue: or suffering: as, Amor, I am loued: or beeing: as, Sum, I am.

Of verbes, such as haue persons, be called Personals: as, Ego amo, Tu amas. And such as haue no persons, be called Impersonals: as, Tardet, It irketh, Oportet, It behoueth.

Of verbs Personals there be five kinds: Actiue, Passiue, Neuter, Deponent, and Commune.

A verbe Actiue endeth in o, and betokeneth to doe: as, Amo, I loue; and by putting to r, it may be a Passiue: as, Amor.

A verbe Passiue endeth in or, and betokeneth to suffer: as, Amor, I am loued: and by putting away r, it may be an Actiue: as, Amo.

A verbe Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Passiue: as, Curro, I runne, Sum, I am. And it is englisched sometime actiuely: as, Curro, I runne: And sometime passiuely: as, Egrot, I am sick.

A verb deponent endeth in r, like a Passiue, and yet in signification is but either Actiue, as Loquor verbum, I speake a word: or neuter, as, Glorior, I boast.

A verbe Commune endeth in r, and in signification is both Actiue and Passiue: as, Oculor ec, I kisse thee: Oculor a te, I am kissed of thee.

Modes.

Verbes Personals.

Actiue.

Passiue.

Neuter.

Deponent.

Commune.

Eight parts of Speech.

MOODES.

There be sixe Moodes: the Indicatiue, the ^{Imma} Moodes
Subiunctiue, and the Infinitiue.

The Indicatiue moode sheweth a reason true or false: as, Ego amo, I loue. Or els asketh a question: as, Amas tu? Doest thou loue?

The Imperatiue biddeth or commandeth: as, Imperatiue. Ama, Loue thou.

The Optatiue wisheth or desireth, with these Optatiue signes, would God, I pray God, or God grant: as, Vtiam amen, I pray God I loue: and hath euermore an Aduerbe of wishing toynd with him.

The Potentiall mood is known by these signes, Potenti. May, can, might, would, should, or ought: as, Amem, I may all, or can loue: without an Aduerbe toynd with him.

The Subiunctiue moode hath euermore some Subiunctiue. Coniunction toynd with him: as, Cum amarem, siue, when I loued. And it is called the Subiunctiue mood, because it dependeth of another verbe in the same sentence, either going afore, or comming after: as, Cum amarem, eram miseri: when I loued, I was a wretch.

The Infinitiue signiflet to doe, to suffer, or to Infinitiue. be, and hath neither number, nor person, nor ^{Modo} minatiue case before him, and is knowne commonly by this signe, To: as, Amare, To loue. Also when two verbes come together, without any ^{Modo} minatiue case between them, then the latter shal be the Infinitiue mood: as, Cupio discere, I desire to learne.

GERUNDI

There be mozeouer belonging to the Infinitiue moodes of Verbes, certaine voices called Gerunds, ending in Di, do, and dum: which haue both the Actiue and Passiue signification: as, Amandi, di, do, dum.

An Introduction of the

Preterp. perfect	Amaueram, Docueram,	I had loued.
tense singu- lar,	Legram, Audieram,	ras, rat. Plural. ramus, ratis, rant.
Future	Amabo, Docobo	I shall or will loue.
tense singu- lar,	Legam, Audiam,	bis, bit. Pluraliter bimus, bitis, bunt.
	es, et.	Pluraliter emus, eris, ent.

Imperative Mood.

Present tense singu- lar,	Ama, amer, amato, amato	Plur. amemus	Amate, ament amatote, amato
	Doce, doceat, docero, docero	Pl. doceamus	docete, doceant docetote, doceto
	Lege, legat Legito, legito	Plur. legamus	legite, legant legitote, legunto
	Audi, audiat, audito, audito.	Pl. audiamus	Audite, audiant, auditote, iunto.

Optative Mood.

God grant I loue.

Present tense singu- lar. Vti-	Amem, ames, amet. Doceam, Legam,	Plur. amemus, ametis, ent. as, at. Plural. utinam amus, atis, ant.
Preterim. perfect	Amarem, Docerem,	I might, would, shoule, or did loue.
tense singu- lar, Vti.	Legerem, Audirem,	res, ret. Plu. utinam remus, retis, rent.
Preterper. fect tense	Amauerim, Docuerim,	I shoule, ought to haue loued

I shoule God I haue loued:

Preterper. singul.	Amauerim, Docuerim,	I shoule God I haue loued:
	Legerim, Audiuerim,	ris, rit. Plural. utin. rimus, ritis, rint.
		Vtinam,

Preter-

Eight parts of Speech.

Preterp. perfect	Amauistem, Docuistem,	Would God I had loued:
tense singu- lar,	Legistem, Audiuistem,	ses, set. Plur. utin. semus, setis, sent.
Future	Amauero, Docuero,	God grant I shall or will loue hereafter
tense singu- lar, Vti.	Legero, Audiuero,	ris, rit. Plur. utinam rimus, ritis, rint.

Potentiall Mood.

I may or can loue.

Present	Amem, ames, amet.	Plur. amemus, ametis, ament.
tense singu- lar,	Doceam, Legam,	Pluraliter, amus, atis, ant.
Preterim. perfect	Amarem, Docerem,	I might, would, shoule, or could loue.
tense singu- lar,	Legerem, Audirem,	res, ret. Plural. remus, retis, rent.
Preterper. fect tense	Amauerim, Docuerim,	I might, would, shoule, or ought to haue loued
singul.	Legeim, Audiuerim,	ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.
Preterp. perfect	Amauistem, Docuistem,	I might, would, shoule, or ought to haue loued
tense singu- lar,	Legistem, Audiuistem,	ses, set. Pluraliter, semus, setis, sent.
Future	Amauero, Docuero,	I may or can loue hereafter.
tense singu- lar, Vti.	Legero, Audiuero,	ris, rit. Pluraliter, rimus, ritis, rint.

Subiunctive Mood.

when I loue.

Present tense singu- lar, Cūs,	Amem, ames, amet.	Pl. cū amemus, ametis, ent.
	Doceam, Legam,	as, at. Pluraliter cū amus, atis, ant.

Preter-

An Introduction of the

Preterim.	Amarem,	When I loued, or did loue.
perfect	Docereim,	res, rer. Plur. cūm remus, retis, rent.
tense singu- lar,	Legerem,	res, rit. Plur. cūm rimus, ritis, rint.
Cūm,	Audirem,	
Preterper-	Amauerim,	When I haue loued.
fect tense	Docuerim,	ris, rit. Plur. cūm rimus, ritis, rint.
singular,	Legerim,	
Cūm,	Audiuerim,	
Preterplu-	Amauissem,	When I had loued.
perfect	Docuismem,	ses, set. Plur. cūm semus, setis, sent.
tense singu- lar,	Legissem,	
Cūm,	Audiuissem,	
Future	Amauero,	When I shall or will loue.
tense singu- lar,	Docuero,	ris, rit. Plural. cūm rimus, ritis, rint.
Cūm,	Legero,	
	Audiuero,	

Infinitive Mood.

Present and	Amare,	Loue.
Preterim-	Docere,	To Teach.
perfect	Legere	Reade.
tense.	Audire,	Heare.
Preterper-	Amauisse,	Loued.
fect and	Docuisse,	To haue Taught.
perfect.	Legisse,	or had Reade.
	Audiuisse,	Heard.
Future	Amaturum,	Loue
tense.	Docaturai,	To Teach hereafter.
	Lecturum,	Reade
	Auditurum,	Heare
Gerunds	Amandi, of louing	do, in louing dū, to loue
	Docēdi, of teaching	do, in teaching dū, to teach
	Legendi, of reading	do, in reading dū, to read
	Audiēdi, of hearing	do, in hearing, dū, to hear
		Supines

Eight parts of Speech.

Supines.	Amatum,	loue Amatu,	loued.
	Doctum,	To teach Doctu,	To taught.
	Lectum,	To reade Lectu,	be read.
	Auditum,	heare Auditu,	heard.
A participle	Amans,	Louing.	
of the pre- sent tense.	Docens,	Teaching.	
	Legens,	Reading.	
	Audiens,	Hearing.	
The parti- ciple of the	Amaturus,	to loue, or about to loue.	
first future	Docturus,	to teach, or about to teach.	
tense.	Lecturus,	to reade, or about to reade.	
	Auditurus,	to heare, or about to heare.	

Before we decline any Verbes in Or, for supplying of many tentes, lacking in all such Verbes, we must learne to decline this Verbe Sum, in this wise following.

Sum, es, fui, esse: Futurus, To be.

Indicative Mood present Tense singular.

Present and	SVm,	I am, es, est.	Pluraliter, sumus, estis, sunt.
Preterim-	Eram,	I was, eras, erat.	Pluraliter, eramus, eratis, erant.
perfect			
tense.			
Preterper-	Fui,	I haue been, fuisti, fuit.	Pluraliter, fuimus, fu- fect tense singu- lar.
fect and			istis, fuerunt vel fuere.
perfect.			
Preterpluper-	Fueram,	I had been, fueras, fuerat.	Pluraliter, fu- erimus, fueratis, fuerant.
fect tense singu- lar.			
Future	Eco,	I shall or will be, eris, erit.	Pluraliter, erimus, eritis, erunt.
tense.			

Imperative Mood.

Present tense	Sis,	be thou	Sit,
singular.	Es,	Sit,	Sint,
		Este,	Sint,
	Esto,		Suntio

Optative Mood.

Present tense	Sim,	I pray God I be, sis, sit, Pluraliter, viuam si-
singular.	Vin.	mus, sis, sit.

Preser-

An Introduction of the

Preterimper. Essem, would God I were, essem, essem. Pluralit.
felt tensi, Vt. utinam essemus, essemis, essem.

Preterperfect Fuerim, I pray God I haue beene, fueris, fuerit.
tense singul. Pluralit. utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Vt in. Utinam.

Preterplus. Fuisset, would God I had been, fuisset, fuisset.
felt tense sing. Pluralit. utinam fuissetus, fuissetis, fuisset.

Vt in. Fuero, God grant I be hereafter, fueris, fuerit.
Future tense sing. Pluraliter, utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potentiall Mood.

Present tense Sim, I may or can be, sis, sit. Pluraliter, simus, si-
ngular. tis, sint.

Preterimper. Essem, I might or could be, essem, essem. Pluraliter,
felt tense singular. essemus, essemis, essem.

Preterperfect Fuerim, I might, could, shold, or ought to haue
tense singular. bin, fueris, fuerit. Plur. fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterplus. Fuisset, I might, could, shold, or ought to had
tense singular. bin, fuisset, fuisset. Pl. fuissetus, fuissetis, fuisset.

Future tense Fuero, I may or can be hereafter, fueris, fuerit.
singular. Pluraliter, fuerimus, fueritis, fuerint.

Subiunctiue Mood.

Present tense Sim, &then I am, sis, sit. Plur. cum simus, sitis, sint.
singular. cum

Preterimper. Essem, &then I was, essem, essem. Plural. cum essemus,
felt tense singular. essemis, essem.

Preterperfect Fuerim, &then I haue been, fueris, fuerit. Plural.
cum fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterplus. Fuisset, &then I had been, fuisset, fuisset. Plural.
cum fuissetus, fuissetis, fuisset.

Cum. Fuero, &then I shall or will be, fueris, fuerit. Pl.
Future tense cum fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitiue Mood.

Present and Preterperfect Else, to be & Preterplus Fuisse, to haue or
preterimper. felt tense, perfect tense, had been

Future tense, Fore, vel futurum esse, To be hereafter.

Verbes

Eight parts of Speech.

Verbes in or, of the four Coniugations, be
declined after these Examples.

A Mor, amaris vel amare: amatus sum vel fui, a-
mari: amatus, amandus, To be loued.

Doceor, doceris vel docere: doctus sum vel fui, do-
ceri: doctus, docendus, To be taught.

Legor, legeris vel legere: lectus sum vel fui, legi: le-
ctus, legendus, To be read.

Audior, audiris vel audire: auditus sum vel fui, au-
diri: auditus, audiendus, To be heard.

Indicatiue Mood.

I am loued.

Present Amor, amaris vel amare, amatur
tense singu- Doceor, doceris vel docere, docetur Pl. mur, mi-
lar, Legor, legeris vel legere, legitur ni, ntur.
Audior, audiris vel audire, auditur Pl. mur, mi-
lar, Legor, legeris vel legere, legitur ni, ntur.

Preterim- Amabar, I was loued.
perfect Docebar, baris vel bare, batur. Pl. bamur, ba-
tense singu- Legebar, (mini, bantur.
lar, Audiebar

Preterper- Amatus I haue bin loued.
fect tense Doctus tus es vel fuisti, tus est
singul. Lectus vel fuit. Pl. ti sumus vel
Auditus tus es vel fuisti, tus est
ti sunt, fuerunt vel fuerere.

Preterplus Amatus I had bin loued.
perfect Doctus tus eras vel fueras, tus erat
tense singu- Lectus vel fuerat. Pl. ti eramus vel
lar, Auditus fueramus, ti eratis vel sue-
ratis, ti erant vel fuerant.

Future Amabor I shall or will be loued.
tense singu- Docebor beris vel bero, itur. Pl. bimur, imini, un-
lar, Legar (tur.
Audiar eris vel ere, etur. Pl. emur, emini, entur.

Imperative

An Introduction of the Imperatiue Mood.

	Ye thou	Let him be loued.	Let he be loued.	Ye peee	Let them be loued.
Present tense singular,	Amare, ametur, amator. amator.	Plu. amemur	Imini, entur. minor. antor.		
	Docere, doceatur, docotor, docotor.	P. doceamur	Imini, eantur minor. entor.		
	Legere, legatur, legitor, legitor.	Plu. legamur	Imini, antur, minor. untor.		
	Audire, audiatur, auditor, auditor.	Pl. audiamur	Imini, iantur, minor. iuntor.		

Optatiue Mood.

God grant I be loued.

Present tense singular, Vt- nam,	Amer, eris vel ere, etur. P. vtin. emur, emini, entur. Docear, Legar, Audiar,	
	Would God I were loued.	(antur.)
Preterim- perfect tense singular, V- tinam,	Amarer, Docerer, Legerer, Audirer,	Would God I were loued.
	eris vel rere, retur. P. vtin. remur, re- (mini, retur.)	
Preterper- fect tense singular, V- tinam,	Amatus Doctus Lectus Auditus	I pray God I haue been loued.
	sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Pl. vtin. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.	

Preterplus- perfect tense singular, V- tinam,	Amatus Doctus Lectus Auditus	Would God I had been loued.
	ellsem vel fuisse, tus essem vel fuisse, tus esset vel fuisse. Plur. vtin. ti essemus vel fuisse, ti essetis vel fuisse, ti es- sent vel fuisse.	
Future tense singular, Vt- nam,	Amatus Doctus Lectus Auditus	God grant I be loued hereafter.
	ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Pl. vtin. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.	

Potentiall

Eight parts of Speech.

Potentiall Mood.

I may or can be loued.

Present tense singular,	Amer, eris velere, etur. Plur. emur, emini, entur. Docear, Legar, Audiar,
	eris vel are, atur. Plur. amur, mini, tur.
Preterim- perfect tense singular,	Amarer, Docerer, Legerer, Audirer,
	I would, shold, or ought to be loued.
Preterper- fect tense singular,	Amatus Doctus Lectus Auditus
	sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. Plur. ti simus vel fuerimus, ti sint vel fuerint.

I would, shold, or ought to haue bin loued.

Preterplus- perfect tense singular,	Amatus Doctus Lectus Auditus
	essem vel fuisse, tus essem vel fuisse, tus esset vel fuisse. Plur. ti essemus vel fuisse, ti essetis vel fuisse, ti es- sent vel fuisse.
Future tense singular,	Amatus Doctus Lectus Auditus
	I may be can be loued hereafter.

Future tense singular,	Amatus Doctus Lectus Auditus
	ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Plur. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subiunctiue Mood.

When I am loued.

Present tense singular,	Amer, eris vel ere, etur. Pl. cum emur, emini, entur. Docear, Legar, Audiar,
	eris vel are, atur. Plur. cum amur, ami- (ai, antur.)
Preterim- perfect tense singular, C- um,	Amarer, Docerer, Legerer, Audirer,
	When I was loued.

Preterper-

C

An Introduction of the

Preterper. Amatus When I haue been loued.
fect tense Doctus sim vel fuerim, tu s̄i vel fueris, tu s̄i
singular. Lectus vel fuerit. Pl. cum ti simus vel fuerint us,
Cūm, Auditus ti s̄itis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpla- Amatus When I had been loued.
perfect tense Octus tu es et vel fuerit. Pl. cum ti essemus
singular. Lectus vel uiuissimus, ti essetis vel fueritis, ti
Cūm, Auditus essent vel fuerint.

Future Amatus When I shall or will be loued.
tense singu- Doctus ero vel fuerero, tu es et vel fueris, tu eris
lar, Cūm, Lectus vel fuerit. Pl. cum ti erimus vel fuerimus,
Auditus ti eritis vel fueritis, ti erint vel fuerint.

Infinitive Mood.

Present and Amari, Loued.
proterim- Doceri, To be Caught.
perfect I.egi, Read.
sense, Audiri, Heard.

Preterper. Amatum Loued.
fect & pre- Doctum esse vel To haue or Caught.
terplusper. Lectum fuisse, had beene Read.
fect tense, Auditum Heard.

Future Amatum iri vel amandum esse Loued
Docum iri vel docendum esse to Staught
tense, Lectum iri vel legendum esse hereafter
be read
Auditum iri vel audiendū esse heard

A partici- Amatus, Loued.
ple of the Doctus, Caught.
greater tense Lectus, Read.
Auditus, Heard.

A participle Amandus, Loued.
of the Fu- Docendus, To be Caught.
ture in dus, Legendus, Read.
Audiendus, Heard.

Of

Eight parts of Speech.

Of certaine Verbs going out of Rule, which
are Declined and formed in maner following.

Possum, potes, potui, posse, potens: To may or
can.

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volen-
dum: supinis caret, volens: To will or to be will-
ing.

Nolo, nonvis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolen-
dum: supinis caret, nolens: to nil or to be unwilling.

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, ma-
lendum: supinis caret, malens: To haue rather, or
to be more willing.

Edo, edis vel es; edi, edere vel esse: edendi, eden-
do, edendum: esum, esu, vel estum esu: edens, esurus
vel esturus. To eat.

Fio, sis, factus sum vel sui, fieri: factus, faciendus:
To be made, or done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum:
latum, latu: ferens, latus: To beare or suffer.

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel sui, ferti:la-
tus, ferendus: To be borne or suffered.

Indicative Mood.

Present Possum, potes, po-
cense singu- test, Possumus, potestis, pos-
lar, Volo, vis, vult, sunt.

Nolo, non vis, non Volumus, vultis, volunt
vult, Nolumus, non vultis,
nolunt. (lunt.

Malo, mavis, maluit, Malum, mavultis, ma-
Edo, edis vel es, edi Edimus, editis vel e-
vel est, slis, edunt.

Fio, sis, sit, Fimus, sitis, sunt.

Fero, fers, fert, Ferimus, fertis, ferunt.

Feror, ferris, vel fer- Ferimur, ferimini, fe-
re, fertur. runtus.

C. 2. Preter-

An Introduction of the

Preterim- perfect tense singu- lar,	Poteram, Volebam, Nolebam Malebam, <i>as, at.</i> Pluraliter, amus, atis, ant.
	Edebam, Fiebam, Ferebam, Ferebam, bari ^s vel bate, batur. Plur. baimur, ba-
	Potui, <i>Malui,</i> <i>mini, bantur.</i> Volui, <i>Edi,</i> <i>isti, it. P. imus, istis, è:unt vel</i> Nolui, <i>Tuli,</i> <i>ere.</i>
Preter per- fect tense singular,	Factus, <i>sum vel sui, tus es vel fuisti, tus est vel</i> Latus, <i>suit. Plural. ti sumus vel fuimus, ti estis</i> <i>vel fuistis, ti sunt fuerunt vel fuerere.</i>
Preterplu- perfect tense singu- lar,	Potueram <i>Malueram</i> <i>tis, rant.</i> Volueram <i>Ederam</i> <i>ras, rat. Pl. ramus, ra-</i> Nolueram <i>Tuleram</i> <i>ras, rat.</i>
	Factus, <i>eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus</i> Latus, <i>erat vel fuerat. P. ti eramus vel fueran-</i> <i>ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerat.</i>
Future tense singu- lar,	Potero, poteris, poterit. Plur. erim us, eritis, erint. Volam, <i>Edam,</i> <i>eris, rit. P. utin. rimus,</i> Nolam, <i>Fiam,</i> <i>es, et. Plural. emus, etis, ent.</i> Malam, <i>Feram,</i>
	Ferar, <i>ratis vel rere, retur. P. r. ur, remini, rentur</i> Possum, Volo, Malo, haue no Imperative mood.

Imperative Mood.

Present tense singu- lar,	Noli, nolito. Pluraliter, nolite, nolitote.
	Sedat, e- <i>P. Edi. Sedite, este, e- edant.</i>
	ed, edito <i>sto, edito</i> <i>mus, stote, editote</i> <i>edunto</i>
	Fito, tu <i>Fiat, Pluraliter, Fiamus, Fite, Fiant,</i> Fito, <i>Fito,</i>
	Fer, <i>Ferar, ferre, Ferant,</i> ferro, <i>ferro, ferro, ferro, ferunto.</i>
	Feire <i>Feratur, P. feramur, Ferimini, ferantur</i> fector, <i>fector,</i> <i>ferimino, feiuntor.</i>

Optative

Eight parts of Speech.

Optative Mood.

Present tense singu- lar, V- tina-	Possim, <i>Nolim,</i> <i>is, it. Plu. utin. imus, itis, int.</i> Velim, <i>Malim,</i> <i>edam,</i> Fiam, <i>as, at. Plur. utinam amus, atis, ant.</i> Feram, <i>Ferar, iaris vel rare, ratur. Pl. amur, amini, antur.</i>
Preterim- perfect tense	Possem, <i>Ederem</i> Velle, <i>vel essem, es, et. Pluraliter, utinam</i> Nollem, <i>Fierem, emus, etis, ent.</i>
Preter per- fect tense singular,	Mallem, <i>Ferrem, rentur.</i> Ferrer, <i>ratis vel rere, retur. Pl. ut. remur, remini,</i>
	Potuerim, <i>Maluerim,</i> Voluerim, <i>Ederim, eris, rit. P. utin. rimus,</i> Noluerim, <i>Tulerim, ritis rint.</i>
	Factus, <i>sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit</i> Latus, <i>vel fuerit. Pl. utin. ti simus vel fuerimus,</i> <i>ti sis vel fueritis, ti sint vel fuerint.</i>
Preterplu- perfect tense	Potuissim, <i>Maluissim,</i> Voluissim, <i>Edissim, es, set. P. utin. se-</i> Noluissim, <i>Tulissim, mus, setis, sent.</i>
	Factus, <i>essem vel suissem, us essem vel suissem, tus</i> Latus, <i>essem vel suissem, P. utin. essemus vel suissem-</i> <i>us, ti essemis vel suissemis, ti essent vel</i> <i>suissem.</i>
Future tense singu- lar,	Potuero, <i>Maluero,</i> Voluero, <i>Edero, eris, rit. P. utin. rimus, ritis,</i> Noluero, <i>Tulero, ritis rint.</i>
	Factus, <i>ero vel fuerero, tus eris vel fueris, tus erit</i> Latus, <i>vel fuerit. Pl. utin. ti erimus vel fuerimus,</i> <i>ti eritis vel fueritis, ti e:unt vel fuerint.</i>

The Potentiall and the Subiunctive mood be
formed like the Optative in voice, and doe differ
only in signification and signe of the mood.

An Introduction of the
Infinitive Mood.

Present
tense and
preterim-
perfect tense

Posse	Posse
Velle	Voluisse
Nolle	Noluisse
Malle	Maluisse
Edere vel esse	Edisse
Ferri	Iulisse
Fieri	Factum esse vel fuisse,
Ferri	Latum esse vel fuisse.
	Factum iri vel faciendum esse, Latum iri, vel ferendum esse.

Future
tense,

Eo and Quo make Ibam & Quibam, in the Preterimperfect tense of the Indicative mood, and Ibo and Quib in the future tense: & in all other moods and tenses are varied like verbs in o, of the fourth Conjugation, sauing that they make their Eounds, Eundi, cundo, cundum. Queundi, quicundo, queundum.

Tenses
formed
of the
preter-
perfect
tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicative mood be formed the Preterpluperfect tense of the same mood, the Preterperfect tense, the Preterpluperfect tense, & the future tense of the Optative mood, the Potentiall mood, and the Subiunctive mood: & Preterperfect tense, & the preterpluperfect tense of the Infinitive mood: as of Amavi, are formed Amaueram, amauerim, amauero, by changing i, into e short: as, Amavissem, amauisse, keeping i, still.

Imper-
sonals.

Impersonals be declined throughout all moodes and tenses, in the voice of the third person Singular onely: as, Delectat, delectabat, delectauit, delectauerat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they haue commonly before their english, this signe, it: as, It delighteth, Delectat. It be-
cometh not, Non decet.

Eight parts of Speech.

Of the Participle.

Participle is a part of speach, derived of Verbe, and taketh part of a Moune, as Gender, case, and declension: and part of a Verbe, as tense and signification: and part of both, as number and figure.

There be fourre kinds of Participle: one of the fourre kinds of Present tense, another of the Preter tense, one of the Future in ius, & another of the Future in dus. Particles.

A participle of the present tense, hath his English ending in ing, as, Lousing. And his Latine in tense. ans or ens: as, Amans, docens: And it is formed of the preterimperfect tense of the Indicative mood, by changing the last syllable into ns: as, Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

A participle of the Future in ius, betokeneth to Future do, like the Infinitive mood of the Actiue voice: as, Amaturus, To ioue, or, about to ioue. And it is formed of the latter Supine, by putting to ius: as, Doctu, docturus.

A participle of the Pretertense, hath his English ending in d, t, or u. as, loued, taught, slain: & his Latine in ius, sus, xus: as, amatus, visus, nexus: and one in ius, as Mortuus. And it is formed of the latter Supine, by putting to s: as, lectu, lectus, except Mortuus.

A participle of the Future in dus, betokeneth Future to suffer, like the Infinitive mood of the Passiue voice: as, Amancus, to be loued. And it is formed of the genitive case of the participle of the Present tense, by changing us, into dus: as, Amantis, amandus: Legensis, legendus. And it is also found to haue the signification of the Participle of the Present tense: as, Legendis veteribus proficis, In reading olde authors thou doest profit.

An Introduction of the

Of an A. Of a verbe Actiue, and of a verbe Neuter,
Aue which hath the Supines, come two Particples,
come 2. one of the Present tense, and another of the Fu-
ture in dus: as of Amo, commeth Amans, amaturus:
Particip. of Curro, currens, cursus.

Of a Pas- Of a verb Passiue, whose Actiue hath the Su-
sive 3. pines, come two Particples, one of the Preter
tense, and another of the Future tense in dus: as of
Amor commeth Amatus, amandus.

Of a De- Of a verbe Deponent commeth thrce Partici-
ponent 3. ples, one of the Present tense, one of the Preter
tense, and another of the Future in dus: as of Aux-
ilior commeth auxilians, auxiliatus, auxiliaturus.

And if the verb Deponent, do governe an Ac-
cusatiue case after him, it may forme also a Parti-
ciple in dus: as of Loquor, loquendus.

Of a Cō- Of a verbe Commune commeth fourre Parti-
mune 4. ciples: as of Largior, commeth largiens, largiurus,
largitus, largiendus.

Partici- Particples of the Present tense, bee declined
ples de- like noues Adiectiues of thrce Articles: as, No-
minatiuo hic, hrc, hoc Amans: Genituo huius a-
mantis: Datiuo huic amanti, &c.

Particples of other tenues, bee declined like
noues Adiectiues of thrce diuers endings: as,
Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, amata, ama-
tum: Amandus, amanda, amandum.

Of an A D V E R B E.

A N Aduerbe is a part of speach ioyned to
the Verbs to declare their signification.

Aduerbs come be of tyme: as, Hodie, cras,
hier, perinde, olim, aliquando, nuper, quando.

Some Place: as, vbi, ibi, hic, istic, illic, intus, feris.

Number: as, Semel, bis, ter, quater, itcum.

Wider: as, Inde, deinde, denique, postremo.

Some

Eight parts of Speech.

Some Asking or doubting: as, Cur, quare, vnde,
de of quorlum, num, nunquid?

Calling: as, Heus, ô, ehodus.

Affirming: as, Certè, ne, profectò, sanè, scilicet, li-
cet, estò.

Denying: as, Non, haud, minimè, neuiquam, ne-
quaquam.

Swearing: as, Pol, xde pol, hercle, medius, fidius.

Exhorting: as, Eis, agè, agitè, agedum.

Flattering: as, Sodes, amabò.

Forbidding: as, Ne.

Verishing: as, Vtinani, si, ô, si, ô.

Gathering together: as, Simul, vna, pariter, non
modò, non solum.

Parting: as, Scorsim, sigillatim, vicatim.

Choosing: as, Potius, imò.

A thing not finished: as, Penè, feiè, propè, vix,
modò, non.

Shewing: as, En, ecce.

Doubting: as, Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.

Chance: as, Fortè, fortuò.

Likenesse: as, Sic, sicut, quasi, cœ, tanquam, velut.

Qualitic: as, Benè, male, doctè, fortiter.

Quantity: as, Multum, parum, minimum, paullulum,
plurimum.

Comparison: as, tam, quām, magis, minis, maximè.

Certaine Aduerbes be compared: as, Doctè, docti-
us, doctissimè: Fortiter, fortius, fortissimè. Projè, propi-
us, proximè. Also the voices of Prepositions, if they
be set alone, not hauing any casuall word to serue un-
to, ioyned with them, bee not Prepositions, but are
changed into Aduerbes: as, Qui antè non cauer, post
dolebit, He that bewareth not afore, shall bee sorie
afterward. Coram laudare, & clam viuperare, inho-
nestum'est, In presence to commend one, and behinde
the backe to dispraise, is an vnhonest point.

Of

An Introduction of the

Of a CONIUNCTION.

Coniunction is a part of speech that ioyndeth words and sentences together.
Of Coniunctions some be Copulatiues: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.
Disjunctiues: as, Aut, ve, vel, ieu, sive.
Discretiues: as, Sed, quidem, autem, verò, at, ast.
Causals: as, Nam, niamque, en in, etenim, quia, vt, quod, quum, quoniam and quando set for quoniam.
Conditionals: as, Si, si, modò, dum, dummodò.
Exceptiues: as, Ni, n: si, quin, alioquin, p: reterquam.
Interrogatiues: as, Ne, an, vtrum, necne, anne, nonne.
Allatiues: as, Ego, ideo, igitur, quare, itaque, proin
Aduersatiues: as, Etsi, quanquam, quamvis, licet, esto.
Redictiues to the same: as, Tamen, attamen.
Electiues: as, Quam, ac, atque.
Diminutiues: as, Salicem, vel.

Of a P R A E P O S I T I O N .

Preposition is a part of speech most commonly set before other parts, either in Aposition, as Ad patrem: or els in Composition: as Inductus.

These Prepositions following serue to the Accusatiue case.

Ad, *To*. { Ante, before.
Apro, *At*. { Aduersus, { agast.
Aduersum, {
Cis, { on this side. Extra, without.
Citra, { Intra, within.
Circum, { about. Inter, betweene.
Circa, { Infia, beneath.
Contra, against. Iuxta, beside, or nigh to.
Terga, towards. Ob, for.

Ponē,

Eight parts of Speech.

Ponē, behinde. Ultra, beyond.
Per, by or through. Præter, beside.
Propè, nigh. Supra, aboue.
Propter, for. Circiter, about.
Secundum, after. Usque, untill.
Post, { Secus, by.
Trans, on the further side. Versus, towards.
Ponē, in the power.
Wher note that Versus is set after his casual word: as, Londinum versus, Towards London. And likewise may Ponēs be set also.
These Prepositions following serue to the Ablatiue case.
A, ab, abs, From or fro.
Cum, with. Cense. Pro, for. Crison.
Coram, before, or in pre= Prä, before, or in compa= Palam, openly.
Clam, priuily.
De, { Sine, { without.
E, { Absque, {
Ex, { Tenus, until, or up to.

Wher note that if the casual word ioyned with Tenus, be the plurall number, it shall bee put in the genitiue case, & be set before Tenus: as Aurium tenus, Up to the eares. Genuum tenus, Up to the knees.

Note also, that the voyses of Prepositions, beeing set alone without their casuall words, be not Prepositions, but are changed into Aduerbes: as is aforesaid in the Aduerbe.

These Prepositions following serue to both cases.

In with this signe *To*, to the Accusatiue case: as In vrbem, Into the citie. In without this signe *To*, to the Ablatiue case: as, In te spes est, My hope is in thee. Sub noctem, a little before night. Sub iudice lis est, The matter is before the iudge. Super lapidem, Upon a stone. Super vitidi fronde, Upon a greene leafe. Subter terram, Under the earth. Subter aquis, Under the water.

Of

An Introduction of the

Of an INTERJECTION.

An Interjection is a part of speech, which betokeneth a sodaine passion of the minde, vnder an imperfect voyce. Some are of Mirth: as, Euax, vah.

Sorow: as, Hcu, hei.

Dread: as, At ar.

Maruelling: as, Pape.

Disdainting: as, Hem vah.

Shunning: as, Apagè. Praising: as, Euge.

Scorning: as, Hui.

Exclamation: as, Proh Deum atq; hominum fidem

Cursing: as, Vx malum.

Laughing: as, Ha ha he.

Calling: as, Eho, oh, io.

Silence: as, Au. And such others.

The Concordes of Latine SPEECH.

While the due joining of wordes in construcion, it is to be understood, that in Latine speech there be three Concordes. The first betweene the Nominative case and the Verbe. The second, betweene the Substantius and the Adiectiu. The third, betweenc the Antecedent and the Relatiue.

The first Concord.

When an English is given to be made in Latine, looke out the principall Verbe. If there be mo Verbs then one in a sentence, the first is the principall Verbe, except it be the Infinitiu moode, or haue before it a Relatiue: as That, whom, which: or a Coniunction, as, Vt, that, Cum, when, Si, is, or such others. When ye haue found the Verb, aske this question

Eight parts of Speech.

who or what, and the word that answereth to the question, shalbe the nominative case to the Verbe, except it be a Verbe impersonall, which will haue no nominative case. And the Nominative shal in making and construynge Latine be set before the Verbe, except a question be asked, & then the Nominative is set after the Verbe, or after the signe of the Verbe: as Amas tu? Louest thou? venit ne Rex? doth the King come?

Likewise if the Verbe be of the Imperatiue mood: as, Ama mi, Loue thou. Amato ille, Let him loue.

And sometime when this signe it, or there, commeth before the English of the Verbe: as, Est liber inca, It is my booke. Venit ad me quidam, There came one to me. And that casuall word which commeth next after the Verbe, and answereth to this question whom, or what, made by the Verbe, shall commonly be the accusatiue case, except the Verbe do properly gourerne another case after him to be construed withall: as, Sicut p[ro]p[ri]is placere magistro, vtre diligenter, nec sis tantus cessor, ut calcaribus indiges, If thou couet to please thy master, vse diligence, and be not so slacke, that thou shalt need spures.

A verbe personall agreeth with his Nominative case in number and person: as, Preceptor legit, vos vtr[um] negligitis, The master readeth, and ye regard not. Where note that the first person is more worthy then the second, & the second more worthy then the third.

Many nominative cases singular, with a coniunction copulatiue comming between them, will haue a verbe plurall, which verbe plurall shall agree with the nominative case of the most worthy person: as, Ego & tu sumus in tuto, I and thou be in safeguard. Tu & pater periclitamini, Thou and thy father are in jeopardy. Pater & præceptor accersunt to, Thy father and thy master haue sent for thee.

When a Verbe commeth betwix two Nominatiue

The Construction of the

clue cases of divers numbers, the Verbe may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, Amantium ira amoris redintegratio est. The falling out of louers is the renewing of loue. Quid enim nisi vota superfluit? For what remaineth sauing onely prayers? Pectora percussit, pectus quoque robora tunc. She stroke her breast, and her breast turned into oake also.

Here note also, that sometime the Infinitiue mood of a Verbe, or els a whole clause afore going, or else some member of a sentence, may be the Nominatiue case to the Verbe: as, Diluculò surgere saluberrimum est, To arise betyme in the morning is the most wholesome thing in the world. Multum scire vita iucundissima, To know much is the most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

Vhen ye haue an Adiectiue aske this question, who or what, and the word that answereth to the question, shall be the Substantiue to it.

The Adiectiue whether it be a Noun, Pronoune, or Participle, agreeth with his Substantiue in case, gender, and number: as, Amicus certus in re incerta certatur, A sure friend is tried in a doubtfull matter. Homo armatus, A man armed. Ager colendus, A field to be tilled. Hic vir, This man. Meus herus est, It is my master.

Where note that the Masculine gender is more worthy then the Feminine, and the Feminine more worthy then the Neuter.

Many Substantiues singular, hauing a coniunction copulatiue comming betweene them, will haue an Adiectiue plurall, which Adiectiue shall agree with the Substantiue of the more worthy gender: as, Rex & Regina beati, The King and the Queene are blessed.

The

Eight parts of Speech.

The third Concord.

Vhen ye haue a Relatiue, aske this question who or what, and the word that answereth to the question, shall be the Antecedent to it.

The Antecedent most commonly is a word that goeth before the Relatiue, and is rehearsed againe of the Relatiue.

The Relatiue agreeth with his Antecedent in Gender, Number, and Person: as, Vir sapit qui pauca loquitur, That man is wise that speaketh fewe things or words.

Sometime a Relatiue hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the Neuter gender and Singular number: as, In tempore veni, quod omnium rerum est primum, I came in season which is the cheifest thing of all. But if the Relatiue be referred to two clauses or more, then the Relatiue shall be put in the plurall number: as, Tu multum dormis, & sapè potas, quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much, and drinkest often, which both things are naught for the body.

When this English *that* may bee turned into this English *which*, it is a Relatiue, otherwise it is a conjunction, which in Latine is called quod or ut: and in making Latine, it may elegantly bee put away, by turning the Nominatiue case into the accusatiue, and the Verbe into the Infinitiue mood: as, Gaudeo quod iubendè vales. Gaudeo te benè valere, I am glad that thou art in good health. Iubeo ut tu abeas, Iubeo te abi-
re, I bid that thou goe hence.

Many Antecedents singular, hauing a Coniunction Copulatiue betweene them, will haue a Relatiue plurall, which Relatiue shall agree with the Antecedent of the most worthy Gender: as, Imperium & dignitas quæ potuisti, The Rule and dignitie which thou hast required.

But

The Construction of the

But in things not apt to haue life, the Neuter gender is most worthy, yea, and in such case, though the Substantives or Antecedents be of the Masculine or of the Feminine gender, and none of them of the Neuter, yet may the Adiective or Relatiue be put in the Neuter gender: as, Arcus & calami sunt bona. The bow and arrowes be good; Arcus & calami quæ fregisti, The bow and arrowes which thou hast broken.

The Case of the Relatiue.

When there commeth no Nominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be the Nominatiue case to the Verbe: as, Miser est qui nummos admiratur, & etched is that person that is in loue with money.

But when there commeth a Nominatiue case betweene the Relatiue and the Verbe, the Relatiue shall be such case as the Verbe will haue after him: as, Fœlix quem faciunt aliena pericula canum, Happy is hee whom other mens harmes do make to beware.

As the Relatiue may be the Nominatiue case to the Verbe, so it may be the Substantiue to the Adiectue that is toyntd with him, or that commeth after him: as, Diuitias amare noli, quod omnium est sordidissimum, Doe not thou loue riches, which to doe, is the most beggerly thing in the world.

Mounes Interrogatiues and Indefinites, followe the rule of the Relatiue: as, Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. which euermore come before the Verbe like as the Relatiue doth: as Hei mihi, qualis erat, et lis erat, qualem nunquam vidi.

Yet here is to bee understood and noted, that the Relatiue is not always gouerned of the Verbe that hee commeth before, but sometime of the Infinitiue moode that commeth after the Verbe: as, Quibus vnuisti me gratias agere, egi, What persons thou willest me to thanke, I haue thanked.

Some

Eight parts of Speech.

Sometime of a Participle: as, Quibus rebus addi-
ctus fecisti, & with what things mooued didst thou it?

Sometime of the Gerund: as, Quæ nunc non est
narrandi locus, Which things at this present is no
time to tell.

Sometime of the Preposition set before him: as,
Quem in locum deductus es sic, vides, Unto what state
the matter is now brought, thou seest.

Sometime of the Substantiue that he doth accord
with: as, Sentes qui vir sic, Thou shalt perceiue
what a fellow I am. Albeit in this manner spea-
king, Qui, is an Indefinite, and not a Relatiue.

Sometimes of a Mounue Participle or Distribu-
tive: as, Quatun rerum vitram minus velim, non facilè
possum existimare, Of the which two things, whether
I would with lesse will haue, I cannot easilly esteem.

Sometime it is put in the Genitiue case by reason
of a Substantiue comming next after him: as, Ego
illum non novi, cuius causa hoc incipis, I knew him not
for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise gouerned of a Mounue
substantiue: as, Omnia tibi dabuntur quibus opus habes,
All things shalbe giuen thee, which thou hast need of.

Sometime of an Aduerbe: as, Cui utrum obuiam
procedam, nondum statui, Whom whether I will goe
to meete with, I haue not yet determined.

Sometime it is put in the Ablatiue case with this
Agne sibi, & is gouerned of the Comparatiue degree,
comming after him: as, Vtcre virtute qua nihil est incli-
us, Use-bereue, then the which nothing is better.

Sometime it is not gouerned at all, but is put in
the ablatiue case absolute: as, Quantus erat Iulius Cæ-
sar, quo Imperatore, Romani primum Britanniam ingressi
sunt, How worthy a man was Julius Cesar, vnder
whose conduct the Romans first entered into Britaine.

Also when it signifieth an instrument wherewith
L 1 a thing

The Construction of the

a thing is to be done, it is put in the ablative case: as. Perrun habuit, quo se occideret, He had a knife wherewith he would have slaine himselfe.

When a Relative commeth betweene two Substantives of diuers genders, it may indifferently accord with either of them: as, Avis, que passer appellatur, or Avis, qui passer appellatur, The bird which is called a sparrow. Yea, though the Substantives be of diuers numbers also: as, Est ne ea Lutetia, quam nos Parisios dicimus: Is not that called Lutetia, that we do call Paris? Or else, Est ne ea Lutetia, quos nos Parisios dicimus?

Constructions of Nounes Substantives.

When two Substantives come together, before naming diuers things, the latter shall bee the genitive case: as, Facundia Ciceronis, The eloquence of Cicero. Opus Virgilij, The worke of Virgil. Amator studiorum, A lover of Studies. Dogma Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as, Patrem meum vir, amat me puerum, My father beeing a man, loueth me a child.

When the English of this word *Res*, is put with an Adiective, ye may put away *Res*, and put the Adiective in the Neuter gender, like a Substantive: as, Multa me impediunt, Many things haue letted me. And beeing so put, it may be the Substantive to an Adiective: as, Pouca his similia, A few things like unto these, Nonnulla huiusmodi, Many things of like sort.

In Adiective in the neuter gender, put alone without a Substantive, standeth for a substantiue, & may haue a genitive case after him, as if it were a Substantiue: as, Multum lucri, much gaine. Quantum negotij? How much busnes? Id operis, That works.

Words imponing indument of any qualitie, or

Eight parts of Speech.

propertie, to the praise or dispraise of a thing, coming after a noun Substantiue, or a verb Substantiue, it may be put in the Ablative case, or in the genitive: as, Puer bona indole, or Puer bona*x* indolis, A child of good towardnesse. Puer boni ingenij, or Puer bono ingenio, A child of a good wit.

Opus and vslus When they be latine for need, require an Ablative case: as, Opus est mihi tuo iudicio, I haue need of thy iudgement. Viginti minis vslus est filio, The sonne hath need of twenty pounds.

Constructions of Adiectives.

The Genitive case.

Adiectives that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and such other like, require a genitive case: as, Cupidus auri, Courteous of money. Peritus belli, Expert of warfare. Ignarus omnium, Ignorant of all thing. Fidens animi, Bold of heart. Dubius mentis, Doubtfull of mind. Memor præteriti, Mindfull of that is past. Reus furii, Accused of theft.

Nounes Particulues, and certaine Interrogatiues with certaine nounes of number, require a genitive case: as, Aliquis, vter, neuter, nemo, nullus, solus, vnius, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an interrogatiue: as, Vnus, duo, tres: Primus, secundus, tertius, &c. as, Aliquis nostrum, Primus omnium.

When a question is asked, the answer in Latine must be made by the same case of a Noun, Pronoun, or Participle, and by the same tense of a Verbe, that the question is asked by: as, Cuius est fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. Except a question be asked by Cuius, a, um, as, Cuius est sententia? Ciceronis. Or by a word that may gouerne diuers cases: as, Quanti enihi librum? Parvo. Or except I must answer by one of these possessiues, Meus, tuus, suis, noster,

The Construction of the

vester: as, Cuius est domus? Non vestra, sed nostra.

Mounes of the Comparative and the Superlattice degree, beeing put partitively, that is to say, hauing after them this English of or among, require a genitue case: as, Aurum mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero oratorum eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Oratours.

Mounes of the Comparative degree, hauing than, or by after them, doe cause the word following to bee the Ablatiue case: as, Frigidior glacie, More cold then ice. Doctior multo, Wetter learned by a great deale. Vno pede altior, Higher by a foote.

The Dative case.

A Diectiues that betoken profit, or disprofit, like=
nesse, or unlikenesse, pleasure, submitting, or be=
longing to any thing, require a Dative case: as, La=
bor est utilis corpori, Labour is profitable to the body.
Equalis Hectori, Equal to Hector. Idoneus bello, fit
for warre. Iucundus omnibus, Pleasant to all persons.
Parci supplici, Suppliant to his father. Mibi propri=
um, Proper to me.

Likewise Mounes Adiectiues of the Passiue sig=
nification in bilis, and Participials in dus: as, Flebilis
scndus omnibus, To be lamented of all men. Formida=
bilis, formidandus hosti, To be feared of his enemies.

The Accusatiue case.

The measure of length, breadth, or thicknesse of a=
ny thing, is put after Adiectiues in the Accusa=
tiue case, and sometime in the Ablatiue case: as, Turris
alta centum pedes, A tower an hundred foot high. Ar=
bor lata tres digitos, A tree three fingers broad. Liber
crassis tres pollices, vel tribus pollicibus, A booke three
inches thicke.

The Ablatiue case.

A Diectiues signifying fulnes, emptinesse, plenty
or wanting, requize an Ablatiue case, and some=

Eight parts of Speech.

time a Genitiue: as, Copijs abundans. Crura thymo
plena. Vacuus ira, iræ, ab ira. Nulla epistola inanis re a=
liqua. Dicitissimus agri. Stultorum plena sunt omnia. Qui is
nisi mentis inops, oblatum respueat aurum? Integer vitæ
scelerisque purus, non eget Mauri iaculis nec arcu. Expers
omnium. Corpus inane animæ.

These Adiectiues, Dignus, Indignus, prædictus, cap=
tus, contentus, with such others will haue an Abla=
tiue case: as, Dignus honore, Captus oculis, Virtute præ=
dictus, Paucis contentus.

Where note, that Dignus, indignus, and contentus,
may in stead of the Ablatiue case, haue an Infinitiue
mood of a Verb: as, Dignus laudari, worthy to be præ=
dicted. Contentus in pace viuere, Content to liue in peace.

Construction of the Pronoune.

These Genitiue cases of the Primitiues, Mei, tui,
sui, nostri, and vestri, bee vsed when suffering or
passion is signified: as, Pars tui, Amor mei. But when
passion is signified, Meus, tuus, suis, noster, and vester
be vsed: as, Ars tua, Imago tua.

These Genitiue cases, Nostrum, vestrum, be vsed
after distributives, partitives, comparatiues, and su=
perlatiues: as, Nemo nostrum. Aliquis nostrum. Maior
vestrum. Maximus natus nostrum.

Construction of the Verbe: and first with the Nominatiue case.

Sum, forem, fio, existo, and certaine verbs Passiues:
as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habcor, existimor, vi=
deor, with other like, will haue such case after them,
as they haue before them: as, Fama est malum, Fame
is an euill thing. Malus cultura fit bonus, An euill
person by due ordering or gouernance is made good.
Cresus vocatur diues, Cresus is called rich. Horatius
salutatur Poëta, Horace is saluted by the name of Poëta.

The Construction of the

et. Malo te diuitem esse quam haberi, I had rather
you were rich indeed, then so accounted.

Also Verbs that betoken bodily moving, going, resting, or doing, which be properly called Verbes of gesture: as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they haue before them a Nominative case of the doer or sufferer, so may they haue after them a Nominative case of a Moune or Participle, declaring the manner of circumstance of the doing or suffering: as, Incedo claudus, I goe lame, Petrus dormit securus, Peter sleepeth voide of care. Tu cubas supinus, Thou liest in bed with thy face byward, Somnias vigilans, Thou dreamest waking, Studeo stans, Studie thou standing. And likewise in the Accusative case: as, Non decet quicquam meum currentem aut mandentem, It doth not become any man to pisse running, or eating.

And generally when the word that goeth before the Verb, and the word that commeth after the verb, belong both to one thing, that is to say, haue respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the Verbe bee Transitive or Intransitive, of what kind soever the verb be: as, Loquor frquens, I speake often, Tacco mutus, I hold my peace much, Scribo epistolas rarissimus, I write letters very seldom, Ne assuescas bibere vinum ieiunius, Accustome not thy selfe to drinke wine next the heart, or not hauing eaten somewhat afore.

The Genitive case.

This Verbe Sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, propertie, duty, or guise, it causeth the Moune, Pronoune, or Participle following to be put in the Genitive case: as, Hec vestis est patris, This garment is my fathers. Inspicentis est dicere, Non putaram, It is the propertie of a foole to say, I had not thought.

Eight parts of Speech.

thought. Extremæ est dementiae discere dediscenda. It is a point of the greatest folly in the world, to learne things that must afterward be learned otherwise. Orans est nihil nisi coelestia cogitare, It is the duety of a man that is saying his prayars, to haue minde on no thing but heauenly things. Except that these Pronounes, Meus, tuus, suus, noster, and vester, shall in such manner of speaking be vsed in the Nominative case: as, Hic codex est meus, This booke is mine. Hec domus est vestra, This house is yours. Non est mentiri meum, It is not my guise (or propertie) to lie. Nostrum est iniuriam non inferre, It is our parts not to doe wrong. Tuum est omnia iuxta pati, It is thy part or duty to suffer all things in like.

Verba that betoken to esteeme or regard, require a Genitive case betokening the value: as, Panu ducitur probitas, Honesty is reckoned little worth. Maximi pceditur nobilitas, Noblenesse of birth is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, purging, quiting, or assyling, will haue a genitive case of the crimie, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or els an Ablatiue case most commonly without a Preposition: as, Hic furti se alligat, vel furto. Admonuit me errati vel errato. De pecunijs repetundis damnatus est.

Satago, misereor, misericors, require a Genitive case: as, Rerum suarum satagit. Misericordi Deus.

Reminiscor, obliuiscor, recordor, and memini, will haue a Genitive or an Accusative case: as, Reminiscor hiliorum, Obliuiscor carminis. Recordor Pueritiam. Obliuiscor lectionem. Memini tui, vel te, I remember thee. Memini de te, I speake of thee. Egeo, or indigeto tui vel te, I haue neede of thee. Potior vrbis, I conquer the Cittie, Potior voto, I obtaine my deere.

The Construction of the

The Dative case.

All manner of Verbes put acquisitively; that is to say, with these tokens to or for after them, will haue a Dative case: as, Non omnibus dormio, I sleep not to all men. Huic habeo, non tibi, I haue it for this man, and not for thee.

To this rule doth also belong verbs betokening to profit or disprofit: as, Commodo, incommodo, noceo.

Compare: as, Comparo, compono, confero.

Give or restore: as, Dono, reddo, refero.

Promise or to pay: as, Promitto, pollicor, soluo.

Command or shew: as, Impcio, indico, monstror.

Trust: as, Fido, confido, fidem habeo.

Obed, or to be against: as, Obedio, adulor, repugno.

Threaten, or to be angry with: as, Minor, indignor, irascor.

Also Sum, with his compounds, except Possum. Also verbs compound with datis, bene, and male: as, Sat:facio, benefacio, malefacio. Finally, certaine verbs compound with these prepositions, Pra, ad, con, sub, ante, post, ob, in, and inter, will haue a Dative case: as, Prelugeo, adiaceo, condono, subolco, antesto, posthabeo, obijcio, insulto, intersero.

This Verbe Sum, es, sui, may oftentimes be set for Habeo, and then the word that seemeth in the English to be the Nominative case, shall be put in the Dative, and the word that seemeth to be the Accusative case, shall be the Nominative: as, Est mihi mater, I haue a mother. Non est mihi argentum, I haue no money. But if Sum be the Infinitive mood, this Nominative shall be turned into the Accusative: as, Scio tibi non esse argentum, I know thou hast no money.

Also when Sum hath after him a Nominative case and a Dative, the word that is the Nominative case, may be put also in the Dative: so that Sum may in such manner speakings bee construed with a double dative

Eight parts of Speech.

dative case: as, Sum tibi præsidio, I am to thee a safeguard. Hæc res est mihi voluptati, this thing is to me a pleasure. And not onely Sum, but also many other Verbes, may in such manner speaking haue a double Dative case, one of the person, and another of the thing: as, Do tibi vestem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.

The Accusative case

Verbes Transitives are all such as haue after them an Accusative case of the doer or sufferer, whether they be Actiue, Commune, or Deponentes: as Vtis promptos facit. Foeminae ludificantur viros. Largi-
tur pecuniam.

Also Verbs neuters may haue an Accusative case of their owne signification: as, Endymionis somnum dormis. Gaudeo gaudium. Viuo vitam.

Verbs of asking, teaching, and araying, will haue two Accusative cases, one of the sufferer, and another of the thing: as, Rogo te pecuniam. Docce te literas. Quod te iamdudum horrort. Exuo me gladium.

The Ablative case.

All Verbs require an Ablative case of the instrument, put with this signe with before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, Ferit cum gladio. Taceo metu. Summa eloquentia caulam egit.

The word of price is put after verbs in the Ablative case: as, Vendidi auro. Emptus sum argento. Except these Genitives, when they be put alone without Substantives: Tanti, quanti, pluris, minoris, tan-
tius, tantidem, quantius, quantilibet, quanticunque: as, quanti mercatus es hunc et quum? Certè pluris quam vel-
lem. Having that after verbs of price, we shall al-
ways use these Aduerbs, Caridis, vilis, inclitis, and
ratis, in stead of their casuals.

Verbs of plenty or scarcenesse, filling, emptying,
loving, or unloving, will haue an Ablative case: as,
Af-

The Construction of the

Affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliasuit me bonis omniaibus. Oneras stomachum cibo. Leuabo te hoc onere. Likewise, Vtor, fungor, fruor, potior, laxor, gaudeo, dignor, nato, manero, communico, afficio, presequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or distance, or taking away, will haue an Ablatiue case, with a, ab, e, ex, or de: as, Accepit literas a Petro. Audiui ex nuntio. Longe distat a nobis. Eripuit e malis. And this Ablatiue after Verbs of taking away, may be turned into the Datiue: as, Subtraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may haue an Ablatiue case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, Prefero hunc multis gradibus, I prefer this man by many degrees. Paulo interuerso illum superat, He is beyond the other but a little space.

A Noun, or a Pronoune substantiue, toynd with a Participle, expressed or vnderstood, & hauing none other word whereof it may be gouerned, it shalbe put in the Ablatiue case absolute: as, Rege veniente homines fugerunt, The king comming, the enemies fled. Me duce vices, I being Captaine, thou shalt ouercome.

And it may be resolued by any of these words, dum, cum, quando, si, quanquam, postquam: as, Rege veniente id est veniret Rex. Me duce, id est, si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A Verb passiuue wil haue after him an ablative case with a Preposition, or sometime a dative of the doer: as, Virgilius legiur a me. Tibitama petatur. And the same ablative or dative, shall be the Nominatiue case to the Verbe, if it be made by the Actiuue: as, Ego lego Virgilium. Petas tu famam.

Gerundes.

Gerunds and Supines, will haue such cases as the Verbs that they come of: as, Otium scribendi literas. Ad consulendum tibi, Auditum Poetas. When

Eight parts of Speech.

When the English of the Infinitiu mood commeth after any of these Nounes substantiues, Studium, causa, ten:pus, gratia, otium, occasio, libido, spes, oportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupidio, locus, and others like, if the verb should be of the Actiuue voice, it shall bee made by the Gerund in Di. And the same Gerund in Di, is vsed also after certaine Adiectiues: as, Cupidus vilendi. Certus eundi. Peritus jaculandi. Gnatus bellandi.

When ye haue an English of the Participle of the Present tense, with this signe of or with, comming after a Noun or Adiectiuue, it shall in Latine making be put in the Gerund in Do: as, Defessus sum ambulando, I am weary of walking.

Also the English of the Participle of the present tense comming without a Substantiue, with this signe in or by before him, shal in Latine making be put in the Gerund in Do: as, Cesar dando, subleuando, ignoscendo, gloriam adeptus est. In apparando torum hunc consumunt diem. And the same Gerund in Do, is vsed either without a Preposition, or with one of these Prepositions, A, ab, de, e, ex, cum, in: as, Deterrent a bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio bene scribendi cum loquendo coniuncta est.

The English of the Infinitiu mood, comming after a reason, and shewing a cause of the reason, may be put in the Gerund in Dum: as, Dies mihi ut sati sit ad agendum, vereor: I feare that a whole day will not be enough for me to do my busynesse.

The Gerund in Dum, is vsed after one of these prepositions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, Ad capiendum hostes. Ob (vel propter) redimendum captiuos. Inter coenandum. Ante damnandum.

And when ye haue this english must or ought, in a reason, where it semeth to be made by this verb Oportet,

The Construction of the

portet, it may be put in the Gerund in dum, with this verb est set impersonally: then the word that seemeth in the english to be the nominative case, shalbe put in the Dative: as, Abeundum est mihi, I must goe hence.

Supines.

The first Supine hath his Actiue signification, and is put after Verbs and Particples, that beoken moouing to a place: as, Eo cubitum. Spectatum admissi, risum teneatis amici.

The latter Supine hath his Passiue signification, and is put after Nounes Adiectives: as, Dignus, indignus, turpis, fcedus, procliis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infiniue mood Passiue, as it may be indifferently said in Latine, Facile factu, or Facile fieri, Easle to be done. Turpe dictu, or Turpe dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

Nounes that betoken part of time, be commonly put in the Ablatiue case: as, Nocte vigili: Lucc dormis. But Nounes that betoken continuall terme of time, without ceasing or intermission, be commonly vsed in the accusatiue case: as, Sexaginta annos natus. Hyemem totam stercis.

Space of Place.

Nounes that betoken space betweene place and place, be commonly put in the Accusatiue case: as, Pede in hinc ne discessis, Go not thou a foot from this place.

A Place.

Nounes Appellatiues or names of great places, be put with a Preposition, if they follow a verb that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as, Viuo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiscor ex vrbe.

In

Eight parts of Speech.

In a place, or at a place, if the place bee a proper name of the first or second declension, and the singular number, it shall be put in the Genitiue case: as, Vixit Londini. Studuit Oxoniz.

And these Nounes, humi, domi, militiæ, belli, bee likewise vsed: as, Procumbit humi bos. Militiæ enutritus est. Domi bellique orios viuitis.

But if the place be of the third declension, or plural number, it shalbe put in the dative, or in the ablatiue case: as, Militauit Cartagini, or Cartaginc. Athenis natus est. Likewise we say, Ruri, or Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shalbe put in the accusatiue case, without a Preposition: as, Eo Romam. Likewise, Confero me domum. Recipio me rus.

From a place or by a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablatiue case without a Preposition: as, Discessit Londino. Profectus est Londonio (vel per Londonum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise vsed: as, Abiit domo, Rure reuersus est.

Impersonalls.

A Verbe Impersonall hath no Nominatiue case before him, and this word it, or there is commonly his signe: as, Decet, It becommeth, Oportet aliquem esse, There must be some body. But if it hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the Nominatiue case, shall be such case as the Verbe Impersonall will haue after him: as, Me oportet, I must, Tibi licet, Thou mayst.

Interest, refert, and est for interest, require a genitiue case of all casuall words, except Mea, tua, iua, nostra, vestra, and cuius, the ablatiue cases of the Pronounes Possessives: as, Interest omnium recte agere. Tuā refert tūplum noscere.

Certaine Impersonals require a Dative case: as, Liber, licet, patet, liquet, constat, placet, expediet, prodest, suffici.

The Construction of the

porter, it may be put in the Gerund in dum, with this verb est set impersonally: then the word that seemeth in the english to be the nominative case, shalbe put in the Dative: as, Abeundum est mihi, I must goe hence.

Supines.

The first Supine hath his Active signification, and is put after Verbs and Particples, that betoken mouing to a place: as, Eo cubitum. Spectatum admissi, risum tencatis amici.

The latter Supine hath his Passiu signification, and is put after Nounes Adiectives: as, Dignus, indignus, turpis, fecundus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitiu mood Passiu, as it may be indifferently laid in Latine, Facile factu, or Facile fieri, Ease to be done. Turpe dictu, or Turpe dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

Nounes that betoken part of time, be commonly put in the Ablatiue case: as, Nocte vigili: Lucc dormis. But Nounes that betoken continual terme of time, without ceasing or intermission, be commonly used in the accusatiue case: as, Sexaginta annos natus. Hyemem totam stercis.

Space of Place.

Nounes that betoken space betweene place and place, be commonly put in the Accusatiue case: as, Peden hinc ne discelleris, Go not thou a foot from this place.

A Place.

Nounes Appellatiues or names of great places, be put with a Preposition, if they follow a verb that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as, Viuo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiscor ex urbe.

In

Eight parts of Speech.

In a place, or at a place, if the place bee a proper name of the first or second declension, and the singular number, it shall be put in the Genitiue case: as, Vixit Londini. Studuit Oxonie.

And these Nounes, humi, domi, militiæ, belli, bee likewise used: as, Procurabit humi bos. Militiæ enucleatus est. Domi bellique orios viuitis.

But if the place be of the third declension, or by plural number, it shalbe put in the dative, or in the ablative case: as, Militauit Carthagini, or Carthagine. Athenis natus est. Likewise we say, Ruri, or Rure educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shalbe put in the accusatiue case, without a Preposition: as, Eo Romam. Likewise, Confero me domum. Recipio me rus.

From a place or by a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablative case without a Preposition: as, Discessit Londino. Profectus est Londonio (vel per Londonium) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise used: as, Abiit domo, Rure reuersus est.

Impersonalls.

A Verbe Impersonall hath no Dominatiue case before him, and this word it, or there is commonly his signe: as, Decet, It beconimeth, Oportet aliquem esse, There must be some body. But if it hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the Dominatiue case, shall be such case as the Verbe Impersonall will haue after him: as, Me oportet, I must. Tibi licet, Thou mayst.

Interest, referr, and est for interest, require a genitiue case of all casuall words, except Mea, tua, tua, nostra, vestra, and cuia, the ablatiue cases of the Pronounes Possessives: as, Interest omnium recte agere. Tu recte recte tibi nosce.

Certaine Impersonals require a Dative case: as, Liber, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, suffi-

The Construction of the

sufficit, vacat, accidit, conuenit, contingit, and other like. Some will haue an Accusatiue case onely: as, Delectat, deset, iuvat, oportet. Some beside the Accusatiue will haue also a Genitiue: as, Nostri nosmet peccitter. Me cuitatis edet. Pudet me negligentia. Misericordia mea. Me illorum miserescit.

Verbs Impersonals of the Passiue voice, beeing formed of Neuters, do gouerne such case as the verbs Neuters which they come of: as, Parcatut sumptui, Let cost be spared. Because wee say, Parcamus pecuniae, Let vs spare cost.

A verbe Impersonal of the Passiue voice, hath like case as other Verbs Passiues haue: as, Benefit multis a principe. Yet many times the case is not expressed, but understood: as, Maxima vi certatur, subaudi, ab illis.

Whereto a Verbe is signified to be done of many, the verbe beeing a verbe neuter, we may well change the verbe neuter into the Impersonal in cur: as, In ignem posita est, fletur.

A Participle.

Participles gouerne such cases as the Verbs that they come of: as, Frustrus amicis. Consulens tibi. Diligendus ab omnibus.

Here note, that Participles may foure manner of cases be changed into Nounes. The first is, when the voice of a Participle is construed with an other case then the verbe that it commeth of: as, Appetens vini, Greedy of wine.

The second, when it is compounded with a Preposition, which the Verbe that it commeth of cannot be compounded withall: as, Indoctus, innocens.

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as, Amans, amantior, amantissimus. Doctus, doctor, doctissimus.

The fourth, whereto it hath no respect, nor expresse difference

Eight parts of Speech.

rence of time: as, Homo laudatus, A man laudable. Pace amandus, i. amari dignus, A child worthy to be loued. And all these are properly called Nouns participials

Participles when they be changed into Nounes, require a Genitiue case: as, Fugitans litium. Indoctus pilæ. Cupientissimus sui. Lactis abundans.

These Participleall voices, Perosus, exosus, percesus, haue alwayes the Actiue signification, and gouerne an accusatiue case: as, Exosus sexuam, Hating cruelty. Vitam percessus, weary of life.

The Aduerbe.

A Duerbs of quantity, time, and place, doe require a Genitiue case: as, Multum lucri. Tunc temporis. Vbiique genitium.

Certaine Aduerbs will haue a Datiue case, like as the Nounes that they come of: as, Venit obuiam illi. Canit similiter huic.

These Datiues be vsed Adverbially, Tempori, luci, vesperi: as, Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certaine Aduerbs will haue an Accusatiue case of the Preposition that they come of: as, Proprius verbi. Proximè castra.

Whereto note, that prepositions, when they bee set without a case, or els doe forme the degrees of Comparison, be changed into Aduerbs.

The Coniunction.

Coniunctions Copulatiues and dissuntiues, and these foure, Quam, nisi, preterquam, an, couple like cases: as, Xenophon & Plato fuerunt equeales. And sometime they be put betweene diuers cases: as, Scudii Romæ & Athenis. Est liber meus & fravis. Emi fundum centum nummis & pluris.

Coniunctions Copulatiues and Dissuntiues, most commonly ioyne like moods & tenses together: as, Per-

The Construction of the

eris & Iohannes precabantur & docabant. Und solum
diuersi tensi; as, Et habetur & referetur tibi a me gratia

The Preposition.

Sometimes this Preposition in, is not expressed but
understood, and the casual word nevertheless put
in the ablative case: as, Habeo te loco parentis, i. in loco
Merbe compound, sometime requireth the case of
the Preposition that he is compounded withall: as,
Exco donio. Praterco te insalutatum. Adeo templum.

The Interjection.

Certaine Interiections require a Dominative
case: as, O festus dies hominis. Certaine a datiu: as,
He mihi. Certaine an Accusatiue: as, Hey stirpem
inuisam. Certaine a Utopatiue: as Proh sancte Iupiter.
And the same Proh will have an Accusatiue case: as,
Proh Deum atque hominum fidem.

F Y N I S.

Guilielmi Liliij, ad suos Discipulos monita Pa-
edagogica, seu carmen de Moribus.

Qui mihi discipulus puer es, cupis atque doceri.
Huc ades, pax animo concipe dicta tua.
Mane citus lectum fuge, mollem discute somnum:
Templa petas supplex & venerare Dcum.
Attamen in primis facies sit lata manusque.
Sint nitidae vestes, comptaque exsaries.
Desidiam fugiens, cum te schola nostra vocarit,
Adhis, nulla pigræ sit tibi causa moræ.
Me præceptorem cum videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quoque fac sedeas ubi te sedisse iubemus,
Inque loco nisi sis iussus abire, mane.
Ac magis ut quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara sede locandus erit.

Scal.

CARMEN DE MORIBUS.

Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studijs arma parata tuis.
Si quid dictabo scribes, at singula re&te,
Nec macula, aut scriptis menda sit vlla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inferuisse decet.
Sæpè recognoscas, tibi lecta, animoq; requolas,
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpè rogat, mea dicta senebit,
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,
Ne mens te insimulet conscientia desidet.
Sisq; animo attentus, quid enim docuisse iuvabit,
Si mea non firmo pectori verba premis?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat,
Invigila, & parca est gloria militiæ.
Nam veluti florestellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus:
Sic puer ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus & amitteret, spem simul ingenij.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio submissa voce loqueris,
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunq; mihi reddis, discantur ad vnguem,
Singula & abiecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggestat vllum,
Quod puer exitium non mediocre parit.
Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Ut laudem dictis & mereare decus.
Non lingua celeri nimis aut laudabere tarda,
Est virtus medium quod tenuisse iuvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinæ,
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Insteue, & ignoros ad mea vota trahi.

E 3

Qui

CARMEN DE MORIBVS

Qui docet indoctos, licet indoctissimus es sit,
Ipse breui reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquij.
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non autorem barbarat turba probet.
Grammaticas recte si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui,
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet:
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat.
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus.
Quos qui non didicit, nil praeter somnia vidit,
Certat & in tenebris viuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestz.
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibus sodales,
Aut alio quoquis sollicitate modo.
Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,
Insulso reliquis improbrat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis proxima digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emesue,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alij, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, sura, cachianni,
Sint procul a vobis, Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum.
Est vitz, ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Iurare aut magni numina sacra Dei.
Denique seruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isq; redisq; feres.
Effuge vel causas faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

F I N I S.

B R E V I S S I M A I N S T I T U T I O Seu Ratio G R A M - M A T I C E S C o g - noscenda,

Ad omnium puerorum
vtilitatem præscripta, quam
solam R E G I A M A -
I E S T A S in omnibus
Scholis profiten -
dum præcipit.

Ex Officina C A N T R E L L I
L E G O E , Academiæ Can -
tabrigiensis Typographij.

1621.

CARMEN DE MORIBVS

Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse breui reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquij.
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non autorem barbara turba proberet.
Grammaticas recte si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui,
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet:
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat.
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus.
Quos qui non didicit, nil prater somnia vidit,
Cerat & in tenebris viuere Cimmerijs.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ.
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibus sodales,
Aut alio quoquis sollicitare modo.
Est aliis, qui se dum clarum sanguine iactat,
Insulso reliquis improbrat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emesue,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte alijs, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, ioci, mendacia, surta, cachinni,
Sint procul à vobis, Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum,
Est virtus, ac pariter ianua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Iurare aut magni numina sacra Dei.
Denique seruabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isq; redisq; teres.
Effuge vel causas faciunt quæ cunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

F I N I S.

B R E V I S S I M A I N S T I T U T I O Seu Ratio G R A M- M A T I C E S C o g- noscendæ,

Ad omnium puerorum
utilitatem præscripta, quam
solam REGIA MA-
TESTAS in omnibus
Scholis profiten-
dam præcipit.

Ex Officina C A N T R E L L I
L E G G E , Academiæ Can-
tabrigiensis Typographij.

1 6 2 1.

STUDIVM GRAMMATICES OMNIBVS ESSE NECES- SARI VIM.

Grammatices labor est parvus, sed fructus in
Non parvus, parva haec discito parue puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudent pueros, ista labore sequi?

(illa est

DE GRAMMATICA ET EIVS PARTIBVS.

 GRAMMATICA, est recte scribendi
atq; loquendi Ars.
Grammaticæ quatuor sunt partes:
Orthographia, Etymologia, Syntaxis, Prosa.

De Orthographia.

 ORTHOGRAPHIA, est recte scribendi
ratio, qua docemur, quibus queque dictio
sit formanda literis: ut, lectio non lexio, ab
yphos, rectus, & γραφη, scripture.

De Literis.

Ex viginti duabus literis quinque sunt vocales: Vocales
a, e, i, o, u: nam y Graeca est.

Ex quibus varie dispositis, coalescant diphthongi Diph-
tongus
quinque,

 Musæ.
au } Audio.
ce } Cœlum.
ei } Hei.
eu } Euge.
Reliquæ literæ Consonantes Conso-
nantes
appellantur, quarum nouem nantes.
sunt Mutæ: b, c, d, f, g, k, p, q, r. Mutæ.

Septem autem semivocales: l, m, n, r, s, x, z. Semivo-
cales.
Ex quibus quatuor vocantur etiam Liquidæ: l, m, n, r. Liquidae.
S, verò suæ cuiusdam potestatis litera est, quæ inter-
terdum etiam liquevit. X & z, duplices sunt conso-
nantes, atque etiam inter duas vocales.

Adduntur etiam consonantibus I & V, quando sibi conso-
vel alijs vocalibus in eadem sillaba præponuntur: ut, nantes a-
Iuno, Iouis, voluntas, vultus.

K, Y, & Z, latinis dictionibus nunquam admiscentur. K, Y, Z.
H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis H, aspiratio-
nota.

ORTHOGRAPHIA.

nota. Apud Poëtas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus: vt, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus. Consonantibus vero nullis: rectè itaq; enuntiamus, Hiulcus, Hiachus, trisyllaba; Hieronymus, Hieremias, Pentasyllaba.

At in Latinis dictionibus interdum H postponitur C: vt, Charus, charitas: Pulcher, pulchritudo.

Bisariam pinguntur literæ, maiusculis scilicet characteribus, & minusculis. Maiusculis inchoantur sententiae: vt, Deum time, Regem honora: & propria nomina: vt, Henricus, Anglia.

Diligenter obseruari oportebit, quæ dictiones diaphthongis scribantur, nam hæ quidem vel scribi omainò vel signari debent, vt Musæ præsunt: vel Musæ præsunt.

Litteræ maiusculæ, cùm sole ac paucæ scribuntur, aliquando significant Prænomen, aliquando numerus.

A. Aulus.	P. C. Patres conscripti.
C. Caius.	Q. Quintus, Quæstor, Quirites.
D. Dætius	R. P. Respublica.
G. Gaius.	Sp. Spurius.
VI	L. Lucius.
	Sex. Sextus.
M. Marcus	S. P. Q. R. Senatus, Populūsque Ro-
P. Publius	T. Titus. (manus.)
P. R. Popu-	T. C. Tua clementia, & eius ge-
lus Rom.	neris infinita.

I.	1.	Vnum.
V.	5.	Quinque.
IX.	9.	Nouem.
X.	10.	Decem.
XL.	40.	Quadraginta.
L.	50.	Quinquaginta.
XC	90.	Nonaginta.
C.	100.	Centum.
D.	500.	Quingenta.
M.	1000.	Mille.

In numeris vero significat,

D: E

ORTHOEPIA.

DE SYLLABARVM DISTINCTIONIBVS.

REstè scripturo, discendum est in primis syllabas inter scribendum aptè distinguere, atque conne-ctere. In simplicibus vocibus, b. vocali sequenti ad-hærent: vt, A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem ratione in sequantur & ista:

et	Do-étus,	gm	A-ginen,
	San-étus,	gn	I-gnis,
ps	Sci-psi,		Ve-ster,
	Sum-psi,	st	vt Magi-ster,
sc	Pi-scis,		An-xius,
	Di-sco,	xi	Di-xi, & si-
in	Ac-tna,		milia.

Inter m, & n, non interseritur p. Malè igitur pingetur Sompnus, pro somnus. Columna pro colūna.

Post x non scribitur s: vt, Excribo, exoluо: non ex-scribo, exsoluo. In compositis cum Præpositione, au-tibus & euphoniaz seruiendum est: vt,

Occurro,	Obcurro.
Officio,	Officio.
Aufero,	Abfero.

Abstineo,	Austineo.
Obtineo,	Ottineo.

Et contra Abstineo, non autem Obtineo.

Obrepo, Orrepo.

Atque huius rei gratia, etiam consonantes in com-positione aliquando interseruntur: vt, Redamo, redeo, ambigo, ambo.

ORTHOEPIA.

Rthographiæ affinis est Orthoepia, hoc est, Ortho-epia, enundatè rectèq; loquendi ratio, ab ὄρθος, pia-rectus, & ἔπος, verbum.

Hic in primis curandum est, præceptores teneræ se balbutientia puerorum ora sic effingant, & figurent,

E 4

nc

ORTHOEPIA.

ne vel continua lingue volubilitate, ita sermonem præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficie, orationem claudant: vel contra, ad singulas quasq; voces longa interspiratione consilecant, ructu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterum ante omnia deterrendi sunt pueri ab ijs vitijs, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cuiusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Traulismus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus. Iotacismus dicitur, quando I litera pleniorè sono, & supra iustum decorum extenditur, quo vitio ex nostris maximè laborant Angli septentrionales.

Lambdacismus. Lambdacismus est, ubi quis L nimis operosè sonat, ut Ellucet, pro elucet: Saulvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diuersum vitium impingitur, nempe quod hanc literam pinguius iusto pronunciant, dum

Maltus, Moltus.
pro *Mollis,* auditur *Moolis.*
Falsus, Faulsus.

Ischnotes. Ischnotes, est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enuntiamus, quam par est: ut cùm

Nunc, Nync.
pro *Tunc,* proferimus, Tync.
Aliquis, Eliquis.
Alius, Elius.

Traulismus. Traulismus, est hæsitantia quædam, aut titubantia oris, quando eadem syllaba sèpiùs repetitur: ut, Cacanit, pro canit: Tuttullius, pro Tullius.

Huic vitio ut scèdissimo & periculosisimo, sic succurrentum putat Fabius: si exigatur à pueris, ut nomina & versus affectatae difficultatis, ac plurimis & asperimis inter se coëuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quam citissimè volvant: ut,

Arx, tridens, rostris, sphinx, prester, torrida, seps, strix,
postquam discordia teta.
Belli ferratos posies, fortasq; refregit.

Plateas.

ORTHOEPIA.

Plateasmus e& quando crassilis, & voce plusquam ^{Plateas} virili loqui nitimur: ut cùm

Montes, Mountes,
pro *Fontes,* efferimus, Fountes,
Pontes, Pontes,
Ergo, Argo.
pro *Sperma,* efferimus, Sparma.
Perago, Parago.

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro V consonante sonant F, & contra V, pro F: ut,

Folo, Volo.
Fis, pro *Vis.*
Folui, Volui.
Felle, Velle.

Vero, Fero.
Errursum, *Vers,* pro *Fers.*
Verre, Ferre.

S, verò medianam inter duas vocales corruptè sonant s. nonnulli,

Læsus, Læsus.
pro *Visus,* pronuntiantes, Vizus.
Risus, Rizus.

H, in initio dictionis lenius, in medio asperius e- H. nuntiari volunt: malè ergò,

Homo, Omo.
Hamus, Amus.
Humus, Vmus.
Christus, Cristus.
pro *Chrisma,* Crisma.
Chremes, Cremes.
Thus, Tus.
Diphthongus, Diptongus.
Sphæra, Spæra.

Fœdè quæque erratur à nostris, ubi t & d, tanquam aspiratas pronuntiant: ut, Amath, Caputh, Apud, pro Amat, Caput, Apud.

At

ORTHOGRAPHIA.

At innumera penè sunt huius generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligenter emendanda relinquimus.

DE SENTENTIARVM PUNCTIS.

Nequæ exigua Orthographiæ pars in scriptura recte distinguenda consistere videtur. Proinde de clausulatum distinctionibus paucula annotâsse, non fuerit supervacaneum.

Puncta. **quæ.** Puncta ergò siue notæ, quibus in scribendo vniuntur eruditæ, Latinis dicuntur, Subdistinctio, Media distinctio, Plena ac perfecta distinctio. Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Comma. Subdistinctio seu Comma, est silentij nota, seu potius respirandi locus, utpote qua pronunciationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, ut quod sequitur, continuo succedere debeat. Notatur autem puncto deorsum caudato, ad hunc modum,

Ouidius. Utendum est etate, cito pede labitur etas,

Nec bona tam sequitur, quâm bona prima fuit.

Hac item nota distinguuntur orationum singulæ partes: vt,

Iuvenalis. Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,

Græculus esuricens, in cælum, iussorius, ibit,

Colon. Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat, quantum iam dictum est: & est perfecta periodi pars, notaturque duobus punctis, sic:

Quemadmodum horologij umbram progressam sentimus, progradientem non cernimus: & fructem aut herbam cœuij se apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum prosectorum, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur.

Periodus. Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam, quæ & puncto piano notatur, hoc modo.

Dic mihi Musa virum, capte post tempora Troia,

Qui

NOMEN.

Qui mores hominum multorum videt, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis, & Interrogatio.

Parenthesis, est sententia duabus semilunulis inclusa, qua remota, sermo tamen manet integer: vt,

parenthes.

— princeps (quia bella minantur

Hostes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio, signatur duobus punctis, ac superiore

Interv. gatio.

sursum caudato, sic ? vt,

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

Etymologia versatur in primis circa inuestigandas dictiōnum origines, ut num cœlebs dicatur, quasi cœlestem vitam agens: num lepus, quasi leuipes.

Cæterum Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: vt, Fortis, fortiter, Lego, legit: omnesq; orationis partes complectitur. Cicero notationem, seu veloquium vocat, componitur autem ab ʃyluos, verus, & λόσος sermo.

DE OCTO PARTIBVS ORATIONIS.

Partes Nomen, Adverbium, Inde-
Orati- Pronomen, Coniunctio, clina-
onis sunt Verbum, Præpositio, biles.
Octo. Participium, Interiectio,

NOMEA.

Nomen, est pars orationis, quæ rem significat, Nomen sine villa temporis aut personæ differentia. Substantia Nomen dupliciter dicitur, Substantivum tunc, & Adiectivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem sub Appellativum, &stantivum duplex Proprium.

Appel-

NO M E N .

Appella- rium.	Appellatum est, quod rem multis communem fig- nificat: vt, <i>Homo, lapis, iustitia, bonitas.</i>
Propri- um.	Proprium est, quod rem vni individuo propriam significat: vt, <i>Iesus, Maria, Londinum, Thamesis.</i>
	Proprii nominis tria sunt genera.
Præno- men.	Prænomen, quod vel differentia causa, vel veteri ritu præponitur: vt, <i>Lucius, Publius, Aulus, Marcus.</i>
Nomen.	Nomen, quod suum est cuique: vt, <i>Petrus, Paulus, Cato, Tullius.</i>
Cogno- men.	Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: vt, <i>Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero.</i> Vel ab euentu aliquo: vt, <i>Africanus, Macedonicus, Germanicus.</i>
Nomen adiectiu- m.	Adiectiuum est, quod substantiuo indiget, cui in or- tatione adhæret: vt <i>Piger, Alacris, Candans, Clemens.</i>
Commu- ne.	Adiectiuum est duplex: <i>Commune & Proprium.</i>
Propriu- m.	Commune est, quod affectionem multis commu- nem significat: vt, <i>Bonus, malus, solers, satur.</i>
	Proprium est, quod affectionem vni individuo pe- culiare significat: vt, <i>Gradius Marti, Quirinus Romulo.</i>

DE ACCIDENTIIS NOMINI.

Nom. ac- cidentia- tio.	Nomini accidentia septem.
septem.	Species, Figura, Numerus, Causa, Genus, Declina- tio, Comparatio.

DE SPECIE.

Primiti- ua.	Species nominum est duplex: <i>Primitua, & Deri- uativa.</i>
	Primitua est, quæ aliundè non trahitur.
Deriu- ativa.	Deriuativa est, quæ aliundè formatur.
	Primituæ subiiciuntur hæc quæ sequuntur, & hu- iusmodi.
Collecti- vum.	Collectiuum scilicet, quod singulari numero mul- titudinem significat: vt, <i>concio, cœtus, plebs, turba, pe- nas, gressus, gressus.</i>
Partitium.	Partitium, quod à sono singitur: vt, <i>Sibilus, tintinna- bile, stridor, clangor.</i>

NO M E N .

Interrogatiuum: vt, <i>Quis, uer, qualis, quantus, quot, Interro- gatuum?</i> Quæ aliquando migrant in Indefinita, ali- quando in Relatiua.	Nume.
Reddituum, quod Interrogatio respondet: vt, <i>Ta- lius, tantus, tot.</i>	Cardi- nale.
Numerale, cuius species hæ numerantur.	Ordinale.
Cardinale, à quo seu à fonte alij numeri dimanant: vt, <i>Vnus, duo, tres, quatuor.</i>	Distribu- tium.
Ordinale: vt, <i>Primus, secundus, tertius, quartus.</i>	Partiti- vum.
Distributiuum: vt, <i>Singuli, bini, terni, quaterni.</i>	Vniuer- sale.
Partitium, quod significat vel multa singulatim: vt, <i>Quisque, unusquisque, uerque, neuter.</i> Vel vnum è mul- tis: vt, <i>Alter, aliquis, cetera, reliquias.</i>	Partici- pale.
Vniuersale: vt, <i>Omnis, cunctus, nullus, nemo.</i>	Deriu- tia.
Particulare: vt, <i>Aliquis, quisquam, ullus, quidam.</i>	Deriu- tia.
Deriuativa autem has species subiectas habent, ni- mirum, Verbale: vt, <i>Lechio, litura, auditus, aratrum.</i>	Patrium.
Patrium: vt, <i>Eboracensis, Londinensis, Oxoniensis, Ae- sonensis.</i>	Gentile.
Gentile: vt, <i>Grecus, Latinus, Hebreus, Anglus.</i>	Patrony- micum.
Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia qua- piam suæ familie persona deriuatur:	Diminu- tivum.
Æacides, filius vel nepos Aeaci.	Possessi- vum.
Nerine, filia vel neptis Nerei.	Materi- ale.
Laroides, filius Latonæ.	Locale.
Menelais, vxor Menelai.	Adver- biale.
Diminutiuum: vt, <i>Regulus, popellus, mainsculus, minus- culus.</i>	Partici- pale.
Possestiuum: vt, <i>Herilis, seruilia, regius, paternus.</i>	DE
Materiale: vt, <i>Faginus, Lapideus, Gemmeus, aureus.</i>	
Locale: vt, <i>Hortensis, agrestis, marinus, montanus.</i>	
Adverbiale: vt, <i>Hodierius, hesternus, cratinus, clande- stinus.</i>	
Participiale: vt, <i>Amandus, docendus, videndus, scriben- dus.</i>	
Et quæ in Ls excent, à verbis deducta: vt, <i>Fidilis, fotilis, flexilis, pensilis.</i>	

N O M E N .

D E F I G V R A .

Figure autem est simplex, ut *Inclusus*: aut composita, ut *Innominata*. *Inclusus*. Sunt qui huc addunt & decomposita: ut, *Inreparabilis*.

D E N U M E R O .

Numeri sunt duo: Singularis de uno: ut *Pater*: Pluralis de pluribus: ut, *Pares*.

D E C A S V .

Casus Nominum sunt sex.

Nominativus, qui & rectus dicitur, est prima vox, nominativus. quia rem aliquam nominamus.

Genitivus, qui significat cuius sit res quæpiam. Atque hic patruus, gignendi, aut interrogandi casus dicitur, solet.

Dativus. Detinens, sive dandi casus dicitur, quo quid cuiuspiam attribuimus. Sub hac voce Octauum etiam casum casus. comprehendunt, ut, *It clamor cælo*, id est, *in cælum*.

Accusativus, qui & Incusativus, vel Causatus dicitur, qui verbum sequitur utpote in quæ actio verbi immediatè transit: ut, *Amo patrem*.

Vocativus, quem & Salutatorium vocant, vocandis compellandisue personis accommodatur.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri significans. Hic Sextus, atque Latinus casus appellatur, nempe quod Latinorum sit proprius.

D E G E N E R E .

Genus est sexus discretio. Et sunt genera numero septem. Masculinum, cuius nota est, hic. Fœmininum, hæc. Neutrum, hoc. Commune, hic & hæc. Commune trium, hic, hæc, & hoc. Dubium, hic vel hæc. Epycœnum seu promiscuum, quum sub una generis nota, utrumque sexum complectiatur. ut, *Hic annus, Hæc Aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad p̄fens negotium non ita propriè spectare videtur, cùm hoc

N O M E N .

hoc quidem loco, non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Porro inter commune genus, & dubium, hæc est differentia: quod vbi semel communis generis nominis & adiectuum copulaueris, non iam integrum fuerit de eisdem ipsius individuis loqueris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquum*, aut *Canem fœcum*. At vero, dubij generis substantiū posito, etiam adiectuum masculinum addideris, nihil tamen seciūs de eadem sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adiectui: ut si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui *pergens dicere, eandem corticem esse & amaram*.

Vt autem genera nominum ad amissum calleas, hæc sequentes canones tibi summa diligentia imbibendi sunt, quos à Gulielmo Lilio Anglo acceptos referre debes.

G. L I L I I .

Regulæ generales proprietatum.

Propria que maribus tribuuntur, mascula dicas, Ut sunt Diuorum, Mars, Bacchus, Apollo: Virorum, Ut Cato, Virgilius: Fluviorum, ut Tybris, Orontes: Mensium, ut October: Ventorum, ut Lybs, Notus, Auster.

Fœminina.

Propria fœmineum referentia nomina sexum, Fœmineo generi tribuuntur: sive Dearum Sunt, ut Iuno, Venus: Malierum, seu Anna, Philotis: Vrbium, ut Elis, Opus: Regionum, ut Græcia, Persis. Insulae item nomen, ceu Creta, Britannia, Cypris. Excipienda tamen quedam sunt Vrbium, ut ista Mascula, Sulmo, Agragas: quedam neutralia, ut Argos, Tbus, Præneste, & genos Anxur quod dat virumque.

Mascula sunt nominata Diuorum, Virorum, Fluviorum, Mensium, Vento rum.

Fœmin. Dearum Vrbium. Regionum. Insularum. Excep-
tio.

Re-

NONEN.

Regulæ generales Appellatiuorum.

Arbo-
rum. **A**ppellatiua Arborum erunt muliebria, ut *Alnus*,
Cupressus, *Cedrus*: mas *Pinus*, mas *Oleaster*:
Et sunt neutra, *Siler*, *Suber*, *Thus*, *Robur*, *Acerum*.

Epicœna.

Vola-
erum. **S**unt etiam Volucrum, seu *Passer*, *Hirundo*: *Ferarum*,
Tigris, *Valpes*: & *Piscium*, ut *Ostrea*, *Cætus*,
Dicta Epicœna, quibus vox ipsa genus feret apum.
Excep-
tio ge-
neralis. **A**ttamen ex cunctis, que diximus ante, notandum
Omne quod exit in um, seu Græcum sine Latinum
Essè genus neutrum: sic invariabile nomen.
Vt nunc de reliquis, que Appellatiua vocantur,
Aut que sunt tanquam Appellatiua, ordine dicam:
Nam genus his semper diagnoscitur ex Genitivo,
Intra ut monstrabit specialis regula triplex.

Prima Regula specialis.

Regula
specialis **N**omes non crescens Genitivo, seu *Caro carnis*,
Capra capre, *Nubes nubis*, genus est muliebre.
Quoniam *Lilium* noster genus nominum Appellatiuorum ex genitivo dignoscendum docet, admonendi hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse omnium nominum Appellatiuorum non crescentium in genitivo, cuius generis sunt *omnia* primæ & quartæ inflexionis, & secundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infra in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc classem, pleraque tertiaz declinationis, cuiusmodi sunt *Labes labis*, *Pestes pestis*, *Vis*, genitivo *vis*, *Mater matri*, *Caro carnis*.

Masculina excepta ex non crescentibus.

la A. **M**ascula nomina in a, dicitur multa virorum,
Vt scriba, affecta, scurra, tabula, lixa, lenista.
Mascula Græcorum, quo^t declinatio prima
Fundit in as, & in es, & ab illis quo^t fer a sunt:

176

NOMEN.

Vit Satrapis, satrapa, athletes, athleta. Leguntur
Mascula item verres, natalis, aqualis: ab asse
Nata, ut centus, coniunge tienis, & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, mensis, & ensis,
Fustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Cassis, fascis, corris, sentis, piscis, & unguis,
Et vermis, vestis, postis, societur & axis:
Mascula in er, cœu uener: in os vel us, ut logos, annus.

In Er,
Os, & Us

Fœminina non crescentia.

Fœminei generis sunt mater, humus, domus, altus,
Et colus, & quartæ pro fructu fucus, acusq.,
Porticus, atq, tribus, socius, nrum, & manus, idus,
Huc annus adlenda est, huc mystica vannus facchi,
His iungas os in us vertentia Græca, papyrus,
Antiditus, costus, diphisongus, byssus, abyssus,
Crystallus, synodus, saphirus, eremus, & arbus,
Cum multis alijs, que nunc prescribere longum est.

Neutra non crescentia.

Neutrum nomen in E, si gignit ls, ut mare, rere:
Et quis in on, vel in um sunt, ut barbiton, ovum,
Est neutrum hippomane genus, & neutrum cacoethes,
Et virus, pelagus: neutrum modo, mas modo vulgus.

Dubia non crescentia.

Incerti generis sunt talpa, cœdama, canalis,
Halcyonis, simis, clunis, restis, penus, amnis,
Pampinus, & curbis, linter, torquis, specus, anguis,
Pro morbo fucus fici dans, atque Phaselus,
Ecypthus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Communia.

Compositum à verbo dans a, commune duorum est,
Graingena à gigno, agricola à colo, id advena monstrat
A venio: adde senex, auriga, & verina, sodalis,

177

178

N O M E N .

*Vales, exorris, patruelis, perq, duellis,
Affinis, iuvenis, testis, ciuis, canis, bovis.*

Secunda Regula specialis.

Nomen *crescentis*, penultima si *Genitius*
Syllaba acuta sonat, velut hec pietas pietatis,
Virtus virtutis, monstrant genus est muliebre.

Huc spectant, quæ acuunt penultimam genitium
*crescentis, qualia sunt omnia quinque inflexionis, præ-
ter Fides.*

Omnia item monosyllaba, *præter Vis. Reliqua om-
nia sunt tertię declinationis, vt sunt omnia desinentia*

$\left\{ \begin{array}{l} \text{In} \\ \text{An} \\ \text{Ans} \\ \text{Ens} \\ \text{Vns} \end{array} \right\}$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{C} \\ \text{Halec, halēcis.} \end{array} \right\}$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Delphin,} \\ \text{Titan,} \\ \text{Infans,} \\ \text{Quadrans,} \\ \text{Continens,} \\ \text{Triens,} \\ \text{Decuns, decuntis.} \end{array} \right\}$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{nis.} \\ \text{antis.} \\ \text{entis.} \\ \text{ātis.} \end{array} \right\}$
--	--	---	---

In Er longum, quæ Græcis per usus scribuntur: vt,
Character, crater, ater, soter, ēris.

Latina in Er, ad tertiam regulam pertinent, quare
mulier haud recte in hac classe colloquatur.

$\left\{ \begin{array}{l} \text{Inx} \\ \text{Anx} \\ \text{Vnx} \\ \text{Ons} \\ \text{Ors} \end{array} \right\}$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{vt} \end{array} \right\}$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Syrinx, ingis.} \\ \text{Phalanx, angis.} \\ \text{Deunx,} \\ \text{Septunx,} \\ \text{Effrons,} \\ \text{Bifrons,} \\ \text{Cohors,} \\ \text{Consors,} \end{array} \right\}$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ingis.} \\ \text{angis.} \\ \text{uncis.} \\ \text{ātis.} \\ \text{ontis.} \\ \text{ortis.} \\ \text{ortis.} \end{array} \right\}$
--	---	--	--

Præterea in o Latina, quæ ônis & ênis habent in
genitio: vt *Lectio, ligo, spado, ônis. Anio, ênis.*
Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam per-
tinent: vt, *Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ônis.*

In

N O M E N .

In Al neutra: vt *Vectigal, animal, alis. Cætera in
al, sunt tertiae regulæ.* AJ.

In En, quæ enis habent in genitio: vt, *Lien, Sy-
ren, ênis. Cætera sunt tertiae regulæ.* EN.

In ov Græca quæ retinent o in genitio: vt, *Damon,
Ladon, Simon, Trion, ônis.*

Quædam variant: vt *Orion, Edon, Egeon, ônis &
ōnis. Cætera sunt tertiae regulæ.*

In Ar Latina: vt, *Laquear, exemplar, calcar, āris,
præter Iubar, Nectar, āris: Hepar, hepāris.* AR.

In Or Latina: vt, *Amor, timor, vxor, ôris.* OR.

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spe-
ciant: vt, *Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ôris.
It Græca quoque nonnulla: vt, Rhetor, Hector, Ne-
stor, Stentor, &c. ôris.*

In As Latina: vt, *Maiestas, lenitas, humilitas, hu-
manitas, &c. ātis. Excipe Anas, anātis, & Græca quæ-
dam fœminina: vt, Lampas, monas, trias, decas, àdis.* AC.

In Vs Latina aliquot: vt, *Quies, magnes, locuples,
ētis. Merces, hæres, cohæres, ēdis.* VS.

Accedunt his etiam Græca quædam. Vt, *Lebes, ta-
pes, Dares, Chremes, ētis.*

In Is quæ faciunt ītis, īnis, & īdis in genitio: vt
*Samnis, Quicis, ītis, Salamis, Trachis, īnis, Plophis,
Crenis, īdis. Cætera sunt tertiae regulæ.* IS.

In Os Latina: vt, *Custos, ôlis, Nepos, ôtis. Præter
Compos, impos, ôtis.* OS.

Et Græca quæ retinent o in penultima genitio: vt
Heros, Rinos, Rhinoceros, Aegoceros, ôtis.

In Vs, quæ mittunt genitium singularem in ūtis,
ūtis, ūtis, ūtis: vt, *Salus, palus, tellus, opus. Præter
vnam vocem, Pecus pecūdis.* VS.

Huc pertinent & comparativa neutra in us: vt, *San-
ctius, probius, melius, peius, ôris.*

In Ax, tam Latina quam Græca: vt, *Limax, fornax,
holax, phrax, audax, bibax, ācis.* AX.

Excipe

N O M E N .

Ex. Excipe Græca quædam appellatiua & Gentilia: vt, Abax, storax, styrax, similax, colax, corax, tropax, phar-nax, candax, acis. Syphax tamen variat, Syphacis & Syphacis.

In Ex paucula quædam: vt, Veruex, ècis, Vibex, icis, exlex, ègis, alex, alècis.

Reliqua in ex, ad tertiam regulam referenda sunt.

In Ix Latina & Græca: vt, Lodix, radix, cornix, spadix, foelix, phœnix, perdix, coturnix, &c. icis. Et ver-balia omnia in trix: vt, Viætrix, nutrix, motrix, lottix, &c. icis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

Ox. In Ox substantiua & adiectiua: vt, Celox, velox, ècis: Præter Cappadox, ôcis, Allobrox, ôgis.

Vx. In Vx: vt, Pollux, pollucis. Cætera sunt tertix regulæ.

Yx. In Yx: vt, Bombyx, bombycis: Bebrix autem variat bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

S. In S Græca, præcedente p: vt, Hydrops, Cyclops, conops, cercops, ôpis. Reliqua in ôps, ad tertiam regu-lam referenda sunt.

Mæculina ex acutè crescentibus

Mæcula dicuntur monosyllaba nomina quædam, Sal, sol, ren, & splen, car, er, vir, vas vallis, as, mas, Bes, cres, pres, & pes, glis gliris habens genitio: Mos, flos, ros, & tros, mes, dens, mons, pons, simul & fons, Seps pro serpente, grips, iherax, rex, grecus gregis & phrix. Mæcula sunt etiam polysyllaba in n, ut Acarnan, Lichen, & delphin: & in o signantia corpus, Ut leo, curculio: sic senio, ternio, sermo.

Mæcula in cr, or, & os, cen crater, conditor, heros, Sic torrens, nefrens, orieus, cum pluribus in Dens, Quale bidens, quando pro instrumento reperitur: Adde gigas, elephas, adamas, garamasq, tapesq, Atque lebes, cures, magnes, unumq, meridi-es, nonen quinti: & que componuntur ab affe, Ut dothrans, semis: iungantur mæcula Samnis,

H. J. S. 1888,

N O M E N .

Hodrops, nycticorax, thorax, & mæcula veruex, Phœnix, & bombix pro Vermiculo. Attamen ex his sunt muliebre genus, Syren, mulier, soror, uxor.

Fœmin.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Sunt neutralia & hec monosyllaba nomina, mel, sel, & i. sc. fur, ver, cor, es, vas vasis, os offis & oris. Rus, tibus, ius, crus, pus. Et in al polysyllaba, in arq, Ut capitol, liquear. Neutrum balec, & muliebre.

Neut.

Dubia.

Vni dubi: bæc, python, scrobs, serpens, bubo, rudens, grus, Perdix, lux, lux, stirps pro trunco, pedis & calx. Adde dies, numeri o tantum mas esto secundo.

Stirps
pro pro-
genie,
Calx pro
saxo ex-
codo. f.
sunt.

Communia.

Uni commune Parens, autorq, infans, adolescens, lux, illux, haeres, exlex: à fronte creata, Ut bifrons, cuius, bos, fur, sias, atq, sacerdos.

Tertia & ultima Regula specialis.

Nomen crescentis, penultima si Genitini

Sit grauis, ut Sanguis, genitius sanguinis, est mas.

Heæ contrà penultimam genitii crescentis gra- uant. Cuius generis sunt paucula illa secundæ decli-nationis, de quibus suprà meminimus: videlicet, Socer, gener, puer, èri, Adulter, adulteri. Presbyter, presby-teri, vox ecclesiastica.

Composita à vir viri: vt, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, iuri.

Composita item à gero & fero: vt, Armiger, clau-ger, caducifer, lucifer, èri. Et adiectiua quædam: vt, Tener, satur, dexter, prosper, èri. Spectant huc & Græca omnia neutrius generis in a: vt, Poëma, dog-ma, sophisina, ænigma, åtis.

A.

In Yr item Græca: vt Martyr, martyris. Psihyris, psichyris.

Y.

F. 2

Omnia

N O M E N .

Vr. Omnia item in Vt Latina: vt, Augur, murmur, fur-
fur, cicut, uris.
 Vt. In Vt etiam omnia: vt, Caput, capit is. Occiput, oc-
cipit is.
 O. Præterea in O Latina omnia, præter illa quæ supe-
rius excipiuntur: vt, Imago, sartago, ordo, caido, iñis.
 L. In L: vt, Annibal, alis. Mugil, ilis. Consul, præsul, ilis.
 E. In En: vt, Peclen, tibicen, carmen, crimen, iñis.
 On. In On Græca, quæ uniuersum oparuum in penultima
genitiui singularis: vt, Canon, dæmon, architecton,
Philemon, onis.
 Or. In Or Latina & Græca: vt Arbor, æquor, marmor,
pantocrator, apator, öris.
 As. In As: vt, Anas, anat is.
 Et Græca: vt, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ädis.
 Es. In Es Latina: vt, Fomes, limes, iñus. Preles, deles, idis.
 Is. In Is Latina & Græca: vt, Sanguis, pollis, iñis. Ty-
rannis, paropsis, idis.
 Ar. In Ar Latina & Græca: vt, Iubar, compar, nectar,
bacchar, äris.
 Er. In Er Latina & Græca: vt, Socer, gener, èri. Aër,
æther, èris.
 S. præce-
dente
conso-
nante. In S præcedente consonante, tam Latina quam
Græca, vt,
Princeps, { cipis. { Aethiops, { öpis.
Hyems, { èmis. { Arabs, { äbis.
Inops, { öpis. { Chalybs, { ybis.
 Os. In Os Latina: vt, Compos, ötis.
 Vs. In Vs Latina & Græca: vt, Pecus, decus, öris. Vellus,
vulnus, èris. Tripus, Oedipus, ödis.
 Ax. In Ax Græca: vt, Abax, storax, colax, climax, äcis.
 Ex. In Ex Latina: vt, Index, vindex, carnifex, aruspex, icis.
 Ix. In Ix Latina & Græca: vt, Varix, sornix, calix, icis.
 Ox. Mastix, igis.
 In Ox Latina & Græca: vt, Pizcox, Cappadox, öcis.
 Allobrox, Polyphlox, ögis.

In

N O M E N .

In Vx Latina: vt, Coniux, coniugis. Redux, reduc is. Vx.
 Deniq; in Yx Græca: vt, Onyx, Sardonix, ychis. Ce- Yx.
 ryx, Eryx, ychis.

Fæmin. excepta ex grauiter crescentibus.

Feminei generis sit hyperdissyllabon in do,
 Quod d. nis: atq; in go, quod dat gnis in genitivo,
 Id tibi disticd, faciens dilcedinis, idq;
 Monstrat compago compaginis: adyce virgo,
 Grando, fides, compes, teges, èr seges, arbor, byemsq;
 Sic b. cchar, syndon, gorgon, icon, èr amazon.

Græcula in ae vel in is finita, ut lampas, iaspis,
 Cassis, cuspis: in us vox una pecus, pecudis, dans.
 His forfex, pellex, carex, simul atq; supellex,
 Appendix, histrix, coxendix, adde filixq.

Neutra ex grauiter crescentibus.

EST neutrale genus signans rem non animatam,
 Nomē in a, vt problema: en ut omen, ar ut iubar, ur dans
 Vt iecur, us ut onus, put, vt occiput: attamcn ex his
 Mascula sunt peclen, furfur: sunt neutra cadaser,
 Verber, iter, suber, profungo tuber, èr uber,
 Gingiber, èr lafer, cicer, èr piper, atque papauer,
 Et sicer atque siler. Neutra æquor, marmor, adorq,
 Atque pecus quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex grauiter crescentibus.

Vnt Dubij generis, cardo, margo, cinis, obex,
 Pulvis, adeps, forceps, punxex, ramex, anas, imbrex,
 Adde culex, natrix, èr onyx cum prole, silexq:
 Quamvis hec melius vult mascula dicier usus.

Communia ex grauiter crescentibus.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
 Praesul, homo, nemo, martyr, lygur, augur, èr arcas.
 Antistes, miles, pedes, interpres, comes, bospes.
 Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses,
 E 4 Atq; 4

N O M E N .

Atque alia à verbis, que nomina multa creantur:
Ut coniux, index, vindicta, opifex, & aruspex.

Regula adiectiuorum generalis.

A Dicitione unam duntaxat habentia vocem,
Ut Felix, andax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadunt, velut omnis & omne,
Vox commune duum prior est, vox altera neutrum.
At si tres variante voces, sacer ut sacra sacrum:
Vox prima est mas, altera foemina, tertia neutrum.
At sunt que flexu propè substantiua vocares,
Adiectiua tamen natura usq; reperta:
Taliz sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et diues, locuples, fesses, comes, atque superflues,
Cum paucis alijs que lectio iusta docebit.
Hec proprium quendam sibi flexum aseiscere gaudent:
Campester, volucr, celebcr, celer, atque saluber.
Iunge pedester, equester, & acer: iunge, aliester,
Ac alacer, syluester. At hec in sic variabis:
Hic celer, bac celeris, neutrō hoc celer: aut aliter sic,
Hic atq; bac celeris, rursum bac celere est tibi neutrō.
Sunt que deficiunt generē adiectiua notandas,
De quib; atque alijs, alibi tibi mentio sicut.

D E C L I N A T I O N E .

Declinatio, est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque.

Declinatio, est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque.

Prima declinatio complectitur quatuor terminatiōnes.

A, { vt { Mensa. { Es, { vt { Anchises.
As, { { Acneas. { E, { { Penelope.

Porro Græca { As, { Thomas.
sunt omnia que in { Es, { finiuntur: vt { Anchises.
E, { { Phibe.

Sunt qui hoc addunt Hebreæ quædam in am: vt A-
dam Adæ, Abraham Abrahæ. Que tamen melius ad
Latino-

N O M E N .

Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflex-
ris: Adamus Adami: Abrahamus Abrahami.

As, accusativum in am & in an facit: vt Aeneas, Ac-
neam vel Aenean. Vocatum in a: vt Aeneas, Aenea.

Es, in accusativo en sumit: vt Anchises, Anchisen. In
vocativo & Ablativo e, vel a: vt Anchise, vel Anchisa.

E, genitium in es mittit, dative in e, accusativum
in en, vocativum & ablativum in e. vt

Nom. { { Penelope, { { Acc. { { Penelope,
Gen. { { Penelopes, { { Voc. { { Penelope,
Dat. { { Penelope. { { Abl. { { Penelope.

As, in genitio nominum Latinorum, interdum As in ge-
reperitur ad Græcorum imitationem, vt Paterfami-
lia, Filius familias. Id quod veteres obseruabant in
multis alijs. Ennius.

Dux ipse vias. Liuius Andronicus. Mercurius cumque co-
filius Latonas, pro Latone, Sic Neuius. Filii terras, pro
terra. Virgilius. -Nec auræ nec souitus memor.

Aulai & pictai, atq; id genus alia, priscis relinquito.

Genitius pluralis interdum Syncopen admittit: vt
Aeneadum, Graiugenum, pro Aeneadarum, Grai-
genarum.

Hæc datiuos & Ablatiuos plurales mittunt in abus.
Dea, nula, equa, liberta, ambo, dux, abus.

Hæc vero tam in is, quam in abus: Filia, filiis vel
filiabus. Nata, natis vel natibus.

S E C U N D A D E C L I N A T I O .

Secundæ declinationis terminations sunt a-
pud Latinos quinque { Er, { Aper.
Ir, { Vir.
Vr, { Satur.
Vs, { Dominus.
Vm, { Templum.

Secunda
declinazio-
rio.

Et Græcorum, { Os, { Delos.
On, { Ilion.
Eus, { Orpheus.

Attica

N O M E N .

Os.

Atticain Os, genitium in o mittunt, accusatum in on: vt, Androgeos, Androgeo. Accusatio Androgeon.

Quædam Græca contracta in us, vocatum formam in u: vt, Panthus, ô Panthu. Oedipus, ô Oedipu.

Notabis & Latina quædam tam in us quam in e mittere, vocatum singularem: vt Agnus, vulgus, lupus, fluvius, chorus, populus pro natione.

Eus, genitium format in ei, vel eos, datiuum in ei, accusatum in ea, vocatum in eu: vt, Nominatio Orpheus. Acc. Orphica. Ouid. Or. Gen. Orphei vel Orpheos. Voc. Orpheu. (pheon) Datuo Orphei. Ablatiuo Orphei.

Notandæ sunt deniq; Syncopationes illæ: pro Deum, pro Deorum. Virum, pro Virotum.

Item anomala illa Ambo & Duo, quas duas voces poëtæ etiam in accusatio masculina usurpant; vt, Virg. Si duo præterea tales Idea tulisset, Terra viros.

Hor. Ne vos titillat gloria. Iureurando obstringam ambo. Cicetō in Phi. secunda: Præter duo vos, nemo sic loquitur.

T E R T I A D E C L I- N A T I O .

Tertia declinatio admodum varia est, cuius difficultiores duntaxat casus: hoc loco attingenius.

Quorundam accusatiui flecentur tantum in im, vt, Vim, nauim, tussim, sitim, maguderim, amussim, charybdim.

Sic & quorundam fluiorum accusatiui; vt, Tybrim, Ararim.

Accusatiui in im & em muniter; vt, buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, nauis, bipennis, aqualis, im vel em. Ablatiui regulariter in e desinit, vt Pectus, salus. Ablatiuo Pectore, salute.

Propria

N O M E N .

Propria nomina adiectiuis similia, ablatiuos in e mittunt; vt, Fœlice, Clemente, Iuuenale, Marciæ, &c.

At neutra desinentia in al, ar, & c, Ablatiuum magna ex parte Vectigal, Vectigali. mittunt in i, Calcar, Abl. Calcar. vt Marc, Mari.

Ablatiuum rete, à nominatio retis est; non à nominatio rete. Par cum compositis, tam e quam i habet; vt, Par, compar. Ablatiuo Pare, compare, vel ri.

Hæc tamen retinent, Far, hepar, iubar, nectar, galla, sape, præsepe, &c. Soracte, Soracte. Et hæc propria, Prænestē, Ablatiuo Prænestē Reate.

Festorum nomina, quæ tantum pluralia sunt, genitium interdum ôrum mittunt; vt, Agonalia, Vinalia. Genitio Agonaliôrum, Vinaliôrum.

Interdum autem in ium; vt, Floralia, feralia, Genitio, Floralium, feralium.

Aliquando vero tam in orum quam in ium: vt, Parentalia, Saturnalia. Genitio Parentaliôrum, Saturnaliôrum, vel ium.

Datiuos verò & ablatiuos in bus: vt, Saturnalibus, Bacchanalibus. Præter quinquatrijs, quod iuxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensum nomina er, vel is, ablatiuum in i solim mittunt: vt, September, Aprilis. Ablatiuo Septembri, Aprili.

Quorumi accusatiui in im tantum desinit, ijs ablatiuos exit in i. vt, Sitim, Tussim. Ablatiuo Siti, Tusi.

Adiectiua, quæ nominatiuum in is, vel er, & e, neutrum faciunt, ablatiuum mittunt in i solim: vt,

Fortis, mollis, dulcis. Ablatiuo Forti, molli, dulci.

Sic Acer, acris, acrc. Ablatiuo Acri.

Licet Poëtæ interdum metri causa, E pro I usurpent.

Cætera adiectiua tam in e, quam in i mittunt: vt, Nox, Capax, duplex. Ablatiuo Capace, duplice, vel ci.

Præter

NO M E N.

Præter Pauper, degener, vber, sospes, hospes, quæ in e tantum faciunt ablatium.

Comparatiua etiam bifariam faciunt ablatium: vt Melior, doctior. Ablatiuo meliore, doctiore, vel i. Similiter & substantiua quædam: vt, Ignis, annis, anguis, supellex, vnguis, vestis. Ablatiuo, e vel i.

Rariūs autem Ciuis, Abla- Ciue vel ciui.

Rariūs etiam Arpinas. S tiuo, Arpinate, vel ti.

Et sic de ceteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablatiuos formant, quorum accusatiui per em & im finiunt: vt puppis, nauis. Ablatiuo Puppe, nauie, vel i. Et verbalia item in trix: vt Victrix, altrix. Ablatiuo Victrice, altrice, vel ei.

Neutra, quorum ablatiuus singularis exit in i tantum, vel in e & i, nominatiuum pluralem mittunt in ia: vt, Mollia, duplice vel ci: Nominatiuo plurali, Mollia, duplicita. Præter vbera, plura vel pluria, aplustra, vel aplustria: sic comparatiua: vt, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Ex ablatiuis in i tantum, vel in e & i, fit pluraliter genitiuus in ium: vt, Vtli, vtilium, puppe vel pi, puppium.

Præter com- Maiorum, paratiua: vt, Meliorum. Item præter ista, Supplicum, complicum, vigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format.

Sunt & quæ syncopen aliquando admittunt, cuiusmodi sunt sapientum pro sapientium, Serpentum, pro serpentium.

Quando nominatiui singulares duabus consonantibus finiuntur, genitiui plurales excunt in ium: vt, Pars, vrbs, falx, glans, trabes, mercx. Genit. plurali, Partium, vrbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe hycnum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum.

Genitiu-
sus plu-
ralis.

Vbi

NO M E N.

Vbi in nominatiuis & genitiuis singularibus reperiuntur pares syllabæ, genitiuus pluralis exit in ium:

vt $\left\{ \begin{array}{l} \text{Collis,} \\ \text{Mensis,} \\ \text{Auris,} \end{array} \right\}$ in Genitiuo $\left\{ \begin{array}{l} \text{Collium,} \\ \text{Mensium,} \\ \text{Aurium.} \end{array} \right\}$ Adde istis,

litium, ditium, vitium, salium, manium, penatium.

Excipe tamen, Canum, panum, vatumi, iuvenum, opum, apum.

Asformat assium. Mas marium. Vas, vadis, vadium, Nox noctium. Nix niuum. Os ossium. Faux faneum. Mus murium. Caro carnium. Cor cordium.

Alitum ab ales assuinit u.

Boum anomalum est, vt etiam bobus vel bubus.

Quorum genitiui plurales desinunt in ium, accusatiuum formant per es & eis diphthogum: vt, Partium, Pluralis. omnium. Partes, omnes vel eis.

Græco fonte deriuata pleriq; quando iuxta lingua græca suæ morem varianteur, genitiuum mittunt in os: vt Titan, Pan, Daphnis, Phyllis, genitiuo Titáos, Panos, Daphnidos, Phyllidos. Datium, etiò in i, breue: vt, Titáoi, Pani, Daphnidis, Phyllidi.

Accusatiuum in a, nisi sint neutrius generis in a non terminantia: vt, Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & ys per os purum declinata in genitiuo, accusatiuum faciunt, s, nominatiui mutata in N: vt,

Tethys, Tethyos, Decapolis, Ilos, Genesis, sios, Metamorphosis, sios, Accusa- tiuo, Decapolin.

Téthyn. Génésin.

Metamorphosis, sios, Metamorphósin.

Sunt quæ duplē genitiuum faciunt, alterum in os non purum, alterum in os purum. Atque hæc pro genitiuorum ratione, duplē quoque accusatiuum formant, alterum in N, alterum in a: vt, Paris, genitiuo Paridos & Parios, accusatiuo Parida & Parin. Themis, genitiuo Themidos & Themios, accusatiuo Theinida & Themin.

Fœminina

NOME N.

Fœminina in ô, genitium in ûs, & accusatiuum in ômittunt.

vt $\begin{cases} \text{Sapphô, Sapphîs.} \\ \text{Mantô, Mantûs.} \\ \text{Clio, Clîs.} \end{cases}$ Hanc $\begin{cases} \text{Sapphô.} \\ \text{Mantô.} \\ \text{Clio.} \end{cases}$

Vocati-
vus. Vocatiuus nominatiuo magna ex parte similis est, in nonnullis tamen à nominatiuo abiicitur: vt, Pallas, Pallantis. Theseus, Theskos. Tethys, Tethyos. Vocabu-
lio Palla, Thseu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos. $\begin{cases} \text{Phylli.} \\ \text{Alexis, Alexios.} \\ \text{Achilles, Achilleos} \end{cases}$ Vocat ô $\begin{cases} \text{Alexi.} \\ \text{Achille.} \end{cases}$

Græca
neutrain-
a. Neutra singularia in a, Græca sunt: vt, Problema, poëma, quæ veteres iuxta Latinam quoque formam declinabant, addita syllaba tum: vt, Hoc Problematum, Hoc Poematum.

Quorum daciui & ablatiui plurales adhuc in fre-
quentiore vsu sunt: vt, Problematis, poematis.

QVARTA DECLINATIO.

Quarta
declina-
tio-
num. **Q**uartæ declinationi nihil ferè difficultatis inest. Nam duas tantum sortitur terminaciones in recto singulari, nempe us & u: vt Manus, genu.

Terentes à Nominatiuus Anus, tumultus, ornatus, di-
xerunt Anuis, tumulti, ornari, in genituo.

Terentius. Eius anvis causa. Idem. Nibil ornati. Nihil tumulti.

Datius
singula-
r. Datius ūi habet, & interdum etiam u: vt Fructui, concubitu: rariū, fructu, concubitu.

Virgilius. Quod neque concubitu indulgens.

Terentius. Vestitu nimis indulges.

Curruum autem pro curruum, Synæresis est, vt & in alijs declinationibus fieri solet.

Ies. Iesus, in accusatiuo Iesum habet, in reliquis verò ca-
Datiuus sibus ubique Iesu.

Ablati-
vus plur. Hæc datiuum & ablatiuum pluralem in tibus for-
mant:

NOME N.

mant: Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, specus, quercus, partus, portus, veru, tibus.

Cætera omnia in tibus: vt, Fructibus, færibus, ma-
nibus, motibus.

QVINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio, genitium, datiuum, & ablati-
uum pluralem in paucioribus sortita est, quemad-
modum infra in Heteroclitis fusiū tradetur.

Olim iuxta hanc declinationem flectebantur quæ-
dam nominae tertiae inflectionis: vt, Plebes, plebei.

Genitiuus huius declinationis olim etiam in es, ij, Geniti-
& e. exibat.

Cicero. Equites verò datus illius dies panas.

Virgilius. Munera letitiamq, dij-

Salustius. Vix decima parte die reliqua.

Cæterum, præter ista quæ iam diximus, notabis e-
tiam diligenter ea nomina, quæ à Grammaticis Hetero-
clita dicuntur. Hæc partim varia probatorum auto-
rum lectione, partim à sequentibus regulis discere li-
cebit.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS.

Rob. Robins.

Quae genus aut flexum variant, quæcunq, nouato
Ritu deficiunt, superantue, Heteroclitasunt.

Hetero-
clita quæ
sunt.

Variantia genus.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis:
Pergamus infælix urbs Troum, Pergama gignit.
Quod nisi plurali careat, facit ipsa supplex,
Singula fæmineis, neutris pluralia gaudent.

Fæmin.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumq,
Rastrum cum fræno, filum simul atque capistrum,
Argos item & cælum, sunt singula neutra. Sed audi,
Majus.

NO M E N.

Neutra. *Mascula duntaxat Cœlos vocitabis & Argos,
Fræna sed & frenos, quo pablos & cetera formant,
Nundinum, & hinc epulum, quibus addito balneum. Et hec
Neutra quidem primo, mulibria rite secundo. (sunt
Balnea plurali Iuuenalem constitut habere.*

Mascul. *Hac maxibus dantur singularia, plurima neutris,
Menalus, atq; sacer mons Dyndimus, Ismarus, atq;
Tartara, Taygetus, sic Tenera, Massica, & altius
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumq;
Sibilus atque iocus, locus, & Campanus, Avernus.*

Defectiua.

Quæ sequitur manca est numero, casuue propago.

Aptôta.

Aptora
sunt quæ
a recto
non va-
riant ca-
sum. *Quæ nullum variant casum, ut fas, nil, nihil, instar;
Multæ & in u, simuli, ut sunt hec, cornuq; genuq;
Sic gummi, frugi, sic tempe, tot, quos, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.*

Monoptôta.

Monop-
tota sunt *Estque Monoptoton nomen, cui vox eadit una,
qui vni. Ceu noctu, natu, iussu, iniussu, simul aſtu,
eo in ob- prompu, permifſu: plurali legimus aſtu,
liqui re- periu- Legimus inficias, sed vox ea sola reperta eſt.
tur.*

Diptôta.

Diprota
que du-
obus. *Sunt Diptota, quibus duplex flexura revanuit,
vt fors sorte dabit sexto, sponte quoque sponte.
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis,
Iugeriſ & sexto dat iugere, verberis autem
Verberiſ, suppetiæ quarto quoque suppetias dant.
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dant
Impeti, iunge vicem sexto vice, nec lego plura,
Verberis atque vicem, sic plus cum iugere, cunctos
Quasnot hec numero casus tenere secundo.*

Triptôta.

NO M E N.

Triptôta.

*Treis quibus inſlectis casus, Triptôta vocantur,
Et precis, atq; precem, petit & prece blandus amicam.
Sic opis est noſtre, fer opem legis, atq; ope dignus:
At tantum recto frugis caret, & ditionis.
Integra vox vis est, niſi defit forte datius.
Omnibus his multus numerus prior, integer alter.
Quæ referunt, ut Qui: que percontantur, ut Ecquis;
Et que diſtribuunt, ut nullus, neuter, & omnis:
Inſinita ſolent his iungi, ut quilibet, alter,
Quinto hec ſep̄ carent casu: & pronominia preter
Quatuor hec inſra, Noſter, noſtras, meus, & tu.*

*Propriæ cunctæ notes, quibus eſt natura coercens
Plurima ne fuerint, ut Mars, Cato, Gallia, Roma:
Ida, Tagus, Lelaps, Pernassus, Bucephalusq;.
His frumenta dabit, pensa, herbas, vda, metalla,
In quibus auctorum quæ ſunt placita ipſe requirat:
Et ubi pluralem retinent hec, eſt ubi ſp̄cunt.*

Neutra Singular. carentia quibusdam
casibus Pluralibus.

HOrdea, farræ, forum, mel, mulsum, defruta, ibusq;.
Treis tantum ſimiles voces pluralia ſeruant.
Hesperus & vesper, pontus, limusq; ſimusq;.
Sic penus & ſangius: ſic aether, nemo, ſed iſta
Mascula ſunt numerum vix excedentia primum.
Singula ſimilei generis, pluralia raro:

*Puhes, atq; ſetus, ſic talis cum irodole, tuffis,
Pix, humus, atq; lues, ſitius & fuga, iunge quietem,
Sic choera atque fames, bilisq; ſenecta, iuueniſ.
Sed tamen hec ſoboles, labes, ut & omnia quintie,
Treis ſimiles casus plurali ſep̄ tenebunt.
Excipe res, ſpecies, facies, acesq; diesq;.
Quas voceſ numero totas licet eſſe ſecundo.
Iffis multa ſolent mulibria neclere, ut hec ſunt:*

¶

ſtūtūtis

Triptôta
que tri-
bus.

Defecta
vocatiuo

Defecta
plurali.

Appel-
lat. masc.
defecta
plurali.

Appellar
fem. ca-
rentia
plurali.

N O M E N .

Stultitia, inuidia, & sapientia, desidia, atque
Id zenas innumerae voces, quas lectio præbet.
Quam tibi præfixam aci certum collige filium.
Rarius quis numerum, quandoq; sed, adde secundum.

Neutra carentia Nec licet his neutris numerum deferre secundum:
plurali. Delicium, senium, lethum, cœnumq;, salutumq;.
Sic Barathrum, vitra, vitrum, viscumq;, pénuriamq;.
Iustitium, nibilum, ver, lac, gluten, simul hæc,
Adde gelu, solium, iubar. Hic quoque talia ponas,
Quæ tibi, si obserues, occurrent multa legenti.

Mascul. Mascula sunt tantum numero contenta secundo,
carentia Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes,
singulari Menses profundiū, lemures, fæsi, atque minores,
Cum genus assignant natales: adde penates,
Et loca pluram quales Gabijq;, Locriq;,
Et quecumque leges passim similitudinis rationis.

Fœmin. Hec sunt fæminei generis, numeriq; secundi:
carentia Exuviae, phaleræ, gratesq;, manubiae, & idus:
singulari Antæ & inducæ, simul insidiaeq;, minæq;.
Excubiae, nonæ, nuge, tricæq;, calendæ.
Quisquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæq;.
Inferiæ, & feriæ, sic primitiæq;, plagiæq;.
Recti signantes, & valæ, diuiniæq;.
Nuptiæ item & lactes. Addantur Thebae, & Aibene,
Quod genus inueniatis & nomina plura locorum.

Neutra Rarius hæc primo, plurali neutra leguntur:
carentia Menia cum tæquis, præcordia, lustra ferarum,
singulari Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra,
Funus iusta petit, petit & sponsalia virgo,
Rostra d'sertus amat, pueriq;, crepundia gestare,
Infantesq; colunt cunabula, consult exuta
Augur, & absoluens superis effata recitat,
Festa Deum poterunt, cen Bacchanalia imagi.
Quod si plura leges, licet hac quoque classe reponas.

Redun-

N O M E N .

Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantis formas,
Nam genus & vocem variant tonitus, tonitruq;.
Sic cypens clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Sensus & hoc sensum, tignus tignumq;, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumq;, sinapi
Quod genus immutans fertur scelerata sinapis,
Sinus & hoc sirum, vas lattis: mendacij mendum,
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornum,
At Lucanus ait, Cornu tibi cura sinistri.
Eucæcus simul cumentum. Sed quid moror istis?
Talia dolorum tibi lectio mille ministrat.

Sed tibi præterea quædam sunt Græca notanda,
Quæ quarto casu factum peperere Latinum.
Nam panther panthera creat, crateraq;, crater,
Cassida cassis habet, sed & æther æthera fundit.
Hinc cratera venit, venit æthera, sic caput ipsum
Cassida magna tegit, nec vult panthera domari.

Vertitur his rectus, sensus manet, & genus unum:
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumber, stipis & stips:
Sic cinnas atq;, cincr, vomis vomer, scobis & scob:
Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes,
Quæ pariunt or & os, honor & labor, arbor, adorq;,
His & apes & apis, plebs-plebis. Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, gynninam referentia furmam:
Ut delphin delphinus, & hic el. ph. is elephantes,
Sic congrus conger, Meleagris sic Meleager,
Teucres item Teucer. Dabis huc & cetera cunæla,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio casta.

Hæc simil & quarti flexus sunt atque secundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitivo.
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus,
Sic colus atq;, pedus, cornu, quando arbor habetur:

Redun-
dantia.

Nom-
inatiui ex
accusa-
tuis
Græcis.

Vocum
diuersæ
termina-
tiones
sub co-
deinde-
nere.

Declina-
tionem
variantia.

sic

NO M E N .

Stultitia, inuidia, & sapientia, desidia, atque
Id zetas innumera voces, quas lectio præbet.
Quam tibi præfixam cœi certum collige filium.
Rarius quis numerum, quondam, sed, adde secundum.

Neutra carentia Nec licet his neutris numerum deferre secundum:
Delicium, senium, lethum, cœnumq., salutemq.,
plurali. Sic Barathrum, viras, vitrum, viscumq., pénuramq.,
Iustitium, nibilum, ver, lac, gluten, simul hæc,
Adde gelu, solium, iubar. Hic quoque talia ponas,
Quæ tibi, si obserues, occurrent multa legenti.

Mascul. Mascula sunt tantum numero contenta secundo,
carentia Manes, maiores, cancelli, liberi, & antes,
singulari Menses profluvium, lemures, fæsi, atque minores,
Cum genus assignant natales: adde penates,
Et loca pluram quales Gabijq., Locriq.,
Et quæcunque leges passim similes rationis.

Fœmin. Hæc sunt fæminei generis, numeriq. secundi:
carentia Exuviae, phaleræ, gratesq., manubiae, & idus:
singulari Antæ & induæ, simul insidiaeq., minæq.,
Excubiae, nonæ, nuge, tricæq., calende,
Quisquillæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiaeq.,
Inferiae, & ferie, sic primitiaeq., plagueq.,
Recti signantes, & valæ, diuitiaeq.,
Nuptiae item & lactes. Addantur Thebe, & Athene,
Quod genus inuenias & nomina plura locorum.

Neutra Rarius hæc primo, plurali neutra leguntur:
carentia Menia cum tæquis, præcordia, lustra ferarum,
singulari Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra,
Funus iusta petit, petit & sponsalia virgo,
Rostra d'sertus amat, pueriq., crepundia gestant,
Infantesq., colunt cunabula, consuleat extra
Augur, & absoluens superis effata recantat,
Festa Delim poterunt, cen Bacchanalia iungit.
Quod si plura leges, licet hac quoque classe reponas.

Redun-

NO M E N .

Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantis formas,
Nam genus & vocem variant tonitrus, tonitruq.,
Sic cypens clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Sensus & hoc sensum, tignus tignumq., tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumq., sinapi
Quod genus immutans fertur scelerata sinapis,
Sinus & hoc si rum, vas lactis: mendaq., mendum,
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexible cornum,
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri.
Euenius simul euentum. Sed quid moror istis?
Talia dolorum tibi lectio mille ministrat.

Sed tibi præterea quædam sunt Græca notanda,
Quæ quartu casu factum peperere Latinum.
Nam panther panthera creat, crateraq., crater,
Cassida cassis habet, sed & æther æthera fundit.
Hinc cratera venit, venit æthera, sic caput ipsum
Cassidi magna tegit, nec vult panthera domari.

Vertitur his rectus, sensus manet, & genus unum:
Gibbus & bic gibber, cucumis cucumber, stipis & stipe:
Sic cinnas atq., ciner, vomis vomer, scobis & scob:
Pubis item pulver, pubes puber: quibus addes,
Quæ parvunt or & os, honor & labor, arbor, adorq.,
His & apes & apis, plebs plebis. Sunt quoque multa
Accepta à Græcis, grecinam referentia farmam:
Videlphin delphinus, & hic el. ph. is elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus sic Meleager,
Teucres item Teucer. Dabis huc & cetera cunæ,
Quæ tibi par ratio dederint & licet iusta.

Hæc simili & quarti flexus sunt atque secundi:
Laurus enim lauri facit, & laurus genitivo.
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus,
Sic colus atq., penus, cornus, quando arbor habetur.

G. 2.

Redundantia.

Nomina
natiui ex
accusa-
tuis
Græcis.

Vocum
diuerte-
termina-
tiones
sub co-
dem ge-
nere.

Declin-
tionem
variantia.

sig

N O M E N .

*Sic lacus atq; domus, licet hac nec ubiq; recurrant,
His quoque plura leges, que priscis iure relinqua.*

Adiecti. *Et que luxuriant sunt adiectiva notanda
na luxu- riantia. Multa, sed in primis quot & hec tibi nomina fundunt:
Arma, iugum, nervus, somnus, clivusq;, animusq;:
Et quot limus habet, quot frenum, & cera, bacillum,
A quibus us simul is formes, ut inermus inermis.
Rarior est bilarus, vox est bilaris bene nota.*

C O M P A R A T I O N E N O M I N V M .

Nominis compar. *Comparantur nomina, quorum significatio augeri, minuius potest:*

Gradus Comparationis sunt tres.

Positionis gradus. *Positivus, qui rem sine excessu significat: vt, Albus, niger, probus, improbus.*

Comparativus. *Comparatiivus, qui significationem sui positivii per aduerbiū Magis auget: vt, Albior, probior, id est, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo positivii casu in i, addita syllaba or: vt ab amici, pudici, fit amicior, pudicior.*

Superlativus. *Superlativus, qui supra positivium cum Aduerbio Valde, vel Maximè significat: vt*

Dociissimus, id est valde vel maximè Doctus.

Iustissimus, id est valde vel maximè Iustus,

Fit autem regulariter à primo positivii casu in i, adiectis & simus: vt, à Candidi, prudenti, fit Candidissimus, prudentissimus.

In iimus. *Quæ vero positiva in r desinunt, adiecto iimus, superlativum formant: vt Pulcher, Pulcherrimus, Niger, nigerrimus.*

Exciuntur Dextimus à Dexter, Maturimus, sive Maturissimus, ab antiquo Matur.

In lis. *Sex ista in lis, superlativum formant in iimus: nemepe Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, similimus.*

Quæ

N O M E N .

Quæ deriuantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc Deriuā. modum co nparantur. Maledicis, maledicentior, ma- tiua a di- co, lo- ledicentissimus, à dico. Magniloquus, magniloquen- quo, &c tor, magniloquentissimus, à loquor.

Plautus tamen à mendacio loquus, & confidentilo, quis, usurpat mendacio loquius, & confidentilo loquius.

Benevolus,

Benevolentior,

à volo.

Benevolentissimus.

Magnificus,

Magnificentior,

à facio.

Magnificissimus.

Quoties vocalis p̄cedit us finale, comparatio fit Compa- per Aduerbiū Magis & maximè: vt Idoneus, magis ido- ratio no- min. in neus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maxi- uspūrum nè arduus.

C O M P A R A T I O N E I N V I S I T A T I O R .

Interim acre iudicium adhibendum est, vt quæ in legendis authoribus rād̄ occurunt, rād̄ itidem usurpentur.

Cuiusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduor, strenuor, egregiissimus, mirificissimus, plentissimus vel piissimus, Ipsissimus.

Perpetuissimus, Exiguissimus, apud Ouidium.

Tuissimus, Multissimus apud Ciceronem.

C O M P A R A T I O N E A N O M A L A .

Bonus, melior, optimus. Malus, peior, pessimus. Comp̄- Magnus, maior, maximus. Parvus, minor, minimus. ratiō ir- Multus plurimus, multa plurima, multum plus pluri- regulari- Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, decer- mus ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequissimus. Citra, ceterior, citimus. Intra, inferior, intulmus. In- tra, inferior, insimus. Extra, exterior, extimus vel ex- tremus. Supra, superior, supremus, vel summus. Post, p̄ste.

NOMEN.

posterior, postremus. Ultra, vltior, vltimus. Propè, propior, proximus, à quo proximior apud Ouidium, Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutissimus. Sæpè, særissimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclitus,	Meritus,
Inclitimus.	Meritissimus,
Opimus,	Sinister,
Opimior,	Sinisterior.
Ocyor,	ab o'ku's.
Ocyssimus.	
Novus,	Iuvenis,
Nouissimus.	Iunior.
Adolescens,	Senex,
Adol'scentior.	Senior, Maximus nam.
Potior,	Ante,
Potissimus.	Anterior.
Longinquus,	Nuper,
Longinquier.	Nuperimus.
Penè, penissimus.	

Comparatio
manca.

Interdum autem à substantiis sit comparatio, sed a-

Neronior,	Nerone.
brisiuè: vt, Cine'dior,	à Cine'deo.
Pœnior,	Pœno.

Comparatio
abusiva.

DE PRONOMINE.

Pronomen, est pars orationis, qua in demen- stranda aut repetendā re aliqua utimur. Pronomina sunt quindecem: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: vt, Egomet, tute, idem, & similia. Ut etiam Qui, quæ, quod.

DE

PRONOMEN.

DE ACCIDENTIBVS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini, Species, Numerus, Casus, Ge- Acci-
nus, Declinatio, Persona, Figura.

Species Pronominum est duplex, Primitiua & Deri- Acci-
natiua.

Ad Primitiua spectant ista: Ego, tu, sui, ille, ipse, Prono-
iste, hic, is. minum, Primiti-

Ex Primitiuis alia sunt Demonstrativa, alia Relativa. Demon-
strativa dicuntur eadem quæ & Primitiua: nra. strativa.

Relativa autem sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui. Relativa

Derivativa sunt: Meus, tuus, suus, noster, vester, no- Deriva-
stras, vestras. tiua.

Derivatorum alia sunt Possessiva, alia Gentilia. Possess-
iva sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester.

Gentilia ex eo dicuntur, quod gentem, aut nationem, Gentilia
vel partes & sectas significant: vt, Nostras, vestras; & quia-
nas nomen.

DE NUMERO.

Numerus Pronominum duplex est: Singulatis, vt, E- in Pro-
go. Pluralis, vt, nos. nominis: nominis: in Pro-
nominibus.

DE CASV.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine.

Vocatiuè carent omnia Pronomina, præter hanc quatuor, Tu, meus, noster, nostras. Matrialis tamen pronomini Ipse vocatiuum tribuerè videtur, quum ait,

vt Martis renocetur amq, sequiq, topantis,

A te Iuno petiat Ceston & ipsa Venus.

DE GENERE.

Genera sunt in pronominibus: perinde vt in accidentiis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: vt, pronomini: Ego,

G 4

PRONOMEN.

Ego, tu, sui. Alia per via genera variantur: vt, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Primum Declinationes pronominum sunt quatuor.
Genitius autem primæ declinationis exit in i: vt, Ego, tu. Genitio Mei, tui, & sui, quod recto caret in utroque numero.

Secunda Genitius secundæ definit in ius vel ius: Cuius formæ sunt ille, ipse, iste. Genitio illius, ipsius, istius. Hic, is, qui. Genitio Huius, eius, cuius.

Tertia. Genitius tertiae declinationis exit in i, æ, i, quem admodum nominum adiectuorum, quæ per tres terminaciones variantur. Cuius sortis sunt,

Nominat. Genitio Quartæ.	Meus, mea, meum, Tuus, tua, tuum, Suis, sua, suum, Nostri, nostra, nostrum Vester, vestra, vestrum Genitius quartæ habet atque, ex quo ordine sunt, Nostris, Nostratis. Vestratis, Genitio Vestratis. Cuias, Cuiatis.	Mei, meæ, mei, Tui, tuæ, tui. Sui, suæ, sui. (stri. Nostri, nostræ, nostri Vestri, vestre, vestri Genitio quartæ habet atque, ex quo ordine sunt, Nostris, Nostratis. Vestratis, Genitio Vestratis. Cuias, Cuiatis.
---	---	---

Quarta. Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiae declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Persona pronominum. Personæ Pronominum sunt tres, **Prima,** **Secunda,** **Tertia,** **Ego.** **Tu.** **Ille.**

DE FIGVRA.

Figura est duplex: simplex, vt Ego: Composita, vt, Egomet. Pronomina inter se componuntur: vt, Ego ipse, tu ipse, sui ipsius, mei ipsius.

Nominat.

PRONOMEN.

Nom. **Istic,** **Istunc,** **Istoc.** **Istæc,** **Istanc,** **Ablat.** **Istac.** **Istoc, vel istuc.** **Istoc, vel istuc.** **Istoc.**

Pluraliter, Nominatiuo & Accusatiuo, **Istæc.** Eodem modo declinatur & **Illic,** **Illæc,** **Illuc.**

Componuntur etiam cum nominibus: vt, Cuiusmodi, huiusmodi, illiusmodi, istiusmodi.

Componuntur & cum præpositionibus: vt, Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum.

Componuntur etiam & cum aduerbijs: vt, Eccum, Ellum. Eceam, ab Ec. Ellam, ab Ecce. Ut & idem quo-Eccos, ce. Ellos, que, ab is & cemum. Eccas, Ellas.

Cum coniunctione quoque componuntur: vt, Nominatiuo Hic etiæ, haec etiæ, hoc etiæ. Accusatiuo Hunc etiæ, haec etiæ, hoc etiæ. Ablatiuo Hoc etiæ, Hacc etiæ, Hoc etiæ. Pluraliter Hæc etiæ neutrum.

Componuntur deniq; cum syllabicis adiectionibus: vt, Mer, te, ce, pte.

Met adiicitur primæ & secundæ personæ: vt, Ego. Met, meimet, mihi met, memet, nosmet, &c. Sic sibi met quoque, ac semet dicimus.

Tumet autem in recto non dicimus, ne pueretur es. Tumet, se verbum à Tumco. Sed Tumet, tibimet, temet, nosmet, &c.

Te adiicitur istis: Tu, vt Tute: Te, vt Tete.

Ce adiicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, iste, quoties in s desinunt, vt Huiusce, hisce, illiusce, istiusce, hosce, illosce, istosce.

Pre apponi tur istis ab- latius,	Mea, Tua, Sua, Nostra, Vesta,	Meapte, Tuapte, Suapte, Nostrapte, Vestraptæ.
---	--	--

Pte.

Inter-

PRONOMEN.

Interdum etiam masculinis & neutris adjici soler, vt, Meopte marte, Tuopte labore, Suopte iumento, Nostroptedamno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis, in compositione hisce particulis postponitur: En, { Equis, { Ethæc tam in fœminino Ne, { Nequis, { singulari, quam in neutro Alius, { Aliquis, { plurali, qua habent, non Num, { Nunquis, { quæ: vt, Siqua mulier, Ne- Si, { Squis. { qua flagitia, &c.

Præter Equis, quod verunq; in fœminino habere reperitur, Ecqua & Ecqua. His autem particulis præponitur Quis in compositione: Nam, { Quisnam, { Et hæc ubique (præ- Piam, { Quispiam, { terquam in ablativo sin- Putas, { Quisputas, { gulari) Quæ habent, non Quam, { Quisquam, { Qua: vt, Quænam do- Que, { Quisque. { strina Negotia quæpiam, Optima quæque.

Quis etiam cum seipso componitur: vt, Quisquis, quod & in hunc modum variatur: Nominatiuo Quisquis, quicquid. Accusatiuo Quicquid. Ablatiuo Quoquo, quaquæ, quoquo.

Qui in compositione præponitur his particulis. Dam, { Quidam. { Et hæc ubique, præ- Vis, { Quis. { terquam in Ablatiuo Liber, { Quilibet. { singulare, Quæ retinent, Cunq; { Quicunq;. { non Qua: vt, Quædam puella. Quæcunque factiora.

DE VERBO.

Verbū est pars orationis, quæ modis & rem- poribus inflexa, est aliquid, ageré, aut pati significat: vt, Sum, existo: moueo, mo- uor: tango, tangor.

Verbum dēdueitur in primis in Personale, vt Do- ceo; & Impersonale, vt Oportet.

Quis.

Ecquis.

Quis.

Qui.

VERBUM.

Personale est, quod certis personis distinguitur: vt, Personæ. Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt.

Contrà, Impersonale dicitur, quod diversarum Verbum. personarum vocibus non distinguitur, nec variatur: vt Imper. Pœnitet, tædet, miseret, Oportet.

DE ACCIDENTIBVS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista: Genus, Modus, Tem- Accidē- pus, Figura, Species, Persona, Numerus, Coniugatio. tiaverbo

DE GENERE.

Quinque sunt Ver- { Actuum, { Deponens. borum genera, { Passuum, { Cominane. { Neutrum,

ACTIVUM.

Actuum est quod agere significat, & in ore finitum, Actuum Passuum in ore formare potest: vt Doceo, doceor. Le- go, legor.

PASSIVUM.

Passuum est, quod pati significat, & in ore finitum actui formam, & dempto, resumere potest: vt, Amor, Passuum amo. Afficior, afficio.

NEUTRUM.

Neutrum est, quod in ore vel in mente finitum, nec acti- Neutru- uam, nec passiuam formam integrè induere potest: vt, Curo, ambulo, iaceo, sum.

Neutrorum tria sunt genera.

Nam aliud Substantiuum dicitur: vt, Sum, es, est, Neutru- sumus, &c. Aliud absoluū, sic dictum, quod ipsum substan- tiuum. per se sensum absoluat.

Atque hoc rursum duplex est. Nam alterum actio- Neutrū nem completam in ipso verbo significat, nec in aliud absolu- cum. transeunt: vt. Ambio, dormio, pluit, ningit. Alterum

rum

V E R B U M .

rum verò passionem in ipso completam indicat: ut
Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Est præterea & aliud, cuius actio in rem cognatae
significationis transit, ac tertiam personam passiuæ
vocis usurpat: ut,

Bibo vinum. *Vinum bibitur.*
 Curro stadium. *Stadium curritur.*
 Viuo vitam. *Vita vivitur.*

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt,
composita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo, adco,
mingo, commingo.

D E P O N E N S .

Deponens, quod in or finitum, vel actiui significationem havet, ut Loquer verbum: vel neutri, ut Philosophor.

C O M M U N E .

Commune, quod in or finitum, tam actiui quam
passiuam significationem obtinet: ut, Veneror, criminor,
consolor, si puor, speculor, osculator, adulor, siu-
stator, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor,
experior, clementior; multaq; id genus alia, quæ passim
apud veteres reperias.

D E M O D O .

Modi verborum sex enumerantur.

Indicatiuum, qui simpliciter aliquia fieri aut non fi-
eri definic: ut, Probitas laudatur & aget. Hic modus
aliquando per interrogationem usurpatur; ut Quis le-
git hec? Aliquando per dubitationem: ut, An in astu
venit aliud ex alio malum?

Imperatiuum, quo inter imperandum utimur. Hic
modus futurum non habet, sed præsens duplex: ut a-
pud Propertium. Aut si es duranega, si es non dura-
nega.

Virg.

V E R B U M .

Virg. Tityre diuus redeo, brevis est via, pasce capellas:
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caneto.

Præteritum autem à subiunctiō mutuatur: Cicer.

Sed amabo te, nihil incommodo va' studinis tue feceris.

Martial. Dic quous es, quanti cupias canare, nec ullum
Addideris verbum, cana parata tibi est.

Quin & illa passiuæ, Præceptum sit, Dictum sit, De-
terminatum sit, præteriti imperatiui esse facetur Pris-
cianus.

Hic modus etiam permissivus dicitur, quod inter-
dum per hunc permissio significetur: ut,

Si sine pace tua, atque inuito numine Trois

Italiam petiere, luant peccata, nec illas Iuveris auxilio.

Deniq; aliquando etiam Suppositiūs aut Hortati-
ūs appellatur: ut Virgiliius,
eamus, & in media ornari uamus.

Optatiūs, quo optatus fieri rem aliquam, nec re- Optatiūs.
sert factane sit, an fiat, an sit facienda: ut, Utinam bonis ius.
literis suis detur horos.

Modus Optatiūs, Potentialis, & Subiunctiūs,
quinque separata eisdem vocibus tempora habere vi-
dentur, ut est author Linacrus. Præterea notandum
est, Præsens huius modi assumere quandoque signifi-
cationem futuri: ut, Utinam aliquando tecum loquar.

Potentialis quo posse, velle, aut debere fieri aliquid potenti-
significatur: ut, Expedes eadem à summo minimoq; Poe-
tis, pro potes expectare. Non expectes ut statim gratias
agat, qui sanatur in hunc, pro non debes expectare. Quis
enim rem tam veterem pro certo affirmet? pro vult affir-
mare.

Græci hunc modum nunc per Indicatiuum, nunc Græcorū
per Optatiuum modum, & particulam & v exprimunt. optandi

Subiunctiūs, qui nisi alteri subiicitur orationi, vel subiunctiūs,
alteram sibi subiectam orationem habeat, per se sen- tientiam non absolutus: ut,

Si

VERBVM.

*Si fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.*

Nota.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conueniunt: discernuntur vero significati & signis. Optativus, enim semper adharet ad uerbi cuiusdam optandi: *vt, Utinam veniat aliquando tempus.* Potentialis vero neque ullum aduerbiu[m] adiunctum habet, nec coniunctionem. Subiunctivus autem semper aliquam coniunctionem annexam habet: *vt, Si venero. Ut taceam. Quam conauero.*

Infinitivus, qui agere quidem aut pati significat, ait circa certam numeri & personae differentiam: *vt, Maximus probus esse, quam haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens Præsens, quo actio nunc geri significatur: *vt, Scribo.*
Imperfætum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem: *vt, Virgil. Hic tempus Iunoni ingens Sydonia Dido*

Condebat. Erat enim adhuc in opere.

Perfectum Perfectum, quo præterita absolute significatur aetio. Hoc in passiu[m], deponentibus, & communibus duplex est, & ob id duplice circuitione explicatum. Alterum, quo proxinius præteritum exprimitur: *vt, Pransus sum.* Alterum, quo veterius præteritum indicatur: *vt, Pransus sui.* Non enim si modo pransus, Pransus sui, commodè apteue dixeris.

Plusquam perfectum, quo actio iam diu præterita significatur.

Futurum, quo res in futuro gerenda significatur. Hic prouissivus modus a nonnullis vocatur, quod videatur aliquid promittere, aut velle facere: *vt Ouid.*

Ibi nus o Nymphae, monstrataq; saxa petemus.
Exadum Huius aliud genus est, quod Exactum vocant: *vt, Videro, Abiero.*

Terent.

VERBVM.

Teren. *Si te aequo animo ferre accipiet, negligenter feceris.*
Quod quidem exactum futurum, etiam in subiunctivo modo reperitur.

Plin. *Ero securior dum legam, statimq; timbo quum legero.*

DE FIGURA.

Figura est duplex. Simplex ut facio: Composita, ut caletacio.

Verba composita, quorum simplicia exoleuerunt, sunt defendo, offendō, aspicio, conspicio, adipiscor, exterior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, instigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur a Græcis nata: *vt Impleo, à ολω, Percello, à κέλλω.*

DE SPECIE.

Species est duplex.

Primitiua, quæ est prima verbi positio: *vt, Feruo.*

Deriuatiua, quæ a primitiua deducitur: *vt, Feruesco.*

Deriuatiu[m] genera sunt quinque.

Inchoatiua, a Grammaticis appellata (quæ Valla, Inchoatiua, meditatiua potius & augmentatiua appellat) in se de- finunt, *vt, Labasco, calesco, ingemisco, edormisco.*

Hæc aut inchoationem significant: *vt, Lucescit, id est, incipit lucere, aut certè gliscere & intendi: ut apud Virgilium: Expleri mentem nequit, ardeatq; tuendo, hoc est, magis magisq; ardet. Ex his pleriq; pro thematis primariis vlturpantur: ut, Timeo, hisca, conticesco, id est, Timeo, bio, taceo.*

Frequentatiua desinunt in to, so, xo, aut tor: *vt, Viflico, affecto, sciptito, pulso, viso, quasslo, nexo, texo, tatiua, vexo, sector, scitor, sciscitor.* Significant autem vel asiduitatem quandam, vel conatum: *vt, Distito, id est, frequenter dico. Viso. i. eo ad videndum.*

Hæc pertinent & illa, Vellico, fodico, albico, & si- milia.

VERBVM.

milia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparatus appellari solent.

Desiderativa finiunt in urio: ut, lecturio, parturio, cursio, cœnaturio. Hęc ad significationem suorum primi-
tiorum studium atq; appetentiam quandam adiiciunt: ut, Lecturio, i.e. legere cupio. Cœnaturio, i.e. cunio cœnare
diminutiuia in lo, vel sfo exeunt: ut, Sorbillo, tantillo,
pitiffo, id est, parūm ac modicē sorbeo, canto, bibo.

Diminutiuia. Imitatiua sunt, quæ imitationē significant: ut, Patrillo,
Atticisso, Platonisso. At Latini hac forma non adē de-
lecati sunt, vnde pro Grēcissō, Grēcor vīi sunt: ut, Cor-
nicor, à cornice. Vulpinor à vulpe; Bacchor à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: Prima, ut Lego: Secunda,
ut Legis: Tertia, ut Legit.

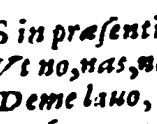
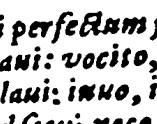
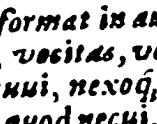
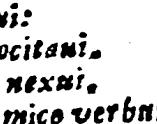
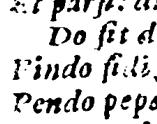
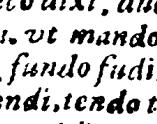
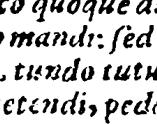
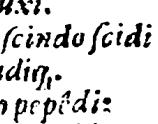
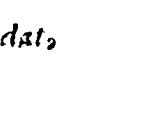
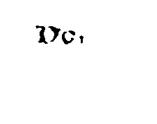
N V M E R V S.

Numeri sunt item duo, Singularis, ut Lego: Pluralis,
ut legimus.

DE CONIUGATIONE.

Quando quidem de coniugandorum verborum rati-
one in Rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri
tanquam yngues suos exactissimè callere debent, pro-
ximum fuerit, ut hæ Galiel, Lilij de præteritis & supi-
nis regulæ lucidissimæ quidē illæ, compendiōsissimæq;,
nec sanè minus utiles, pari auiditate imbibantur.

G. L. DE SIMPLICIVM VER- borum prima Coniugationis communi PRÆTERITO.

             <img alt="Decorative initial 'N' and 'V' in a triangular frame." data-b

VERBVM.

Cedo. *Cedo pro discedere, siue locum dare, cessi.*
 Vado, rado, ledo, ludo, diuido, trudo,
 Claudio, plundo, rodo, exdo semper faciunt si.
 Go fit xi, ut iungo iunxi; sed rante go, vult si:
 Ne spargo, pars, lego legi, & ago facit egit.
 Dat tango tetigi, pungo punxi, pupigisq,
 Dat frango fregi: cum signat pango pacisci,
 Vult pepigi: pro iungo pegin: pro cano canxi.
 Ho fit xi, traho ceu craxi docet, & vaho vexi.
 Lo fit iii, colo ceu colisi: psallo excipe cum p,
 Et sallo sine p, nam alli format utrumque:
 Dat vello velli, vultis quoque, fallo fefelli,
 Cello pro frango ceculi, peilo pepuliq,
 Mo fit iii, vomo ceu vomui: sed emo facit emi,
 Como petit compsi, promo prompsit, adyce dmo
 Quod format dempsit, sumo sumpsit, premo iressit.
 No fit ui, sino ceu fui: cerno excipe tempit,
 Dat sterno strauit, sperno spreuit, lino leui,
 Interdum lini & liui, cerno quoque creui:
 Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant.
 Po fit psit, ut scalpo scalpsit, rumpo excipe rupit:
 Et strepo quod format strepuit, crepo quod crepuit dat.
 Quo fit qui, ut linquo liqui: coquo demito coxi.
 Ro fit ui, sero cer pro planto & semino, scui,
 Quod serui melius dat mutans significatum.
 Vult verro verri & versi, uro ussi, gero gessi,
 Quaro quasiusi, sero triui, curro churri.
 So velut accerso, arcesso, incesso, atque lacesto,
 Formabit siui: Sed tolle capesso capessi,
 Quodq, capessui facit: atq, facesto facessi:
 Sic viso visi, sed pinsio pinsui habebit.
 Sco fit vi, ut pasco paui: vult posco poposcit,
 Vult didici disco, quexi formare quinisco.
 To fit ti, ut verto verti: sed fisto notetur
 Profacio flare actiuim, nam iure fitis dat.
 Dat milionis, peti peso, siue petini.

Sceret

VERBVM.

Scerto flertui habet, meto messui: ab esto fit exi:
 Ut flecto fleti, pecto dat pexui, habetq,
 Pexi: etiam netto dat nexui, habet quaque nexi.
 Vo fit vi, ut voluo volui: viuo excipe vixi.
 Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit.
 Fit Cio ci, ut facio feci, facio quoque ieci,
 Antiquum facio lexi, specio quoque spexi.
 Fit Di di, ut fodio fodi. Gio, seu fugio, gl.
 Fit Pio pi, ut capio cepi: cupio excipe pinis.
 Et rapio rapui, sapio sapiu, atq, sapiui.
 Fit Rio ri, ut parlo peperi. Tio ss, geminans S,
 Ut quatio quassi, quod vix reperiatur in usit.
 Denique uo fit iii, ut statuo statui: pluo pluui
 Format, siue plui: struo sed struxi, fluo fluxi.

Voi
 Cio.
 Dio.
 Gio.
 Pio.
 Rio.
 Tio.

Verboru
 quartae
 coniuga
 tionis
 commu
 ne pr
 teritum.
 Pes pro
 celest
 maticus.

Quarta Coniugatio.

Varta dat is iui, monstrat scio scis tibi sciui:
 Excipias venio dans veni, cambio campsi,
 Raucio rausi, farcio farsi, sartio sarsi,
 Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,
 Haurio item hauisi, sancio sanxi, vincio vinxit:
 Pro salto, salio salui, & amicio amicui dat,
 Parcius utemur, cambiui, hauriui, amiciui,
 Sepiui, sanxiui, sarcui, atque salui.

Plico:

De compositotum Verborum præteritis.
 PRæteritum dat idem Simplex & Compositum,
 Ut docui edocui monstrat. Sed syllaba semper
 Quam Simplex geminat, Composito non geminatur,
 Preterquam tribus his, præchiru, excirro, repungo:
 Atque a do, disco, sto, posco ritè creatis.
 A Plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista,
 Suppl. co, mihi ip'ico, gaudent formare plicauit.
 Applico, comp'ico, rep'ico, & explico, iii vel in aucto
 Quamvis vult oleo simplex olui, tamen inde
 Quodvis compositum, melius formabit oleui:

Abolico:
 Adolco:

Simpli:

VERBVM.

Vi. *Li fit sum; ut falli, flans pro sale condio, falsum,
Dat peppli pulsum, ceculiculum, atque scifelli
Falsum, dat velli vulsum, tuli habet quoque latum.*
 Mi, Ni, *Mi, ni, pi, qui cum sume, velut hic manifelum,
Emi emptum, veni ventum, accini à cano canum.*
 Pi, Qui. *A capio cepi dans caput, à capio cepitum,
A rumporupi rhplum, liqu quoque licitum.*
 Ri. *Ri fit sum, ut verr i versum: peperi excipe partum.*
 Si. *Si fit sum, ut visi visum, tamen s̄ germinato,
Mis formabili missum, suis excipe fultum,
Hausi baustum, farci fartum, farci quoque fartum,
Vssi vsum, gessi gestum, torci duo, s̄ rsum
Et torsum, indulsi induatum, indulsumq; requirit.*
 Psi. *Psi fit peum, ut scripsi scriptum, carpsi excipe campsum.*
 Ti. *Ti fit cum, à sto namque reti, à fistoq; stili fit
Præterito, commune statum: versi excipe versum.*
 Vi. *Vi fit cum, ut flavi flatum: paui excipe pastum.
Dat laui locum, incedum lautum atque lahatum,
Ponui potum, incedum facit & potatum.
Sed faui fauum, cani cautum, à scroscui
Formes ritè satum, liui liniq; litum dat.
Soli a soluo soluum, velni a volno volutum,
Vult singulci singultum, vcnio vcnis
Vcnis, vcnim: sepeliui ritè sepulcum.
Quod dat iū dat itum, ut domiū domitum: excipe quod uis
Verbum in iō, quia semper iū, formabit in uirum:
Exiū ut exutum: à ruo dcme rūi, ruitum dans.
Vult secui seclum, necui neclum, friciq;
Friclum: misciū item mistum, ac amici dat amictum.
Torrui habet rosum, docui doblum, tenuiq;
Tenuum, consului consultum, alui alum, aliumq;
Sic sauli saltum, calni, occului quoque cultum.
Pinsui habet pistum, rapui rapitum, serviq;
A sero, vult fertum, sic texui habet quoque texitum.
Hac sed iū mutare in sum, nam censeo censum,
Cellui habet colsum, meto messui habet quoque messum,
Nexū*

VERBVM.

Nexū item nexum, sic pexui habet quoque pexum,
Dat patui passum, carui cassum, caritumq;.

X̄ fit ethi, ut vinx vinctum: quinque abi ciunex,
Nam finxi, fistum, minxi mictum, inquē supino
Dat inxi pictum, strinx, rinx, quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant, & fluo fluxum.

Xi.

De compositorum verborum Supinis.

C ompositum ut Simplex formatur quodque Supinum,
Quamvis non eadem stet semper syllaba utriusque.
Compo ut à tunsu, dempta n, tusum: à ruitum fit
I media dempta, ruitum: & à saltum quoque fultum,
A sero, quando satum format, composta sicutum dant:
Hec captum, factum, iactum, rapitum, a per e mutant:
Et cantum, partum, sparsum, carpem, quoque fartum.
Verbum Edo compositum, non esum, sed facil esum:
Vnum duntaxat Comedo, formabit verunque.
A nosco tantum duo cognitum & agnatum habentur,
Cetera dant notum, nullo est iam noscitur in usu.

Tundo.
Ruo.
Salio.
Sera.
Edo.
Nosco.

Præterita verborum in Or.

V erba in or, admittunt ex posteriore Supino
Præteritum, verso u per us, & sum consociato
Velfui: ut à ledū, ledus sum velfui. At horum
Nunc est deponens, nunc est commune notandum:
Nam labor, lapsus. Patior dat passus, & eius
Nata, ut compatior compassus, perpetiorq;
Formans per pessus. Fatoe quod fassus, & inde
Nata, ut confiteor confessus, diffiteorq;
Formans diffessus. Gradior dat gressus, & inde
Nata, ut digredior digressus. Iunge fatiscor,
Fessus sum, mensus sum metior, ut or & usus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orsus,
Nitor nisus vel nixossum, vltiscor & vltus.
Irascor simul iratus, reor atq; ratus sum.
Obliniiscor vult oblitus sum. Fruor optat

Patior.
Fatoe.
Gradior.

Fruor.

H 4

VERBVM.

Fructus vel fructus, misereri iunge miserrus.

Tuor. Vult tuor & tuor, non tutus sed tuitus sum;

Quamvis & tutum & tuitum sit virique supinum.

Loquor. A loquor adde locutus, & a sequor adde secuens.

Exterior facit experius. Formare pascor

Apiscor. Gaudet pascus sum, nascor natus. Apiscor

Qod velus est verbum, aptus sum; unde adipiscor adepitus

Junge queror questus, proficiscor iunge prosector.

Expergiscor sum experrectus. Et hæc quoque commi-

niscor commentus, nascor natus, moriorq;

Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De Verbis geminum præteritum mutuantibus.

Præteritum aetius & passiuæ vocis habent hæc:

Cæno cœnauis & cœnatis sum tibi format.

Iuro iurani & iuratus, poteq; potans

Et potus, titubotitubans vel titubans.

Sic careo carui & eassus sum, prandeo prandi

Et pransus, pateo patui & p: ssus, placeoq;

Dat placui & placitus, suescosueui atque suetus.

Væneo pro vendor, venini, venditus & sum.

Nubo nupsiuptaq; sum, mercor meritus sum,

Vel merui: addelibet libuit libitum. Et licet adde

Quod licuit licitum. Tædet quod tœduit, & dat

Pertesum, adde pudet faciens puduit, puditumq;

Atque piget, tibi quod format piguit pigitumq;.

De Neutropassiuorum Præteritis.

Neutropassiuum sic Præteritum tibi format,

Gaudeo gauisus sum, fido fisis, & audeo

Ausus sum, siostellus, 'oleo si'itus sum,

Mærosum mælus: sed Phocæ nomen habetur.

De Verbis Præteritum mutuantibus.

Vædam Præteritum verba accipiunt aliundè:

Flauesco Q' incæprium in scò, stans pro primario, adoptat

Præte-

VERBVM.

Præteritum eiusdem verbi: vult ergo repesco

A repo, repui: feruesco, à feruuo, ferui.

A viuuo cerno vult' id: à concutio vult

Præteritum quatio concusse, à percusioq;

Percusse ferio: à mingo vult' mei misxi.

A sedeo sedi vult' id: à suffero tollo

Sustuli, & à suo sum sui, & à iuloritè ferotuli.

A sto, sto stet, tartum pro stare, f. roq;

Infinui, à ierbo eiusdem significati.

Sic poscunt vocor, medeor, liquor, reminiscor,

Præteritum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

Erube-
sco.
Lucesco

De Verbis Præterito carentibus.

Præteritum fugiunt, vergo, ambigo, glisco, satisco,

Pollico, video. Ad hæc incæpia, ut puerasco,

Et Passus, quibus carnere aetua supinis,

Vt mictor, timeor. Meditatiua omnia, præter

Partiuo, ejusio, quæ præteritum duo seruant.

Siluesco.

Fratico.

Sterile-

sco.

Diisco.

Deside-

rativa, ve

Micturio

Scriptu-

rio. Ita-

rio. Ca-

caturio.

Verba Supinum raro admittentia.

Hæc raro aut nunquam retinebunt verba supinum:

Limbo, mico in cui, rudo, scabo, parco pepercí,

Dispesci, posco, discò, compesco, quinisco,

Dego, ango, sugo, lingo, ningo, satagoq;

Psallo, volo, i o' o, male, tremo, strideo, strido,

Flaueo, flueo, auct, paueo, cunueo seruet.

Anuo compositum, ut renuo, à cado ut incido; præter

Occido, quæc facit occasum, recidoq; recasum.

Resauo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo,

Et sterio, timeo: sic luceo & arceo, cuius

Composita eritum habent. Sic à gruo, ut ingrueo natum:

Et quecunque in iis formantur neutra secunda:

Exceptis o'eo, doleo, pliceo, taceoq;

Pareo, item & careo, nocco, pateo, lateoq;

Et valeo, calcio; gaudeat bæc namq; supino.

De

VERBVM.

De Verbis Defectiis.

Sed nunc ut totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilita & anomala verba:
Que quia clauda quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisq; incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quicm cernis sermo solutus.

Alo.

Præsens Indicatiuus, Alo, ais, ait. Plur. aiunt.
Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. Plur.

Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperatiuus, Ai

Præsens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus:
Aias, aiat. Plural. Aiamus, aiant. Præsens participi-
um, Aiens.

Ausim.
Salue.

Præsens Optativus & Subiunctiuus, Ausim, ausis, au-
sit. Pluraliter, Ausint. Indicat. Saluebis. Imperat.
Salue, salueto. Plural. Saluete, saluetote. Infinit. Saluere.
Imperat. Aue, aucto. Plur. Aucte, auetote Infinit. Auere.

Aue.
Cedo.
Paxo.

Imperat. Cedo. Plur. Cedite, id est, Dic, vel Porridge.
Futurum, Faxim, faxis, faxit, pro faciam vel fecero.

Forem.

Præfectum, Opt. Potent. & Subiunct. Forem, fo-
res, foret: pro essem, esses, esset. Plural. Forent.

Quæso.
Infit.

Infinitiuus, Fore, id est, Futuruin esse.

Inquo.

Præsens, Indicat. Quæso. Plural. Quæsumus.

Infit sola vox est. Dicit seu dixit significans. Plural.

Infunt, id est, Dicunt.

Præsens Indicatiuus, Inquio vel inquam, inquis, in-

quit. Plural. Inquiunt.

Præterperfectum, Inquisti, inquit.

Futurum, Inquies, inquiet.

Imperativus, Inque apud Terentium. Inquito apud

Plautum.

Præsens Optatiuus, Potentialis, & Subiunctiuus,

Inquiat. Participium Inquiens. Futurum, Inquies, in-

quiet. Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. Plur.

Valete, valetote. Infinit. Valore.

Hæc

VERBVM.

Hæc quatuor sequentia. Odi, cœpi, memini, novi, Odi.
omnes voces præteriti perfecti, & plusquam perfecti
omnium modorum integras habent: ut & futuri quo-
que, quoties à preterito indicatiui formatur: in reli-
quis magna ex parte deficiunt, nisi quod Memini in
Imperatiuo sing. memento; Plur. Mementote habet.
Odi, novi, & cœpi, carent Imperatiuo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, sor, der, fer, à
for, simplicia non reperiri.

Præte-	Dic,	Dice,	Dices esse per Apoco-	
	Duc,	Duce,	Ducen concisas & occur-	
	Fer,	pro	Fere,	reas.
	Fac,		Face,	

Denique notabunt Eo & quo, habere imperfectum
Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

DE VERBIS IMPERSONALIBVS.

T de Personalibus quidem hactenus dictum
est, deinceps vero de Impersonalibus di-
cendum, quæ nominativum certæ personæ
non recipiunt, sed mutatur nominativus per-
sonæ in obliquos: ut quod Anglice personaliter dici-
mus, I must reade Virgil. Latinè impersonaliter effertur,
Oportet me legere Virgilium.

Impersonalia igitur appellantur, non quod persona Imper-
careant, (habent enim ut videmus, vocem tertiaræ per-sonalia
sonæ, tam actiuam quam passiuam quam plurima) sed cur sic
quia nullus personæ aut numeri certainis significatione,
nisi ex adiuncto nominis vel Pronominis casu oblique
sortiantur. Nam, Oportet me, primæ personæ esse vi-
detur, numeriq; singularis: Oportet nos, primæ per-
sonæ pluralis: Oportet te, secundæ personæ singularis.
Oportet vos, secundæ pluralis; atq; itidem de reliquis.

Sunt igitur Impersonalia duplia: Actiuæ vocis & Imper-
sonalia Passiuæ vocis.

Impersonalia Actiuæ vocis sunt hæc & his similia:

Est

VERBVM.

Est,	Accidit,	Vacat,	Iugat.
Interest,	Contingit,	Praestat,	Constat.
Refert,	Euenit,	Restat,	Conducit.
Placet,	Expedit,	Facet,	Miseret.
Liber,	Liquet,	Oportet,	Piget.
Poenitet,	Licit,	Potest,	Pudet.
Taxdet,	Solet,		

Denique nullum ferè verbum est tam personale, ut non idem impersoniclis formam possit induere: nec è diuerso. Horum tamen quedam personaliter usurpan-
tur: ut, *Virtus placet probis. Pictuia emnia potest. Ars iu-
nat egentes.*

Quædam verbo semper manent impersonalia: ut, *Pu-
det, poenitet, oportet. Etiam si legere est apud Teren-
tium, Quæ ad solent, quæq; oportent signa ad salutem esse,
hunc omnia esse video.*

Conjugantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A *Liquet*, non exat præteritum.

Taxdet, p. t. sum est format.

Miseret & miserescit, misertum est.

Placit in. est,	Placet.
Libet in. est,	Libet.
Pudit in. est,	Pudet.
Licitum est,	Licit.
Pigitum est	Piget.

Impersonalia passimæ vocis sunt ab omnibus verbis adiutis & neutrīs: ut, *Curritur, Turbatur.*

Impersonalia *Si* pīnis & vocibus Gerundij carent.

DE GERUNDIIS.

Gerundia pōrōdō voces participiales vocari possunt, quod si nūlia participijs sunt: sicut proverbiales dicimus, q; i.e. sunt si nūlia proverbij.

Preindē quia patum videbamus conuenire inter Grammaticos, verum ad verba, an ad participia pro-
prios pertinet, hinc in cōfinio vniusque partis reju-
quimus,

VERBVM.

quimus, ut vtrī velint, leserēg iō addicant.

Pōrōd à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi, vel neutrius, significatiōnem accipiunt.

Et quia re ipsa nec discribuntur discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut pers. nas admittunt, ideo nec ista verba esse possint, nec participia.

Gerundij termina. *Si, Gen. & i. casus.*

Do, Datiū & Ablatiū

Dūm, Nomin. & Acc. iui.

Ter-
mi-
na-
tione-
s
Geru-
ndiū.

Gerundia autem actiūe maiore ex parte significare, nulli dubium est: licet interdum etiam passiūe signifi-
cent. Cuius rei exempla erunt ista: *Athen. as quoque mis-
sus erudiend. causa, id est, ut eruditetur. Vriuq; videndo
sēmina, id est, du n. videtur. Satis ad cognoscendū illu-
stria. Ars ad dīscendū faciūs, i.e. ut cognoscatur, ut di-
scatur.*

DE SUPINIS.

Supina quoque merē participia verba dicuntur, supina; omniaq; cum gerundij v. cibis communia habent. Exeunt autem, prius in unū, posterius in t: ut *Visum,* visu. Significant autem prius quidem ferè actiūe (sicut in rudimentis dictum est:) posterius vero passiūe.

DE PARTICIPIO.

Participium, est pars orationis inflexa casu, partici-
pia à Nominē, genera, c. sus, & declinatio-
ne: à Verbo, tempora & significatiōnes: ab
viroque, numerū & figurā accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Partici- pio septem,	Casus,	Significatio.
	Genus,	
	Declinatio,	Numerus,
	Tempus,	Figura.

De genere autem & casu, & declinatio, idem bīc statu-

PARTICIPIVM.

statuendum, quod suprà in nomine est traditum;

TEMPS.

Tempo-
ta parti-
cipiorū.
Præsens. Tempora Participiorum sunt quatuor.

Præsens in ans vel ens: Amans, Legens.

Præsens. Ceterum iens, participium ab eo, simplex rarius legitur in nominatio, sed cuntis, cunti, euntem, eunte, in obliquis.

Compo-
sta in
fens. Composita verò nominatiunt quidem in iens fini-
tuni habent, genitium autem in uncis; vt, Abiens, ab-
euntis. Rediens, redeuntis. Præter vnum, Ambiens,
ambientis, &c.

Hanc formam sequuntur & horum Gerundia; vt Ab-
eundi, abeundo, abeundum. Præter Ambiendi, ambi-
endo, ambiendum.

Præteri-
tum. Præritum verò in $\{$ Tus, $\{$ Doctus.
 $\{$ Sus, $\{$ vt, $\{$ Visus.
 $\{$ Xus, $\{$ Nexus.

Futurum. Futurum autem duplex: Alterum quidem in Rus, a-
ctiuae vt plurimum significationis: Aut neutralis, vt
Lecturus, cursurus. Alterum verò in Dus, passiuae sig-
nificationis semper: vt Legendus.

SIGNIFICATIO.

Signifi-
catio. Actiuae significant ea participia, quæ ab actiuis ca-
dunt: vt Docens, docturus. Verberans, verberatus.
Partici-
pia in
dus. A neutrīs cadentia, neutraliter significant: vt, Cur-
rensis, cursurus. Dolens, dolitus.

Partici-
pia passi-
ua & neu-
tris. A quibusdam neutrīs reperiuntur etiam participia
in dus: vt, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Partici-
pia passi-
ua & neu-
tris. Passiuae significant, quæ à passiuis descendunt: vt,
Lectus legendus, Auditus audiendus.

Partici-
pia passi-
ua & neu-
tris. Fiunt & participia passiua ab huiusmodi neutrīs,
quorum certæ personæ passiuae usurpantur: vt, Aratur
terra. Hinc arata & aranda terra.

Participia formata à Deponentibus, imitanteur sig-
nifica-

PARTICIPIVM.

nificationem suorum verborum: vt, Loquens, loquu-
lus, loquitorus, à loquor.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet
participium futuri in Dus vt,

Sequendus, $\{$ Utendus, $\{$ Obliuiscendus,
Loquendus, $\{$ Patiendus, $\{$ & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia,
quæ nunc actiue, nunc passiue significant: vt,

Virgilius. Nunc oblita mihi tot carmina.

Terentius. Meditata sunt mibi mea incommoda.

Virgilius. — menitaque tela Agnoscent.

Communium deniq; verborum participia, ipsorum Imperi-
significationem induunt: vt, Criminans, criminatus, sonalia
criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter partibus.
Pœnitens, decens, libens, pertensus, pœnitendus, pu-
dendus.

Hec participia præter analogiam à verbis suis dedu-
cuntur: Pariturus, nasciturus, sonaturus, a guitarus, lu-
mala de-
suntur, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, osu-
rurus, futurus.

Similia participijs sunt ista: Tunicatus, togatus, per-
sonatus, Iaruatus. Et innumera huius fortis vocabula,
quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

NUMERVS.

Est & numerus in participijs, vt in nomine: Singu-
laris, vt Legens: Pluralis, vt Legentes.

DE FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, vt Spirans: Composita,
vt respirans.

Participia aliquando degenerant in nomina partici-
pialia, vel cum alium casum quam suum verbum re-
gunt, vt Abundans lactis. $\{$ Patiens inediæ.

Alieni appetens. $\{$ Fugitans litium.

Vel

PARTICIPVM.

Vel cum componuntur cum dictiōibus, cum quibus ipsorum verba compōni non possunt: vt, Infans, indōctus, innocens, ineptus.

Vel cum componantur: vt,

Amans,	Doctus,
Amantior,	Doctior,
Amantisimus.	Doctissimus.

Vel cum tempus significare desinunt: vt, *Expectem qui me nūquam visurus abisti?* Hoc est, *Quā eo animo discessisti, ut me amplius non videris.* Nullam mentem fecit cometarum, nū! prōtermissurus, si quid ex parte haberet: id est, ita affectus, ut non pretermittet.

Amans est doctissimus quisque i.e. dignus est, vel debet amari. *Vita laudata* i.e. laudabilis.

Ejicienda est hec mollescēs animi, id est, debet ejici.

Participia praēlentiē tempore, non raro sunt substantiua nomina. Modò in masculino genere: vt, *Oriens*, *occidens*, *præfluens*, *confluens*: Modò in feminino: vt, *Consonans*, *continens*: Modò in neutro: vt, *Contingens*, *accidens*, *antecedens*, *consequens*: Modò in communī genere pro verbalibus in toto vel trīx: vt, *Appetens*, *diligens*, *strens*, *induigens*.

Animans, modò *fœmininum* modò *neutru* reperitur.

DE ADVERBIO.

Aduer-
bium.

 Duerbium, est pars rationis non flexa, quæ adiecta verbo, sensura eius perficit atq; explanat.

Explanat etiā interdum & nomen: vt, *Home* egregiè *impudens*. Ne parūm sis leno. *Nimilē n Pbi' sophus*. Aliquoties & Aduerbium: vt, *Parūm honestē* se gerit.

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas, ex verborum circumstantijs colligenda est.

In

ADVERBIVM.

In loco significant: Hic, illuc, istuc, intus, foras, vñ. *Aduen-*
quā, nūquam, vbi, vbiq; vbiunque, vbiliter, vtrō- *bia loca-*
biq; vbius, vbiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, in-
ibi, ib. dem, inferiū, superiū.

Ad locum respiciunt, *Huc*, *illuc*, *istuc*, *intid*, *alid*, *quō*, *Ad loci*
aliquid, nequid, quoquid, siquid, eō, eōdem, quālibet, *signifi-*
quouis, quocunq; foras, hōsum, aliorum, dextror- *cantia*
sum, sinistrorum, sursum, deorsum, vtroque, neutrō,
quoquouersum.

Ad loco denotant, *Hinc*, *illinc*, *istinc*, *intus*, *foras*, in- *Ad loco*
de, *vnde*, *aliunde*, *alicunde*, *sicunde*, *necunde*, *indidem*, *signifi-*
vndelibet, *vndeuis*, *vndecunque*, *superñe*, *inferñe*, *cantia*
litus, *funditus*.

Deniq; per locum innuunt: *Hāc*, *illāc*, *istāc*, *quā*, *Per loco-*
cunque, *ea*, *cādem*, *alia*, *aliqua*, *liquā*, *nequa*, *qua-*
quā. *Per locum significantia*.

Aduerbia temporis sunt, *Dum*, *quum*, *quando*, *ali-* *Temp-*
quando, *quaundiū*, *dudum*, *quādudum*, *iamdudum*, *poris*
quampridem, *iampridem*, *vsque*, *quousque*, *toties*, *quo-* *Aduer-*
ties, *aliquoties*, *heri*, *hodie*, *cras*, *pridie*, *postridie*, *peren-*
die, *manē*, *vesperi*, *nudiustertius*, *nudiushortus*, *nudi-*
usquintus, *nudiushēxius*, &c. *Dūl*, *noctū*, *interdiū*, *nunc*,
jam, *nuper*, *aliās*, *olim*, *item*, *pridē*, *tantisper*, *pauli-*
spē, *parumper*, *sāpē*, *raro*, *subinde*, *identidem*, *plā-*
rumque, *quotidie*, *quotannis*, *nunquam*, *vnquam*, *ad-*
huc, *etiam pro adhuc*, *hactenus*, *in-dies*, *in-horas*, *vt*
prīmūm, *quātūm* *prīmūm*, *simulac*, *simulātque*. *Vsque*, *Vsqua*
temporis & loci aduerbium est: vt, *Vsque sub obscuram*
noctis. *Ab Aetiosis est vsque hāc*. *Est & vbi pro semper*
aut continuē ponitur: vt, *Vsque metu micnēre sinus*.

Aduerbia numeri, vt *semel*, *bis*, *ter*, *quater*, *quinquies*, *Numéri*
septies, *viges*, *triges*, *quadragies*, *quinquagies*, *sep-*
tuagies, *octogies*, *centies*, *millies*, *infinities*.

Ordinis sunt: *Inde*, *deinde*, *hinc*, *dehinc*, *deinceps*, *Ordinis*
nouissimō, *in-primis*, *postremō*, *prīmūm*, *iam-prīmūm*,
denique, *deūdūm*, *tandem*, *adsummūm*.

I 8

Aduerbia

ADVERBIA.

Interro- *Aduerbia interrogandi sunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin pro cur non, num, quid ita, quo, vnde, quantum?*
 gandi.
 Vocandi *Vocandi sunt, & heus, etc; & si qua sunt similia.*
 Negandi *Negandi; vt, Haud, non, minime, nequaquam, ne pro non, & similia.*
 Affir- *Affirmandi; vt, Etiam, sic, quidni, sanè, proisus, mandi. nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, scilicet.*
 Iurandi *Iurandi; vt, Hercle, mehercule, medius fidius, dius fidius, Pol, ædepol, Caster, ecastor.*
 Mortan. *Mortandi; vt, Agè, sodes, sultis, amabo, agendum, e- di. hodum, eia, agite.*
 Prohi- *Prohibendi; vt, Ne, non.*
 bendi.
 Optandi *Optandi; Vtinam, si, & si, &.*
 Exclu- *Excludendi; vt, Modò, dummodo, tantummodo, so- lummodo, tantùni, solùm, duntaxat, demùm.*
 dendi.
 Congre- *Congregandi; vt, Signul, vna, pariter, populatim, v- gandi. niuersim, coniunctim, &c.*
 Segre- *Segregandi; vt, Seorsim, gregatim, egregiè, nomi- natiim, viritim, oppidatim, vicatim, priuatim, speciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, ostitiam.*
 gandi.
 Diuersi- *Diuersitatis; vt, Aliter, secùs.*
 tatis.
 Eligenli *El'gendi; vt, Potius, potissimum, imò, satius.*
 Inten- *Intendendi; vt, valde, nimis, nimium, immodice, im- pendio, irpense, prorsus, penitus, funditus, radicitalis, omnia.*
 dendi.
 Remit- *Remittendi; vt, vix, ægre, paulatim, sensim, pede- tentim.*
 tendi.
 Concede- *Concedentis; vt, Licet, esto, demus, sic ita, sic sanè.*
 dentis.
 Negatæ *Negatæ solitudinis; vt, Non solum, non tantum, non modo, nedum.*
 solitudi-
 nis.
 Qualita- *Qualitatæ; vt, Doctè, pulchrè, fortiter, grauiter.*
 tis.
 Quantita- *Quantitatæ; vt, Parum, minimè, maximè, summum, ad summum, & similia.*
 tis.
 Compar- *Comparandi; vt, Tam, quam, magis, minus, maxi- mè, minimè, æquæ.*

Rei

ADVERBIA.

Rei non peractæ; vt, Fermè, ferè, propè, propemo. Rei non dùm, tantum, tantum non, modo non. peractæ.
 Demonstrandri; vt, En, ecce, sic. Ut cùm dicimus, Sic Demon- strandi.
 Scribito. Explorandi; vt id est, hoc est, quasi dicas, putà, vt- puta, vt pote. Explorandi.
 Doubtandi; vt, Forsan, forsitan, fortassis, fortasse. Dubi- tandi.
 Euentus; vt, Fortè, casu, forte, fortuna. Euentus.
 Similitudinis; vt, Sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, vti, velut, veluti. Simili- tudinis.

COMPARATIO.

Aduerbia à nominibus adiectiis nata, & compa- Compa- rantur, & regunt casus comparatiui & superlatiui; vt, ratio. Doctè, doctilis; illo, doctissimè omnium.
 Si, nilater & quædam alia; vt, Bendè, meliùs, optimè. Malè, peius, pessimè. Sæpè, sæpiùs, sæpissimè. Nu- per, nuperiùmè; & similia.

SPECIES.

Species est duplex; Principalis, quæ ex se originem species habet; vt, Heri, cr. ss. aduerbia orum.

Deriuativa est eorum, quæ nata sunt aliundè; vt, Fur- tim, à furor. Strictim, à stringo. Humaniter, ab humanus.

Aliquando neutra adiectua induunt formam Aduer- Nominæ . biorum, ad Græcorum imitationem; vt, Recens, pro fiunt ad. uerbia, secenter. Toruum pro toruè.

FIGURA.

Figura est duplex. Simplex, vt Prudenter; Com- Posita, vt Imprudenter.

DE CONIVNCIONE.

Coniunctionio, est pars orationis, quæ sententia- rum clausulas aptè connectit.

Accidentia Coniunctioni. Coniunctioni accidenti, Figura, Potestas, & Ordo.

12 FIGURA.

CONIUNCTIO.

FIGURA.

Figura est duplex; Simplex, ut nam; Composita, ut nāmque.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est, significatio, est varia; Aliæ enim ē coniunctionibus copulatiuæ sunt; ut, Et, ac, que, atq; quoque, etiam, item, itidem, cum & cum.

Tum. Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, Nec, neque, seu, néue.

Suspen- siuæ. Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cum geminantur, Suspenſiūx etiam vocantur, quodd aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat.* Nec sapit ista, nec sentit.

Disfun- ciuæ. Aliæ Disfunctiūx: ut, Aut, vel, ve, seu, siue.

At istæ, cum geminantur, Suspenſiūx etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dicit.*

Discre- tione. Aliæ discretiūx: ut, Sed, sed enim, at, ast, atqui, quidem, autem, quoque, scilicet, ceterum, verò, enim vero, quod si, verū, porro, quin.

Ratio- nales seu Illatiuæ. Aliæ rationales, seu illatiūx: ut, Ergo, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, prouide, propterea, ob eam rem, care. Cicero. *Ea res statim ad te aristocratum misi.*

Causales Aliæ causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, nāmque, enim, etenim, quod, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quod, quoniam, quatenus, & pro quia. Virgilius. *Audieras, & fama fuit: pro nam, vel quia fuit. Quod pro quia: ut Cicero, Non quod quoquā deſis, sed quia valde cupio.*

Perfecti- ux. Ouid, *crede mihi benè qui laruit, bene vixit, & intra fortunam debet quisque manere suam: pro nam, vel quia.* Aliæ perfectiūx, seu absolutiūx: ut, Vt, quo, pro, ut, Ne

CONIUNCTIO.

Ne & ut, pro ne non. Terentius. *Sed patris vim ut queas ferre.*

Ne pro ut non. Cicero. *Opera datur, iudicia ne faciat.*

Aliæ continuatiuæ: ut, Si, sin, ni, nisi. Continuū atiūt. Dubita. vtrum, nēcne.

Aliæ dubitatiuæ: ut, Ne, au, annē, nūm, nunquid, Dubita. tiuæ. ut.

Aliæ aduersatiuæ: ut, Etsi, quanquam, quamuis, li- Aduersa. tiuæ. cet, tametsi, & aliæ id genus.

Aliæ reddituæ earundem: ut, tamen, attamen, sed- Reddit. tamen, veruntamen.

Aliæ diminutiuæ: ut, Saltē, at, certè, vel: ut *Ne vel* Dimini- lacum digitum discesseris. tiuæ.

Aliæ Eleſtiuæ: ut, Quām, ac, atque, ut, quando pro Eleſtiuæ Quām accipiuntur.

Explatiuæ: ut, Quidem, equidem, nimirum, autem, Explati- scilicet, quoque, nām, profecto, vero, enim vero, sed, c- uæ. nim, enim pro certè.

Virgilius. *Nam quis te iuvenum confidentissime nostras*

Iussit adire domos? Ter. *At enim non smam.*

Sunt dictiones, quæ nunc Aduerbia, nunc Coniunctiones, nunc Præpositiones esse inveniuntur: ut Cum, Cuna quoties casui iungitur, Præpositio est.

In genere, Coniunctiones adeò tenui discrimine ab aduerbijs discernuntur, ut quām sēpissimè confundantur: ut, *Quando, proinde, & similia.*

ORDO.

Ordo coniunctionum est triplex, nempe:

Præpositiūx earum scilicet, quæ in sententiārum ex- Ordo coniunctionum. ordio ponuntur.

Subiunctiūx, earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum o- Preposi- tiūx. Subiunctiūx. Communis.

Ex Coniunctionibus hæ in primis præponi solent: Nam, quare, ac, ast, atque, &, aut, vel, nec, neque, si, quin, quatenus, sin, seu, siue, ni, nisi. I 3 Sub-

PRÆPOSITIO.

Subiunctiæ vero sunt, Quidem, quoque, autem, vero, enim.

Et tres Enclyticæ: ut, Que, ne, ue, sic dictæ, quod accentum in præcedentem syllabam inclinent: ut, Horat. *Ludere qui nescit, campesribus abstinet armis,*

Indoctusq; pīæ, disciue, trochisue quiescit.

Sunt & aliæ quoq; voces aliquot Enclyticæ, ut Dum, sis, nam, &c.

Communes deniq; dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: ut Evidem, ergo, igitur, saltem, tamen, quanquam, &c.

DE PRÆPOSITIONE,

Präpositio, est pars orationis indeclinabilis, quæ alijs orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione: ut, *Christus sedis ad dextram Patris.*

Compositione: ut, *Ad alium iuramentum adhibendum admonuit.*

Quædam præpositiones postponi suis casibus inueniuntur: ut,

Cum, } Quibuscum,

Tenus, } Pube tenus.

Versus, } ut Angliam versus.

Visque, } Ad occidentem vsque.

Accidentia Præpositioni.

Præpositioni accedit casum regi:men, siue constructio.

Caterum in ipsis casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quam assiduo legendi, atque scribendi vsu discenda est, Exempli causa.

Secundum, aliud significat cum dico, Secundum au-

rem vulnus accepit: id est, iuxta aurem. Aliud vero hic:

Secundum Deum parentes amandisunt, id est, proxime post

Deum. Aliud in hac oratione: Secundum quietem, satis

mibi

Secun-

dum.

PRÆPOSITIO.

mibi felix viuis sum, id est, in quiete vel inter quiescere.

Præpositiones Accusatiuum regentes.

Ex præpositionib; istæ accusatiuo casu adiunguntur. Ad. *Ad Calendas Græcas.* (facti.

Apud. *V. g. At bene apud memores veteris flat gratia*

Ante, H. ut. — dicisque beatus.

Ante obitum nemo, supremaque funera debet.

Aduersus. *Ne Hercules quidem aduersus duos.*

Cis. *Cis Thame sim sita est Aetonia.* (fines,

Citra, ultra. *Hor. Est modus in rebus, sunt ceteri deniq;*

Quos ultra citraq; nequit consistere rebus.

Intra. *Oui. Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra*

Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. *Plin. Ma. Extra omnē ingēnū aleam positus Cicero.*

Circum locale est: ut, *Circum montem.*

Circa. *Circa forum, circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: ut,

Circiter horam decimam.

Cæsar. *Circiter duo millia desideratis sunt.*

Contra. *Ne contra simulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. *Hor. Multa cadunt inter calicem supremam labra.*

Infra. *Terent. Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*

Supra. *Salust Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Iuxta. *Ter. Cum lucubrando iuxta ancillas lanam faceres.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

Per. *Hor. Impiger extremos currie mercator ad Indos,*

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. *Terent. Ita fugias ne præter casam.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. *Hor. O ciues ciuii, quærenda pecunia primum est,*

Virtus post nummos.

Penes. *Ouid. Me penes est unum usq; custodia mundi.*

Trans. *Hor. Cœlum non animum mutant, qui trans mare*

currunt.

PRÆPOSITIO.

Præpositiones Ablatiuum regentes:

A. Terent. *A me nulla tibi orta est iniuria.*
 Ab. *Hæc vocalibus præponitur. Minus. Ab alio ex-pecces, alteri quod feceris.*
 Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere, cum opus est, gauderas.*
 Absque. Terent. *Abique eo esset. Absque pecunia misere viuitur.*
 Cum. Mimus. *Damnum appellandum est cum mala fama.*
 Clam. *Clam patre. & Plaut. Clam patrem.* (uerum Coram. *Coram Senatu res absa est.*
 De. *Sophistic rixantur de lana carina.*
 E. *Qui falsum testimonium dixisse coniunctus erat, & sa-
xo Tarpeio deieciatur.*
 Ex. *Ex malis moribus bona leges natae sunt.*
 Pro. Mimus. *Comes secundus in via, pro vehiculo est.*
 Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*
 Sine. idem. *Sine cere & Bacco friget Venus.*
 Tenus. Virg. —*capuloq; tenus ferrum impulsus ira.*

Præpositiones vtrique casii seruientes.

*Veriusq; casus præposi-
tiones.* Hæc quatuor vtrunque casum exigunt, sed diuersa ferè significacione.
 In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est
primum. sine motu.*
 Ouidius. *Inque domos superas scandere cura fa-
it. motum quodammodo innuit.*
 Virg. *Sub lucem exportant catalibis. i. paulò ante lucem.*
 Idem. —*vasto vidisse sub astro.*
 Super. Virg. *Super ripas Tyberis. Fronde super viridi.*
 Subter. *Subter terram. Densa subter testudine casus.* Vir.
 Sunt & præpositiones, quæ nunquam extra compo-
sitionem inueniuntur, nimirum:

Am, *Ambio, Re, Recipio.*
 Di, *vt Diduco, Sc, vt Sepono.*
 Dis, *Distraho. Con, Condono.*
 Con-

INTERIECTIO.

Converò, quories cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit n: vt, Coagmento, coemo, coinqno, cooperio.

DE INTERIECTIONE.

*Interiectio, est pars orationis quæ sub incon-
ditæ voce subito prorumpentem animi affectum demonstrat.*

Tot autem sunt interiectionum significati-
ones, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: vt, Euax, vah. Plau. Euax, iurgio tandem uxorem abegi.

Dolentis: vt, Heu, hoi, hei, ð, ah. Ter. I intro, hei, boi. Virgilius. O dolor, aique decus magnum.

Timentis: vt, Hei, atrat. Terent. Hei, vereor ne quid Andria apparet mali.

Admirantis: vt, Pape. Ter. Papè, noua figura oris.

Vitantis: vt, Apage, apagesis. Terent. Apagesis egestas formidolosus?

Laudantis: vt, Euge. Mar. Cito, nequiter, euge, beate.

Vocantis: vt, Eho, oh, io. Terent. O, qui vocaris?

Deridentis: vt, hui. Terent. Hui, tu mihi illam laudas?

Ex improviso aliquid deprehendentis: vt, Atat. Ter.

Atat data bicyclè mibi sunt verba.

Exclamantis: vt, Oh, proh, nefas. Seneca. Ob pœna

peritas fælix.

Imprecantis: vt, Malum, vñ malum. Terent. Quid hoc (malum) infelicitatis est.

Ridentis: vt, Ha ha he. Terent. Ha ha he, defessa iam

miseria sum se ridendo.

Silentium iniungentis: vt, Au. Terent. Au, ne com-

parandus hic quidem ad illum est.

Illud hic obseruandum est, nomina quoque & verba quandoque interiectionis loco ponit: vt apud Virgilii. *Nauibus infandum amissis.* Cicero. *Sed amabo te interiectiones.* Imo quævis orationis pars affectum animi incondi-

INTERIECTIO.

sonditum significans, Interiectionis vice fungitur.

Atque hec quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet erassa (quod aiunt) Minerua, tradita sunt pueris, tanquam ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferule defunguntur, abunde sufficere arbitramur. Quod si cuiusnam adiubescit quicquam his altius exaltiusq; peruestigare, hunc ad Grammaticorum evoluenda perscrutandaque opera relegandum censemus. Quotum cum magnus sit numerus, & quidem egregie doctorum, nullum tamen nouimus, cui vel propter eruditionis ac doctrinae præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamq; Linacro nostro comparari posse videatur, nedum preponi.

DE CONSTRVCTIONE

octo partium Orationis.

Tque de octo quidem orationis partibus, earumq; formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ Constru-
ctio dicitur, agemus.

Constru-
ctio quid se compositio connexioque, iuxta rectam Grammatices rationem.

Ea vero est, qua veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo sunt vni.

Concor-
dantia priusquam de partium orationis structura singulatum pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantijs sunt paucis ediscerenda.

CONCORDANTIA

Nominatiu*m* & Verbi.

Prima concor-
dantia. **V**erbum personale coheret cum Nominatiu*m*, numero & persona: vt,

Nunquam seru est ad bonas mores via.

Fortuna nunquam perpetuò est bona.

Nominatiu*m* primæ vel secundæ personæ rarissimè expri-

SYNTAXIS.

exprimitur, nisi causa discretionis, vt, *Vos* damnatis: quasi dicat præterea nemo: aut emphasis gratia; vt, Terentius. *Tu es patronus, tu pater, si deseris tu, perimus:* quasi dicat, præcipue, & præ alijs tu patronus es. Ouidius. *Tu dominus, tu vir, tu mibi frater eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantum pertinet, tertia personæ nominativus saepe subauditur: vt est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus: vt,

Terentius. *Fertur atrocia flagitia designasse.*

Ouid. *Teg, ferunt ire pœnituisse tue.*

Non semper vox casualis est verbo nominatiu*m*, sed Verbum aliquando verbum infinitum: vt, *Mentiri non est meum.* Plautus. Aliquando oratio: vt,

Ouid. *Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes*

Emollit mores, nec sinit esse feros.

Aliquando aduerbiu*m* cum genitivo: vt, *Partim vi-
rorum occiderunt in bello. Partim signorum sunt combusæ.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi, pro nominatiu*m* accusatiu*m* Accula-
ante se statuunt: vt, *Te rediisse incolumem gaudeo. Te sa-
bulam agere volo.*

Resolui potest hic modus per quod & vt, ad hunc finitum.
modum: *Quod tu rediisti incolumis, gaudeo. Ut tu fabri-
lam agas, volo.*

Verbum inter duos nominatiu*m*, diuersorum numerorum pesitum, cum alterutro conuenire potest: vt,

Terent. *Amantium iræ, amoris redintegratio est.*

Ouid. — *quid enim nisi vota supersunt?*

Idem. *Pettora percussit, pettus quoque robora fuit.*

Virgilius. — *nihil hic nisi carmina defunt.*

EXCEPTIO SECUNDA.

Impersonalia præcedentem nominatiu*m* non ha-
bent: vt, *Tades ne vita. Persum est coniugij: de quibus
suo loco.*

Nomen

SYNTAXIS.

Nomen multitudinis singulare, quandoque verbo plurali iungitur: ut, *Par abiére. Vterq; deluduntur dolis.*

CONCORDANTIA

Substantiis & Adiectiis.

secunda concordantia. **A** Die & tuncum cum Substantiuo, genere, numero & casu consentit: ut Iuvenal. *Rara anis in terru, nigroq; simillima cigno.*

Ad eundem modum participia & pronomina substantiis adnectuntur: ut,

Ovidius. *Donec eris fœlix, multos numerabis amicos,*

Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Seneca. *Non hoc primum pectora vulnus mea senserunt,*
graviora tuli.

Aliquando oratio supplet locum substantiui: ut, *An-
ditore regem Deroborniam proficisci.*

CONCORDANTIA RELATIVI

& Antecedentis.

tertia concordantia. **R** Elativum cum Antecedente concordat genere, numero, & persona: ut, — *vir bonus est quis?*

Qui consulta patrum, qui leges iuraq; seruat.

Nec unica vox solum, sed interdum etiam oratio ponitur pro Antecedente: ut,

Ter. *De iepore ad eam veni, quod omnium verum est primus.*

Relativum inter duo Antecedentia diuersorum generum collocatum, nunc cum priore conuenit: ut,

Valerius Maximus. *Senatus assiduam stationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.

Cic. *Propius à terra loui bella fertur, que Phœtor dicitur.*

Nunc cum posteriore: ut, *Homines suentur illius glo-
bum, que terra dicitur.*

Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.

In coitu lune, quod interlanum vocant.

Aliquando relativum, aliquando & nomen adiectiu-

vum,

SYNTAXIS.

vum, responderet primitiuo, quod in possessiuo subintelligitur: ut Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio praeditum.* Ouid. — *nostros vidisti flentis oculos.*

Quoties nullus nominativus interseritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus: ut Boëtius. *Fœlix qui potuit boni fontem visere lucidum.*

At si nominativus relatiuo & verbo interponatur, re-
lativum regitur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum
verbo in oratione locatur: ut Ouid. *Gratia ab officio,*
quod mora tardat, abest. Virgil. *Cuius numen adoro.* *Quo-
rum optimum ego habeo.* *Cui similem non vidi.* *Quo dignum te iudicavi.* *Quo melius nemo scribit.* *Quem videndo obfupuit.* *Lego Virgilium, pro quo ceteri poëtae sordent.*

SUBSTANTIVORVM

construicio.

Q Vum duo substantia diversæ significacionis sic Genitii. concurrunt, ut posterius à priore possideri quo-
dammodo videatur, tum posterius in genitivo ponitur: Stan.
ut Iuvenalis. *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia
crescit. Rex pater patriæ, Arma Achillis, Cultor agri.*

Proinde hic genitius sapissime in adiectivum pos- Variatio-
sessivum mutatur: ut *Patris domus, Paterna domus:* substan-
Heri filius, Herilis filius. Est etiam ubi in datiuum ver- tui in
adieci-
tum.
ticur: ut *Luc. de Cat. Vrbipater est, urbig maritus.*
Herus tibi, mihi pater.

EXCEPTIO.

Excipiuntur quæ in eodem casu per Appositionem Apposi-
consecuntur: ut Ouid. *Effadiuntur opes irritamenta ma-
tio.* *Vi. g. Ignauum fucos pecus à præsepibus arcant.*

Adiectivum in neutro genere absolute, hoc est ab-
que substantiuo positum, aliquando genitium postu-
lat: ut, *Paululum pecunie.* *Hoc nescit. Catul.* *Non videmus
id manica, quod in sergo est.*

Aut sa-

SYNTAXIS.

Iuvenal. *Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,
Tantum babel eō fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantum, nempe priore substantiuo per Eclipsim subauditio: vt in huiusmodi locutionibus:

Terentius. *Vbi ad Diana veneris, ita ad dextram. Vēnum erat ad Vesta; verobiq; subauditur templum.* Virg. *Hecloris Andromache: subauditur uxoris.* Idem. *Deiphobe Glauci: subauditur filia.* Terent. *Huius video Syribam: subaudi seruum.*

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei, varijs modis effertur, ac frequentius in ablativo, vel genitivo: vt, *Vir nulla fide.* Ouidius. *Ingenui vultus puer, ingenui; pudoris.*

OPVS ET VSUS.

Opus & Usus ablatiuum exigunt: vt Cicero. *Autboritate tua nobis opus est.* Gellius. *Pecuniam, quae sibi nihil esset usus, ab ijs quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus ad. Opus autem adiectiuē pro necessarijs quandoque iedine. poni videtur, variēq; construitur: vt,

Cicero. *Dux nobis & auctor opus est.*

Idem. *Dicis nummos mihi opus esse ad apparatum triumphi.* Terent. *Alia, quae opus sunt, para.* Cicero. *Sulpitij operam intelligo ex tuis literis, tibi multūm opus non fuisse.*

Adiectiuorum Constructio.

GENITIVUS.

Constru. **A** Diectiuā quae desiderium, notitiam, memoriam, &io ad. & atq; ijs contraria significant, genitivum adsciscunt: &ctiuorū vt Plinius. *E& natura hominum nonitatis auida.*

Virg. *Mens futuri præficia.* Idem. *Memor esto breuis equi.*

Terent. *Imperitos rerum, eductos liberē, in fraudem illici.*

Silius. *Non sum animi dubius, sed deuius equi.*

Cicero. *Gracarum literarum rūdis.*

Adic-

SYNTAXIS.

Adiectiuā verbalia in ax, etiam in genitiuum feruntur: ut *Andax ingenij.* Ouid. *Tempus edax rerum.* Sene- in ax. ca. *Virus est vitorum fugax.* Horat. *Vilium sagax.* Idem. *Propositi tenax.* Virgilius. *Tam fisci prauiq; tenax, quam nuncia veri.* Plaut. *Pecuniarum petax, &c.*

Ingens præterea adiectiuorum turba, nullis certis regulis obstricta, casum patrum postulat. *Quorum far- reginem satis quidem amplam congeserunt Linacrus & Despauterius.* Tu vero creba lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiua, aut partitiue posita: Interrogatiua quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutuantur, gaudent: vt Cicero. *Quanquam te Maree filii annum iam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis institutisq; Philosophia propter summam & doctoris autoritatem & urbis: quorum, altera conscientia augere potest, altera exemplis.*

Verum horum manis, accipe.

Ouidius. *Quisquis fuit ille decorum.*

Terent. *An quisquam hominum est aequè miser, ut ego?* Virgilius. — *liuum promittere nemo auderet.*

Tres fratrum. *Quatuor iudicium. Sapientum oblausus quis fuerit, nondum constat.*

Primus regum Romanorum fuit Romulus.

In alio, tamen sensu ablatiuum exigunt cum præpositione: vt, *Primus ab Hercole. Tertius ab Aenea.*

In alio vero sensu dativum: vt Virgilius. — *nulli pie- sate secundus.*

Usurpantur autem & cum his præpositionibus: *E, de, Nom. ex, inter, ante:* vt Ouidius. *Est deus ē vobis alter.* *varia con- Idem. Solus de super s. Virgilius. Primus inter omnes. structio.* *Idem. Primus ibi ante omnes magna comitante caterua,*

Laocoön ardens summa decurrit ab arce.

Interrogatiuum & eius reddituum, eiusdem casus & Interro- temporis erunt: vt, *Quarum rerum nulla est satietas? Di- gatuum uitiarum. Quid rerum nunc geritur in Anglia? Consultur de religione.*

Fallit

SYNTAXIS.

Excepio. Fallit hæc regula, quoties Interrogatio fit per cuius, ia, ium: vt, *cuius* *pecus*? *Laniorum*. Aut per dictiōnem variæ syntaxeo: vt, *Furtive accusas, an homicidij? utroq.*

Fallit denique cum per possesiua, *Meus, tuus, suus, &c.* respondendum est: vt, *Curus est hic Codex? Meus.*

Comparatiua & superlatiua. Comparatiua & superlatiua, accepta partitiue, genitiuum, vnde & genus sortiuntur, ex gunt.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur: vt, *Manuum fortior est dextra. Digitorum medius est longissimus.* Accipiuntur autem partitiue, cum per E, ex, aut inter exponuntur: vt, *Virgilius poëtarum doctissimus: id est, ex poëtis, vel inter poëtas.*

Comparatiua, cum exponuntur per quām, ablatiuum adsciscunt: vt Horatius. *Vilius argentum est auro, virtutibus aurum, id est, quām aurum, quām virtutes.*

Adsciscunt & alterum ablatiuum, qui mensuram excessus significat: vt, *Cicero. Quantò doctior es, tantò te geras submissiùs.*

Tantò, quantò, multò, longè, ætate, natu, vtrique gradui apponuntur: vt *Catul. Tantò tu pessimus omnium poëta, Quantò tu optimus omnium patronus.*

Eras. Nocturnæ lucubrationes longè periculosisime habentur. Longè ceteris peritior es, sed non multò melior tamen.

Iuvenal. Omne animi vitium, tantò conspectius in se

Crimen habet, quantò maior qui peccat habetur.

Maior & maximus estate. Maior & maximus natu.

D A T I V V S.

Commodum & incommodum. Adiectiua quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, summissio, aut relatio ad aliquid significatur, in datiuum transeunt: vt, *Virgilius. Sis bonus & fælixq; tuis.*

Martial. Turba granis paci, placideq; inimica quieti. Et finitimus oratori podia. Ouid. Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.

Martial. Incundus omnis. Omnibus supplex.

Horatius.

SYNTAXIS.

Horatius. *Si facis ut patrie sit idoneus, utilis agro.*

Huc referuntur adiectiua, ex Con p̄xpositione composita: vt *Contubernalis, commilito, conservus, sita cum cognatus, &c.*

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitivo gaudent: vt, *Lucanus. Quem metuis, far huius erat.*

Terentius. Patres æquum esse censem, nos iamiam à puris illicd nasci senes, neque illarum affines esse rerum, quæ fert adolescentia.

Idem. Domini similis es. Auson. Mens conscientia recti. Virgilius. Præterea regina tui fidissima dextra

Occidit ipsa sua.

Communis, alienus, immunis, varijs casibus seruit: vt *Cicero. Commune animantium omnium est coniunctionis appetitus, procreandi causa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune est.*

Salust. Non aliena consilij. Seneca. Alienus ambitioni. Cicero. Non alienus à Sceno'le studijs.

Ouid. — vobis immunibus huic Esse mali dabitur. Plinius. Capriscus omnibus immunis est.

Immunis ab illis malis sumus.

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vales, hemens, aptus, interdum etiam accusatiuo cum p̄xpositione adiunguntur: vt Cicero. Natus ad gloriam.

Verbalia in bilis, accepta passiue, vt & participia, In bilis seu potius participialia in dus, daciuo adiecto gaudent: & dus. vt *Martial. ò mibi post nullas lidi memorande sonales.*

Statius. — nulli penetrabilis astro Lucus erat.

A C C V S A T I V V S.

Magritudinis mensura subiicitur adiectiuis in accusatiuo: vt, *Gnomon septem pedes longus, umbrato non amplius quatuor pedes longam reddit.*

Interdum & in ablatiuo: vt,

Columella. Fons latu's pedibus tribus, altus triginta.

K 8

Interdum

SYNTAXIS.

Interdum etiam & genitio: vt Columel. In morem
horti areas latas pedum denum, longas pedum quinqueagenum
facio.

ABLATIVE.

Copia & inopia. Adiectua quæ ad copiam, egestatemque pertinent,
interdum ablatio: i. interdum & genitio gaudent: vt,

Plautus. Amor & melle & selle eis facundissimus.

Horat. Dives agris, dives positis in scenore nummis.

Virgilius. At sessæ multæ referunt se noble minores,
crura thymo plena.

Idem. Quæ regio in terris nostri non plena laboris?

Idem. Dives opum, dives pictar vestis & auri.

Persius. Æterna in terras anima, & celestium inanes!

Expers fraudis. **Gratia** beatus.

Diversitas. Nominata diversitatis, ablativum sibi cum præpositi-
one subiiciunt: vt Virgilius. Alter ab illo. Aliud ab hoc.
Diversus ab isto.

Nonnunquam etiam datiuum: vt, *Huic diversum.*

Causa regunt ablativum significantem causam:
vt, *Pallidus ira. Incurvus senectute. Liuida armis brachia.*
Trepidus morte fuita.

Modus rei adiicitur nominibus in abla-
tivo: vt *Facies miris modis pallida. Nominis Grammatica.*
re barbarus.

Cicero. *Sum tibi natura parens, præceptor consiliis.*

Virgilius. *Trojanus origine Cæsar. Sye diues, re pauper. Sy-
rus nacione.*

Dignus, &c. **Indignus**, præditus, captus, contentus, ex-
territorius, auferendi casum adiectum volunt: vt,
Terentius. *Dignus est odio. Qui filium haberem tali inge-
nio preditum.* **Virg.** *Atque oculis capi sordere cubilia taigæ.*
Idem. *Sorte tua contentus abi.*

Horum nonnulla genitium interdui vendicant: vt,
Ovidius. *Militia est operis altera digna tui.*
Vir. *Descendam magnorum band quaque indignus anorum.*

Præno-

SYNTAXIS.

Pronominum Constructio.

Mei, cui, sui, nostri, vestri, genitiui primituorum, **Primiti-
ua pro-
nominis.** ponuntur cum passio significatur: vt,
Langet desiderio tui.

Ouid. *Par sq. tui latitat corpore clausa meo. Imago nostra.*
Meus, tuus, sius, noster, vester, adiiciuntur, cum a-
etio vel possessio rei denotatur: vt, *Fauet a desiderio tuo.*
Imago nostra, id est, *quæ nos possidemus.*

Nostrum & **vestrum** genitiui, sequuntur distributiva, **Distribu-
tiua pro-
nomina.** partitua, comparatiua, & superlatiua: vt, *Vt unusquis-*
que vestrum. Nemo nostrum. Ne cui vestrum sit mirum.
Maior vestrum. Maximus natu nostrum.

Hæc possessiua, **Meus**, **tuus**, **sius**, **noster** & **vester**, **hos** **Possessi-
genitivos** post se recipiunt, **Ipsius**, **solius**, **vnius**, **duo-**
rum, **trium**, &c. **omnium**, **plurium**, **paucorum**, **cuiusq;**
& genitivos **participiorum**, **quæ ad genitium primiti-
ui in possessiuo inclusum** referuntur: vt,
Ex tuo ipius animo conjecturam feceris.

Cicer. *Dico mea vnius opera Rem publicam esse liberatam.*
Idem *Meum solius peccatum corrigi non potest.*

Eras. *Noster duorum cunctus ostendat, utra gens sit melior.*
In sua cuiusque laude præstantior. Nostra omnium memoria.
Brutus ad Cicer. *Vestris paucorum respondet laudibus.*

Hor. *—scripta Cùm mea nemolegar, vulgo recitare timentis.*

Sui & **sius** **reciproca** sunt, **hoc est**, **semper** **reflectuntur.** **Reci-
tur** ad **id**, **quod** **præcessit** in **eadem oratione**: vt, *Petrus proca-
nimis admiratus se.* **Paret** **erroribus suis.**

Aut **annexa** **per copulam**: vt, *Magnopere Petrus rogat
ne se deseras.*

Ipse, ex pronominibus solum trium personarum sig- **Ipse.**
nificationem repræsentat: vt,
Ipse vidi, Ipse videris, Ipse dixie.

Et **nominibus** **pariter** ac **pronominibus** **adliungitur**:
vt, *Ipse ego, Ipse ille, Ipse Hercules.*

Idem, etiam **onibus** **personis** **iungi** **potest**: vt *Ego i- Idem,
dem adsum.*

K 2
Teren.

SYNTAXIS.

Terentius. Idem has nuptias perge facere.

Virgil. — idem ungat vulpes, & mulgeat hircos.

Demonstrativa. Hæc demonstrativa. Hic, ille, iste, sic distinguuntur: Hic mihi proximum demonstrat. Iste, cum qui apud te est. Ille, eum qui ab veroque remotus est, indicat.

Ille & Iste. Ille, tum usurpatum, cum ob eminentiam rem quamplam demonstramus: vt, Alexander ille magnus. Iste vero ponitur, quando cum contemptu rei alicuius mentionem facimus: vt Terentius. Iustum amulum quod poteris, ab ea pellito.

Hic & Ille. Hic & ille, cum ad duo anteposita referuntur, hic ad posterius & proprius: ille ad prius & remotius propriè ac visitatis imè referri debet: vt Culum. Agricola contrarium est pastoris propositionem: ille quam maximè subacto & per se solo gaudet, hic non sibi graminoseq; ille fractum è terra sperat, hic è pecore. Est tamen ubi è diuerso pronomen. Hic, ad remotius suppositum referri inuenias, & ille ad proximius.

VERBORVM CONSTRUCTIO.

Nominativus post Verbum.

Nominativus. **V**erba substantiva, vt Sum, forem, fio, existo: verba voca di passiva, vt nominor, appellor, dicor, vocor, veniatur, & ijs similia: vt, Scribor, Salutor, habeor, existimor, item verba gestus: vt Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt: vt, Deus est summum bonum.

Perpissili vocantur nani. Fides religionis nostræ fundamentum habetur. Malus pastor dormit supinus.

Lactantius. Homo incedit creclis in cælum.

Notage. Denique omnia fere verba post se nominativum habent adiectui nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere, & numero concordat: vt,

Rex mandauit primus extirpari heresim.

Infiniti. Puerant taciti. Boni discunt seduli.

verbicō. Infinitum quoque utrinque eisdem casus habet, præsumpto.

SYNTAXIS.

cipue cum verba optandi, eisq; similia accedunt: vt, Hypocrita cupit videri iustus. Hypocrita cupit se videri iustum. Malo dines esse quā haberi. Malo me dñs ē esse quām haberi.

Claudianus. Vixit ex g. o melius. — natura beatis

Omnibus ē esse dcd & si quis cognoverit uti.

Martialis. Nobis non licet ē esse tam disertis, vcl disertos.

Terentius. Expedi bonas ē esse vobis.

Ouidius. Quo mihi commisso non licet ē esse piam.

Quamvis in his postremis exemplis subaudiuntur accusatiui ante verba infinita: Nos ē disertos. Vos ē bonas. Me ē ē piam.

GENITIVS. POST VERBVM.

SVM genitium postulat, quoties significat possessio- Possessio nem, aut ad aliquid pertinere: vt,

&c.

Virgilius. — pecus est Melibæi.

Cicero. Adolescentis est maiores naturæ reveri.

Virg. — regum est Parcere subiectis, & debellare superbos.

Exciuntur hi nominatiui, meum, tuum, suum, no- strum, vestrum, humanum, bellum, & similia: vt,

Non ē meum contra autoritatem Senatus dñcere.

Terentius. Eia, bñd vestrum est iracundos ē.

Humanum est irasci.

At hic subintelligi videtur officium, quod aliquando Officium etiam exprimitur: vt Terent. Tuum est officium has be- ne ut ad similes nuptias.

Verba estimandi genitui gaudent: vt, Plurimi passim Aestimatis pecunia. Pudor parvus pendit. Nibili, vel pro nibilo beneuer literæ.

Horat. Pluris opes nrae sunt, quam prisci temporis annis.

Aestimo vel genitivum, vel ablativum adsciscit: vt, Valerius Maximus. Non huius te aestimo. Magno ubique virtus estimanda est.

Flacci, nauci, nibili, pili, assis, liuius, teruntij, his ver- bis, aestimo, pendo, facio, peculiæriter adiunguntur: vt, Ego illum flacci pendo. Nec huius facio, qui me pili estimat. S. n.

g. dñs

SYNTAXIS.

gularia sunt ista, *Ac qui boni consulo. Ac qui boni facio, id est, in bonam accipio partem.*

*Accen-
sandi
verba.*

Verba accusandi, damnandi, monendi, absoluendi, & consilnia, genitium postulant, qui crimen significet: *vt. Plaut. Quis alterum in eas sat probri, iis in se interior oror.* Cicero. *Etiam sceleris condemnat generum suum.* (et. Ouid. *Parce tuum vatem sceleris dannare Cupido.*

Admoneto illum pristine fortune. Furti absolutus est.

Vertitur hic genitius al. quando in ablatium, vel cum præpositione, vel sine præpositione: *vt Cicero: Si in me in quibus es iudex, condemnabo eodem ego te criminis Gellius. Vxorem de pudicitia grauiter accusauit.*

Cicero. *Putavi ea de re admonendum esse te.*

Vterque, nullus, alter, n: uter, alius, ambo, & superlatius genitus, non nisi in ablativo id genus verbis subduntur: vt, Accusas furti, an stupri, an utroque? siue de utroque? Ambobus, vel de ambobus? Neutro, vel de centro? De plurimis simul accusaris.

*Satago, misereor, misereisco, genitium admittunt: vt Terent. *Is rerum suarum satagit.**

Virgil. — *ora misereere laborum Tantorum, miserere animi non digna ferentis.*

Statius. *Et generis miseresce tui.*

*At misereor & misereisco, rarius cum datiuo leguntur: vt Seneca. *Huic succurro, huic misereor.**

Boetius. *Dilige iure bonos, & miseresce malis.*

Reminiscor, obliuiscor, memini, genitivum aut accusativum desiderant: vt, Date fidei reminiscitur.

Proprium est futilitate, aliorum vita cernere, obliuisci suorum.

Ter. *Facia ut meiq, sac buius diei, ac loci semper memineris.*

Plautus. *Omnia que curant senes, meminerunt.*

Memini de hac re, de armis, de te, id est, mentionem feci.

*Potior, aut genitivo aut ablativo iungitur: vt Plaut. *Romani signorum & armorum potius sunt.**

Virg. *Egressi optata Troes potiuntur arena.*

DATI.

SYNTAXIS.

DATIVVS POST VERBUM.

*Omnia verba acquisitiuè posita, adsciscunt datiuum Verba eius rei, cui aliiquid quocunq; modo acquiritur: vt acquisi- Plaut. *Mih. istuc nec scriptur, nec metitur.* rendi. Vi gil. *Nescio quis teneros oculos mihi fascinat agnos.**

Huic regulæ appendent varijs generis verba.

In primis, verba significantia commodum aut incommodum regunt datiuum: *vt Virgil. Illas leges demum vobis respondet auari Agricola.*

Non potest mihi commodare, nec incommodare.

Idem. — *validis incumbere remis.*

Suam eruditionem tibi acceptam fert.

Ex his quædagi efferruntur etiam cum accusatiuo: *vt Cicero. Vnum studetis omnes, unum sentitis.*

Plautus. *Si ea memorem, quæ ad ventris viculum conducent, mora est.*

Cicero. *In hac studia incumbite. Naturæ plus ad eloquentiam conferat, an doctrina.*

Fessum quies plurimum iuvat.

Verba comparandi regunt datiuum: *vt Virg. sic parvus componere magna solebam.*

Fraui se & opibus & dignatione adequauit.

Interdum additur ablativus cum præpositione: *vt, Compara Virgilium cum Homero.*

Aliquando accusativus cum præpositione Ad: *vt, Si ad cum comparatur nihil est.*

Verba dandi & reddendi, regunt dativum: *vt, Fortuna multe nimium dedit, nulli satis, Ingratus est qui grati-dandi. am bend merent non reponit.*

Hæc variam habent constructionem: *Dono tibi hoc munus, dono te hoc manere.* Varia construc-
cio.

Cicero. *Huic rei aliiquid temporis impertias.*

Terentius. *Plerima salute Parmenonem summum suum imper-*

SYNTAXIS.

imperit Gnato. Aspersit mihi libem: Aspersit me labe.
Instruit equo penitam: Instruit equum penitam.
Ouid. Ut piget in fido consiluisse viro: id est, dedisse consilium, vel etiam prospexit.
Lucanus. Rebet remq; ratus de cunctis consulit astris, id est, petit consilium. Consule saluti tue, id est, respice.
Ter. Pessime istuc in te atque in illum co. suis. i. flatuis.
Metuo, timeo, formido tibi, vel de te. i. super. solum citius pro te.
Metuo, timeo, formido te, vel a te: sc. licet, ne mihi noceas.

Verba promittendi ac soluendi, regunt datiuum: vt,
Cicero. Hec tibi promitto, ac recipio sanctissime esse obseruanturum.

Cicero. Res alienum mihi numerant.

Verba imperandi & nunciandi, datiuum requirunt: vt
Hor. Imperat aut seruit collecta pecunia ei q.

Ideem. Quid de quoque viro, ex cui ducas, sepe carero.

Dicimus, tempero, moderor tibi, & te. R. fero tibi & ad te. Item. Refero ad senatum, id est, p. opono, scribo.
Mitto tibi, & ad te. Do tibi literas, ut ad aliquam feras. Do ad te literas, id est, mitto ut legas.

Verba fidendi datiuum regant: ut Horatius.

— vacuis committere venis, Nil nisi lene decet.

Mulier ne credas, ne mortua q. idem.

Verba obs. quendi & repugnandi datiuum regunt: vt
Semper obtemperat p. s filius patri. Que homines arant, navigant, edificant, virtus omnia parent.

Ipsius bunc orabo, huius supplicabo.

Persius. — venient: occurrite morbo.

Ignavis precibus fortuna rep. gnas.

At ex his quedam cum alijs casibus capulantur: vt,
Ad amorem nihil potest accedere. Hoc accessit meis malis.
Illud constat omnibus, seu inter omnes.

Terentius. Hec fratri mecum non conueriunt.

Iuvenal. — Seus inter se consuerit usus. Ausculto tibi, id est, obedio. Ausculto te, id est, audio. Adamas dissidet magneti, seu cum magiete.

Certat

SYNTAXIS.

certat cum illo, & Græcanicè, illi. Noli pugnare duobus, id est, contra duos.

Virgilius. — tu die m'cum quo pignore certes.

Verba minandi & irascendi regunt datiuum: vt, V. Verba trique mortem minatus est. Terentius. Adolescenti nib. est minandi quod succenscat.

Sum cum compositis præter possum, exigit datiuum: vt, Rex p. s est Reip. blicæ ornamento. Mihi nec obes, nec prodest. Horat. Multa potentibus desunt multa.

Datiuum postulant Verba composita
cum his prepositionibus.

Præ. Cicer. Ego meis maioribus virtute præluki.

Sed Præco, præquinco, præcedo, præcurro, præuer-
tor, accusatio iunguntur.

Ad. Albo gallo ne manum admolaris.

Con. Conducit hoc tue laudi. Conuixit nobis.

Sub. Terent. Subolet iam uxori quod ego machinor.

Ante. Cic. In q. assissimam facem, ussisimo bello antefero.

Post. Positabo, pospono famæ pecuniam.

Virg. l. Posposuit tamen illori. m mea serua ludo.

Terentius dixit: Qui suum commodum poshabuit præ meo
commodo.

Ob. Terent. Quum nemini obtrudi potest, iter ad me.

In. Impendet omnibus periculum.

Inter. Cicero. Ille huic negotio non interfuit modo, sed
etiam præfuit.

Pauca ex his mutant datiuum aliquoties in alium ca-
sum: vt Quintilianus. Præstat ingenio aliis aliis. Mul-
tos virorum anteit sapientia. Terent. In amore hæc insunt
vitia. Plinius. Interdico tibi aqua & igni.

Est p. o habeo datiuum exigit: vt

Persius. Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

Virgil. Est mibi namque domi pater, est in insula nouerca.

Hunc confine est suppedit: vt,

Horat. Pauper enim non est, cui rerum suppedit usus.

Suppetit
Sum

Verba
constru-
cio.

SYNTAXIS.

Sum, cum multis alijs, geminum adsciscit dativum: vt, *Exitio est axidis mare nautis.*
Speras tibi laudi fore, quod mibi visio vertis?
Nemo sibi Mimos accipere debet fauori.

Est ubi hic datus, tibi, aut libi, aut etiam mihi, nulla necessitat, at festinatis potius causa additur: vt, *Ego tibi hoc effectum dabo.*
Ter. Expedi mibi hoc negotium. Si o sibi bunc ingulo gladio.

ACCUSATIVUS POST VERBUM.

Verba transitiva **V**erba transitiva cuiuscunque generis, siue actiui, siue communis, siue deponentis, exigunt accusativum: vt Horatius. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.* Idem. *Nec retinens patula commissa fideliter aures.* Virg. *In primis venerare deos. Aper agros depopulatur.* *Quinetiam verba, quamlibet alioqui intransitiva atque absoluta, accusativum admitunt cognate significacionis: vt Cicer. Tertiam etatem hominum viuebat Nestor.* Virgil. — *longam ncomitata videtur ire viam.* Plautus. *Duram servit seruitutem.*

Hunc accusativum mutant autores non raro in ablativum: vt Plaut. *Dic videar vita vivere. Ire recta via.* Suetonius. *Morte cibis repente.*

Sunt quae figurate accusativum habent: vt, Virgil. — *rec vox hominem sonat, & dea certe.* Juvenal. *Qui curias simulant, & Bacchanal a viuunt.* Horat. *Past: Nos Rutilus olet, Gorgonius bircum.*

DVO ACCUSATIVI.

Verba regundi, docendi, vesciendi, dupl. regunt accusativum: vt, *Tu modò posce Deum veniam. Dedosero te istos mores.* Ridiculum est te me admodum vere istud.

Terent. *Irdit se calceos, quos prius exuerat.*

Rogandi verba, interdum mutant alterum accusativum in ablativum: vt, Virgil. *Ipsum oblessemur, veniamque oremus ab ipso.* Terent. *Suspicio: Nam ex illis queare.* Vesti-

Verba
rogandi.

SYNTAXIS.

Vestendi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum vel dativum: vt, *Induo te tunica, vel tibi tunicam.*

ABLATIVYS POST VERBUM.

Quodvis verbum admittit ablativum significantem instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

vt, *Dæmona non armis, sed morte si. begit Iesus.* Horat. *Naturam expellas forca licet, yusque recurrit.* Virgilius. *Hi iaculis, illi certant desudere saxis.*

CAUSA.

Terent. *Ca' deo (ita me dixi ament) grati causa.* Vehementer ira excanduit. Horat. *Invidus alterius rebus macrescit opinis.*

MODUS ACTIONIS.

vt, *Miraceleritate rem peregit.* Juvenal. *Invigilate viti, tacito nam tempora egressu diffugiant, nulloq; sono conuertitur annus.* Ouidius. *Dum vires, anniq; siunt, tolerate labore, iam venit tacito curva senecta pede.*

Ablatio cause & modi actionis aliquando additur **Excep-
tio.** prepositio: vt, *Baccharis pro ebrietate.* *Summacum humanitate trahantur hominem.*

Quibuslibet verbis subiectum nomen pretij in ablativo casu: vt, *Teruntio, seu vito sacerce non emerim.* Nomina precii. Lilius. *Multos sanguine ac vulneribus ea victoria petet.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adiiciuntur saepe sine substantiis: vt, *Vili, &c.* Terent. *Ream me re captum quam queas minimo. Vili: vae-
ritatis causa.*

Seneca. *Conflat parvo fames, magno fastidii m.*

Excipiuntur hic genitiui sine substantiis positi: **Excep-
tio.** quanti, pluris, minoris, tantum, tantidem, quanti-
libet,

SYNTAXIS.

liber, quanticunq;: vt Cicero. Tanti eris alij, quanti tibi
 fueris. Non vero pluris quam a iij, fortasse etiam minoris.
 Ouidius. Vix Priamus tanti, totaq; Troja fuit.
 Sin addantur substantiis, in ablativo efferuntur: vt,
 Aul. Gel. Tanta mercede docuit, q; tanta haec nūs nemo.
 Minoris precio vendidi, quam emi.
 Valco. etiam interdum cum accusativo iunctum re-
 peritur: vt Varr. Denary dicti, quod denos eris valebant:
 quinarij, quod quinos.
 Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diuersa,
 ablativo gaudent: vt,
 Terentius. Amore abundas Antiphon.
 Malo virum pecunia, q; ad pecuniam viro indigentem.
 Salustius. Sylla omnes suos diuitijs expluit.
 Terentius. Hoc te criminis expedi.
 Cicero. Homines nequissimi, quibus te onerant exendae ijs?
 Virgilius. Ego hoc te fascelabo.
 Salust. Aliquem familiaris suo sermone participavit.
 Ex quibus quedam nonnunquam etiam in geniti-
 vum feruntur: vt Virgilius.
 Quam diues nueri pecoris, quam lactis abundans?
 Terent. Quasi tu huius indigeas batris.
 Quid est quod in hac causa defensionis egeat?
 Virg. Impletur veteris Bacchi pinguisq; serice.
 Idem. Postquam dextra fuit ead; saturata.
 Cicero. Omnes mihi labores leues fuere, preterquam tui
 carendum quod erat.
 Paternum seruum suè participavit consilij.
 Fungor, fruor, vtor, & similia, ablativo iunguntur:
 vt Cicero. Qui adipisci veram gloriam volunt, iustitiae fio-
 gantur officijs. Optimum est aliena frui insanis. In re mala
 animo si bone utare, invat.
 Virg. Aspice venturo letentur ut omnia seculo.
 Cesar. Qui sua vittoria tam insolenter gloriarentur.
 Horat. Diruit, edificat, mutat quadrata rotundis. Vescor
 carnibus. Virg. Haud equidem tali me dignor honore.
 Teren-

Valco.

Verba
abun-
dandi.

Fungor.

SYNTAXIS.

Terentius. Ut malis gaudet alienis.
 Plaut. Exemplorum multitudine supersedendum est.
 Macrobius. Regni eum societate numeravit.
 Plautus. Communicabo te semper mensa mea.
 Prosequor te amore, laude, honore, &c. i. amo, lau- Prose-
 do, honoro. Afficio te gaudijs, supplicio, dolore, &c. quor.
 id est, exhalo, punio, contrito.
 Meror, cum aduerbijs, bene, male, melius, peius, op- Meror.
 timè, pessimè, ablativo adhaeret cum præpositione Dei
 vt, De me nunquam bene meritus es.
 Erasmus de lingua Latina optimè meritus est.
 Catilina pessimè de Republica meruit.
 Quædam accipiendi, distandi, & auferendi Verba, Verba
 ablativum cum præpositione optant: vt, Iste ex mul- accipi-
 tis iampridem audieram. Luc. A trepido vix abstinet ira
 magistro. Nasci à principibus fortitum est. Procul abest ab
 urbe Imperator.
 Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: vt
 Horat. Vivere si recte nescis, discere peritis.
 Ouid. Est virtus placitis abstinuisse bonis.
 Virgil. Heu fuge nate Dea, seq; his ait eripe flammis.
 Verbis quæ vim comparationis obtinent, adjicetur
 ablativus significans mensuram excessus: vt, Deforme ex-
 istimbat, quos dignitate praestaret, ab ijs virtutibus superari.
 Quibuslibet verbis additur ablativus absolutè sump- Ablat.
 tus: vt, Imperante Augusto, natus est Christus: Imperante absolu-
 Tyberio, crucifixus. Juvenalis. Credo padicitam, Satyr-
 tus rege, moratam, In terris.
 Nil desperandum Christo duce, & auspice Christo.
 Iam Maria, audito Christum venisse, cucurrit.
 Verbis quibusdam additur auferendi casus per Sy- Synech-
 echidochen, & poeticè accusativus: vt, Agrotat animo doche,
 magis, quam corpore. Candet dentes. Rabet capillos.
 Quædam tamen efferuntur in gignendi casu, vt,
 Absurdè facis, qui angas te animi.
 Examinas pendet animi. Desipiebam mensis.
 Plaut.

SYNTAXIS.

Diversi
casus.

Plaut. *Discrucior animi, quia ab domo abeundum est mihi.*
Eidem verbo diversi casus diversæ rationis apponi possunt: ut,

Dedit mihi vestem pignori, te presente, propria manu.

Passiūs additur ablativus agentis, sed antecedente præpositione, & interdum dativus: ut,

Horatius. — *laudatur ab his, culpatur ab illis.*

Cicero. *Honestis bonis viris, non occulta petuntur.*

Quorum participia frequentius dativis gaudent: ut
Virgilius. *Nulla tuarum audita mihi, nec visa sororum.*

Horat. *Oblitusq; meorum, obliuiscendus & illis.*

Constru-
& neu-
trō pass.

Cæteri casus trahent in passiūs, qui fuerunt acti-
uorū: ut, *Accusaris à me fieri. Habeberis iudicio. De-
doceberis à me istos mores. Privaberis magistratu.*

Vapulo, vānco, liceo, exul, sio, neutro-passiūs, pas-
siūam constructionem habent: ut, *A præceptore vapula-
bis. Malo à ciue spoliari, quam ab hoste venire. Quid fieri
ab illo? Virtus parvo prelio licet omnibus. Cui & conviuijs
exultat philosophia?*

Quibusdam tūm verbis, tūm adiectiūs, familiariter
subiectiūntur verba infinita: ut,

Virgilius. — *Iuvat usque morari, & conferre gradum.*

Ouid. *Dicere que puto, scribere iussit amor.*

Martial. *Vis fieri diues Pontice & nil cupias.*

Virg. — *& erat eum dignus amari. Horat. Audax omnia
perpeti, Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè, & absolute verba infi-
nitā: ut, *Hæcine fieri flagitia? subauditur decet, opor-
tet, pat est, æquum est, aut aliquid simile.*

Virg. *Criminibus terrere nos, hinc spargere voces*

*In vulgum ambiguas, & querere consciens armas
id est, terribat, spargebat, quarebat.*

DE GERUNDIIS.

Geru-
ndi.

Gerundia sive Gerundiæ voces, & supina, regunt
casus suorum verborum: ut

Cicero.

SYNTAXIS.

Cicero. *Efferor studio videndi parentes.*

Ouidius. *Ytendum est etate, cito pede preterit etas.*

Virgil. — *Citatum oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in Di, pendent à quibusdam tūm substantiis, tūm adiectiūs: ut Virgilius.

Et quæ tantas fuit Romanum tibi causa videndi?

Idem. *Cecropias innatus apes, amor urget habendo.*

Idem. *Aeneas celsa in puppi iam cœrus cundi.*

Poëticè infinitivus modus loco gerundij ponitur: ut Nota.
Virgil. — *studium quibus arca tueri. Peritus medicari.*

Interdum non inueniuntur adiicitur Gerundij vocibus etiam genitiūs pluralis: ut, *Quum illorum videndi gra-
tiam in forum contulisse. Terent. Date crescendi copiam
nouarum. Concessa est diripiendi pomorum, atque opsonio-
rum licentia.*

Gerundia in Do pendent ab his præpositionibus: A, Do,
ab, abs, de, e, ex, cum, in, pro: ut

Cicero. *Ignauis à discendo citè deterrenetur.*

Amor & amicitia, utrumque ab amando dictum est.

Cicero. *Ex defendendo, quam ex accusando, uberior g'ra-
ria comparatur.*

Consultatur de transiūdo in Galliam.

Quint. *Recte scribendis ratio, cum loquendo coniuncta est.*

Plaut. *Pro rapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: ut

Virgilius. — *alitus uitium, crescitq; regendo.*

Scribendo disces scribere.

Gerundia in Dūm, pendent ab his præpositionibus, Dūm:

Inter, ante, ed, ob, propter: ut,

Inter cœnandum bilares esse.

Virgilius. — *ante domandum Ingentes tollent animos.*

Cicero. *Locus ad agendum amplissimus.*

Idem. *Ob absoluendum manus ne acceperis.*

Veni propter te redimendum.

Cum significatur necessitas, ponuntur circa præpo-
sitionem addito verbo, Est.

Juvén.

SYNTAXIS.

Iuven. *Orandum est, ut si mens sana in corpore sano.*
Vigilandum est ei qui cupit vincere.

Gerundia in
domina
virtutis
tur.
 Vt cunctur gerundij voces in nomina adiectiva: vt
 Virg. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.*
*Ad accusandos homines duci præmio, proximum latrocinio
est. Cur ad eò delectaris criminibus inferendis?*

DE SUPINIS.

Vm. **P**rius Supinum actiù significat, & sequitur verbum
 aut participium, significans motum ad locum: vt
 Ouidius. *Spelatum veniunt, veniunt spellentur ut ipse:*
Milites sunt missi, ecclatatum arcem.

Illa verò, Do xenum, do filiam nuptum, latenter
 habent motum: at hoc supinum in neutro passiuis, &
 cum infinito iti, passiuè significat: vt Plautus.

Cœli in ego, no. i vapulatum, dudum conditum sum.
 Terent. *Postquam andierat non datum iri uxorem filio.*
 Poëticè dicunt: *Eo visere. Vado videre.*

Ponitur & absolute cum verbo est: vt,
 Terentius. *Actum est, ilicet, per ypsi.*

Ouidius. *Itum est in viscera terre. Cessatum est satis.*

V. **P**osterius supinum passiuè significat, & sequitur no-
 mina adiectiva: vt,

Sum extra noxam, sed non est facile purgatu.

Quod factu fœdum est, idem est & dictu turpe.

Quis pecunia nō monetur, hunc dignum spectatu arbitramur.

In illis verò, *Surgit cubitu. Redit venatu. Cubitu & Ve-
 natu, nomina potius censenda videntur, quam supina.*

DE TEMPORE ET LOCO.

Tempus.

Quæ significant partem temporis, in ablativo fre-
 quentiū usurpantur: in accusativo raro: vt, *Ne-
 mem mortalium omnibus horis sapit. Nocte latent mende. Id
 tempus creatus est consul.*

Quanquam hic eclipsis videtur esse præpositionis per
 vel sub.

Quæ

SYNTAXIS.

Quæ autem durationem temporis & continuatio- Duratio
 nem denotant, in accusativo, interdum & in ablativo ^{temporis}
 effruntur: vt Virgilius.

Hic iam ter centum totos regnabitur annos.

Idem. *Noctes atque dies patet atri ianua Ditis:*

Idem. *Hic tamen hac mecum poteris requiescere nocte.*

Suet. *Imperauit triennio, & decem mensibus, octoq[ue] diebus.*

Dicimus etiam, *In paucis diebus. De die. De nocte.*

Promitto in diem. **C**ommido in mensem. **A**nnos ad quinqua-
 ginta natus. **P**er tres annos budui.

Puer id èatis. **N**on plus triduum, aut triduo.

Tertio, vel ad tertium calendaras, vel calendarum.

SPATIVM LOC. I.

Spatium loci in accusativo effertur, interdum & in ^{spacium}
 ablativo: vt Virgilius.

Dic, quibus in terris (er eris mihi magnus Apollo)

Tres pateat cœli spatium non amplius vlnas.

Iam mille passus processeram, abest bidui, subintelligi-
 tur spacium vel spacio, itinere vel iter.

Abst ab urbe quingentis millibus passuum.

APPELLATIVA LOCORVM.

Nomina appellativa, & nomina maiorum locorum
 adduntur sere cum præpositione verbis significantibus
 motum, aut actionem in loco, ad locum, à loco, aut per
 locum: vt, *In foro versatur. Meruit sub rege in Gallia.*

Virgil. *Ad tempium non æqua Pallidis ibant Iliades.*

Salust. *Legantur in Hispaniam maiores natu nobiles.*

E Sicilia discedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.

Omnis verorum admittit genitivum proprij nominis loci,
 in quo sit actio, modò primæ vel secundæ declina- propria-
 tionis, & singularis numeri sit.

Iuven. *Quia Roma faciam, mentiri nescio.*

Terent. *Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Hic in iuu, humi, domi, militiæ, belli, propriorum

L. 2

legimus

SYNTAXIS.

sequuntur formiam: ut Ter. *Domi bellisq; simul viximus.*

Cicero. *Parua sunt foris arma, nisi est consilium domi.*

Domi. *Domi, non alios secum patitur genituos, quām Mex,
tuā, suā, nostrā, vestrā, alienā: ut,
Vescor domī mēe, non alienā.*

Verūm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiae declinationis fuerit, in datiuo, aut ablatiuo ponitur: ut, *Colchus an Assyrius, Thebis nutrītus an Aegis?* Suet. *Lentulum Gerulicus Tyburi genitum scribit. Laius. Neglectum Anxuri pr̄sidium.*

Cicero. *Cum vīa sola legione fuit Carthaginī.*

Horat. *Rōmā Tybūr amō ventosius, Tybūr Rōmā.*

Cicero. *Quām tu Narbone mensas hospitū convomeret.*

Idem. *Commendo tibi domum eius, que est Syclone.*

Sic v̄timur rūri vel rūre, in ablatiuo: ut, *Rūri ferē se
continet.* Persius. — *rūre paterno. Est tibi far modicum.*

AD LOČVM.

Ad locum. Verbis significantibus motum ad locum, apponitur proprium loci in accusatiuo: ut, *Concessi Cantabrigiam, ad capiendum ingenij cultum.*

Eo lōdi non ad merces emendas.

Ad hunc mōdum v̄timur Rus & domus: ut, *Ego rus ibo.* Virgil. *Ite domum satiūre venit Hesperus, ite capelle.*

A L O C O P E R L O C V M.

Ad loco. Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adiicitur p̄ oprium loci in ablatiuo: ut, *Nisi ante Rōmā profectus es, nūc eam relinqueres. Eboraco* (sive per Eboracum) *sum profectus iter.*

Ad eundem mōdum v̄surpantur domus & Rus: ut, *Nuper exiūt domo.* Ter. *Timo ne pater rūre redierit.*

Impersonalium Constructio.

GENITIVUS.

Hec tria impersonalia, interest, refert, & est, qui-
buslibet genitivis annexuntur, pr̄ter hos ablati-
uos

SYNTAXIS.

hos fœmininos, meā, tuā, suā, nostrā, yestrā, & cuiā: ut,
Interest magistratus tueri bonos, animadvertere in malos.
Refert multūm Christiane Reipublicæ, Episcopos doctos &
pios effo. Prudentis est multa dissimulare. Tuā refert teip-
sum nosse. Cicero. Ea cedes criminī potissimum datur ei,
cuiā interfūst, non ei, cuiā nihil interfūst.

Adiiciuntur & illigenitiūs, tanti, quanti, magni, par-
ui, quanticunq;e, tantū idem: ut, *Magni refert quibuscum
vixeris. Tanti refert honesta agere. Vestra parui interest. Et
Interest ad laudem meam.*

D A T I V V S.

In datiuo seruntur hēc impersonalia: Accidit, cer-
tum est, contingit, constat, confert, competit, conductit,
conuenit, placet, displicet, dolet, expedit, euenit, liquet,
libet, licet, nocet, obest, prodest, pr̄stat, patet, stat, restat,
benefit, malefit, satiat, superest, sufficit, vacat pro o-
tium est: ut, *Conuenit mihi tecum. Salust. Emori per vir-
tutem mihi pr̄stat, quām per dedecus viuere.*

Ouid. *Non vacat exquis rebus adesse Ioui.*

Terent. *Dolet dictum imprudenti adolescenti & libero.
Annovera malefit priuignis. A Deo nabis benefit.*

Virg. *Stat mihi casus renouare omnes. id est, statutum est.*

A C C U S A T I V V S.

Hēc impersonalia accusandi casum exigunt, Iuvat,
decet, cum compositis, delectat, oportet: ut,
Me iuvat ire per altum. Uxorem adscrirare decet.
Dedecet viros mulieriter rixari.

Cato. *Patrem familias vendacem, non emacem esse oportet.*

His verò, Attinet, pertinet, spectat, propriè additur
prepositio Ad: ut, *Mene vis dicere quod ad te attinet?*
Spectat ad omnes benē viuere.

Quintilianus. *Pertinet in utrāque partem.*

His impersonalibus subiicitur accusatiuus cum geni-
tivo: Pœnitet, tæder, miseret, miserescit, pudet, piget: ut
cum Ge-
nitivo.

Cicero.

Accusa-
tivus
cum Ge-
nitivo.

SYNTAXIS.

Cicero. Si ad centesimum vixisset annum, senectus eum
sue non pauperiteret. Tadet animam meam vita mea.
Aliorum temiseret. Tu nec miseret, nec pudet.
Fratri me quidem piget, pudetq.

**Imper-
sonalia
hunc per-
sonalia.** Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in per-
sonalia: vt Virgilius.

Non omnes arbusta iuvant, bimilesq; my. icæ.

Ouid. Namque decent animos mollia regnatus.

Seneca. Agricolam arbor ad frugem producta delectat.

Nemo in serorum commisere scit.

Te non pudet ipsud? Non te hec pudent.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus iuncta, impersonalium formam induunt: vt
Quint. *Ubi primum cœperat nō conuenire, quæsio o. iebatur.*
Idem. *Tedere solet auaros impendi.* Desinit illum studij
sedere. *Sacerdotem in scitie pudere debet.*

Quint. *Perueniri ad summum nō sex principijs, non potest.*

**Verbū impersonale passiuæ vocis, similem cum
personalibus passiuis casum obtinet,**

Cæsar. *Ab hostibus constanter pugnatur.*

**Qui quidem casus interdum non exprimitur: vt
Virgilius. — strato discumbitur ostio.**

**Verbū impersonale passiuæ vocis, pro singulis per-
sonis utriusque numeri indifferenter accipi potest: vt,
Statut, id est, Sto, stas, stat, statim, statis, statut: videlicet
ex vi adiuncti obliqui: vt *Statut à me, id est, sto: Statim
ab illis, id est, stant.***

PARTICIPII Construclio.

**Partici-
piorum
construc-
tio.** **Participi regunt casus verborum à quibus deriuantur: vt Virgilius, — duplices tendens ad syde, a pal-
mæ, *Talia voce refert.***

Idem. *Uvera laete domum refent diflenta capelle. Dile-
gendus ab omnibus.*

**Quamvis in his visitior est dativus: vt
Terentius. *Refat chremes, qui mibi exorandus est.***

GENI-

SYNTAXIS.

GENITIVS.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitivum Geniti-
postulant: vt. *Salust. Alieni appetens. Sui profusus. Cupi-
entissimus tui. Inexpertus belli. Indocilus pilæ.*

ACCUSATIVVS.

Exosus, perosus, pertusus, actiūe significant, & in accusatiūm feruntur: vt, *Immundam segnitiem perosæ.*

Astronomus perosæ ad unum mulieres.

Suetonius. Perosæ ignorantiam suam.

Exosus, & perosus, etiam cum daridi casu leguntur,
videlicet passiuæ significantia: vt, *Germani Romanis per-
osans. Exosus Deo & sanctis.*

ABLATIVVS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, edi- Ablati-
tus, in ablativum feruntur: vt Terent. *Bona bonus pro-
mota parentibus. Virg. fate sanguine diuīm.*

Idem. — *qua sanguine cretus? Ouidius. Venus orta ma-
ri, mare prestat eunti. Terra editus.*

Aduerbij Constructio.

NOMINATIVVS.

**EN & ecce, demonstrandi Aduerbis, nominatio Aduer-
frequentiū iunguntur, accusatio rariū: vt, biorum
Virgil. *En Priamus, sunt hic etiam sua præmia laudi.* con-
Cicero. *Ecce tibi status noster. Virg. — en quatuor aras.* struc-
Ecce duo tibi Daphni, duoq; altaria Phœbo.**

**En & Ecce exprobrantis, soli accusatio necluntur: vt, *En animam & mentem. Juvenal. En habitum.*
Terentius. *Ecce autem alterum.***

GENITIVVS.

Quædam aduerbia loci, temporis, & quantitatis,
genitivum post se recipiunt.

L 3

Locis

SYNTAXIS.

Loci.

Loci: *vt Vbi, vbinam, nusquam, eò, longè, quò, vbi-uis, huic: vt, Vbi g:nti: m? Q:en terrarum abit?*

Nusquam loci inuenitur. Eò im:udentia ventum est.

Tempo-
ris.

Temporis: *vt Nunc, tunc, tum, interea, pridiè, po-
stridiè: vt, Nihil tunc tem:oris amplius quam flere potram.*

*Pridiè eius dié pugnam inierunt. Pridiè calendarum, seu
calendas.*

Quanti-
taus.

Quantitatis: *vt Parùm, satis, abundè, &c. vt, Satis e-
loquentie, sapientie parùm. Abundè fabularum audiuimus.*

Instar.

Instar, *æquiparationem, mensuram, aut similitudi-
nem significat: vt Virgil. Instar montis equum diuina Pal-
ladis arte ædificant. Mittitur Philippus solus, in quo in-
star omnium auxiliorum erat.*

Quidius. *Sed scelus hoc meriti fondus & instar habet.*

Hic apponitur interdum præpositio *Ad*: *vt, Vallis
ad instar castrorum clauditur.*

*Populus Ro. è parua origine, ad tantæ magnitudinis instar e-
micit. Terent. Ab minime gentium, non faciam.*

Hic genitivus gentium, festiuitatis causa additur.

DATIVI.

Quædam dativum admittunt nominum vnde dedu-
cta sunt: *vt, Venit obviam illi. Nam obvius illi dicitur.*

Canit similiter huic. Et, Sibi multiliter vicit.

Propinquius tibi sedit quam mibi.

Sunt & hī datiuū aduerbiales, Tempori, luci, vesperti:
vt, Tempori venit, quod omnium rerum est primum.
Luci occidit boninem. Vidi ad vos afferri vesperti.

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositiones,
vnde sunt profecta: *vt,*

Castris propius urbem inveniuntur.

Salust. *Proximè Hispaniam sunt Mauri.*

Cedò, flagitanus exhiberi, accusativum regit: *vt*

Terent. *Cedò quemvis arbitrum.*

ABLATI-

SYNTAXIS.

ABLATIVE.

Aduerbia diuersitatis, aliter, secùs, & illa duo, ante,
post, cum ablative non raro inueniuntur:

Multò aliter. Paulò secus. Multò ante. Longè secus.

Virgilius. *-- longi post tempore venit. Paulo post.*

Nisi & ipsa aduerbia potius censenda sunt.

Aduerbia comparatiui & superlatiui gradus, admit- Nota.
tunt casus comparatiuis & superlatiuis affectos subser-
vare, sicut antè præceptum est: *vt,*

Accessis propriis illo. Optime omnium dixit.

Cicero. *Legimus propius ad deos, & propius à terris.*

Liuius. *Paulò plus trecenta vehicula sunt amissa.*

Idem. *Hominem eo die cesa plus duo millia.*

Plus nominatiuo, genitiuo, accusatiuo, & ablative Plus.
iunctum reperitur: *vt Liuius. Plus quam quinquaginta
hominum occiderunt.*

Abierat acies paulò plus quingentos passus.

Terent. *Dies triginta, aut plus eo, in nauem fui.*

Quibus Verborum modis, quæ congruant aduerbia.

Vbi, postquam, & cùm, temporis aduerbia, interdum Nota:
indicatiui, interdum verò subiunctiui verbis appo-
nuntur: *vt Virgilius. Hæc ubi dicta dedit.*

Terentius. *Vbi nos lauerimus, si volcs, lauato.*

Virgil. *Cùm faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*

Idem. *Cùm canerem reges & prælia, Cynthus aurem Vellit.*

Hic prius aduerbiu, posterius coniunctio esse videtur.

Donec pro Quamtri, indicatiuo gaudet: *vt*

Ouidius. *Donec eram soppes.*

Pro quoisque, nunc indicativum, nunc subiunctiui
exigit: *vt Virgilius.*

Cogere donec oves stabulis, numerumq; referre iussit.

Colum. *Donec ea aqua, quam adieceris, decocta sit.*

Ouid. *Donec eris felix multos numerabis amicos.*

SYNTAXIS.

Dum. *Dum de re præsenti, non perfecta, aut pro quādiu, fatendinodum poscit: vt*
Terent. Dum apparatur virgo in conclusi.

Quoad. *Idem. Ego te meum dici tantissim volo, dum quod te dignum est facis.*

Dum pro dummodo, aliâs potentiali, aliâs subiunctivo needitur: vt, Dum profim tibi.
Dum ne ab hoc me falli conferiam.

Dum pro donec subiunctivo tantum: vt,
Virgilius. Tertia dum Latio regnante vide istas.

Quoad. *Quoad pro quādiu, vel indicativis, vel subiunctiuis: pro donec subiunctiuis solis adhibetur: vt,*
Quoad expectes contubernalem? Cicero. Quoad possem & liceret, ab eius latere nunquam discederem.

Simulac. *Simulac, simulatq; indicatiuo & subiunctiuo adhærent: vt, Simulac bellis patiens erat.*

Quemadmodum. *Quemadmodum, vt, vt cunque, sicut, vt inque modum admittant: vt Eris. Ut salutabis ita & resalutaberis.*
Horatius. Ut sementem feceris, ita & metes.

Vt pro postquam, indicatiuo iungitur: vt, Ut ventum est in urbem.

Quasi. *Quasi, ceu, tanquam, perinde-acsi, haud, secus, acsi, quum proprium habent verbum, subiunctiuo apponuntur: vt, Tanquam feceris ipse aliquid.*

Terentius. *Quasi non norimus nos inter nos.*

Alias copulant consimiles casus: vt, Non hominem tanquam te. Arridet mihi quasi amico.

Aduerbia præpositio-
num for-
mam in-
diuunt. *Ne, prohibendi, vel imperatiuis, vel subiunctiuis præponitur: vt, Virgil. ne seui magna sacerdos.*
Terentius. Hic nebulomagnus est, ne metuas.

Ne pro non, ceteris modis inseruit.

Aduerbia, antecedente casu, transeunt in præpositiones: vt Iuven. Cantabat vacuus coram latrone viator.

D E

SYNTAXIS.

DE CONIUNCTIONUM construktione.

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, cum his Coniunctionionum coniunctio.

Excepto si casualis dictionis ratio aliqua priuata repugnet, vel aliud poscat: vt,

Eni librum centussi & pluris. Vixi Romæ & Venetijs.

Hor. in Acti descendant iudicis aures, Et patris & nostras

Coniunctiones copulatiuæ & disiunctiuæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: vt,

Recto stat corpore, despicitq; terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diuersa tempora: vt Ter. *Nisi me laclasses amantem, & vana spe produceres.*
Tibi gratias egis, & te aliquando collaudare possum.

Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicatiuos modos, in medio subiunctiuos saepius postulant.

Quamvis & licet, subiunctiuos frequentius: vt, Etsi nihil noui afferebatur. Quanquam animus meminisse horret.
Virgil. Quamvis Elysios miretur Greciacampos.

Ouid. *Ipse licet venias musis comitatus Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis Homere furas.

Ni, nisi, si, siquidem, quod, quia, quam, postquam, Ni posteaquam, vbi pro postquam, nunquam, priusquam, & indicatiuis & subiunctiuis adhærent: vt, *Quod redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non quod odio habeam, sed quod amen. Aliud honestum iudicas, quam Philosophi statuerunt. Plin. Grauius accusas, quam patitur tua consuetudo.*

Si utrius modo iungitur. Etsi pro quamvis, subiunctiuo tantum: vt Terent. *Redeam? non si me obsecret.*

Si quis, tantum in indicatiuo: vt, *Si quis adeat.*
Quando,

SYNTAXIS.

Quando. Quando, quandoquidem, quoniam, indicatio iunguntur: ut Virg. *Dicite quandoquidem in molli consedimus herba.*) Quoniam mihi non credis, iisse fatito periculum.

Quippe. Quippe, cum proprium habet verbum, gaudet indicatio: ut, *Danda est huic venia, quippe regrotat.*

Qui. Si addideris Qui, utrumque admittit modum: ut, *Non est huic danda venia quippe qui iam bis peierauit, siue peierauerit.*

Cum. Qui, cum habet vim causalem, subiunctivum postulat: ut, *Stultus es, qui huic credas.*

Cum & tum. Cum pro quamvis, pro quandoquidem, vel quoniam, subiunctivis semper adharet: ut, *Cicero. Nos cum recipi nibil posse dicamus, tamen alijs de rebus differere solemus.*

Cum & tum. Virg. *Cum sis offi: ys Graduue virilibus aptus.*

Cum & tum, item tum geminatum, similes modos copulant. Est autem in Cum, quiddam minus, atque ideo in priore clausula parte statuitur: in Tum, quiddam maius, ac proinde in posteriore clausula parte collocatur: ut, *Amplebitur cum eruditos omnes, tum in primis Marcellum. Odii tum literas, tum virtutem.*

Ne, an, num. Ne, an, num, interrogandi particularis, indicativum amant: ut Virgil. — *superalne ex uestitur aura Ætherea?*

At. At cum accipiuntur dubitatiæ aut indefinitæ, subiunctivum postulant: ut, *Vis: num redierit.*

Nibil referit sece: isue, an persuaseris.

Ut, causalis seu perfectiva coniunctio, & ut pro non, post verba tunc, nunc, potentiali, nunc subiunctivo iungitur: ut Terentius.

Filium perduxere illuc sicum, ut vnde esset mecum.

Idem. Te oro Dane, ut redcat iam in viam.

Idem. Metuo ut substet hospes, id est, ne non substet.

Ut concedentis, seu positum pro quanquam, & ut pro utpote, subiunctivo seruit: ut, *Ut omnia contingent que volo, locutari non possum.*

Non

SYNTAXIS.

Non est tibi fidendum, ut qui toties se felleris. Ut qui solus relatus fueris.

Ut pro postquam, pro quemadmodum, vel sicut, & interrogatum, indicatiis neclit: ut, *Cicer. Ut ab urbe discessi, nullum intermissi diem quis scriberem.*

Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere, ut facis.*

Idem. *Credo ut est dementia.*

Vigil. *Ut valeat? Ut meminit nostri?*

Quanquam de hoc in adverbij quoque constructione paulò suprà est dictum.

P RÆ P O S T I O N V M construclio.

Präpositio subauditæ, interdum facit ut addatur ab latius: ut, *Haben te loco parentis, id est, in loco.*

Apparuit illi humana Specie, i. sub humana Specie.

Præpositionum constructione.
construc-
lio.

Discessit magistratu, i. à magistratu.

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: ut Virg. *Nec posse Italia Teucrorum auertere regem.*

Prætero te insalutatum.

Idem. — *emoti procumbunt cardine postes.*

Idem. *Detrudant naues scopulo.*

Verba composita cum à, ab, ad, con, de, e ex, in, non- Verba nunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idq; eleganter: ut, *Abst.unc. sita cum ruit à vicijs.* Terent. *Amicos aduocabo ad hanc rem.* Cum legibus conseruamus. Cicero. *Detrabere de tua fama nunquam cogitau. Cum ex insidijis evasiris.*

Terent. Postquam excessit ex ephebis.

In Rempublicam cogitatione curaq; incumbe.

In, pro eiga, contra, & ad, accusativum habet: ut, *In pro Virgil. Accipit in Teucros animum mentemq; uenientiam.*

erga, &c.

Idem. *Quid mens Aeneas in te committere tantum?*

Quid Triës potere?

Idem.

SYNTAXIS.

FIGVRÆ CONSTRUCTIONIS.

Figure constructionis sunt octo: Appositio, Euocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiposis, Synecdoche.

APPPOSITIO.

Appositiō quid sit.

Appositio, est duorum substantiōrum eiusdem causi, quo unum altero declaratur alterum, continuata sive immediata coniunctio: vt, *Flumen Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantiōrum esse: vt, *Mare, Tullius Cicero*.

Interdum apud authores in diuersis casib⁹ ponuntur substanti⁹, perinde quasi ad diuersa pertinerent: vt *Vrbs Patavii*, apud Virgiliū. *Vrbs Antiochiae*, apud Ciceronem.

In appositione, substanti⁹ non semper eiusdem generis aut numeri inueniuntur. Nam quoties alterum substanti⁹, um caret numero singulari: aut est nomen collectivum, diuersorum numerorum esse possunt: vt, *Vrbs Athene*.

Ouid. *In me turbarunt luxuriosi proci.*

Virgil. *Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Tripli nomine fit Appositio.

Appositiō triplex.

Restringendæ generalitatis gratia: vt, *Vrbs Roma. Animal equus.*

Tollendæ æquiuocationis causa: vt, *Taurus mons Afise. Lupus piscis.*

Et ad proprietatem attribuendam: vt, *Erasmus vir exaltissimo iudicio. Nere adol. scens insigni forma. Timotheus homo incredibili fortuna.*

EVOCA TIO.

Euocatio

Cum prima vel secunda persona, immediatē ad se euocat tertiam, amb̄e sunt primæ vel secundæ personæ:

SYNTAXIS.

personæ: vt, *Ego pauper labore. Tu dives iudis.*

Est ergo Euocatio, immediata tertiae personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum verò est, verbum semper conuenire cū persona euocante: vt, *Ego pauper labore. Tu dices iudis.*

Nam in euocatione quatuor sunt notanda: Persona euocans, quæ semper est prima vel secunda: Euocata, quæ semper est tertia: Verbum, quod semper est prima vel secundæ personæ, & absentia coniunctionis.

In euocatione persona vocans & euocata, aliquando Euocatio sunt diuersorum numerorum, vt pote vel cū persona varia, euocata caret numero singulari: vt, *Ego tuæ delicie istuc veniam.* Aut cūm est nomen collectivum: vt, *Magna pars studiorum amicitates querimus.* Hic subauditur nos. Aut denique cūm est nomen distributivum: vt, *In magnis lesi rebus uterque sumus*, subintelligitur nos.

Duplex autem est Euocatio, Explicita, vbi tam persona euocans quād euocata exprimitur: & Implicita, vbi persona euocans subintelligitur: vt, *Sum p̄ius Aeneas, subintelligitur Ego. Populus superamur ab uno, subauditur nos.*

SYLLEPSIS.

SYllepsis, seu conceptio, est comprehensio indigniō- SYLLEPSIS
ris sub digniore, à σύλληπται, & λέπτω sumo.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cū persona: & Generum, quoties genus indignius cū genere digniore concipitur. Cuius declarandæ rei gratia, hæc quæ sequuntur obseruabis.

Copulatum per coniunctionem Et, nec, neque, & cū p̄to Et acceptum, est pluralis numeri: ac proinde verbum, aut adiectivum, aut relativum, exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adiectivum, aut relativum, genere & persona cū digniore supposito ac substantiō quadribit: vt, *Quid tu & soror facis?*

SYNTAXIS.

Ego & mater miseri perimus. Tu & uxor qui adfueris, tenebas eftote.

Concepcionis Personarum.

Dignior persona. Dignior enim est persona prima quam secunda aut tertia, & dignior secunda quam tertia: ut, *Ego & pater sumus in tuto. Tu atque frater eftis in periculo.*

Neque ego, neque tu sapimus.

Virgil. — *diuelli in de Iphitus & Pelias mecum.*
Idem. — *Rhemus cum fratre Quirino Iura dab. int.*

Cum. Cum tamen singulare verbum magis amat: ut, *Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.*

Conceptio Generum.

Dignius genus. Dignius etiam est masculinum genus quam femininum aut neutrum, & dignius femininum quam neutrum: ut, *Rex & regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati. Hinc per vim leges & plebiscita coacte.*

Excep. &c. At cum substantiua res inanimatas significant, adiectivum aut relativum visitatiū in neutro genere ponitur: ut Virgilius. — *cum Daphnidis arcum Fregisti & c. l. amos, que tu peruersē Menilic.*

Et cum vidisti puerō donata dolebas. Salust. Ira & agitudo permisit. Idem. Hic bella ciuilis, cedis, & discordia ciuilis, gratia fuerunt.

Virga tua, & baculus tuus, iſiſ me consolata sunt.

Concep. &c. Porro conceptio aliis directa est, nempe cum concipiens, i.e. dignius, & conceptum, id est, indignius, copulantur per Et, vel atque, vel que: aliis indirecta, cum copulantur per Cum: ut, *Ego cum fratre sumus candidi: vbi utraque conceptio est indirecta.*

Syllepsis implicita. Est etiam quædam Conceptio generum implicita, nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicantur, sed de mare atque feminis perinde loquimur, ac de solo mare: ut si dicam: uterque est formosus: loquens de sponso & sponsa.

Sic

SYNTAXIS.

Sic Ouidius. Impliciti laqueis nudus uterque facet: Iocuens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis seu presumptio, est pronuntiatio quædam Prolepsis rerum summiaria. Fit autem quum congregatio, scilicet totum, cum verbo, vel adiectivo optime cohaeret: deinde partes totius ad idem verbum, vel adiectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: ut, *Duae aquile volauerunt: hic ab oriente, illa ab occidente. Hic congregatio, seu totum, Due aquile, cum verbo volauerunt, per omnia concordant: cum quo partes, hic & illa ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.*

Congregatio sive totum, est dictio pluralis numeri, ut Due aquile: aut plurali & equivalenti plurali: ut, Corydon & Thrysis.

Nam copulatum æqualeat plurali: ut Virgilius. Nota: Compulerantq; greges Corydon & Thrysis in unum, Thrysis oues, Corydon distentas lacte capellat.

Aut congregatio est nomen collectuum: ut, Populus uenit, alijs in penuria, alijs in delicijs.

Sulpitius & Aldus quinq; dicunt in Prolepsis esse ne-Quinquecessaria. Congregationem, ut priore exemplo, due a- Prolepsis quile: Verbum, ut volauerunt. Partes, ut hic & illa: Parti- necessaria: cum determinatione, ut ab oriente & occidente: & Ordinum, videlicet quodd totum precedat, partes sequantur.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, vbi omnia Prolepsis exprimuntur, quæ in Prolepsis esse oportet: ut Equi con. duplex currunt: hic à dextris ille à sinistra Hippodromi: & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut Ouidius,

Alter in alterius iactantes lumina vultus,

Querebant taciti noster ubi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, Et alter in alterius. Et, Alter alterius onera portate. Vbi deest vos: & altera pars cum determinatione, videlicet; Et alter alterius.

Terent. Curemus aquam uterq; partem: hic totum nos,

M. 8

Subj.

S Y N T A X I S .

subintelligatur, & parcer, alter & alter, includuntur in distributio *uerque*.

Dio medes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, ante describimus: ut Virgilius. — *Laviniumq; venit littora. Lavinium enim nondum est, quum Aeneas venit in Italiam.* Dicitur vero Prolepsis, à *spō*, quod est ante, & *āīs*, summo.

Z E U G M A .

Zeugma. *Z*eugma, est vnius verbi vel adiectivi, viciniori respondentis, ad diuersa supposita reductio: ad vnum quidem expressè, ad altetum verò per supplementum: ut Cicero. *Nihil te nocturnum præsidium palati, nihil erit vigilie, nihil timor populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil bis impeditissimus habendi Senatus locus, nihil horum ora uel usq; moverunt.* Hie inauerunt expressè reductio ad *erat uel usq;* at ad cetera per supplementum. Subintelligendum est enim, præsidium mouit, vigiliae mouerunt, timor populi mouit, bonorum concursus mouit, habendi Senatus locus mouit. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adiectivum convenit cum remotiore: ut, *Ego melius quam tu scribo. Ego sicut scenam arisi.* Hoc ille ita prudenter atque ego fecisset.

Item p̄t nisi: ut Ter. *Talem filium nulla, nisi tu parcer.*

Licet Poëta interdum aliter loqui soleant: ut Ouid. *Quid nisi secrete leserunt Phyllida sylue?*

De quibus in concordantia Verbi & Nominatiū suprà est dictum: ut Cicero. *Quare ut arbitror, prius h̄c te nos, quām istic tu nos videbis.*

Zeugma triplex. *Tribus modis fit Zeugma. In persona: ut, Ego & tu similes.*

In genere: ut, *Maritus & uxor est irata.*

In numero: ut, — *hic illius armis, bis currus fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adiectivum in principio, & cum vocatur Protozeugma: *Dormio ego & tu.*

Quando-

S Y N T A X I S .

Quandoque in medlo, vocaturq; *Mesozēugma* vt, *Ego dormio & tu.* Quandōq; in fine, & vocatur *Hypozeugma*: ut, *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor. Duo substantiua: ut *Rex & Regina.* Coniunctio, quæ vel copulatiua vel disiunctiua, vel etiam explicativa esse potest: ut *Et, vel, &c.* Verbum vel adiectivum: ut *Irata est: & quod verbum vel adiectivum viciniori supposito respondeat.* Fit etiam quoddam Zeugmatis gēnus per Adverbia: ut, *Cubas ubi ego. Cēnas quando nos.*

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum veroque convenit, est *Zeugma*, ut dicunt *Locutionis*, non *Constructionis*: ut *Iouines fuit piseitor & Petrus.*

Dicitur autem *Zeugma*, quasi *cordulatum*, à *Græco* verbo *ζευγμα*, vel *ζευγματι*, quæ est copulo.

S Y N T H E S I S .

Synthesis, est eratio congrua scissi, non voce: ut, *Virgilius Pars in frusta secant. Gens armati.*

Fit autem *Synthesis*, nunc in genere tantum, idq; aut sexus discernendi caria: ut, *Anser foeta. Elephantus grauida: aut supplementi gratia, ut Præneste sub ipsa, subauditrix urbe. Centauri in magna subintelligitur nauis.*

Nunc in numero tantum: ut, *Turbariunt. Aperite aliquis ostium.*

Nunc vero in genere & numero simul: ut, *Pars mersi tenuerat item.*

Virg. *Hæc manus ob patriam pugnando vulnera passi.*

Dicitur autem *Synthesis*, à *σύν*, quod est con. & *σύν* posicio, quia est compositio, id est, constructio, facta gratia significationis.

A N T I P T O S I S .

Antiposis, ab *ἀντί*, quod est pro, & *τόπος*, casus: *Antiposis* est positio casus pro casu, idq; interdum non inveniuntur: ut, *Virg. Verbum quām statuo uestra est. Ter. Po-*

M 3 plo

SYNTAXIS.

prolo ut pluerent quas fecisset subclus. Sermonem quem ahdiss, non est meus. Eius non venit in me, nem, pro id.

Quoniam hic venit, impersonaliter, patiū usurpari existimandum est. Aristo, libri sunt omne g. nis elegantia reficit: pro omnis generis. Sic id genus, quod genus, &c. Idne estis auctores mibi? pro eius. Int' idum autem sit durior Antipolis: vt, Salve prius omni. um parens patrie appellat, pro princ. Habet duos gladios quibus altero se occisorum minatur, altero uicium: pro quorum altero.

SYN E C D O C H E.

Synecdoche. **S**ynecdoche, est cum id quod partis est, attribuitur toti: vt, Aethiops albus dexter. Hic albus, quod solis dentibus convenit, toti attribuitur Aethiopi.

Not. **N**on. Per Synecdochem omnia nomina adiectiva: aliquā proprietatem significantia: item verbap. siua & neutra, significantia aliquam passionem, possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: vexerit pedes vel pedibus. Saucius frontem, vel fronte. Doleo caput, vel capite. Redimitus tempora lauro. Truncatus membra bipenni. Eiusfusas laniata coinca, contususq; pedius.

Nam illae Graecæphrases sunt: Excepto quod non simul essis. Cetera letis. Cetera similia. uno diffirunt.

Dicitur autem Synecdoche, à σύν, quod est con, & ἔχειν, suscipio, videlicet quod totum cum sua parte capiatur.

Si cui libet figuratae constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Eclipsi, Plomismio, & Enallage, deq; alijs figuris crudite, dilucide ac copiose differentem.

DE PROSODIA.

Prosodia. **P**rosodia est, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit: Latinè accentus dicitur.

Diuiditur autem Prosodia in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus.

SYNTAXIS.

Tonus, est lex vel nota, quā syllabā in dictione eleuatur, vel deprimitur.

Acutus. **E**st autem Tonus triplex: **G**rauis.

Circumflexus. **T**onus acutus, est virgula obliqua, ascendens in Tonus acutus. dexteram, sic'.

Grauis est virgula obliqua, descendens in dexteram ad hunc modum, :

Circumflexus; est quiddam ex virgula obliqua, ascendens in dexteram, sic'.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quadam circuli pars in summo literæ apposita, quam sic pinges: phus.

Hac nota. Itinam dictionis vocalem deesse ostenditur: vt, Tantor me criminis dignum dixisti pro tantone.

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: vt, Homo, bono; spiritus.

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: vt, Amo, omnis.

TONORVM. Regula I.

Monosyllaba dictione breuis, aut positione longa monosyllabatur: vt, Mél, fē, pās, pāx. Naturalonga, circumflexatur: vt, Spēs, flōs, fōl, thūs, rūs.

Regula II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura dissyllaba: posterior breuis: prior circumflexatur: vt, Lūna, Mūsa ba.

In ceteris acuitur: vt, cīrus, lātūs, solers fātūr.

Regula III.

Dictione polysyllaba, si penultimam habet longam, a polysyllabatur eandem, & libertas penates. Si breuem habet penultimam, acuit ant penultimam: vt, Dōminus pontifex.

Excipiuntur composita à facio: vt, Benēfācīs, mīcīfācīs, cōfācīt, frīfācīt.

PROSODIA.

At si penultima longa fuerit natura, & ultima brevis, circumflexa. Etitur penultima: ut *Romānus*, *amātor*.

Composita à his, fit, ultima in acuum: ut *Malesit*, *calefit*, *benefit*, *satūfit*.

Notes.
Accen-
tuum
confusio

APPENDIX.

Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione disceritur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

Regula. IV.

Quæ tonos per-
turbant.

Quinque sunt, quæ tonum regulas perturbant.

DIFFERENTIA.

Diffe-
rentia.

Differentia tonum transponit: ut, *Vnā*, aduerbium, *Ultimam* accuit, ne videtur esse nomen. Sic eō, aliō, aliquō, con'iuō, sedulō, porrō, forte, quā, siquā, aliquā, nequā, illō, fassō, citō, ferē, planē, & id genus alia: pūiā pro sicut, ponē pro post, corām, circūm, aliās, palām, ergō coniunctio, id ergō pro causa circumflectitur: ut *Virgil*. — *illius ergō Venimus*. Hac igitur omnia sicut Græca acutis, in fine quidem sententiārum acuuntur, in consequentia verò gravantur.

Sic differentia causi antepenultima suspenditur in his, Dēinde, p̄ōinde, p̄ēinde, aliquando, siquando, néquando, huiusq; alōnge, dēlonge, dēinceps, dūn-
taxat, dēorsum, quā propter, quinimo, enīverō, pro-
pēmodum, admodum, altib; interēlaci, nihilq; ini-
nius, paulōnius, cum non sunt orationes diuersæ, uti
sunt pube-tenus, erurum-tenus: non enim composita
sunt, velut hactenus, quicenus, & eius generis reliqua.

Transpositio.

Transpo-
sito.

Transpositio tonum inuertit, id quod vsu vñit in præpositionibus, quæ p̄ stpositæ gravantur: ut *Virgil*. — *Transfra per & remos. Te penes imperium*.

Attra-

PROSODIA.

Attractio.

Attractio tonum mutat, cūm post vocabulum ali- Attra-
quod sequitur coniunctio inclinativa; ut *Que, ne, ve,* &io.
Attraunt enim hæ particulae accentum syllabæ præce-
deni, eānq; acuunt; *Luminaq; laurūsq; Dri*. Sic *Dum*, *sis*,
nam, parela.

Vbi autem est manifesta compositio, non variatur tonus; ut, *Dénique, úique, itaque, úndique, hiccine, & huiusmo. li.*

Vbiq; tamen temporis sui tonum seruat, & *Vbiuis*. Vbiq;
& *vbiuis*

Concisio.

Concisio transfert tonum, cūm dictiones per syncopæ Concisio
pen aut apocopæ castrantur. Tunc enim tonum retinent integræ dictioñis: ut *Virgili*, *Valeri*, *Mercuri*: pro *Vir-
gili*, *Valerij*, *Mercurij*.

Sic quedam nomina & pronomina syncopata, cir- Nomina
cumflectunt. Itimā: ut *Arpinās*, *Rauennās*, *nostrās*, & Pro-
vestrās, curās: ab *Arpinatis*, *Rauennatis*, *nostratis*, &c. non in-
Sic Donec, à donecum. Sic hūc, illūc, istūc, adhūc, &c. syncopæ
pro hucce, illucce, &c. Et composita à dic, duc, fac: ut
benedic, reduc, calefac.

IDIOMA.

Dīoma, ho: est linguae proprietas, tonum variat, Idioma:
adē vt, si dictiones Græcæ integrè ad nos re-
niunt, seruent tonum suum: ut *Symōis*, *periphæs*,
penultimam acuunt, at facta *Latina*, antepenultimam
eleuent, quia corripiunt penultimam.

Quæ autem prorsus Latina sunt, Latinum quoque
tonum seruant: ut *Geōrgica*, *Bucolica*, antepenultima
acuta, licet apud Græcos in ultima tonum habeant.

Sic & comœdia, tragœdia, *Sophia*, *symp̄hōnia*, tonum
recipiunt in antepenultima, licet in sua lingua habeant,
in penultima.

PROSODIA.

Not. Porro, si ignoretur proprius peregrinæ vociis tonus, tu-
tissimum fuerit iuxta Latinum accentu illam enuntiare.
Syllabæ Syllabæ communes in prosa oratione, semper corri-
communi- piuntur: ut Célébris, Cathedra, Mediocris.
piences.

DE CARMINVM

RATIONE.

Sicut Actenus de Tonis & Spiritibus, deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adiiciemus.

Tempus Syllaba. Tempus, est syllabæ pronuntianda mensura. Syllaba brevis, unius est temporis, longa vero duorum.

Tempus breve sic notatur, *v.*

Longum autem sic, *-v* Terra.

Ex syllabis iusto ordine dispositis, sunt pedes.

Pes. Est autem Pes duarum syllabarum plurimum constitutio, ex certa temporum obseruatione.

Pedum, alij dissyllabi, alij trissyllabi.

Divisio. De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc peduni. nostrum institutum differere.

Dissyllabi sunt. **S**pondarus, Pyrrhichius,

Trochaeus,

Iambus.

Molossus,

Tribachus,

Dactylus,

Anapæstus,

Bacchius,

Antibacchius,

Amphimacer,

Amphibrachius,

Porro pedes iusto numero atque ordine concinnati, Carmen constituunt.

Est enim Carmen, oratio iusto atque legitimo pedum numero constricta.

Car.

Virtus. **S**uu Deus. **S**uu Panis. **S**uu Amans. **S**uu Magnatés. **S**uu Dominus. **S**uu Scriberet. **S**uu Pier. **S**uu Honestas. **S**uu Audire. **S**uu Cbritas. **S**uu Venire.

PROSODIA.

Carmen composituro in primis discendum est, pedibus ipsius ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio.

Scansioni Accidentia.

Scansioni accedunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha, est elisio quadam vocalis ante alteram in synalœpha diuersis dictiōibus: vt,

Sera nimis vid' est crastina, viu' hodie.

Fit autem interdum in his dictiōibus: vt, *Dij, dijs,* ijsdem, ijsdem: deinde, deinceps, semianimis, semihamo, semiustus, deest, decre, deerit, & similia.

At heu & ò, numquam intercipiuntur.

Eclipsis, est quoties m, cum sua vocali perimitur, Eclipsis proxima dictiōne à vocali exorsa: vt,

Monstr' borrend' inform' ingens, citi lumen ademptum: pro monstrum, borrendum, informe, &c.

Synæresis, est durum syllabarum in unum contra-
dictio: vt Virg. *Seu lento fuerint aluaria vimine texta, pro sis. aluaria.*

Diæresis, est vbi ex una syllaba dissecta, sunt dux: vt

-v v - - - - v v - v -

Quidius. Debuerant fusos evoluisseos, pro evoluisse.

Cæsura, est cum post pedem absolutum, syllaba brevis in fine dictiōis extenditur.

Cæsurae species sunt.

Triemimeris, ex pede & syllaba: vt

- v v - v v - - - v v - v v - -

Virgilius. *Pectoribus inhiens, spirantia consulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: vt

- v v - v v - - - - v v - v -

Virgilius. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemeris, ex tribus pedibus & syllaba: vt

Idem.

Triemimeris.

Penthemimeris.

Hepthemeris.

PROSODIAT.

Enneameteris

Idem. Ostentans artem pariter arcumq; sumptum.
Enneameteris, constat ex quatuor pedibus & syllabas
- u u - u u - - - - u u - -
vt Idem. Ille latus niueum molli fultus hyacintho.

DE GENERIBVS CARMINUM.

Arminium genera, de quibus nos hoc loco potissimum tractare decreuimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexametrum, Carmen Heroicum quod idem Hexametrum diciatur, constat pedibus numero quidem sex, genere vero duobus, dactylo & spondæo.

Quintus locus dactylum, sextus spondæum peculiare sibi vendicat: reliqui hunc vel illum pro ut voluimus:
- u u - u u - u u - - - - u u - -
vt Virgilius. Tylire tu patule recubans sub tegmine fagi.

Nota.

Reperitur aliquando spondæus etiam in quinto loco: ut
- u u - u u - - - - u u - -
Idem. Chara Deum siboles, magnum Iovis incrementum.
Vtima cuiusque versus syllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Pentametrum, Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplii constat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, spondæicos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omnia dactylicos, cum syllaba item longa: ut
- - - u u - - u u - v u -

Ouidius. Res est solliciti plena timoris amor.

Asclepiadæum.

Carmen Asclepiadæum, constat ex Penthemimeri, hoc

PROSODIAT.

hoc est spondæo & dactylo, & syllaba longa, & duobus deinde dactylis: ut
- - u u - - u u - v

Horatius. Macenæs atavis edite regibus.

Sapphicum.

Carmen Sapphicum constat ex trochæo, spondæo, Sapphicæ dactylo, & duobus deinceps trochæis: ut,

Horatius. Iam sati terris nivis atque dire.

In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicon, quod constat ex dactylo & spondæo: ut

Horatius. Integræ vite, scelerisq; purus,

Non agit Mauri iaculis nec arcu,

Nec venenatis grauida sagittis.

Fusce pharetra, - v v -

Phaleucium, siue Endecasyllabum.

Carmen Phaleucium, siue Endecasyllabum, constat, Phaleucum ex spondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut

Quoquid diffugias paucis Mabili,
Nostrum non poteris latere nafum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus versus Iambicus, è solis constat Iambis: ut Carmen Iambicum.

Suis & ipsa Roma viribus ruit.

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambico, tribrachium, spondæum, dactylum, anapæstum: atque in paribus tribrachium, spondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, siue Senarium.

Dimetrum.

PROSODIA.

DIMETRUM.

Carmen? dime- trum.	Dimetrum, constat ex quatuor pedibus: vt
	Carminum dulces note
	Quas ore pulebra melleo
	Fundis. hyraq; suceint.

TRIMETRUM, sive SENARIUM.

Trime- trum.	Trimetrum, senis constat pedibus: vt
	Qui nos dannant, sunt his triones maximi.

Iuvenalis. Nam Chrysos simulant, vixunt Baetharalia.

D E Q U A N T I T A T E

PRIMARUM SYLLABARUM.

Quantitas syllabarum. **P**RIMARUM syllabarum quantitas, octo modis cognoscitur:

Positione, vocali ante vocalem, Diphthongo, Derivatione, Compositione, Prapositio-
ne, Regula, exemplo, seu autoritate.

POSITIONE. Regula. I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in ea-
dem dictione, ubique postura longa est: vt, Ventus,
ax, patris.

Quod si consonans priorē dictiōnē claudat, se-
quente item à consonante inchoante, vocalis praecedens
etiam positione longa erit: vt,

Maior sum, quam cui possit fortuna nocere.

Syllabae ior, sum, quam, & sic positione longe sunt.

At si prior dictio in vocalem breuem excat, sequente
à duabus consonantibus inchoante, interdum, sed rari-
us, producitur:

vt Virgil. Occulta spolia, & plares de pace triumphos.
Vocalis breuis ante mutam, sequente liquida, com-
munis

PROSODIA.

munis redditur: vt, Patris, volucris. Longa vero non
mutatur: vt, Aratum, simulachrum.

VOCALIS ANTE ALTERAM.

Vocalis ante alteram in eadem dictione, ubique bre-
uis est: vt Deus, mēus, rūs, pīus.

Excipias genitūs in ius secundam pronominis for-
matum habentes: vt Vnius, illius, &c. Vbi communis re-
peritur, licet in alterius semper sit breuis, in aliis sem-
per longa.

Excipiendo sunt etiam genitī & datī quīntae de-
clinationis, vbi e, inter geminū, longa sit: vt Facie:
alioqui non: vt Rē, spēi, fidēi.

Fi, etiam in sio, longa est, nisi sequantur e & i simul: Fi in sio,
vt Fierem, Fieri. **I**lven. Sic siue otto. mariti. Idem. **I**dem. **Q**uod fieri non posse putet.

Ohe interdigatio, priorē syllabam, anticipēt habet.

REGULA. I.

Vocalis ante alteram in Grecis dictiōnibus subinde
longe sit: vt Dicitur Pierides. Respic Lætent. Et in
possedit sius: vt Menelaia nutrix. Rhodopeius. Orpheus.

DIPHTHONGVS. Regula. III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa est: vt Aū- Diph-
thongus, nēuter, mūtus, &c. sequente vogale: vt Praire, prē- thongus,
ustus, p̄eampīus.

DERIVATIO. Regula. IV.

Deriuatū ēvidēt cuī prīmūs, quantitatem for-
tiuntur: vt amator, amīcus, amabilis, prima breui ab eo.
Excipiuntur tamen pauci, quas à breuibus decluta,
primam producunt.

Cuius generis sunt.

Vox

PROSODIA.

Vancōcis, à vōco.
 Lex lēgis, à lēgo.
 Rex rēgis, à rēgo.
 Sedes & sēdile, à sēdeo.
 Lūmentum, à lūgo.
 Fōmes & fōmentum, à Fōueo.
 Sunt & contrā, quæ à longis deducta, corripiuntur:
 Dux, dūcis; à dūcio.
 Dīcax, maledīcus, &
 id genus multa, à dīco.
 Fides, à Flō.
 Ārēa, ab Ārēo.
 Ārista, ab Ārēo.
 Pōsui, à pōno.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendū obseruanda.

COMPOSI T I O. Regula. V.

Compositi simplicium quantitatem sequuntur: vt,
 Pōtens, Impōtens. Sōlor, Consōlōr. Lēgo, is, Perlēgo.
 Lēgo, as, Allēgo.
 Excipliuntur tamen hæc brevia, à longis enata: vt,
 Intūba, à nūbo. Dēxero, à iūro.
 Prōnūba, à pēcōro, à pēcōro.

PRÆP O S I T I O. Regula. VI.

Ex præpositionib[us] hæc ubique producuntur: A, de,
 præ, se, e, nisi vōtali sequente: vt *Vndā debēscens*.
 — *Sudib[us]ue præstis*: apud Virgilium.
 Pro quoque loquā est, præterquam in istis:
 Prōcēlla, prōfugus, prōtervus, prōneppos, prōpago pro
 stirpe, prōfariūs, prōfectus, prōfundus, prōfiscētor, prō-
 fari, prōfētō, prōfugio, prōfecto.
 Procurō, prōfundo, propello, propulso, propago, as,
 primam syllabam habent antepitem.
 Prōpheta & prōpinō, Græca sunt per o parvum, &
 propride primam brevem habent.

Iūcūndus, à iūro.
 Iūnior, à iūvenis.
 Mōbilis, à mōueo.
 Hūmanus, ab hōmo.
 Vōmer, à vōno.
 Pēdor, à pēde.
 Gēmū, à gēgno.
 Frāgor, à fran.
 Frāgilis, à go.
 Nōtō, as, à nōtu.
 Nātō, as, à nātu.
 Dīfētūs, à dīfēto.
 Sōpor, à Sōpio.

PROSODIA.

Di, etiam producitur, nisi in Dīrimo, & Dīserus;
 Reliqui præpositiones, si positio sinat, corripiuntur.
 Cuiusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGULA. Canon. I.

Omne præteritum, dissyllabum, priorem habet longam: vt, Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fīdi à fīndo, bībi, dēdi, scīdi, stēti, tūli.

Canon. II.

Primam præteriti gehimantia, primam itident brevem

Pēpendi, Pēpedi, Pēpagi,
 Tēcendi, Tētudi, Tēdici,
 Tētondi, Tēfelli, Cēcidi, à eado.
 Mōtordi, Tētigi, Cecidi, à cēdo.

Quin & sepius dissyllabū priorem quoq[ue] producuntur: Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quītum, Sītum, Lītum, itum Rūtum, Rātum, Dātum, Sātum.

Et cītum, à cīo, es: nam cītum à cīo, eis, quartæ, priorem habet longam.

Exemplum seu Authoritas.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit, à Poëtarum usu, exemplo, atque auctoritate pēcēndā est certissima omnium regula. Discant ergo pueri obseruare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cuius sortis sunt:

Britannus, bithynus, cætus, cosyra, crath's, pachinus, Quæ pri-
 palium, pelion, critēus, curites, Diana, fidene, gradī-
 bus, hyrulus, pyrene rubigo, rutilius, Hymen, Italus, li-
 quor, liquidus, lycas, orion, rudo, Sychæus, Sycanus, & nem.
 similis.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Edixæ syllabæ partim eadem ratione qua pri-
 ma, partim etiam ex incrementis genitiui,
 arq[ue] coniugationis analogia cognosci possunt.
 De incrementis genitiui nominum polysyllabarum,
 supra

PROSODIA.

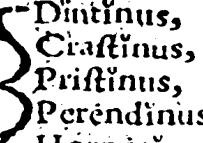
suprà in generibus nominum abundè dicam, arbitra-
mūr, vnde petere licebit, si quid de hacce hæsitaueritis.
Cætera frequens lectio & optimotum Poëtarum ob-
seruatio, facile suppeditabunt.

Coniugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pu-
erididicerunt, nempe A, indicem primum coniugationis,
longam esse naturam, præterquam in do, & eius compo-
situm, quando huius sunt coniugationis: vt, Dāmus, cir-
cundāmus, Dābis, circundābis, Dāre, circundāre.

Præterea syllabas rimus & ritus, in præterito perfecto
modi subiungunt, vbique pro breuibus habētas ani-
maduertant, in futuro autem in oratione prosa longas
esse debere, in carmine vero indifferentes reperiri quæ
admodum contendit Aldus: vt, Præterito Amauerimus,
amaueritis; Futuro, Amauerimus, amaueritis.

Est & vbi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, vt in
his quæ subiunximus: Coniubium, Ficedula, Malea,
Pharsalia, Bathavus, Sidoñius, & similia.

Adiectiu in inus Latina, penultimam producunt: vt,
Clandestinus, mediastinus, parietinus, matutinus, ve-
spertinus, repentinus.

Præter hæc sequentia Dintinus, Serotinus,
Crastinus, Oleaginus,
Pristinus, Faginus,
Perendinus, Cedrus,
Hornotinus, Carbasinus.

Et reliqua materialia, siue à metallorum nominibus
formata in iuxta, qualia sunt permulta à Græcis vocibus
deducta in iuxta: vt, Chrystallinus, myrrhinus, hyacinthi-
nus, adamantineus, &c.

Cætera scelicius docebit usus, & Poëtarum obser-
uatio, quam illæ Grammaticorum regulæ, quas sine
ullo aut modo aut fine de mediaturum syllabarum quanti-
tate tradere solent.

Quare illis prætermisis, ad ultimarum syllabarum
quantitates aperiendas iam accingamur.

Mediaturum
syllabarum va-
riatio.

Adiecti-
ua in
inus.

PROSODIA.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

 Vanquam ultimæ syllabæ ipsum literarum nu-
merum, aut æquant, aut etiam superant, non syllabæ
tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum A finita producuntur: vt, Amā, con-
trā, ergā. Excipias putā, itā, quiā.

Item nominatiuos, & omnes casus in a, cuiuscunq;
fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter voca-
tuos in A, à Græcis in As: vt, Ænēā, Æ Thomā, &
ablativum primæ declinationis: vt ab hac Musa. Nu-
meralia in ginta, A finalem habent communem, sed fre-
quentius longam: vt Triginta, quadraginta.

In b, d, t, desinentia breuia sunt: vt, āb, ād, capūt. B, D, T.

In c desinentia, producuntur, vt āc, sīc, & hīc ad-
uerbiūm. Sed tria in c, semper contrahuntur: Lāc, nēc,
donēc. Duo sunt communia: Fac, & Pronomen hic, &
neutrūm hoc, modò non sit ablativū casus.

E finita, breuia sunt: vt, Marē, spēc, lēgē, scribē. E.

Excipiendæ sunt omnes voces quinque inflectionis in
E: vt, Diē, fidē, vīa cum aduerbiis inde enatis: vt, Ho-
diē, quotidiē, pridiē, postridiē, qua rē, qua de rē, ea rē,
& siqua sunt similia. Et secundæ item personæ singula-
res imperatiuorum actiuarum, secundæ coniugationis:
vt Docē, mōnē, manē, cauē.

Producuntur etiam monosyllaba in E: vt, Mē, tē, cē,
præter Quē, nē, vē, coniunctiones incliticas.

Quin & aduerbia quoque in e, ab adiectiuis deducta,
elonguntur: vt, Pulchrē, doctē, valdē pro validē.
Quibus accedunt Fermē, ferē. Bene tamen & male,
co-ripiuntur omnino.

Postremò, quæ à Græcis per n scribuntur, natura
producuntur cuiuscunq; fuerint casus, generis aut nu-
meri: vt, Lethē, Anchisē, cētē, tempē.

I finita, longa sunt: vt Dōmīnū, magistrū, amarī, do-
cerī.

PROSODIA.

ceri. Præter Mihi, tibi, sibi, ybi, ibi, quæ sunt communia. Nisi verò & q[ui] iasi, corripiuntur. Cuius etiam sortis sunt datini & vocatiui Græcorum, quorum genitivus singulare in Os breve exit: vt,

Huic Palladii,
Phylladii,
Minoidi, Vocat. ô Amarylli.
Alexi.
Daphni.

N. L finita, corripiuntur: vt Animāl, Annibāl, mēl, pugil, Sāl, consūl. Præternīl contractum à nibil, & Sōl. Et Hebræa quædam in kvt Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N. N finita, producuntur: vt Pæan, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

In. Excipe forsān, forsitan, sān, tamēn, attamēn, veruntamēn.

In. Corripitur & In cum compositis: vt, Exīn, subrēn, deīn, proīn.

En. Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen castrantur: vt, Mēn? Vidēn? Audēn? Nemōn.

On. Nomina item in en, quorum genitivus īnis, correptum habet: vt, Carmēn, crīmēn, pectēn, tibicēn, īnis.

In. Græca etiam in On, per o parvum, cuiuscunque fuerint casus: vt, Nominat. Iliōn, peliōn. Accusatiuo Caucasōn, pylōn.

An. Quædam etiam in In, vt Alexīn. In yx, vt Itēn.

O siūtā. In An quoque à Nominatiuis in A: vt Nominat. Iphigenia. Accusat. Iphigeniān, Aeginān.

In. Nam in An, à nominatiuis in As, producuntur: vt, Nominat. Aeneas, Marsias. Accusat. Aeneān, Marsyān.

O siūtā. O finita, communia sunt: vt, Amo, virgo, porrō, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundij voces in Do.

Præter obliquos in o, quisemper producuntur: vt, Huic Dominō, seruō. Ab hoc templō daminō.

E adiutoria ab adiectiuis derivata: vt, Tantō, quanteō, liquidō, falsoō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulō, mutuō, crebrō, serō, quæ sunt communia.

Ceterū modō & quomođō, semper corripiuntur.

Citō

PROSODIA.

Citō quoque, vt & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monosyllabatamen in o, producuntur, vt Do, slo, vt & ergō, pro causa.

Iteim Græca per o cuiuscunque fuerint casus: vt hæc Sapphō, Didō. Huius Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita corripiuntur: vt, Cæsār, torculār, pēr, vīr, vxōr, turtūr.

Cor, semel apud Ouidium productum legitur: vt

- u - u v - - - - - - - - - - - - - -

Molle meum leuibus cor est violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, sūr, cūr.

Pār quoq; cum compositis: vt, Compār, impār, dispār.

Græca quædam in er, quæ illis in np definunt: vt, Aēr, crater, character, æthēr, lotēr.

Præter Patēr & matēr, quæ apud Latinos ultimam breuem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminaciones: nempe, As, es, is, os, us.

Prīmō, as finitā producuntur: vt, Amās, musās, maiestās, bonitās.

Præter Græca, quorum Genitivus singularis in dos exit: vt, Archās, Pallās. Genit. Archadōs, Palladōs.

Et præter accusativos plurales nominum crescentium: vt, Heros, Heroos: Phyllis, Phyllidos. Accusatiuo plurali, Heroās, Phyllidās.

Es finita, longa sunt: vt, Anchisēs, sedēs, docēs, patrēs.

Excipliuntur nomina in es, tertiae inflectionis, quæ per multiam genitivi crescentis corripiunt: vt, Milēs, segēs, diuēs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, cerēs, & pēs, vñā cum compositis: vt, Præpēs, bipēs, tripēs, quadrupēs, longa sunt.

Es quoque à sum, vñā cum compositis corripiuntur, Potēs, ades, prodēs, obēs.

Quibus penēs adiungi potest, vñā cum novatis aē nomi-

N. A.

PROSODIA.

nominatiis pluralibus Græcorum: ut Hippomarēs, ca.
coēthes, Cyclōpēs, Naiadēs.

Is finita, brevia sunt: ut, Parīs, panīs, tristīs, hilariīs.
Excipe obliquos plurales in is, qui producuntur: ut,
Musīs, meusīs à mensa, dominīs, templīs.

It. in quīs pro quibūs, cum producentibūs penulti-
mū genitīi crescentīs: ut, Samnīs, Salamīs. Geni-
tiuo Samnītis, Salamīnīs.

Adde huc quæ in Eīs diphthongūm desinunt, siue
Græca, siue Latina, cuiuscunq; fuerint numeri aut
casūs: ut, Symocīs, pyroēs, partīs, omneīs.

Et monosyllaba item omniī: ut Vis, līs, præter īs, &
quis nominativos, & Bīs apud Ouidium.

Istīs accedunt secundæ personæ singulare verborūm
in is, quorum secundæ perlōnē plurales desinunt in itis,
penultimi producta, vñā cum futuris subiunctiū in ris:
ut Audīs, velis, dederīs. pl. Audītis, velitīs, dederītis.

Os finita producuntur: ut, Honōs, nēpōs, dominōs,
seruōs.

Præter compōs, impōs, & ös o'sis. Et Græca per o
parvūm: ut, Delōs, Chaōs, Palladōs, Phyllidōs.

Vs finita corripiuntur: ut, Famalūs, regiūs, tempūs,
amīmūs.

Excipiuntur producentia penultimā genitīi cre-
scētūs: ut, Salūs, tellūs, Genitivo salutis, telluris.

Longæ sunt etiā omnes voces quartæ inflexionis
in us, præter nominativū & vocativū singulare: ut,
Huius manūs, hæ manūs, has manūs, ó manus.

Hīs accedunt etiā monosyllaba: ut Cītūs, thūs, mūs,
sūs, &c.

Et Græca item per oīs diphthongūm, cuiuscunq;
fuerint casūs: ut Hic Panthūs, Melampūs. Huius Sap-
phūs, Cliūs.

Alq; pīs cunctis venerandū nōmen Iesūs.

Postremō, u finita producuntur omniī: ut Manūs, ge-
uū, amatū, diū.

Grammatices finis.

19.

Os.

Vs.

OMNIVM NOMINVM IN Regulis Generum contentorum tum Heteroclitorum ac Verborum, interpretatio aliquo.

Bdo,
Abscondo,
occulto,

To hide.
Abvīs, immensa qua-
dam profunditas im-
penetrabilis. A depth that by sounding
cannot be sound.

Aērnan, gens ex quadam regione
Gracia. The people of Aērnania
in Greece.

Acer, Arbor. A Maple tree.
Accersō, eo ad vocandum, vel voco.
To go to call.

Acīes, acumen rerum secantium, ex-
ercitus instructio, oculi lumen. An
edge. The array of an army. The sight
of the eye.

Acīs, instrumentum sartoris, ac inu-
līcīis ornamentum. A needle, or
an instrum. et n̄ heren isth women did
set the r haire.

Adeps, omnis pinguedo. siue carnis,
siue alterius rei. Fatte.

Adipiscor, assequuntur sum. To obtaine.

Adoleſens, iuvenis adultus. A strip-
ling from xii. claus to xxii.

Ador, frumenti genus vel farris.
Wheate.

Aduena, qui non est ciuis, sed exter-
nus. A stranger.

Aether, tota caeli syderumq; substan-
tia ac compago. The n̄ hole sub-
stance of the Spheres from the fire un-
to the extremest circuit of heaven.

Aequor, mare, pelagus. The sea, be-
cause nothing is more plaine then it:
for Aequor doth generally si. rise a
plaine in any parcell of the world. It
is takē for the are also: as, Alpice

bis tenos volitātes aquore cygnos.
Aes, species metalli rubro colore. Cep.

p. r, and because that in olde time mo-
ney was made of it, Aes, sometime
doth signific money.

Affinis, cognatus. A kinsman by mar-
riage.

Agnosco, est noscere id, quod nobis
olim aut visum fuit; aut alia quapi-
am ratione cogitum. To recognize,
to know a man, or to come to rememo-
brance of.

Ago, facio. To doe.
Agrates, vrbs Sicil. A town in the Isle
of Sicile, called now Gergenti.

Agricola, qui exercitat rem ruricam.
An bimba id man.

Aleyon, aues maritima, hyeme pul-
los educans. A certaine f-a-birds
that lyeth in the sands, and hath the
in water.

Ales, quelibet auis, aut velox. A bird,
or swift.

Alinus, genus arboris. An, Alder tree.
Alq, nutritio. To nourish.

Alter. The other of the two.

Alvus, qua forde defluunt, aut luu-
tur. The paunch, and sometime the
belly without.

Amazones, Scythicæ, fæminæ, co-
quid mammis careant. Certaine
women of Scythia, so named for lack-
ing a dugge.

Ambigo, circumago, circundo. To
compasse, to doubt.

Amio, vestio. To cloath.

Amnis, fluvius. A river.

Anas, auis in aqua degens. A Ducke,
or a drake.

Ango, crucio, premio, vexo. To trouble
and vexe.

Anguis, serpens in aqua degens. A
drake or a water snake.

Animus,

N 3

NO. M. ET VERBORVM

Animus, consilij principium. *The mind keepe away.*
 Anna, nomen mulieris. *Anne.*
 Annuo, assentior. *To assent & agree unto.*
 Annus, tempus, 365. dierum, & 6. horarum. *A year.*
 Anus, vetula. *An olden iise.*
 Antes, ab ante, eminentes lapides, siue ultimæ columnæ, quibus sustinuntur fabrica. *The Pillars or sayling stones that sayleth ouer the walls to bare the frame, or the dry stone wall that incloseth a Vinyard, or the first fter or fonsier of vynes.*
 Antidotus, medicamentum contra venena datum. *A preservative against poison.*
 Antia, muliebres capilli in fronte demissi. *A womans forelocks.*
 Antistes, in aliqua remissus. *A President or chiefe Ruler, man or woman.*
 Anxur, nomen vrbis Italæ, que nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*
 Aperio, indico, refiero. *To open, to stow, to declare.*
 Apes & apis, animal mellificum. *A Bee.*
 Apiscor, assequior, acquiro. *To obtaine.*
 Apollo, deus quem Græci solem appellant. *The god of wisedome, and Physike, and of prophesie, and the god that carrieth the Sunne about.*
 Appendix, quod aliis adiunctum, quasi ex alio pendeat. *An appetise, or a boote to increase a thing.*
 Applico, & iungo, & aduenio. *To apply unto, or to assue.*
 Aptoton, nomen invariabile. sed nullo defectum casu. *A forme undeciled, having one terminacion in all the cases.*
 Aqualis, vasis genus quo aqua teneatur ad præbendam eam manibus. *A Laver, or an Ewer.*
 Arbor vel arbos, nota significationis. *A tree.*
 Arcco, pello, & aduenire non sano. *To*

Arcello, voco, & accuso. *To call, or to accuse, or to go to accuse.*
 Arcas, ex Arcadia populus. *The people of Arcadia.*
 Arcus, vrsa, quan nostri septentriō nem dixerunt, signum cœlestis. *A signe calle the Beare, or the wagon.*
 Ardeo, vror, inflammor. *To be hot.*
 Argos, oppidi nomen. *A towne of the halse Isle in Greece, called Peloponnesus.*
 Arma, munimentum, scutum, gladius, telum, & ea quibus pœliamur. *Armour, or any kind of weapon.*
 Aruspex, qui victimas inspicit. *He or she that seeketh destinies by the bo: ale of beasts.*
 As, est libra, id est, duodecim uncia. *A pound of xij ounces, or the whole summe of any thing.*
 Ascleia, qui continuè & semper aliquid lequitur. *A page, or lackey, or consuillall waier.*
 Athamas, nomen viri. *A mans name which shold bee sacrificed for his son Phryxus.*
 Altu, dolo, fallaciis. *By deceipt or guile.*
 Athenæ, ciuitas Græciae, inter Achiam & Macedoniam. *The citie of Athens.*
 Athletes, pugil & luctator. *A champion, or he that striueneth for a game.*
 Atomus, corpus insecabile... & moreso small that it cannot be parted.
 Aueps, qui vel que aues capit. *A fowler, man or woman.*
 Audeo, sumi ausus. *To bee bold to enterprise.*
 Aueo, cupio. *To desire, or to couet.*
 Augeo, maius facio, amplifico. *To increase.*
 Augur, qui futura prænuntiat. *A Soothsayer, man or woman.*
 Auernus, lacus Campanæ prope Baias, quem Pintori dicatum opinabantur

INTERPRETATIO.

nabantur veteres. *A lake in Italy, where hence they thought was a scene into hell.*
 Auriga, qui vel que currunt dicit. *A wagoner, a carman or a career.*
 Aulter, ventus flans a meridie. *The southwinde.*
 Autor, qui vel que aliquod opus facit. *The worker or doer of any thing, man or woman.*
 Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota curvus vertitur. *An Axletree. And by translation, the straight line that may be imagined from the one pole to the other pole.*

Bacchanalia, Dyonisia, i. Bacchi festa. *The feast of Bacchus.*
 Bacchar, herba radicis odorata. *An herbe, that the Frenchmen call our Ladies gloues.*
 Bacchus, deus viui. *The drunken god, the god of wine.*
 Baculus, bacillus, & baculum, & hinc bacillum, scipio. *A staffe.*
 Balneum, locus publicus vel priuatus, in quo aut sanitatis, aut abstergendarum sordium causa lauatur. *A bath.*
 Barathrum, erat locus profundior Athenis, purei modo vel forma. *A certaine pit by Athens. Now it is taken for hell. It is also the hole where any water entreth, and falleth into the earth.*
 Barbiton, instrumentum musicum quod pulsatur plectro vel calamo. *The Lute, or any like that is played on with a quill. It is also Barbitos, both masculine and feminine.*
 Bellaria, cibi secundæ mensæ, luncatæ Bes, uncia & octo. *Eighe ounces.*
 Bibo, potum hauio & unorem attraho. *To drinke.*
 Bidens, instrumentum duorum den-

tlum, vel ouis. *Any instrument with two teeth, or a sheepe of two teeth, in the feminino genere.*
 Bifrons, habens duas frontes. *Hee or shee that hath a face before, another behinde.*
 Bilis, humoris genus. *It is with this word atra, melancholie, and with flaua, Choler: and beeing used alone, is the same disease that Cholera is after Cor. Celsius. See Cholera.*
 Bombix, vermis, & pro materia sumitur. *A silken orne, or silke.*
 Bos, nota est significatio. *An Oxe, Bull, or Cow.*
 Britannia, Insula quan nunc Angli, & Scotti incolunt. *The Isle which is inhabited of English-men and Scottish-men, and is called Britannia maior. Britannia minor, Is Britain in Franco.*
 Bubo, avis nomen, à bouis mugitu. *An Owle.*
 Bucephalus, nomen equi Alexandri Magni. *Alexander the great his horse.*
 Byssus, tenuissimi lini genus. *A mose fine sort of fine flaxe, whereof a mose precious kind of linnen cloth is made. It may be taken for silke also.*

Cacoethes, malus mos. *An evill custome, or a bile hard to be cured.*
 Cadaver, corpus mortuū. *A carcase.*
 Cado, corruo, præcipitor, vel labor. *To fall, and sometime to happen, to chance.*
 Cedo, percutio, ferio, verbero. *To strike, or to beate, and sometime to cut or to lopp, or to pruncer, sometime to kill, sometime to sacrifice, and sometime to break, as cedere ianuam saxis, instare ferro.*
 Cello, percutio, aut frango. *To smite or to breake, antiquum verbum. The Compounds whereof be in use ouely. Cello is rend also without a dipl. thong.*

NO M. ET VERB ORVM

Celum, vel **cœlum**, ex extremo mundi **that containeth with it.**
determinatio, cum **sphaeris** quas **Capitellis**, **capitis** **vinculum**, **adhibetur**
ambit ad elementum ignis. **Hea-** **ne animalia aufugiant.** **In halter.**
vens, or with a difference any of the **Capital**, **quod olim** **sacerdotes gesta-**
spheres. **It signifieth weather alio.** **bant in capite.** **An ornamen that**
Calco, **pede** **comprimo.** **Totread upon,** **the Nunnes were wro to beare upon**
and by a translation into the **their heads.**
Galendæ, **dies** **primus** **cuiusque men-** **Capra**, **animal a capendis** **virgultis**
sis. **The first day of every moneth.** **dictum.** **A goat.**
Calco, **feruere**, **callidus fum.** **To be hot,** **Car**, **aliquis ex Caria.** **A man of Caria.**
or to glori. **Cardo**, **quo ianua mouetur.** **An hooke**
Callis, **via perdurata**, **id est**, **via trita.** **Cardo**, **estrem desideratam non ha-**
A path way. **Carco**, **decipio**, **frustror.** **To deceine,** **bere.** **To lacke, or to be without, and**
to beguile, and to trompe. **Carex**, **herba acuta** **duiissima.** **Sedge.**
Calx, **pes imus**, **& pro cuiusvis rei si-** **Cato** **quod anima careat, non solum**
ne ponitur, vel pro materia qua la- **de animalibus, sed etiam de pisci-**
pides in muro conglutinantur. **An** **bus & fructibus.** **The meat of any**
heel, or last end of a race, or lime. **thing, but most commonly fleshe.**
Cambio, **commuto.** **To exchange;** **et of** **Carpo**, **decerpo.** **To crop, to bite off,**
the old, or risters it is taken for to soft. **nottle, or to gather.** **It is also to tease,**
Canalis, **per quod aqua confluit in** **or to choose out, and sometime to rate,**
viis lapide stratis. **A channell.** **or rebuke.** **Carpere viam, is to begin**
Cancelli, **ligna inter se modicis in-** **to journey.** **Carpere vitales auras.**
teruallis in transuersum instar retis **Carpere lanam, to teise wolle.** **Carpere**
inuicem annexa. **A lattice, or the** **linum, to hatchell flaxe.** **Carpere**
lists of a game place, or of a sp. et cetera. **cibum.** **To eat.**
Canis, **animal latrabile, & piscis ma-** **Caltra**, **locus in quo milites tentoria**
rinus, & signum castelle. **A dogge** **fixerunt.** **The camp, the pavilions, or**
era do ge fish, and a starre or signe **the armie.**
in the firmament, called Canis. **Cassis**, **reticulum, & pro galea femi-**
Cano. **To sing, to indite poetically,** **nini: et cassis, dis, & hec cassida. A**
play upon instruments. Sometime it **net, or an helme in the feminine**
is to praise or to tropheise. **Cato**, **nomen viri. A certaine Romanus**
Capesso, **capio**, **sue ad capiendum eo.** **name.**
To take or to goe to take, and some- **Cauco**, **diligentiam adhibeo, prouideo,**
time recipio me, to goe: as, Nunc **confulo, prospicio ne aliquid**
pergam hercimperium exequi, & **prater spem euenerat.** **To beware, or**
me domum capessam. **to be wary and heedfull.** **Cauere is**
Capio. **To take, to deli ht, to deceive,** **also to put in assurance, and to saue**
to chuse, to abide and suffer: as, Ca- **harmelisse by caution or sureties.**
pio dolores. **to hold or containe.** **Cavilis**, **in herbis dicitur ipsum robur**
To suada & casch: as Naucum certinus **sue lites. A stike.**
To inflame in th loue. **And a lightly**
of such signification as the ablative is **Cedo.** **To give place, to depart or goe away**
Cedrus,

INTERPREATIO.

Certrus, **arbor ingens & procera.** **A**
Cedar tree.
Cello, **See Cello.**
Cento, **existimo, puto, arbitror.** **To**
decine, to judge, to suppose, to thinke, to
sell ones mind. Some take it for to be
angry. **Censeri, is also to be in books**
of subsidies, & to be tasked or valued
Centum. **An hundred.**
Centuiss, centum librarum. **An hun-**
dred pound.
Cera, **illud quod melle ex fauis ex-**
presso remanet. **Waxe.**
Cerno, **video.** **To see.** **By translation**
to perceiue and understand. **Sometime**
to decr e and appoint. **To sit, to renge**
er bole, to seuer and part, to fight, to
goe unto: as, Cernete hereditatem.
Cetus, **piscis maximus.** **A whale.**
Choleria, **est veniculi immodica-**
perturbatio, supra & infra per vo-
mitum facta. **The Collike.** **It is also**
choler the hot and dry humour.
Cicer, **genus leguminis.** **A certaine**
In bran pease.
Cico, **turbo, commoneo.** **To trouble,**
to shake and stirre, and sometime for
Cio, it is to call.
Cinis, **vel ciner, puluis.** **Ash s.** **Cinis**
est asis, quam alio nomine alau-
dam dicimus. **A Larke.**
Claudo, **obstruo, obsero.** **To shut or**
close, to make fast, to stoppe or to stay,
not to suffer to passe further: as, Ecce
maris magna claudit nos obice
pontus.
Clylus, **locus molliter arduus, & pro-**
colle ponitur. **A banke arising, and**
it is used for a little hill.
Chunis, **natum tumor.** **The buttocke.**
Cluo, **splendeo.** **To shine, to glister,**
sometime to fight.
Clypeus & Clypeum, **scuta maiora &**
propriè peditum. **A buckler.**
Cœlum, **A grauing toole, the skie that**
is, as much of the world as is above
Coquus, **cibum vsui aptum reddo.** **To**
drife meat, to play like Cooke, to
prepare and bee about: as, Bellum
coquere. **To vexe and trouble, as**
Coquit me cura. **To concoll, to**
bring

NO M. ET VERB ORVM

Bring our nutritient unto a naturall somens or suye.	Crinis, capillus. Haire.
Consulo. To aske counsell with an accusative: to giue counsell, or provide for, with a dative: to take in good ior, with a genitiv. Sometime it is to sit in counsell, and to deliberate, but used plurally, as, consulunt Scatores.	Cystallus, glacies ex gelu vel iemen- ter concreta. Cryball.
Cor, pincipuum inter viscera, & vite sedes, & arteriarum, ac caloris natu- riu, quo animal regitur, qualis sors quidam & domicilium, The heart, and sometimes it is used for the mind.	Crus, pars à genibus usque ad inferiorib, with a genitiv. Sometime it is to sit in counsell, and to deliberate, or busier.
Cornu, vel Cornum, aut Cornu, mu- numentum capitis quorundam animalium. An horne. By translation the turning of riuers be called Cornua. It signifieth also the wing of an army, and the end of any thing.	Conditor, qui aliquid facit. A maker Corbis, vas ex viminibus factum. A basket.
Cornu, arbor ramos habens duritia & rigiditate cornibus similes, fru- tum circa solstitium ferens, primo candidum, postea sanguineum. A certaine tree unknowne among us.	Cubo, iaceo. To lie, and sometime to be sick in bed.
Costus, radix magni odoris. A shrub growing in Arabia, Iury, and Syria, having a root of very fragrant sa- uour, the which antiquitie b. used to their gods, as they did franksincense.	Cucumis. A cumer, the which is also called in Latine Cucumber.
Coxendix, coxatum vertex, quo se- mora vertuntur. The hippe.	Cumbo. The same that Cubo is.
Crater vel cratera, vas amplum, cui vinum aut oleum imponimus. A Goblet or standing p[er]ceo.	Culex, veniculus alatus. A gnat.
Crepo, sono. To cracke. Sometime to complain, lament, and accusare. Quis post vina grauem pauperiem crepat?	Cunabula, cunæ. A cradle.
Crepundia, prima munuscula que pueris dantur. All manner of things that are given to children in their infan- cie: as Corrals, swadling bands, dag- gers, timbrels, and such like.	Cunes, cunabula, idem.
Creta, insula est. The Isle called Candy.	Cupio, opto, desidero. To couet, to de- sire, to laſt for: and sometime with a datiu to fauour.
Cres, Cretensis. A man of Candie.	Cupressus, arboris nomen. A Cypress tree.
	Cures, oppidi nomen. A townes name.
	Curelio, animal parvum, frumen- tum corrodens. A weſell.
	Curro, celeriter eo, gradum præci- pito, intenta celeritate viam quasi voro. To run, and sometime to flor, that is, to runne as riuers doe.
	Cuspis, acutior pars hastæ. The point of a speare, pike, partizan, or any other like.
	Custos, qui vel quæ rem aliquā tue- tur & curat. A keeper, man or woman.
	Cyprus, insula clives. Cypress the Isle.

D

Dama, animal timidum. A Bucke, or a Doe.
Damno, damno afficio, vel condem- no. To damage, or to condemn.
Dedo, in perpetuum do, vel totum subdo, sive in manus & arbitrium do. To yield.
Defrutum, a deferendo, vinum deco- dum ad medium partem. Wine sodiles

INTERPRETATIO.

sodden to the halfe.	Do, dono. To giue.
Dego, ago. To lie.	Doceo, alicuius rei cognitionem alte- te i trado. To teach, and sometime to shew, and to declare, to warne, and to ascertaine.
Deleo, expungo, propriæ lineas aut regulas. To pull out, and to cancell.	Dodrans, vincia nouem. Nineounces.
Delicium, oblectamentum, quod nobis voluptati est. The thing wherin we take pleasure.	Doleo, tristis sum. To be sorrowfull.
Delphin, vel delphinus, vel delphis, pisces inatis, & signum celeste. A Dolphin.	Domo, mansuetum facio. Totame.
Demo, aufero. To pull away, and to ex- empt.	Domus, aedificium ad habitandum factum. An house.
Dens, notum est, per similitudinem, capitul pro omni, quo aliquid teri potest. A tooth.	Duco, notum est. To lead, to marry, to account.
Depango, desigo. To fasten down, and to plant.	Dulcedo, suauitas. Sweetnesse.
Desidia, ignavia vitium. Slothfulnesse.	Dux, qui vel quæ ducit aliquem. A guide man or woman.
Dico, loquor, nominio. To speake, or to call.	R
Dies, tempus viginti quatuor hora- rum. A day.	I Cquis. Whether any.
Distiteor, inficias eo, nego. To denie.	Edo, comedo. To eat.
Dig: edior, discedo. To ge from.	Edo. i. mitto, & quasi extrudo. To set out, and to evulgate: and sometime to exhibe, and shew as Edere spectacula. Edere animam, ss to die.
Dilig o, amo. To loue.	The signification of it in all other phrases, may be reduced to the first signification.
Diluo, aqua vel quouis humore ali- quid purgo. To purge n[on] n[on] aſſing.	Edoceo, diligenter docceo. Throughly or perfidly to teach.
Diphthongus, unus duarū vocalium sonus. A double ſound. A diphthong.	Eſſata, ſunt ultimæ precationes au- gurum, post finem auspiciorum ex- tra urbem diæ. The prayers that Soothſayers ſaid, after notice taken of birds flying, before they entered the Cittie.
Dipteron, nomen flexum duobus in casibus quibuscumque. A Nowne declined with in ocaſes what ſocuer.	Egeo, careo. To neede.
Dindimus, iugum, montis Phrygiae, Idae mati deum dicatum. The top of Idi, the hill by Troy.	Elephas, elephatus, animal fau- notum. An Elephant.
Dira, imprecatio[n]es, execrationes, & inferorum furia. Curses, ban- nings, and the furies of hell.	Elis, ciuitas Arcadiæ. A citie in Ar- cadia, or a contry in Peloponnesus.
Disco, capio doctri[n]am. To learne.	Emineo, p[re] aliis appareo, vel ex- cello. To appeare before oþers, and to paſſe them.
Displico, separo, dirimo. To ſeuere.	Emulo, comparo, meritor. To buy.
Displiceo. To diſp[ec]t aſe.	Enſis, gladius. A ſword.
Ditionis, imperii, dominii. Of my right and title. When el not ſcrupulously to ſiſe Dition the Nominate.	Emulo, comparo, meritor. To buy.
Dinido, partior. To diſdivide.	Epasco. To eate up, to consume with feeding, and to leaue nothing.
Dinuitia, opes, ample fortunæ. Riches.	Epulun,

NO. M. ET VERBORVM

Epulum, quasi edipulum, est celebre convivium. A banquet or feast.	Facello, facio, vel eo ad faciendum, to make, or to goe to make.
Eques, homo equo insidens. An horseman, or he or she that rideith.	Fallos, decipio. To deceiue.
Eximus, locus decretus. A desart, or waldernes.	Fames, edendi cupiditas. Hunger
Eripio, ex a rapio. To pull out.	Fat. Once is generall a word for any kynde of graine or corn: as, Triticum, far, hordeaceum, siliquineum, &c. But now it signifieth one certayne kynde, called Adonis, which is broad corn.
Esurio, famem patior. To hunger.	Forcio, faturio, implo, pingue facio, sagino. To suffe, to fill, to satiue, & make fat.
Euentus, euentum, quodcunq; aut fortuna nobis evenit. Hazard, that that commeth to us by chance.	Fas, plurim, religiosum, & dignum factum. Lawfull, right, godly, and worth the doing.
Excludo, ex a clando. To shut out.	Fascis, lignorum, aut alienius rei congeries. A faggot.
Exubia, vigilia diurna & nocturna. Watchings and wardings.	Fasti, libri in quibus totius annis res populi Romani scriptae continebantur, & causa festinatum explicabantur. A Register for the ordering of things, for the whole yeare. Fasti dies, were dyes wherein the Judges might give sentence without offence of the law, Do, dico, addico. Nefasti dies, were their contrary dyes or ills of the law, Do, dico, addico.
Excupo, perficte scalpo, vel calpen- do conficio. To carue, to graue, to curiou, to scratch out: as, Oculum excupere. To reme, or ring out: as Verum excupere.	Fateor, annuo, concedo. To grant and effere v. to.
Excuso, extra curro, vel p. a. curro. To run out, or to outrun before, to amount to a great deale, to make an out rode, or an excursion.	Fatigio, deficio, aut desatigio. Abundantly to grope.
Exequia, funebre officium. The cere monies of the buriall.	Fatigor, fatus sum. To be weary, to faint, and to be v. ke.
Excuso, extra culpā reddo. To excuse.	Fauco, recte alicui opto. To favour.
Excusio, officio, emitto. To mise out.	Fel, purgamentum sanguinis. The gal.
Exlex, sine lege viuens. A lawlesse man or woman.	Feria, dies cessationum ab opere. Holy dyes, or time of p. a. time vscl.
Expergiscer, euigilo. To awake.	Fero. To beare, or to suffer, to lead, or set, to give, to couet, to aduise, to bring forth, to hant, to take away, to obtaine, to make aduictus, Pompeius tulit ad populum.
Experio, temo, vel temer. To prooue or be proved.	Feruco, valde caleo. To be hot.
Exlico, extendo, & declaro. To stretch out, and to declare.	Feruesco, caleisco. To make hot.
Exco, propriè co, ecom, & pulmo dicantur. The entrails.	Ficus, arbor vel morbus. A figtree.
Extorcis, exal. Ab iniuried man or woman. exul, qui vel quæ exulat. Ab iniuried man or woman.	F
Exco, exolvo, denudo. To put off, to uncloth.	
Exuvior, ab exuendo. The things that are put off.	
Faceo. A face.	
Facio, aliquid ago. To make.	

INTERPRETATIO.

accertain <i>bleris</i> in the fundament.	Frenum, vel frenum, instrumentum
Fides, constantia in omnibus rebus.	quo equum insessor coeret. A bridle.
Faith and truth.	
Fido, fiduciam & spem habeo. To	Frido, scalpo. To rubbe,
have trust.	Frigeo, frigidus sum. To be colde.
Figo. To fasten, to plant, to smite with	Frugi, indeclinabile omnis generis,
arrow or such like.	utlis, necessarius, frugalis. Good,
Filum, illud subtile quod ex lino la-	profitable and thrifly.
nave trahendo ducitur. A shred.	Frugis, eius quod ex terrae fructu in
Filix, herba sine caule, sine flore, sine	alimoniam vertimus. Of corne or
semine. Ferne, wherof there be two	pulse. Some make the Normative
kinds, as in Herbaries you shall see.	heros, Fruges, and forre Feux: the
Fimus, latramen & excrements ani-	formest is not to be mistakē.
malium, quibus agri stercoreantur.	Fruor, delectationem, & fructum ca-
Dung. It is also Fimūm, in the new-	pio, & alor. To take pleasure, or fruite
ter gen. l. r.	and proficis, and to be sed
Findo, dissecō, diffindo. To cleane.	Fundo, liquefacio, vel liquidum spar-
Pingo, formo. To fashion.	go. To melt, or to boyle.
Finis, extremitas, siue terminus in v-	Fugio, vito, currendo relinquor. To
naqua re. An ende.	hee from, to ruide.
Fio, efficior. To be made.	Fulcio, sustineo, munio. To und, prop
Flaues, flaves sum. To be yellow.	and to shire.
Flecto, inclino, volvo, duco, moueo.	Fuga, fugiendi actus. Flying, or run-
To bow, to moone, & to cause to follow.	ning array.
Fleo, lachrymor. To wepe.	Funis, iestis. A rope.
Flo, spiro. To blowe.	Fur, qui vel quae alteri subtrahit. A
Flos, dictus qui ex arboribus vel	manor or mantheſi.
herbis colligitur. A flower.	Furſur, purgamentum farinæ. Braine
Fluo, decurro, propriè vt liquores. To	or ſtufi.
flow.	Furo, infatio. To be madde.
Fodio, terram eruo. To digge.	Fustis, baculus. A club.
Follis, instrumentum quo attrahitur	G
atque emittitur ventus. A payre of	Gabii, Volscorum vihs. A town in
bellows.	Italie, ſixty miles from Rome.
Fons, ſeatebra. A well.	Gallia, Europe pars, ſita intra Pire-
Forceps, instrumentum quo tenetur	nos montes, inter Hispaniam,
aliquid. A paire of tonges.	Germaniamque, & duo Maria, O-
Fo fex, instrumentum fartorum, quo	ceanum Britanicum, & mare no-
aliquid ſcinditur. A paire of ſcissors	rum. France.
Fors, fortuna, casus. H. ppe.	Garamas, Lybia incola. A certaine
Forum, à ferendo, quia lites & venia-	inhabitans of Affricke.
lia illuc feruntur. The judicial place,	Gargatus, vnuſ ex collibus montis
and thence in meſe Forum iudicia-	Ida. A very high top of the hill Ida.
le: or the market place, and is called,	There is alſo a town of that name at
Forum venale.	the foot of the same hill.
Frangeo, rompo, defruo. To breake,	

6

Gabii, Volscorum urbs. *A town in Italie, five ty miles from Rome.*
Gallia, Europa pars, sita intra Pire-
nios montes, inter Hispaniam,
Germaniamque, & duo Maria, O-
ceanum Britannicum, & mare no-
strum; *France.*
Garamas, Lybiae incola. *Acceraine
inhabitants of Africa.*
Gargatus, unus ex collibus montis
Ida. *A very high top of the hill Ida.
There is also a town of that name at
the foot o' the same hill.*

xi range, Limpie, Acuña, La Crotilla, the foot of the Gene Hill.

NO M. ET VERB OR VM

Gaudeo, iator. <i>Tortigaece.</i>	To cleamente.
Gelu, propriè glacies. <i>Frost, or Ise.</i>	Heres, qui succedit in hereditatem alterius. <i>An herire.</i>
Genu, curvatura qua crux & femur connectuntur. <i>A knœ.</i>	Halæc, pescis qui sola aqua nutritur. <i>A herring.</i>
Gero, porto. <i>To bear.</i>	Heros, vir illustris, & nobilis. <i>An noble man, a man of great excellency in worthy facts, and therein more like a god than a man.</i>
Gibbus, & gibber, solidus in dorso tumor. <i>A knœ, or a bunch.</i>	Hesperus, serotina stella. <i>The evening star.</i>
Gigas, vir altissimæ staturæ. <i>A Gyant.</i>	Heteroclitum, nomen secus quam declinationum canones polunt flexum. <i>A word declined otherwise is then the bare rules of the declensions do require.</i>
Gigno, genero. <i>To beget.</i>	Haurio, extraho humorem, & eluco ex profundo aliquo loco. <i>To draw.</i>
Gingiber, herba in Arabia nascens. <i>Ginger.</i>	Hilaris, vel hilarus, iucundus, laetus. <i>Merry.</i>
Glisco, Cresco, augeor, invalesco. <i>To increase and grow, to waxe strong, to waxe fat, or much to desire, and sore to couer.</i>	Hippomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini, hominæ ad insaniam rediens. <i>Poison to procure lone withall, or a little peice of flesh growing in the colts forehead when it is first foaled.</i>
Glis, animal muri simile. <i>A dormouse.</i>	Hirundo, avis notissima. <i>A swallow.</i>
Gluten, glutinum, aut colla. <i>Glue.</i>	Histrix, animal ex herinaciorum genere. <i>A porcupine.</i>
Gorgon, nomen mulieris. <i>A certaine terrible woman.</i>	Homo, note significationis. <i>A man or woman.</i>
Gradior, eo, incedo, progredior. <i>To goe.</i>	Honor, vel honos, est reverentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. <i>Honour, or, if ipse.</i>
Grecia. <i>The country of Greece, a great piece of Europe which is now under the Turke.</i>	Hordium, ab horrore, quoniam hordeo quam frumento arista est mordacior. <i>B. rly.</i>
Grauena, Græcus. <i>A Grecian borne.</i>	Hospes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. <i>An host, or an hostesse, or a guest, man or woman.</i>
Grando, gutta aquæ in aere congelata. <i>Hayle.</i>	Hostis, inimicus vel peregrinus. <i>An enemie.</i>
Grates, gratiæ relax pro accepto beneficio. <i>Th. viks.</i>	Huber, fertilis, abundans, & mamma pecoris & hominis. <i>Plenissimæ, or a dugge, or the vadder of a y beatt.</i>
Grex, pecudum multitudo. <i>A Rock.</i>	Humus, terra humefacta. <i>The ground.</i>
Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. <i>A Gryff.</i>	Hydrops, aqua fætida. <i>The dropsie.</i>
Gossus, ficus abortiva, quæ non inatarescit. <i>A r. u. ripe figge.</i>	Hyems, brama. <i>WVinter.</i>
Gruo, ut grues gruere dicuntur. <i>To cri like a Crane.</i>	
Grus, avis nota. <i>A crane.</i>	
Gumini, liquor glutinosus ex arboreis resudans. <i>Gumme.</i>	
Gurgulio, pars gutturis à naribus ad pulsionem, vel animal. <i>The re- send, or a VVessel.</i>	

H

Habeo, possido, teneo. *To have.*
Hæco, arctè alicui rei insigor.

IN T R P R E T A T I O.

Namus, terra humefacta. <i>The ground.</i>	time to happen or chance.
Hydrops, aqua fætida. <i>The dropsie.</i>	Incipio, inchoo. <i>To begin, to take in hand, to enterprise.</i>
Hyems, brama. <i>WVinter.</i>	Inculco, eadem tibi iterando in- gerō. <i>Oftento repeat.</i>
	Indo, impono. <i>To put in.</i>
	Indoles, facilis significatio futurae probitatis. <i>Towardness or likely dis- position.</i>
	Indulgeo, obsequor. <i>To set much by, and to give to.</i>
	Inducio, pax in paucos dies. <i>A truce.</i>
	Inermis, vel inermis, qui armatus non est. <i>Unarmed.</i>
	Infans, homo per etatem nondum sciens fari. <i>A b. b.</i>
	Inferia, sacrificia quæ inferis solvuntur. <i>Sacrifice done unto spirits in hel.</i>
	Hec of Inferias facere, is, Manes sacrificii placare, that is, To cele- brate Obites and Obsequies.
	Insicias, negationem, se vel debere quod actor poscit, vel commisissre quod accusator obiicit. <i>A denial; and it followeth only the Verbe Eo.</i>
	Insicio, intingo, vitio, ceu maculo. <i>To die, or to infect.</i>
	Ingruo, inuado, impetum facio. <i>To give an onset, and to inuade.</i>
	Iniussi, absque authoritate, & reme- dy, m. or woman.
	Imber, agines aquarum largius ex nubibus effusum. <i>A shower.</i>
	Imarus, mons Thracia, asper & in- cultus ex una parte, ex alia seculis vinetis & oliuetis. <i>A certaine hill in Thracia so named.</i>
	Insidio, dolosa expectatio ad homi- nem aggrediendum, fallacia, & lying in wait, or a deceit.
	Impetis, violentia, inuasionis. <i>Of vi- olence and boisterousnes.</i>
	Incessu, accuso, impeto. <i>To accuse, to pronounce, to resile, to inuade and enter- into.</i>
	Instar, significat vel similitudinem, vel equiparationem & mensuram. <i>Like, or as bigg, or the image.</i>
	Incido, ferio, seco. <i>To cut, to graue in.</i> <i>I</i> ntelligo, capio. <i>To understand.</i>
	Incido, in aliquid, vel super aliquid. <i>To fall into by h. ap, or run in- to, as, Incidi in erro. And somg-</i>
	Interpres, qui authores declarat, aut aliiquid ex lingua in lingua trans- ferte. <i>An interpreter, m. or woman.</i>

NOM. ET VERBORVM

orat. insinuor. Inuidas, & ex aliena prosperitate. Envys; sorro re for an o her mans nesire, or els the cuill will & spight of a min. Iocus, est quidam lepor & festiuitas in verbis. Amer, y scffe. Iter, itio, actus eundi. A journey. Iubar, sol, vel ipsius splendor. The Sun beame. Iubeo, impero. To command. Iudex, qui vel quæ iudicat. A judge, he or she. Iugeris, agri tantum quantum ab uno pari aut iugo boum uno die arati potest. Plinius. VVe callit an Acre. The authors doe vary in the measure of it. For the commodite of the Nominate and other cases, we may use Iuggerum. Iungo, copulo, & quasi in unum ago. To joyn. Iuguin, vtex, siue cacumen montis. The top of a hill. It is also a yoke, or a yoke of oxen, thiu, a couple. By a metaphor it is a scissi tude, or a bondage. It is also a reuers beime, or a yare of saltares, such as for ignominie the Romanes wnt under. Tribus hastis iugum sit, humi sixis duabus, superque eas transuersa vna deligata. Iuno, dea, Iouis vxor. The goldis. Iupiters wife. Iuro, iuramentum facio. To swear. Ius, quod natura, aut cirtas, aut gens Iubet, & liquor eorum quæ coquuntur. The law and right, and the broihof ony h n. solden. Iustia. Ius, imperio, iussione. By comm. dement. Iusta, dem quod exequia. Iestium, iuris dicendi intermissio. No Teme. Iuvenis, qui adolescentium excessit aetatem. One come to mans age. Iuventus, aetas juvenilis. Mans state.

Iuuo, auxiliu in do. To helpe. L Abes, hiatus, macula, dedecus. A great chp, a spot, a dishonour, or reproach. Labor, vel labos, opera, defatigatio. Labour and toyle, paines taking, sometime it is misery, calamity, perill, danger, travell. Lac, succus maternus, quo animalia nutriuntur. Milke. Laccello, vexo, incito, prouoco. To trouble, to provoke. Lacio, in fraudem duco. To allure, or to entice. Lactes, gracilliora intestina. The small guts. Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. To give milke, or to decease. Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit riuos. A lake, a mere, or a mire. Lado, verbo factoue aliquem offend. To burt. Lælaps, nomen cuiusdam è canibus Acton's. One of Actons dogges, called Lælaps for speedie furiosnes. For Lælaps si, n f. i. th a whide wind, atempst, and astorme. * Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. A mister of defense. Laquear, pars superior cubiculi partium conuexa. A vaulted roose of a parlour. Laser, herba quædam, & succus qui ex culmo laserpitii exudat. The herbe out of the which commeth the ioyce that the Apothecaries do cal Alz dulcis, and Belzoe, or Belzo. n, the common people called it Beniamin. Lavo,

INTERPRETATIO.

Lavo, aquapurgo. To wash. La. A cock-beast. Lateo, abscondor, non compareo. To Linx, animal maculosum, acutissime turke, or to be hidden. Laurus, genus arboris. A bay tree. Lubes, vas æneum. A cald, oh, or a pan Liquefio, liquefio. To be molten. Lecythus, ampulla olearia. A boxe for Liquor, liqueo. Idem. Lycel, eloquence in writing. It is taken also for Lieuo, liuidus suin, id est, sordidus. To beware, or filth. Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur quæstus gratia. The Scolian night sprights. Locri, vrbs in Brutis. A towne in Galie. Locus, propriæ illud quod aliquid continet. A place. Leo, animal ferox. Alyn. Leo, impiimo, forimo. To imprim', to forme. Abusivum. Lethum, mors, interitus. Death. Liberi, pignora. Children. One sonne, or one daughter may be called Liberi, and so may nephews and their successours. Luceo, lucem emitto. To be light. Ludo, ludum exerceo, iocor. To play, or to sport. Lues, cum in vrbe, aut in agro febris, aliudue morbi genus homines, aut pecora, aut vtrisque corruptit. A common disease or murren. Lugeo. To bewaile, solament a thing, or els absolutely to mourne, and sometyme to be a mourner in apparell. Luen, splen. Thermis. Dicitur & lie- nis in nominatiuo. Ligur, incola Ligurie. An Italian of the country of Liguria. Limax, testudo & cochlea terrestris. The shelled snaile, and the dew snaile. Limus, vestis genus ab umbilico ad pedes, seu lutum aut coenum mollii. A kind of garment, or els slime or mudde. Lingo, lambo, id est, aliquid lingua molliter tango. Tolicke. Lino, aliquid alicui rei superinduco. To daube. Linquio, committio, pecco. To leasse, to trespass. Linter, navicula è cauata arborefa-

ta. A cock-beast. Linx, animal maculosum, acutissime videns. Our men call this beast an Ounce. Liquefio, liquefio. To be molten. Liquor, liqueo. Idem. Lieuo, liuidus suin, id est, sordidus. To beware, or filth. Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur quæstus gratia. The Scolian night sprights. Locri, vrbs in Brutis. A towne in Galie. Locus, propriæ illud quod aliquid continet. A place. Logo, sermo, ratio, vobum. Speech, reason, a word. Loquor, verba qualiacunque profero. To speake. Luceo, lucem emitto. To be light. Ludo, ludum exerceo, iocor. To play, or to sport. Lues, cum in vrbe, aut in agro febris, aliudue morbi genus homines, aut pecora, aut vtrisque corruptit. A common disease or murren. Lugeo. To bewaile, solament a thing, or els absolutely to mourne, and sometyme to be a mourner in apparell. Luo, soluo, poenas do. To redeeme, to clese, to pay for. Lustra, habitacula ferarum. Dennes of wild beasts, or brothell houses, and porty tippling houses of bawdry. M

Mænalus, mons quidam Arcadia. A hill of that name in Arcadia. Magnes, lapis ferrum attrahens. A stone that draweth iron unto it. It is called also Herachius lapis, or Side-ritis. Maiores, aui, ahau, proaui, atau, tricau, & quicunque ante hos in infinitum. Our auncessours. Malo, magis velim. To will rather. Mando,

NO M. ET VERB ORVM'

Mando, comedo, vel committo. To eat, or to commit.	getem. To mowe.
Maneo, fisto, & expecto. To starrie, or to stay for.	Metuo, timeo. To feare.
Manes, dii infi. i inter numina lata. Spirits or deitatis.	Metuor, timeor. To be feared.
Manubia, qua manu capiuntur ab hostibus. Spoyles taken in warres.	Meus, Mine.
Manus, membrum notum. A hand.	Mico, fulgeo cum motu vel tremore. Often with certaine intermissions to shine, and likewise to be moued, to put forth fingers to him with whome wee play, Will put forth, which is called Micare digitis.
Mapalia, agrestes casæ. Sheep-coates, or small cottages.	Miles, qui vel qua militia exerceat. A warier, a soldier.
Mar, pelagus. The Sea.	Mingo, vrinam facio. To pisse, or to make water.
Margo, cuiusque rei extremitas. The brinke or skirt of any thing, or the banke of a river or sea.	Minæ, metus incussones per verba, aut signa. Threatnings.
Marmor, lapidis genus. Marble.	Minores, posteri, etiam post trinopates futuri. Our successours.
Mars, deus bellii. The name of the god of warre.	Misceo. To mingle, to serue drinke, sometime to trouble.
Martyr, testis. A witness, man or woman.	Misereor, miserecordia afficio. To take pity on.
Mas, vir. A man.	Mitto, ad aliquem do. To send.
Massicus, mons Campania, optimi vini ferax. An hill in that part of Italy that is called Campania, fruitfull of pleasant wines.	Moenia, muri vrbis. The walls of a town, and figuratively the towne it selfe.
Mater, nota est significatio. A mother.	Mereo, tristior, dolore afficio. To be heavy, sad, in a dumpe, or a mourning.
Medeor, do medelam. To cure.	Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu praterquam uno, & eo obliquo. A noone having one termination, & that in one oblique case.
Medicor, medeor, remedium adfero. Idem.	Mons, terra tumor altissimus. An hill.
Meio, mingo. To pisse.	Mordeo, dentibus ledo. To bite.
Mel, llquainen dulce. Honey.	Morior, è vita discedo. To die.
Meleager, vel Meleagrus, Oenei Aetolie regis filius. Am. ins name.	Mos, vita institutum consuetudine firmatum. A custome.
Menda, & mendum, error, erratum. A fault.	Mulceo, lenio. To assuage.
Mensis, tempus luna curriculo confectum. A month.	Mulgeo, lac è maminis exprimo. To milke.
Mecor, aliquid facio, quamobrem dignus sum obtinere premium vel pecuniam pati. To deserve.	Mulier, qua non est virgo. A woman.
Medies, dies medius. Noone, or the noonie.	Mulsum, potus ex vino & melle. A certaine in confect with honey.
Mector, pondero, mensuro, considero. To mea. sw.	Multiplico, adaugeo. To multiply, to increase.
Mico, amplexu herban, velle-	Munia, onera legi debita, & officia qua publicè prestantur. A dutie,

INTERPRETATIO

or office.	deaur.
Mus, exiguum animal. A Mouse.	No, nato. To sivimme.
N	Noceo, malum infero. To hurt, or to harme.
Nancisor, acquito. To get, and to obtaine.	Noctu, nocte. By night.
Nascor, orior, in mundum venio. To be borne.	Nolo, renuo, non volo. Tonill.
Natales, conditio sanguinis & familiæ. The degree of bloud and gentry, as, generosi natales, natales obsceni. It is also taken for yeares. Sex menses natales ierant. There were passed sixyeeres. It is also used for the origine or first spring of thing.	Nonæ, quasi nouæ, propter initium obseruationis. Erant autem in Martio, Maio, Junio, & Octobri, sex illi dies, qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. The names of a monach.
Natralis, dies alicui natalis. A birth day.	Nosco, rem certam habeo. To knowe.
Natrix, serpens aquaticus. A water serpent, that with poison infecteth the water.	Nolter. Ours.
Natru, atate, partu. By age, or by birth.	Nostras. Of our country, set, or faction.
Neco, quacung; re te occido. To kill.	Notus, ventus meridionalis, quem nos austram appellamus. The south wind.
Necto, ligo, coniungo. To knit.	Nubes, vapor humidus sublimus egreditur. A cloud.
Negligo, contemno, non curo. Not to pisse, or contemne.	Nubo, piro tridor. To be married to a man; for it is in the nominis part only.
Nefrens, porculus per artatem labam stranger nondum potens. A young pigge.	Nuga, cum nihil agimus. Trifles.
Nuo. A verbe not much in use, the compounds thereof be commonly received, and it signifieth to noddle.	Nullus. None.
Nundinum, dies & conventus status terum mercatui. A syre.	Nundinum, dies & conventus status terum mercatui. A syre.
Nuptia, legitima coniunctio maris & feminæ in vita societatem. Marriage.	Nuptia, legitima coniunctio maris & feminæ in vita societatem. Marriage.
Nurus, filii vxor. A daue his is law.	O
O	Bdo, oppono, sive appono. To set against.
Obex, obiectum aliquod, vel obstatulum, ut petulcum, sera. A barre, or stoppe.	Obex, obiectum aliquod, vel obstatulum, ut petulcum, sera. A barre, or stoppe.
Oblinior, è memoria aliquid excidere sive. To forget.	Oblinior, è memoria aliquid excidere sive. To forget.
Obses, qui velqua truditur in fidem alteri. A hoste, or pudge, man or nemis.	Obses, qui velqua truditur in fidem alteri. A hoste, or pudge, man or nemis.
Occido. To fall or perib, and to be finishtaken with shes, or shrike, to en-	Occidit, posterior pars capitis. The binder
	O

NO. ET VERBORVM

binder pars of the head.	to rise, to begin.
Occludo, cludo. <i>To shut.</i>	Orontes, nomen viri, & fluvii. A mans name, or a certaine riuier in Syria, now called Tarsaro.
Occulto, abscondo, abdo. <i>To hide.</i>	Os otis, concavum illud intra quod sunt dentes, & lingua. A mouth.
Odor vel odos, quasi olor ab oleo, est autem infectus aer. <i>A sauer.</i>	Os ossis, solidamentum corporis durum. A bone.
October, mensis octavus a Martio. The tenth moneth in our yeare, called October.	Ostreum, conche species. An Oyster.
Oleaster, olea sylvestris. A certaine shrubbelike the Olive tree; the Greeks call it the mylde Olive, or the ground Olive for the lownesse.	Ovum. An Egg.
Oleo, odorem spiro & emitto. <i>To give a smell, and that indifferently, so that the differences be made with bene and male.</i>	P
Olfacio, odoror. <i>To smell, or to savor a thin; by translation it is to perceive, and finde, to foresee.</i>	Pacifor, pactum facio, conuenio. To make a bargaine, to fall to an accord, and sometime to promise.
Omen, augurium quod sit ora. <i>Hab son, and for speaking.</i>	Palleo, parum albeo. <i>To be pale.</i>
Onnis, Everyone.	Pampinus, vitis ramus. A vinebranch.
Onus, pondus alicui iniunctum. <i>A burden.</i>	Panco, aperio, patefacio. To open.
Onyx, vnguis, & gemma. <i>The nyle of a manish hand, a precious stone white like a nyle, the han in a mans eye.</i>	Pango, pacifor, cano, iungo, plango, figo. To bargaine, to sing, to syne, to nayle, to f. fyn.
Opatio, tego. <i>To cover.</i>	Panis, quo pasciuntur. Bread.
Opis, administruli, presidii. Of aide, and halpe.	Panther, & panthera; animal quoddam pardo simile. A certane beast.
Opifex, qui opus facit. A workeman.	Papaver, genus herbæ soporiferum. Poppie.
Oppango, circumfigo, circumplanto. <i>To isten, or to ioyne unto, or to plant about.</i>	Papyrus, charta qua veitunt in litteris ictibendis. A certane sort of rush, growing in the marshes of Egypt, some in bar high, whereof they made a kinde of paper, & called it Papyrus, wherof our paper now is called likewise.
Opus Opuntis, nomen ciuitatis in Locris. <i>A town in the coun- try of Locris.</i>	Paraditus, locus amoenissimus. A place of pleasure.
Orbis, circulus mundi, res rotunda. <i>Globe, or a bowle, and theref the world is called Orbis, because it is a way round like a bowle.</i>	Partio, diuidio, & quasi partes facio. To part or diuide.
Ordior, incipio. <i>To begin, or to em- mence.</i>	Parco, abstineo ab vltione. To spare.
Ordior, id est, texo. <i>To weare.</i>	Pareo, obedio. To obey.
Oriens, regio orientalis. The East.	Paro, prolem produco. To bring forth.
Ortor, na cor, surgo, incipio. <i>To spring,</i>	Patens, pater aut mater, avus aut a- via. A father or mother, agr. and a- ther or grandmother.
	Patnassus, mons in Phocide, duos vertices habens. An hill in Phocis, a country of Greece.

INTERPREATIO.

Per toward la'our.	Troians, otherwise called Ilium or Ilium.
Pasco, nutrio. To feed, to nourish.	Pergo, in re procedo, abeo. To go forward.
Pascor, nutrit, alor. To be fed.	Permissu, permissione, cum nemo aduersatur. By sufferance, with leave and licence.
Passer, avis salacissima. A Sparrow.	Perpet or, multum cum labore ac dolore patior. Throu' bly to beare or suffer.
Pateo, apertus sum. To be open.	Perplaceo, valde placeo. To please very much, or througely o'please.
Patior, sustineo, tollero. To suffer, or to abide.	Persis, orientalis regio. The country of Persia.
Patro, aliquid mali committo. To Perpet or, multum cum labore ac dolore patior. Throu' bly to beare or suffer.	Pecto, orno capillos. To combe the Pes,ima pars corporis qua gradimur. A foote.
Patreles, patruorum filii. Brothers children.	Peto, oro, obsecro, volo. To aske.
Paueo, timeo. To feare.	Phalera, ornamenti equorum. Horse trappings.
Pedem, instrumentum textorum, & dentatum. A combe, or a weavers fley.	Pharus, turris altissima in portu, quae lucet nautigantibus. A watch tower.
Pecto, orno capillos. To combe the Pes,ima pars corporis qua gradimur. A foote.	Pha elus, nauicula velox & oblonga. A brigand ne.
Pecus, eudis, oris, onne animal quod sub hominis imperi s pabulo terræ pascitur. All castell.	Philoticis, no. nen mulieris. A romans name.
Pedes, qui pedibus incedit. A scote- man.	Phoenix, avis in oriente, à Phœnicio pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia nascens, aquila magnitudine, Phoenix the bird.
Pedo, ventris crepitum facio. To fart.	Phryx, vir Phrygia. A Trojan.
Pelagus, mare. The sea.	Pietas, pius cultus. Godlinesse.
Pellex, mulier impudica. In harbor.	Piger, dolet, seu molestum est. Itirketh
Pello, ciicio, remoueo. To drivie, or to put aw y.	Pingo, formam alicuius rei duqis linis repre sento. Topaint.
Penates, dii domesti ci, quod penes nos nati sunt. Household gods.	Pinto, tundo, panem consicio. To smite with the beake, to be it in a morter, as on e they did their graine, and thereof to bake.
Pendeo, suspensus sum. To be hanged.	Pinus, arbor est picei generis, nuces ferens omnium max mas, quas Latinis pineas vocant. A pine tree.
Pendo, suspendo, vel pondero, exti- mo. To hang, to waigh, & opri se.	Piper, herba. Pepper.
Pergo, perficio. To finish, and to per- fect businesse.	Pitcis, animal quod continue sub a quis degit. A fish.
Perlego, totum lego. Wholly and throu' bly to reade.	Pix, resina ex arboribus fluens. Pitch.
Percutio, ferio. To smite.	Python, serpens è patinedine natus. A Serpene.
Perdix, a is nota. A Partridge.	O 3
Perduellis, hostis. An enemy in the warres.	

NOM. ET VERBORVM

Serpent.	prandium cibum sumo. <i>To dine.</i>
Place, gratus sum. <i>To please.</i>	Precis, precationis, obsecrationis. <i>Of prayer, of petition.</i>
Plaga, retia ratiota ad capiendas feras. <i>Hunting nets, or wide meshed nets to take beasts.</i>	Premo. <i>To press, to be against, and to vexe, to push, and to be hard at hand with, to drive, to hide, to expell, to shun, to deflorre, or kill, &c.</i>
Plaudo, manibus percussio, ac gestu. <i>Clapping hands for joy.</i>	Preneste, nomen en virtus. <i>A town in Latium.</i>
Plebes, vel plebis, idem quod vulgus. <i>The common people.</i>	Pres, sponsor qui se obligat, id est, fiducie iussor in lite numinaria. <i>A surety</i>
Plecto, supplicio afficio, punio, serio. <i>To punish, to beat.</i>	Princeps, qui vel quae principatum obtinet. <i>The Prince, or Princeesse.</i>
Pleo, plenum facio. <i>To fill.</i>	Primitiae, primi fructus ex agro percepti, qui deo offeruntur. <i>First fruits of a mans grounds, or the firstlings of any other thing.</i>
Plico, contracto, & rugas facio. <i>To fold, or plait.</i>	Problema, propositio interrogacionem annexam habens. <i>A demand.</i>
Pluo, aquam de nubo. <i>To rain.</i>	Prodo, manifesto. <i>To betray, to make manifest.</i>
Plus, vox inclemens. <i>More.</i>	Proficisco, eo aliò. <i>To goe forth.</i>
Polleo, possum, valeo. <i>To be able, to be of power, and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitabile.</i>	Proliuo, multum siue multo tempore lauo. <i>To all to wash.</i>
Pons, asser, velquoduis aliud per quod super aquas transimus. <i>A bridge.</i>	Promineo, procul appareo. <i>To hang out in sight.</i>
Pono, colloco, constituo. <i>To set, or put.</i>	Promo, profero, eloquor. <i>To set a branch, or to utter.</i>
Pontus, mare. <i>The Sea.</i>	Promptu, parate, sine mora. <i>With readinesse or speed.</i>
Porticus, ampla domus propter repellentes imbræ de ambulationis gratia adiuncta. <i>A Galerie, or an ambulatorie.</i>	Psallo, cano instrumento musico. <i>To sing, or to play on an instrument.</i>
Posco, peto. <i>To ask, and to require.</i>	Puber, vel Pubes, propriè lanugo quæ maribus decimoquarto anno, feminis duodecimo circa pudenda oriri incipit. <i>Ripeness of age.</i>
Postis, latus portæ siue ianua. <i>A post.</i>	Pudet, pudore afficior. <i>It shameth.</i>
Poto, bibo. <i>To drinke.</i>	Puerasco, exalta infantia pueritiam inchoo. <i>To waxe a child.</i>
Pracordia, quæ extra separant ab inferiore viscum partem. <i>The middle.</i>	Pugil, qui vel quæ pugnandi artem nouit. <i>A champion man or woman.</i>
Praecuno, antecuno, siue cito ante eo. <i>To runne before.</i>	Pulvis, & pulver. <i>Dust, notum est.</i>
Praelego, amelego, et solent praecoptores suis discipulis. <i>To be an interpreter, or a Reader, and sometime to exposit, or to style by.</i>	Punctus, & punctum, minima indumenta superiuncta.
Praemineo, praecello. <i>To excell at.</i>	Punctus, & punctum, minima indumenta superiuncta.
Praetul, qui vel quæ praediti. <i>He suffice.</i>	Pungo, stimulo, n. orsum ac aculeum intin-

INTERPRETATIO.

infigo. <i>To pricke, or to sting.</i>	To call to minde againe.
Pumex, lapis caeruleus. <i>A Pumme.</i>	Reddo, acceptum vel ablatum restitu. <i>To render, or to restore.</i>
Pus, sanies, & quicunque humor in putredinem versus. <i>Matter or Core.</i>	Redoleo, odorem alicuius rei refero, vel multum oleo. <i>To beare the savor of a thing, or to sauour strongy, & by a metaphor to resemble, and to taste of.</i>
Q	Refringo, iterum frango. <i>To breake open.</i>
Quæro, inuestigo, interrogo. <i>seeke for, to search.</i>	Rego, guberno. <i>To rule or govern.</i>
Quatio, moueo, concutio. <i>To shake.</i>	Relego, rursus lego. <i>To reade againe.</i>
Quercus. <i>An Oak.</i>	Queror, lamentor. <i>To complains and remembris.</i>
Qui. <i>The which.</i>	Reminiscor, recordor, memini. <i>To remember.</i>
Quies, vacatio à labore, aut cessatio à quo quis opere. <i>Rest, it appertaineth to the bodie.</i>	Ren, vitus quoddam. <i>The kidney.</i>
Quilibet. <i>Every one, or whosoeuer yee will.</i>	Renuo, refuto, reficio. <i>To refuse.</i>
Quinisco, caput inclino, moueo. <i>To hang the head.</i>	Reor, arbitror, puto. <i>To suppose.</i>
Quisquilia, purgamenta, & quicquid ex arboribus surculorum, foliorum, aut florum minutim decidit. <i>Things of no weight. Things not worthy regard, or chipping.</i>	Repango, vno stimulo vicem reddo. <i>To pricke againe.</i>
Quot. <i>How many.</i>	Res, omnia siue corporalia, siue in corporalia comprehendit. <i>A thing.</i>
R	Rescio, rursus percipio. <i>To knowe againe.</i>
Abula, homo futilis. <i>A brawler, or a smatterer in the Law.</i>	Respuo, repudio, sperno. <i>To refuse.</i>
Rado, cultro vel quavis re acuta decerpso. <i>To shave.</i>	Restis, funis vel lororum. <i>A rope, or a with.</i>
Ramex, ruptura, & distentio intestinorum. <i>Burstnesse.</i>	Resulto, resilio, renover, in contrarium salio. <i>To rebound.</i>
Ratio, per vim traho, aufero. <i>To Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. <i>An net.</i></i>	Rato, instrumentum dentatum, quo utimur in sonificio ad corrundum fanum. <i>A rike.</i>
Ratrum, instrumentum dentatum, quo utimur in sonificio ad corrundum fanum. <i>A rike.</i>	Rideo, cachinno. <i>To laugh.</i>
Rauco, raukus sum. <i>To be hoarse.</i>	Ringo, os torqueo ut canes. <i>To make an euill favoured face like a snarling dogge, and to vexe.</i>
Recido, retrò siue iterum in eadem eado. <i>To fill backward, or to fill Robur, species quercus durissima, into the same againe.</i>	Rodum, mordeo, comedo. <i>Te gnaw.</i>
Recordor, rursus in mentem reuoco. <i>Rodo, mordeo, comedo.</i>	Roma.

NOM. ET VERB ORVM

Roma, vrbs Italiae quondam a palto-
ribus condita, olim gentium domi-
na cum florebet, quarta & postre-
ma Monarchia. *Rome.*

Ros, humor qui sereno tempore à
cælo fluit. *A dew.*

Rostra, tenplum seu forum iudicia-
le ante curiam Hostiliam in quo e-
rat pulpitum, ex quo concionari
solebant. *The place where matters
be declaimed.*

Rudens, funis nauticus. *A cable.*

Rudo, grauiter sono ut asini. *To cry
like an ass.*

Ruimpo, frango. *To break.*

Ruo, cado. *To fall.*

Rus, locus extra urbem, vbi agri sunt
& villæ. *The country.*

S

Sacerdos, deo dicatus ad sacrificia
facienda. *A Priest or a Nunne.*

Sacro, deo dedico, sacrum facio. *To
dedicate.*

Sal, quo ritimur in cibis condendis.
Salt.

Salio, salto. *To leape, or to leape as
bruite brast & do when the male cou-
reth the female.*

Sallo, sale condio, ac conspergo. *To
salt, to pour, or to season with salt.*

Salto. *To leape, or to dance.*

Salum, mare, à sapore salis. *The sea.*

Sakys, incolumitas. *Health.*

Sannis, nomen gentis. *A Sannite.*

Sancio, firmo, & propriè effuso san-
guine per hostia immolationem.
To make sure, and to establish.

Sanguis, crux qui ex vulnere spargi-
tur. *Blood.*

Saphyrus, pretiosus lapis. *A Saphyre*

Sapientia, rerum diuinarum atque
humanarum scientia. *Wisdom.*

Sapio, saporem habeo. *To have a taste.*

Sarcio, argo, reficio, integrum facio.

Topatch, and amend.

Sardonyx. *A certaine precious stone
made of Sardonyx and Onyx.*

Satago, satis ago, labore, solitus
sum. *To doe endeavour.*

Satrapas, princeps. *A Prince.*

Scabo, frico. *To scratch, or to rubbe.*

Scalpo, sculpo, & fodio vnguibus ac
inanibus. *To claw, or to scratch.*

Scando, in altum tendo. *To climb.*

Scindo, seco, findo. *To cut, or to divide.*

Scio. *To knowe.*

Scobis & scobs, est id quod ab aliqua
materia decidit per ferram, tere-
bram, aut linam. *Draft.*

Scriba, qui literas, vel gesta, velta-
bellas, & similia scribit alterius no-
mine. *A Scribe, or Notarie.*

Scribo, literas formo. *To write.*

Scrobs, fossa aut puteus. *A ditch, or a
pit.*

Scurra, qui risum ab auditoribus cap-
tat, non habita ratione verecundi-
æ, aut dignitatis. *A scoller, a je-
ster, a parasite.*

Secerno, abiungo, separo. *To divide,
re separate.*

Seco, diuido. *To cut.*

Sedeo, quiesco. *To sit.*

Seges, frumentum in spicis. *Cornes yes-
tanding.*

Selego, seorsum colligo. *Together as
part.*

Senecta vel senecus, senium, ætas. *Old
age.*

Senex, senio confectus. *An olde man.*

Senio, quod ex puncta continet.

Senium, idem quod senecta.

Semis, id est, semijas, sex vncia, dimi-
nudum assis. *Half a pound, or the halfe
of any whole summe.*

Sentio, aliquo sensu percipio, pro-
intelligo ponitur. *To perceive by some
sense, or to understand.*

Sentis, spina. *A thorne.*

Sepelio, defunctum terra condo. *To
burie.*

Sepio,

INTERPRETATIO.

Sepio, obstruo, circundo, munio. *To Sist, stare facio, To bring before
compass, to hedge.*

Seps, serpens parvus. *A little serpent,
after whose stroke the members do rot.*

Sequor, abeuntein subsequor. *To fol-
low.*

Sermo, loquela. *Speech.*

Ser, populus Asiae. *One of a certaine
people in Asia called Seres.*

Sero, semino, planto. *To sow, or plant,
or to graft, and sometime by translati-
on to baget: by translation also we say,*

Serere bella, serere certamina, id
est, mouere lites & pugnas.

Serpens, anguis. *A dragon, or serpent,
or a snake.*

Sensus & sensum, organum sentiendi,
et quod mente concipitur. *Any of
the five wits called the senses, or that
that the minde conceiueth, called a
meaning.*

Sibilus, est quidam stridor oris per
angustam spiritus emissionem, in-
ter dentes fere. *An hissing.*

Sido, descendeo ad sedendum. *To
pitch, or to lie downe.*

Siler, arbor quain vulgo salicem vo-
cant. *An Oifer, with this difference
Montanum, it signifies a shrub that
the Apothecaries doe use, in Latine
called Seceli Massiliense.*

Silex, lapis durissimus, vnde ignis ex-
cutitur. *A flint-stone.*

Sinapis, & sinapi, herba est semen fe-
rens, tanta acrimonia, ut lachrymas
cicat coincidenti. *Scorie.*

Singultio, grauiter tussio, & singultum
emito. *To sob.*

Sino, permitto. *To suffer.*

Sinus & sinum, genus vasis sinuosi. *A
boule or dish for milke or wine to
drinke of.*

Siten, monstrum maris. *A Meare-
maide.*

Siser, herba cuius radix præcipue est
in vilo. *A Persenepe.*

Sist, stare facio. *To bring before.*

Stirps, trunus vel progenies. *The
stocke of a tree, or a kinred.*

Sitis, desiderium potionis. *A thirst.*

Syndon, velum subtilissimum. *Sendale.*

Synodus, conuentus. *A councill con-
gregate.*

Soboles, successio. *An off-spring.*

Socrus, vxoris vel mariti mater. *Amo-
ther in law.*

Sodalis, ciudem fortis socius. *A fel-
low.*

Sol, qui Phoebus dicitur. *The Sunne.*

Soleo, suctus sum. *To bewont.*

Solium, sella regia, in quareges ius
dicentes, sedebant. *A throne, or a
chaire of state.*

Soluo, quod ligatum erat dissoluo, ac
enodo. *To loose.*

Somnus, sopor, quies. *Sleep.*

Sono, sonum facio. *To sound.*

Sorbo, deglutio quicquam molle. *To
swallow.*

Soror, notuim est. *A Sister.*

Spargo, late proicio, ac passim iacto.
To sparkle, or Sprinkle.

Species, effigies, aromata, genus, vi-
sio. *A forme, spico, the kind of a thing,
or an appearance.*

Specio, video. *To see.*

Specus, spelunca, vnde spectare licet.
A denne to await a prey.

Splen, lien, viscus quoddam. *The milt.*

Sperno, despicio, contemno. *To despise.*

Spinus, agrestium prunorum arbor.
A Sloe tree.

Spondeo, sponte proincho. *To pre-
misse, and sometime to betroth.*

Sponsalia, promissio sive stipulatio
futurarum nuptiarum. *Betrothing
with conditions taken.*

Spontis, naturæ & ingenii proprii. *Of
nature and owne disposition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place,
to set up, sometime to decree and ap-
point, sometime to dedicate, & set before*

Sterno,

NO M. ET VERB ORVM

Sterns, proiicio in terram. <i>To thronre</i>	Sulino, oppidum in Brutiis. <i>A town.</i>
donne, or to spread.	Sum. <i>To be.</i>
Serto, dormio, & somnum altum dormiendo capio. <i>To sleep till wee shent.</i>	Sumo, multum, & penè nimium mihi. <i>To take.</i>
Stipis, & stips, pecunia genus quod per capita colligere solent. <i>A mo-</i> <i>ney gathered by the poll for the use of</i> <i>the gods, or for the poore, and therfore</i> <i>it signifieth also a reward, or a profit.</i>	Supplex, res domestica. <i>Horseshoede Ruffe.</i>
Stirps, origo, progenies, soboles. <i>A</i> <i>stocke, a tribe, a descent, and sometime</i> <i>it is the bode of a tree, idem quod</i> <i>truncus.</i>	Supplico, humiliter & cum reuerentia precor. <i>To entreat.</i>
Sto, erectus sum, vel maneo. <i>To stand</i>	Suppetæ, auxilium, subsidium. <i>Aids,</i> <i>helpe, succour.</i>
Strepo, sonum facio. <i>To make a noyse.</i>	Surgo, erigo me. <i>To arise, sometime</i> <i>to springs, or to groane, to increase. Is</i> <i>also to arise by little and little, as</i> <i>things doe in building.</i>
Strido, strepitum edo. <i>To make a noise,</i> <i>whiffing, or a crooking.</i>	Sus, animal sordidum. <i>A Boare, Sow,</i> <i>or Hogge.</i>
Strideo, facio stridorem, sonum vio- lentum. <i>To make a great noise, or to</i> <i>gnash with teeth. It is applyed also to</i> <i>wheelees, to doore-hooke, to serpents, to</i> <i>the Sea, and such other things.</i>	T
Stringo, premo, arcto. <i>To make strait,</i> <i>to pull, sometime to strike.</i>	Accio, sileo, non loquor. <i>To keep</i> <i>silence.</i>
Struo. <i>To build, to pile up, & sometime</i> <i>to endeavour, and to go about, or to set</i> <i>in array.</i>	Tædet, pertæsum est, displayer. <i>It ir- keth or wearieheth.</i>
Stultitia, imprudentia, stoliditas. <i>Foo- liskness.</i>	Tenatus, locus vmbrosus in radice Malex, promontorii Laconia iuxta Spartam ciuitatem, in quo quia hi- atus magnus est, & strepitus quasi progradientium sentitur, dixerunt veteres per hunc esse descensum ad inferos. <i>A Promontorie in La- conia, wherein is an entrance to godou n to Hell.</i>
Suadeo, hortor ad id quod intendo. <i>To counsell.</i>	Tagus, fluvius Lusitanæ habens are- nas aureas. <i>A certaine river in Por- tugall.</i>
Suber, genus ligni quod nautis utile est ut supernarent retia. <i>A corke- tree.</i>	Talio, vindicta, hostimentum. <i>A vengement, or like for like.</i>
Sublego, furto aliquid surripio. <i>Priu- ly to steale a rag.</i>	Talpa, animal caput oculis, muri simile. <i>A Moule, or wanst.</i>
Suboleo, leuiter oleo, sive odoratus sensu leuiter percipio. <i>To savour, or</i> <i>to smell a thing a little, and by in- station to be espied, and to bee smelied out.</i>	Tango, percusio. <i>To touch.</i>
Suffero, sustineo, patior. <i>To sustaine,</i> <i>or abide.</i>	Tartarus, dimissior inferni locus. <i>Hell</i>
Suesco, soleo. <i>To be accustomed.</i>	Tantundem, a quo tantum. <i>As much.</i>
Sugo, spiritu atrahio succum. <i>To suck.</i>	Tapes, vel Tapetum, vel tapete, id est, panni depictingem, mire pictum variis coloribus. <i>A carpet or cloth of Arras.</i>
Tagetus, mons in Laconide, Baccho sacer,	

IN T E R P R E T A T I O.

Sacer, sub quo Sparta & Amiclae.	potius diruptæ sonus. <i>Thunder.</i>
An hill in Luedemonia, where Spar- ta and Amiclae the cities do stand.	Torqueo. <i>To writh, to wrest, to wunde,</i> <i>or turne about, to govern, to torment,</i> <i>to spinne, to vexe and trouble, to</i> <i>whurle, &c.</i>
Tegea, vile stragulum, matta scirpia.	Tot. <i>So many, or many.</i>
Thebæ, nomen quartundam vrbium.	Thorax, pectus, & pectoris munis- mentum. <i>The breast and breastplate.</i>
The name of a city in Egypt, and of another in Boeotia, you shall find also in Authors Thebæ and Theba.	Thrax, vir Thracie. <i>A Thracian.</i>
Therina, loca aquas habentia, aut	Thus, incensum, libamen quo deum veneramur, aliquando ipsa arbor. Frankincense, and the tree.
naturæ sponte calentes, aut forna- ce calefactas, fundendi lauandue vibus seruata. <i>Hot baths.</i>	Tybris, fluvius Italiae.
Temno, sperno. <i>To despise.</i>	Tibur, oppidum Italiae.
Tempe, pulcherrimus ager in Thes- salia, quem Peneus alluit. <i>A very</i> <i>faire field in Thessalia, most pleasant</i> <i>to behold, and therefore appellatively</i> <i>it may be used for a place of delight,</i> <i>as Paradise & Elysium is. There is also</i> <i>Tempe in Boeotia, called Temne- sia Tempe: another in Siclie, na- med for difference Helorix: the first</i> <i>is called Thessalia Tempe.</i>	Tigris, animal velocissimum & tru- culentum. <i>A Tygre.</i>
Tendo, expando. <i>To stretch, and to</i> <i>bend.</i>	Timeo, metuo. <i>To feare.</i>
Teno, apprehendo. <i>To hold.</i>	Timeor, metuor. <i>To be feared.</i>
Tepeo, in medio inter tepidum &	Titubo, lingua vel pedibus vacillo.
frigidum sum. <i>To be warme.</i>	<i>To stumble or stammer.</i>
Tepeico, tepidus sio. <i>To waxe hot.</i>	Tollo, eleuo, subleuo. <i>To lift up, to</i> <i>bring up as children are by nursing, or</i> <i>else to stay, or take away.</i>
Tendo, crines vel lanam seco fore- pe. <i>To clip or sheare.</i>	Tondeo, crines vel lanam seco fore- pe. <i>To clip or sheare.</i>
Tono, valde sono, ac facio tonitrum.	Tono, valde sono, ac facio tonitrum.
<i>To thunder.</i>	<i>To thunder.</i>
Torpeo, languidus sum & remissus.	Torpeo, languidus sum & remissus.
<i>To be sluggish, and weake.</i>	<i>To be sluggish, and weake.</i>
Torquis, circulus aureus, collique or- namentum. <i>A chaine to adorne the</i> <i>necke.</i>	Torquio, circulus aureus, collique or- namentum. <i>A chaine to adorne the</i> <i>necke.</i>
Torreo, vro, asso. <i>To rest.</i>	Torreo, vro, asso. <i>To rest.</i>
Torrens, fluvius per pluviam colle- sus. <i>A lake without spring beginne</i> <i>by raine.</i>	Torrens, fluvius per pluviam colle- sus. <i>A lake without spring beginne</i> <i>by raine.</i>
Toueras, Teucer, nomen proprium Troianorum regis. <i>An name of a cer- taine King of Troy.</i>	Torris, lignum ardens vel adustum. <i>A</i> <i>fire-brand.</i>
Trado, in potestatem alterius trans- fero. <i>To deluer unto another.</i>	Tracto, traho, vel sursum traho. <i>To</i> <i>pull, and to draine up, or to handle by</i> <i>fire or scorch meanes.</i>
Tros, nomen viri. <i>A Trojan.</i>	Traho, vi ad me rapio, ac duco. <i>To</i> <i>drawe.</i>
Testis, qui vel quæ testimoniū pro- ficit. <i>A witness, man or woman.</i>	Translego, legendo transcerro, ac perlego. <i>To rede over.</i>
Texo, telam struo ac paro. <i>To exue.</i>	Tremo, comoneor, agitor. <i>To tremble.</i>
Tignus, tignum, trabs qua varie di- posita domus extruitur. <i>A rafter.</i>	Tres.
Tonitus, & tonitra nubis ista, seu	

N O M . E T V E R B O R U M

Tres. <i>Three.</i>	
Tribus, progenies. <i>A kinred.</i>	casu. <i>Vide Verber.</i>
Tricor, capilli pedibus pullorum Gal- linaceorum inuoluci. <i>Legs or stops, or hinderances of that, that chickens so used could but euill goe.</i>	Vestis, instrumentum quo clauditur ostium. <i>A doore barre.</i>
Tripteron, nomen quod tribus qui- buscunque casibus inflectitur. <i>A Noun declined with three cases.</i>	Veho, navi, plaustro, quadrupedo porto. <i>To carrie.</i>
Trudo, manibus pedibus in pello. <i>To thrust.</i>	Vello, traho, extirpo. <i>To pull, or to plucke up.</i>
Tu. <i>Thou.</i>	Vendo, venundo, alieno. <i>To sell.</i>
Tuber, dictum à tumendo, & priore longa, terra callus. <i>A swelling in any thing, a mushroom, or that where- of the push is.</i>	Vaneo, vendor. <i>To be sold.</i>
Tueor, defendo. <i>To defend.</i>	Venio, ad aliquem accedo. <i>To come.</i>
Tuor, video. <i>To see.</i>	Venter, qui à pectore ad pubem ter- minatur. <i>A belly.</i>
Tundo, decutio, pulso. <i>To beat, or to knocke.</i>	Venus, dea amoris, & venustatis. <i>The goddesse of loue and beautie.</i>
Tussis, vehemens spiritus eruptio, ea qua meatum suum obstrouit ex- eucere conantis. <i>The cough.</i>	Ver, anni pars temperatior. <i>The spring time.</i>
V	Verber, instrumentum longum ver- berandi. <i>Any thing that wee beate withall, as rod, whip, wand, or other. It signifieth also the stripe.</i>
Vado, eo. <i>To goe.</i>	Vergo, tendo, declino. <i>To bend, to goe, or to encline some way.</i>
Valeo, possum, validus ac sanus sum. <i>To be in health, or to be able.</i>	Vermis, à vertendo, quia sese tor- quendo repit. <i>A worme.</i>
Valuæ, sunt fores geminas habentes partes in se coentes. <i>A two leaved doore.</i>	Verna, ex ancilla domi natus servus. <i>A bond man borne of a bond woman at home. It is used adiectively for that that is domesticall, or not strange, as vinum verna.</i>
Vannus. <i>A vanne to winnowe corne with.</i>	Verres, porcus non castratus. <i>An hog.</i>
Vas vallis, vadimonium. <i>A surety in a matter of debt.</i>	Verro, purgo, traho. <i>To streepe.</i>
Vas vasis, instrumentum ad aliquid capiendum idoneum. <i>A vessel.</i>	Verto, muto, voluo. <i>To turne, or to change.</i>
Vates, poeta, & qui futura prædictit. <i>A Prophete or Propheteesse.</i>	Veruex, mas inter oves, cui adempti sunt testiculi. <i>A VVether.</i>
Vber. <i>The adiect. we signifieth plenti- full, abundante, copiosa: the substan- tive signifieth a pap or a dugge, or an udder: and sometime it is found for plentifullnes, as Vber agri, for ferti- litas agri.</i>	Vescor, vtor cibo, & pasco. <i>To eare.</i>
Verberis, hoc non videtur defici vlo	Vesper, idem quod Hesperus. <i>It is calle also vesperugo, and it is taken for the evening tide.</i>

Vigil.

I N T E R P R E T A T I O .

Vigil, qui vel quæ vigilat. <i>A watch- er man or woman.</i>	Vlciscor, vindico. <i>To avenge?</i>
Vnguis, durities digitorum, tam in 2- ibus cæterisque bestiis, quam in homine. <i>A nail, a hoofe, and a talons</i>	Vindex, qui vel quæ vindicat. <i>An a- venger man or woman.</i>
Vincio, ligio, To bind. <i>To ouercome.</i>	Vocito, frequenter voco. <i>Osten to cal- ler.</i>
Vinco, supero. <i>To ouercome.</i>	Volo, as. <i>To flee, or to goe apace: as Na- uis volat: Fama volat. But volo, vis, is to will, or to be willing.</i>
Vir, notum est. <i>A man.</i>	Voluo, verto. <i>To rovle.</i>
Virgilius Poeta. <i>A Poets name.</i>	Vomis, vel vomer, nomen habet quod terram vomat. <i>The plowshare.</i>
Virgo, quæ non est passa virum. <i>A Virgine.</i>	Vomo, per os eiicio. <i>To vomit, or a parbreak.</i>
Vitrum, materia translucida, quæ ex arena, & cinere fit. <i>Glaſſe.</i>	Virgeo, premo, compello. <i>To thrust.</i>
Virtus, ars recte beneque viuendi. <i>Virtue or great power.</i>	Vro, ardore aut frigore, nonnum- quam alia vi lido. <i>And by transla- tion to hure, or to grieue.</i>
Vitis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia. <i>Strength, power, nature, violence.</i>	Vtor, vsum rei habeo. <i>To use.</i>
Viso, eo ad videndum. <i>To goe to see.</i>	Vulgus, multitudo ignobilis. <i>The base and common people.</i>
Vilcum, vel viscus, id est, glutinum ad aucupium. <i>Birdlime.</i>	Vulpes, animal altutum. <i>A Pox, or a Fixen.</i>
Vino, vitam ago. <i>To live.</i>	Vxor, viri coniux. <i>A wife.</i>

Finis interpretationis omnium Nominum
& Verborum Grammatices

R E G I A.

C I C D C X X I .

